

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA STİLLERİ VE KENDİNE
SAYGI İLE İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE ALDATILMA
ALGISININ ARACI ROLÜ**

Çağla ÇELİMLİ
(Doktora Tezi)

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA STİLLERİ VE KENDİNE
SAYGI İLE İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE ALDATILMA
ALGISININ ARACI ROLÜ**

**THE INTERMEDIATE ROLE OF THE PERCEPTION OF BEING DECEIVED IN THE
RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND SELF-RESPECT AND
RELATIONSHIP SATISFACTION IN UNIVERSITY STUDENTS**

Çağla ÇELİMLİ
(Doktora Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Seval ERDEN ÇINAR

İstanbul, 2022

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2022

ÖZGEÇMİŞ

Eğitim

2022 Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Doktora
Programı, İstanbul.

2012 Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Yüksek
Lisans Programı, İstanbul.

2008 Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık.

2004 Anakent Koleji

DENEYİM

2022 Maltepe Üniversitesi-Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık - Araştırma Görevlisi.

Levent Çelimli'ye

ÖNSÖZ

Doktora sürecinin çok yoğun ve zorlu geçmesinin yanında, bu süreçte bilgilerinden faydalandığım, akademik bilgi birikiminin ve tecrübelerimin oluşmasında çok büyük bir rol oynayan değerli hocalarımla ve arkadaşlarımla tanışmanın büyük mutluluğunu yaşamaktayım. Öncelikle benim danışmanım olduğu için kendimi çok şanslı hissettiğim, akademik konularda sonsuz desteğinin yanında insani anlamda da desteğini, emeğini esirgemeyen çok sevdiğim danışmanım Prof. Dr. Seval Erden Çınar’a teşekkürden öte minnetlerimi sunarım. Doktora tez izleme jürimde bulunan ve tez izleme süresince geri bildirimlerinden yararlandığım çok değerli hocalarım Doç. Dr. Gonca Zeren, Doç. Dr. Müge Akbay ve Prof. Dr. Ayşin Satın hocalarıma ayrıca gönülden teşekkür ederim.

Aynı zamanda bu araştırmanın istatistiksel analizlerindeki desteği, fikirleri ve önerileri için çok değerli bilgilerini benimle paylaşan Doç. Dr. Barış Uslu’ya teşekkürlerimi borç bilirim. Veri toplama aşamasında bana çok yardımcı olan canım arkadaşım Dr. Öğr. Üy. Pınar Konyalıoğlu’na ve diğer arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Son olarak ise, şuan bu dünyada bulunmayan ancak varlığını ve sevgisini her zaman hissettiğim canım babama, anneme, ablama, mutluluk katan küçük yigenim Lea’ya, ve ailemden ayırmadığım arkadaşım Dr. Öğr. Üy. Vildan Katmer’e hayatımda oldukları için çok teşekkür ederim.

Çağla ÇELİMLİ

İstanbul, 2022

ÖZET

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız), kendine saygı (olumlu olumsuz) ile ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracılık rolü incelenmiştir. Araştırmaya 18-30 yaş aralığında romantik ilişkisi olan 633 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Romantik İlişki Doyumu Ölçeği (RİDÖ), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Kendine Saygı Ölçeği (KSÖ), Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. AAÖ, bu araştırma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçeği geliştirme süreci 575 kişi ile yürütölmüştür. Yapılan analizler sonucunda 28 maddelik ölçeğin 19 madde “belirgin boyut” ve 9 madde de “belirsiz boyut” olmak üzere iki boyuttan oluştuğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın örnekleme olasılık temelli örnekleme yöntemine dayalı “uygun örnekleme” ve “ölçüt örnekleme” türlerine göre belirlenmiştir. Verilerin analizinde SPSS 21 paket programı ve MPLUS 6.12 paket programından yararlanılmıştır. SPSS paket programı ile üniversite öğrencilerinin ilişki doyum düzeylerinin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermedikleri Bağımsız Gruplar *t* Testi ve F Testi (One-Way ANOVA) kullanılarak hesaplanmıştır. Test edilen modelin sonucuna göre, güvenli bağlanma ve ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğu, kayıtsız bağlanma ve ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracılık rolü olduğu, olumlu kendine saygı ve ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracılık rolü olduğu ve olumsuz kendine saygı ve ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracılık rolü olduğu Yapısal Eşitlik Modeli kullanılarak bulunmuştur. Son olarak da, araştırmadan elde edilen sonuçlar literatür ve kuramlar bağlamında tartışılmış, gelecekte yapılacak araştırmalara ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanına yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güvenli Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Aldatılma Algısı, İlişki Doyumu

ABSTRACT

In this study, the mediating role of perception of infidelity in the relationship between university students' attachment styles (secure and dismissive), self-esteem (positive and negative) and relationship satisfaction was investigated. 633 university students between the ages of 18-30 who had a romantic relationship, participated in the study. In the study, Relationship Satisfaction Inventory (RSI) Relationship Scales Questionnaire (RSQ), Self-Respect Scale (SRS), Perception of Infidelity Scale (PIS) and Personal Information Form were used as data collection tools. AAO was developed by the researcher within the scope of this research. The scale development process was carried out with 575 people. As a result of the analyzes made, it was revealed that the 28-item scale consisted of two dimensions, 19 of which were the "clear dimension" and 9 items were the "uncertain dimension". The sample of the study was determined according to the types of "appropriate sampling" and "criterion sampling" based on the probability-based sampling method. SPSS 21 package program and MPLUS 6.12 package program were used in the analysis of the data. In the analysis of the data, in order to answer the research questions determined within the framework of the research objectives, whether the relationship satisfaction levels of university students differ significantly with the SPSS package program according to their demographic characteristics were calculated using the Independent Groups *t*-Test and the F-Test (One-Way ANOVA). According to the results of the structural model, the perception of being deceived has a partial mediating role in the relationship between secure attachment and relationship satisfaction. The perception of being deceived has a partial mediating role in the relationship between dismissive attachment and relationship satisfaction, The perception of infidelity has a partial mediating role in the relationship between positive self-respect and relationship satisfaction and the perception of being deceived has a partial mediating role in the relationship between negative self-respect and relationship satisfaction. Finally, the results obtained from the research were discussed in the context of literature and theories, and suggestions for future research and the field of Psychological Counseling and Guidance were presented.

Keywords: Secure Attachment, Dismissive Attachment, Perception of Infidelity, Relationship Satisfaction

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ.....	ii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	8
1.3. Araştırma Soruları.....	9
1.4. Araştırmanın Önemi.....	10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	12
1.6. Araştırmanın Varsayımları	12
1.7. Araştırmanın Tanımları ve Kısaltmalar	12
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	14
2.1. Romantik İlişki	14
2.1.1. Romantik ilişki doyumu	18
2.2. Bağlanma Kuramı	22
2.2.1. Bağlanma sistemi	23
2.2.2. İçsel çalışan modeller	24
2.2.3. Yetişkinlerde bağlanma	25
2.3. Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı.....	30
2.3.1. Benlik saygısını etkileyen faktörler.....	32
2.4. Aldatılma Algısı.....	35
2.4.1. Aldatılma/aldatma çeşitleri	38
2.4.2. Aldatılma/aldatma tutumları ile ilgili araştırmalar.....	41
2.4.3. Aldatılma/aldatmanın nedenleri	45
2.4.4. Aldatılma, aldatma ve cinsiyet.....	47
2.4.5. Çevrimiçi (online) aldatılma/aldatma.....	49
2.4.6. Aldatılmanın sonuçları ve ilişkiye etkileri.....	51

2.4.7. Kuramlarda aldatılma/aldatma kavramı	53
2.4.7.1. Psikanalitik kurama göre aldatılma/aldatma kavramı	54
2.4.7.2. Evrim kuramına göre aldatılma/aldatma kavramı	55
2.4.7.3. Ana-babasal yatırım modeline göre aldatılma/aldatma kavramı.....	56
2.4.7.4. Karşılıklı bağımlılık kuramına göre aldatılma/aldatma kavramı	57
2.4.7.5. Yatırım kuramına göre aldatılma/aldatma kavramı.....	58
2.5. Bağlanma ve Romantik İlişki Doyumuna Yönelik Yapılan Araştırmalar	59
2.6. Kendine Saygı ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapılan Araştırmalar	62
2.7. Bağlanma, Aldatılma, Aldatmaya İlişkin Yapılan Araştırmalar.....	63
2.8. Aldatılma, Aldatma ve İlişki Doyumuna İlişkin Yapılan Araştırmalar	65
BÖLÜM III: YÖNTEM	68
3.1. Araştırma Modeli	68
3.2. Evren/Örnekleme	69
Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Bilgiler.....	70
3.3. Veri Toplama Araçları	71
3.3.1. Kişisel bilgi formu.....	71
3.3.2. İlişki doyumu ölçeği (İDÖ).....	71
3.3.3. İlişki ölçekleri anketi (İÖA).....	73
3.3.3. Kendine saygı ölçeği (KSÖ)	75
3.3.4. Aldatılma algısı ölçeği (AAÖ)	76
3.3.4.1. Madde havuzunun oluşturulması	77
3.3.4.2. Geçerlik analizi	82
3.3.4.2.1. Aldatılma algısı ölçeği kapsam geçerliği çalışması...83	
3.3.4.2.2. Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ) yapı geçerliği çalışması	84
3.3.4.2.3. Aldatılma Algısı Ölçeği ölçüt/kriter geçerliği.....	93
3.3.4.3. Aldatılma Algısı Ölçeği güvenirlik analizi.....	94
3.3.4.3.1. Aldatılma Algısı Ölçeği madde ayırt ediciliğine ilişkin bulgular	95
3.3.4.3.2. Aldatılma Algısı Ölçeği test tekrar çalışması.....	97
3.4. Verilerin Toplanması.....	97
3.5. Verilerin Analizi	98
BÖLÜM IV: BULGULAR	99

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	110
5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	110
5.1.1. Geliştirilen Aldatılma Algısı Ölçeği'nin sonuçlarının tartışılması	110
5.1.2. Önerilen yapısal modelin bulgularına ilişkin tartışmalar	111
5.1.2.1. Bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız) ve kendine saygı (olumlu ve olumsuz) ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracı rolüne ilişkin tartışma	112
5.1.2.2. Bağlanma stillerinin (güvenli ve kayıtsız) romantik ilişki doyumunu yordamasına ilişkin tartışma	116
5.1.2.3. Kendine saygının (olumlu ve olumsuz) romantik ilişki doyumunu yordamasına ilişkin tartışma	119
5.1.2.4. Bağlanma stillerinin (güvenli ve kayıtsız) aldatılma algısını yordamasına ilişkin tartışma	120
5.1.2.5. Kendine saygının (olumlu ve olumsuz) aldatılma algısını yordamasına ilişkin tartışma	121
5.1.2.6. Aldatılma algısının romantik ilişki doyumunu yordamasına ilişkin tartışma	123
5.1.3. Romantik ilişki doyumunun demografik değişkenlere göre incelenmesi	125
5.1.3.1. Romantik ilişki doyumunun cinsiyete göre incelenmesine ilişkin tartışma	125
5.1.3.2. Romantik ilişki doyumunun medeni duruma göre incelenmesine ilişkin tartışma	126
5.1.3.3. Romantik ilişki doyumunun ilişki süresine göre incelenmesine ilişkin tartışma	127
5.1.3.4. Romantik ilişki doyumunun katılımcıların yaşadıkları yerleşim yerine göre incelenmesine ilişkin tartışma	128
5.1.3.5. Romantik ilişki doyumunun anne-baba birliktelik durumuna göre incelenmesine ilişkin tartışma	129
5.2. Öneriler.....	130
Kaynakça.....	133
EKLER.....	176
EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	176
EK 2: Literatürün Kavramsal Bağlamda İncelenmesi	177
EK 3: Yazılı Görüş Formundan Elde Edilen İfadeler.....	179

Ek 4: Literatür Taraması, Yazılı Görüşler ve Yüz yüze Görüşmelerden Elde Edilen Kodlar ve Boyutlar.....	183
Ek 5: Ölçek İzinleri.....	186
EK 6: Etik Kurul Onayı	188
EK 7: Öğrenci Katılım Onamları.....	189
Ek 8: Ölçeklere Ait Örnek Maddeler	190

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.2: İlişki Doyum Ölçeği Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İndeksleri	72
Tablo 3.3: İlişki Ölçekleri Anketi Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İndeksleri	74
Tablo 3.4: Kendine Saygı Ölçeği Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İndeksleri	76
Tablo 3.5: Aldatılma Algısıyla İlgili Yurtdışında Geliştirilen Ölçekler	79
Tablo 3.6: KMO ve Bartlett Testi Değerleri	86
Tablo 3.7: Aldatılma Algısı Ölçeği Scree Plot Grafiği	86
Tablo 3.8: Aldatılma Algısı Ölçeği Açıklanan Toplam Varyans Miktarları*	87
Tablo 3.9: Faktör Analizi Neticesinde Döndürülmüş Bileşenler Matrisi	88
Tablo 3.10: Aldatılma Algısı Ölçeği Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Bu Boyutlardan Yük Alan Maddeler	89
Tablo 3.11: Aldatılma Algısı Ölçeği İncelenen Uyum İndekslerine İlişkin Değerler	91
Tablo 3.12: Aldatılma Algısı Ölçeği İncelenen Uyum İndekslerine İlişkin Değerler	92
Tablo 3.13: Aldatılma Algısı Ölçeği Ölçüt Geçerliliğine İlişkin Karşılaştırmalı Bulgular	94
Tablo 3.14: Aldatılma Algısı Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Güvenirlik Katsayıları.	95
Tablo 3.15: Aldatılma Algısı Ölçeği Madde –Toplam Korelasyonu Alt Üst %27 Gruplar Arası Farkın T testi Sonuçları	95
Tablo 3.16: Test Tekrar Test Güvenirliğine İlişkin Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları	97
Tablo 4.1: Değişkenlere Ait Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları	99
Tablo 4.2: Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri	99
Tablo 4.3: Bağımsız Değişkenler ile Bağımlı Değişken Arasındaki Korelasyon Katsayıları	100
Tablo 4.4: Bağlanma Stilleri ve Kendine Saygı ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolüne Yönelik Modelin Uyum İstatistikleri ..	102
Tablo 4.5: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri Ve Olumlu Ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolüne Yönelik Modelin Uyum İstatistikleri	106
Tablo 4.6: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri Ve Olumlu Ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolüne Yönelik İlişki İstatistikleri	106
Tablo 4.7: İlişki Doyumunun Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin t Testi Sonuçları	108

Tablo 4.8: İlişki Doyumunun Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin t Testi Sonuçları.....	108
Tablo 4.9: İlişki Doyumunun Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t Testi Sonuçları	108
Tablo 4.10: İlişki Doyumunun Yerleşim Yerine Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	108
Tablo 4.11: İlişki Doyumunun İlişki Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	109

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Aracılık Modeli 1	9
Şekil 2.1: Barthholomew ve Horowitz'ın Dörtlü Bağlanma Modeli (Klohn ve Oliver, 1988).....	29
Şekil 3.1: İlişki Doyum Ölçeği DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri.....	72
Şekil 3.2: İlişki Ölçekleri Anketi DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri.....	74
Şekil 3.3: Kendine Saygı Ölçeği DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri	75
Şekil 3.4: Ölçek Geliştirme Aşamaları, Yılmaz (2018) tarafından verilen şemaya uygun düzenlenmiştir.	77
Şekil 3.5: Aldatılma Algısı Ölçeği 1. Düzey DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri.....	91
Şekil 3.6: Aldatılma Algısı Ölçeği 2. Düzey DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri.....	92
Şekil 4.1: Bağlanma Stilleri ve Kendine Saygı ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolünün İncelenmesine İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli.....	102
Şekil 4.2: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri ve Olumlu ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli	104
Şekil 4.3: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri ve Olumlu ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle Aldatılma Algısı Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli	104
Şekil 4.4: Aldatılma Algısı ile İlişki Doyumu Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli ..	105
Şekil 4.5: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri Ve Olumlu Ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolünün İncelenmesine İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli	105

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

AAÖ	: Aldatılma Algısı Ölçeği
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
İDÖ	: İlişki Doyum Ölçeği
İÖA	: İlişki Ölçekleri Anketi

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Üniversite dönemi, fazlaca hareketli gelişim süreçlerinden biri olmakla birlikte, biyolojik ve sosyal olarak geçiş dönemi olarak belirtilen ergenliğin sonuna denk gelmektedir. Bu evre, aileden ve evden ayrılma, grup ve arkadaş seçimi, bir mesleğe başlama ve iş bulma konusunda yaşanan problemler gibi pekçok sıkıntının yaşandığı zamandır (Özdel, Bostancı, Özdel ve Oğuzhanoğlu, 2002). Üniversite öğrencileri, kendi kimliğine kavuşma, çocukluk döneminin değerleri yerine toplumun ulusal ve evrensel değerlerini benimseme ve uzlaştırma, toplum değerlerine uyum sağlama ve sosyal olgunluğa sahip olma gibi farklılıklara adapte olmak durumundadır (Özgüven, 1992). Bunun yanında üniversiteye farklı şehirlerde devam eden öğrenciler ise kendilerini bir anda farklı bir “akademik ve sosyal çevre” içinde bulmaktadır. Aile ve yakın arkadaş desteğinden yoksun kalan bu öğrenciler, yeni yabancı çevreye bireysel potansiyellerini en üst seviyede kullanarak kısa zamanda adapte olmak ve yaşamlarına devam etmek zorundadır (Karahana, Sardoğan, Özkamalı ve? Dicle, 2005). Anlaşıldığı gibi, zor bir süreçten geçen üniversite gençliğinin karşılaştığı sorunlar, üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir konu haline gelmektedir (Kutlu, 2004). Üniversiteye devam eden genç yetişkinlerin problemlerini araştırmaya yönelik yapılan çalışmalarda, öğrencilerin problem alanlarının; gelecek, iş yaşamı, ekonomik hayat, üniversite hayatı, insanlarla ilişkiler, karşı cins ilişkileri vb. olduğu görülmektedir (Özgüven, 1992).

Üniversite öğrencileri aynı zamanda genç yetişkin olarak da kabul edilebilmektedir (Werrel, 2017). Genç yetişkinlik dönemi, yetişkinliğe başlangıcı temsil ettiği için insanların hayatındaki en önemli dönemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ergenlik dönemindeki gelişim, yetişkinlik dönemine hazırlık olarak da kabul edilmektedir. Ancak bu durum, ergenlik döneminin çıkmış olan kişinin ergenlik döneminin akabinde, yetişkinlik dönemine girmesi anlamına gelmemektedir. Yetişkinlik dönemi evrelerinden ilki kabul edilen genç yetişkinlik dönemi, yetişkinliğe girişi ve yetişkinliğe hazırlanışı temsil etmektedir. Kişilerin hayatında önemli bir dönem olarak kabul edilen genç yetişkinlik döneminin denk geldiği yaşlar, toplumsal özelliklere, sosyo-ekonomik sınıflara ve toplumların kültürlerine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık alan yazında da

görülmektedir, Havighurst'e göre 18-35; Erikson'a göre 20-40; Bühler'e göre 25-45 yaşları arası genç yetişkinlik dönemini temsil etmektedir (Onur, 2006).

Hayatın farklı dönemlerinde görüldüğü gibi insanlar yetişkinlik dönemine de diğer dönemlerden farklı psikolojik gelişim özellikleri ve değişik yeteneklerle adım atmaktadır. Aynı zamanda yetişkinlik döneminde de diğer dönemlerde olduğu gibi belirli ortak gelişimsel özellikler ve toplumsal beklentiler vardır (Papalia ve Wendkosolds, 1978). “Tam zamanlı bir iş bulma”, “eş seçimi”, “evlenmek için seçilen eş ile birlikte aynı evde yaşamayı öğrenme”, “çocuk sahibi olma”, “evi yönetme”, “belirli sorumluluklar alma”, “sosyal bir gruba dahil olma” gibi herkeste yaşanan gelişimsel özellikler bu dönemin gelişim görevleri olarak kabul edilmektedir. Genç yetişkinlik döneminde, hayata dair bu görevlerin ne kadar iyi bir şekilde üstesinden gelinirse, yetişkin kişi diğer dönemlerde karşılaşılabileceği mesleki hayat, sosyal ilişkiler ve aile yaşamı alanlarındaki zorluklara o kadar hazır duruma gelmektedir. Bireyin genç yetişkinlik dönemine uyum sağlama derecesinin, ilerleyen yıllarda elde edeceği doyum ve mutluluk düzeyi ile önemli derecede ilişkili olduğunun önemi vurgulanmaktadır (Hurlock, 1959).

Romantik ilişkilerin başlama evresinin, genç yetişkinlik dönemine denk geldiği kabul edilmektedir (Finkel, Eastwick, Karney, Reis ve Sprecher, 2012). Gençler, romantik ilişkilerin yardımıyla üç temel gelişim görevini gerçekleştirmektedir. Bunlar; a) “kendine has bir kimlik oluşturmak”, b) “ilişki becerilerini geliştirmek ve karşı cinsle yakınlık kurmak” c) “cinsel istek ve dürtülerle sağlıklı bir şekilde baş etmek” (Erikson, 1968; Feldman ve Gowen, 1998). Üniversite yıllarında yaşanan romantik ilişkiler, “yakınlığa karşı yalıtılmışlık” olarak tanımlanan gelişimsel krizin yer aldığı dönemle örtüşmektedir. Yakınlık ile ifade edilmek istenen gencin kendi kişiliğini kaybetme korkusu olmaksızın destekleyici, açık ve romantik bir ilişki yaşayabilmesidir (Erikson, 1968). Kimlik gelişimi, ergenlik zamanında yoğun olarak yaşanmakla birlikte, genç yetişkinlik döneminde daha da güçlenerek daha sağlıklı bir gelişim sürdürmektedir. Genç yetişkin bu dönemde başkalarıyla yakın ilişkilere girmekte ve temeli sağlam dostluklar kurmaktadır. Aynı zamanda sevgi bu dönemde çok daha yoğun yaşanmakta ve evlilik bu dönemin önemli konularından biri haline gelmektedir (Senemoğlu, 2013). Dolayısıyla, bu süreçte iletişim daha çok romantik ve yakın ilişkiler üzerine odaklanmaktadır. Genç yetişkinler için evlilik ve mesleki kariyer daha öncelikli bir konuma gelmektedir. Bu dönem sağlıklı bir şekilde geçirildiği takdirde, birey güvenli bir şekilde sevgi gösterme ve kabul davranışlarına sahip olmaktadır. Aksi durumda,

ilişki kuramayan kişiler duygusal bir yalnızlık içine girmektedir (Lehr, 1994). Bunun yanı sıra, üniversite zamanları aynı zamanda gençlerin sosyal yaşama adapte olmaya çalıştığı yıllardır. Üniversite yıllarında kurulan duygusal ilişkilerin gençlerin sosyal etkinliklere katılım düzeylerini arttırdığı ve sosyal gelişimlerini desteklediği araştırmacılar tarafından da açıklanmaktadır (Hamamcı ve Esen-Çoban, 2010; Moss ve Schwebel, 1993).

Romantik ilişki, flört etmeyi, romantik partner ile birlikte yaşamayı, evliliği ve diğer uzun süreli birliktelikleri kapsayan (Hendrick ve Hendrick, 2006); daha geniş bir tanımla birbirleriyle duygusal bağlantıları olduğunun farkında olan iki kişi arasındaki gönüllü olarak devam eden, sıklıkla cinsel birleşeni de içeren, tutkunun da dahil olduğu ilişki ya da etkileşim şeklinde tanımlanmaktadır (Furman, Brown ve Feriring, 1999). Romantik ilişkiler için literatürde “flört etme (flirting), çıkma (dating)” kavramları da yer almaktadır. Romantik ilişki kavramı, her kişinin yaşamının farklı dönemlerinde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Ergenlik döneminde deneyim elde etmek üzere kurulan ve geçici bir özellik gösteren duygusal ilişkiler (Akın, Süler, Eker ve Anlı, 2015), geç ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinin önemli bileşeni durumuna gelmektedir (Arnet, 2000).

Topkaya ve Meydan’ın (2013) üniversite öğrencilerinin problem alanlarını saptamaya yönelik yaptıkları bir çalışmada gençlerin en fazla duygusal (% 26.3) ve romantik alanlarda (% 42.8) sorun yaşadığı saptanmıştır. Bu durum farklı sebeplerden kaynaklanıyor olabilmekle birlikte, bu duruma, partnerlerin birbirlerini tanıma sürecinde geçirdiği olumlu ve olumsuz deneyimler de neden olabilmektedir (Özabacı, 2009). Bu olumsuz deneyimlerden biri de aldatılma/aldatmadır.

Aldatma eğiliminin, romantik ilişkilerde ciddi boyutta yıkıcı etkiler yarattığı (Young, Klosko ve Weishaar, 2003), aldatılma/aldatma davranışlarının bireyler ve ilişki için zarar verici olduğu vurgulanmaktadır (Whisman, Dixon ve Johnson, 1997). Aldatma/aldatılma, çift terapistlerine sıklıkla gündeme gelen /getirilen sorunlar olmakla birlikte (Atkins, Baucom ve Jacobson, 2001; Shackelford, Besser ve Goetz, 2008), aldatma/aldatılmanın evliliklerin bitmesinde etkili olduğu bilinmektedir (Kelly ve Conley, 1987). 160 ülkede yapılan çalışmaya göre aldatılma/aldatmanın, evliliklerin sonlanma nedenleri arasında en yaygın etken olduğu görülmüştür (Betzig, 1989). Bunun yanında evli ya da ilişkisi olan kişilerle yapılan araştırmada katılımcıların %43’ü partnerlerini en az bir kere aldattıklarını ifade etmiştir (Thompson, 1984). Buna benzer bir araştırma gerçekleştiren Wiederman ve Hurd (1999), ciddi romantik ilişki yaşayan erkeklerin %75’inin, kadınların ise %68’inin en

az bir kez romantik partnerleri dışında başka bir kişiyle flört ettiklerini ya da cinsel ilişki yaşadıklarını belirtmiştir.

Romantik ilişkiyi etkileyen davranışlardan biri de bağlanma davranışlarıdır (Hazan ve Shaver, 1994). Bağlama kuramının temelini Bowlby (1958), “*Anneye Bağlılığın Doğası*”, “*Ayrılma Kaygısı*”, “*Erken Çocukluk ve Bebeklikte Yas ve Keder*” isimli raporunda sunmuştur. İlk rapor niteliğinde olan “*Anneye Bağlılığın Doğası’nda*” canlı türlerinin fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamada annenin dışındaki objelere yönelebildiği; fakat korku, endişe, tehlike ve güvenli bir alan arandığında anne figürünün temel olduğunu belirtmiştir. Bowlby (1958), bebeklerin annelerine yakın olma isteğinin yalnızca insanlara özgü olmadığını; bu isteğin hayvan türlerinde de görüldüğünü ortaya koymuştur. Bu noktada anneye yakınlığın hayatta kalma gibi evrimsel bir işlevinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bowlby yaptığı etnoloji ve evrimsel teorileri temel alan çalışmalarda, bağlanmanın beslenme ihtiyacından çok bakım veren kişiye yakın olma ve bakım veren kişiyle güvenli bir bağ meydana getirme ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Bebeğin yakınlığı sağlama davranışları bağlanma davranışları; yetişkinin davranışları ise bakım verme davranışları olarak ifade edilmiştir. Kurama göre, henüz dünyaya gelmiş bebekler, yalnızca onlara bakmaya ve korumaya istekli bir yetişkinin olması durumunda yaşamlarını devam ettirebilmektedir (Bowlby, 1969).

Bowlby (1969), bağlanma kuramının üç önemli ilkesini geliştirmiştir: 1) Bebekler, bağlanmayı kolaylaştıran bir davranış repertuarı ile dünyaya gelmektedir. 2) Yakınlığın devam ettirilmesi diğerinin de yaklaşma gereksinimini oluşturmaktadır. 3) Yaşanan deneyimler sonucu bebek kendini ve dış dünyayı anlamlandırmaktadır. Bebek bunu bir zihin modeli şekline içselleştirmekte ve yeni ilişkilere genelleyerek bütünleştirmektedir.

Ainsworth (1979), Bowlby ile yaptığı ortak çalışmalarda çocuklukta bağlanma stillerini tanımlamıştır. Ainsworth, anneden ayrılma ve tekrar bir araya gelme durumlarında çocukların tepkilerini sınıflandırmak için standart bir protokol olan “*Yabancı Durum Prosedürü*”nü geliştirmiştir. “Yabancı Durum Prosedürü”, sekiz olayda bebeğin, annesi ve bir yabancı ile etkileşimini içeren, standardize laboratuvar prosedürü olarak tanımlanmaktadır (Ainsworth vd., 1978). Yabancı Durum Prosedürü (Strange Situation Procedure) kapsamında üç tip bağlanma stili (Güvenli bağlanma, Kaygılı- Dirençli ve Kaygılı-Kaçınan) tanımlanmıştır. Sonrasında Main (1983) tarafından Dağınık-Yönsüz olan 4. sınıflandırma eklenmiştir. Söz konusu bağlanma stilleri aşağıda açıklanmıştır:

1) Güvenli Bağlanma: Çocuk, odaya dönen annesini gülümseyerek karşılamaktadır. Yabancılarla etkileşimde olsa bile aktif bir şekilde anneyi aramakta ve onunla yakınlık kurmak istemektedir. Anne çocuğu kucağına aldığında çocuk bundan hoşlanmakta, yere bırakıldığında ise huzursuzlanarak yakınlığı sürdürmek istemektedir.

2) Kaygılı-Dirençli Bağlanma: Yabancı durum prosedürü esnasında, anne odaya geldiğinde, çocuk anneye karşı davranışlarında kararsızlık göstermektedir. Annenin yaklaşmasına karşı direnirken aynı zamanda kendisi de yaklaşmaya çalışmaktadır. Çocuk gruptaki diğer çocuklara göre daha öfkeli ve pasiftir.

3) Kaygılı-Kaçınan Bağlanma: Çocuk anneden ayrılma ve anneye yeniden birleşme esnasında kızgınlık sergilemektedir. Çocuk yabancı bir kişi ile odada kaldığı zamanlarda aşırı derecede huzursuz ve sinirlidir ve onu sakinleştirme girişimlerini reddetmektedir.

4) Dağınık ve Yönsüz Bağlanma: Çocuklar yüksek sesle ağlama, kucağına alındığında sakinleşmeme, anneden uzaklaşmaya çalışmak gibi kararsız davranışlar sergilemektedir (Main, 1983). Bu gruptaki çocukların anneleri gözlemlendiğinde, annelerin kızgınlıklarını kontrol edemediğı, çocuklarının huzursuzluklarını anlayamadığı ve kendilerini soyutladığı ortaya çıkmaktadır.

Bağlanma yaşam boyu devam eden ve gelişen bir süreçtir. Bu anlamda bağlanma sürecinde genellikle bağlanma figürü, erken yaşlarda birincil bakıcıyken (çoğunlukla anne), yetişkinliğe gelindiğinde bakıcının yerini romantik ilişki yaşanan kişiler almaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth ve diğerleri (1978), tanımladıkları bağlanma stillerini romantik ilişkilere uyarlamış ve bağlanma stilleri ölçeğini geliştirmiştir. Buna göre, güvenli bağlanan kişilerin hem romantik partnerleri hem de çocuklukta ebeveynleri ile olan ilişkileri hakkında olumlu yaşantı ve inançlara sahip olduğu belirtilmiştir. Kaygılı-Kararsız kişiler, ilişkilerinde fazlasıyla kıskanç, eşlerine ve ilişkilerine takıntılı ve çokça duygusal iniş çıkışlar yaşayan kişiler olarak saptanmıştır.

Yetişkin bağlanma stilleri, aldatma eğilimindeki motivasyonu belirlemede önemi bir işleve sahiptir (Allen ve Baucon, 2004). Buna göre, bağlanma stilleri ve aldatılma/aldatma davranışı arasında ilişkinin olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır. Hatamy, Fathi, Gorji ve Esmaeily (2011) ve Macapagal, Ong, Poon ve Sibya (2014), kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin daha çok aldatmaya eğimli olduğunu; Fricker (2006) kaçınan ve kaygılı bağlanma ile aldatılma/aldatma davranışının yüksek düzeyde ilişkili

olduğunu; Kantarcı (2009) ise güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerin, güvenli bağlanmaya sahip kişilere kıyasla aldatılma/aldatmaya daha meyilli olduğunu belirtmiştir. Belirtildiği gibi yapılan birçok çalışmada güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerde güvenli bağlanma stiline sahip kişilere göre aldatılma/aldatma davranışlarının daha yoğun yaşandığı görülmektedir.

“Aldatılma/aldatma” olarak nitelendirilen, evlilik dışı ilişkilerin en büyük sebeplerinden biri evlilik ilişkilerinde yaşanan doyumsuzluklar ve mutsuzluklardır (Thompson, 1984). Evli kişilerin ilişkilerinde yaşadıkları doyum düzeyi ile ilgili yapılan araştırmalar, toplumun refah düzeyi için önem arz etmektedir (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000). Çünkü ilişkide doyumun azalması sebebiyle evde yaşanan stresin, eşe ve ilişkiye karşı yaşanan hoşnutsuzluğun farklı bir partner arayışını da beraberinde getirebileceği beklenmektedir. Buna göre Atkins ve diğerleri (2001) araştırmasında, evliliklerinde mutsuz olan çiftlerin mutlu olan çiftlere göre dört kat daha fazla evlilik dışı ilişki yaşadığını bildirmiştir. Evli çiftlerle yapılan başka bir araştırmaya göre ise aldatma eğilimleri yüksek olan kişilerin evlilik doyumlarının düşük olduğu saptanmıştır (Kubat, 2012; Polat, 2006). Romantik ilişkilerde mutluluk, ancak sadakat, saygı, anlayış ve merhametin ilişki içinde barındığı durumlarda mümkün olmaktadır (Furnham, 2014). Yukarıdaki araştırmalardan da anlaşılabacağı gibi bir romantik ilişkide, romantik ilişki yaşayan kişiler arasında “aldatılma/aldatma” eyleminin yaşanması bu ilişki içindeki kişilerin ilişkiden aldıkları doyumu azaltan bir unsur olarak kabul edilmektedir (Kubat, 2012).

Romantik ilişkilerde aldatılma/aldatma davranışı, birçok sorunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Levine, 2005). Aldatılmayı tecrübe eden kişiler bu konuyu diğer insanlarla konuşurken öfke, utanç, acı, kıskançlık, ihanet, korku, şüphe gibi hoş olmayan bazı duygular yaşamaktadır (Lusterman, 1998). Lusterman (1998), aldatıldıklarını öğrenen danışanlarının şiddetli fiziksel tepkiler gösterdiğini; bazı danışanlarının yaşadığı öfke sonucunda bağırarak ve seslerinin kısıldığını, eşyaları kırdıklarını, aldatan eşlerine fiziksel şiddette bulunduklarını ifade etmiştir. Buna ek olarak, birçok danışanın aldatıldıklarını öğrendiğinde yoğun umutsuzluk duygusu yaşadığını ve ilişkilerinin bittiğini düşündüğünü vurgulamıştır. Yapılan birçok araştırmada ise aldatılan kişi için bu durum bir travma olarak tanımlanmakta ve aldatılan kişide travma sonrası tepkiler görülmektedir (Gordon, Baucom ve Snyder, 2004). Aldatılma/aldatma yaşandığında aldatılan kişinin yakın ilişkilere dair bazı önemli olumlu varsayımları bozulmakta ve bunların yerini olumsuzları

almaktadır. Örneğin, “*Partnerlere güvenilebilir, ilişki güvenli bir alandır*” gibi olumlu varsayımların yerini; “*Partnerlere güvenilmez, ilişki güvenli bir alan değildir*” gibi olumsuz varsayımlar almaktadır (Baucom, Gordon, Snyder, Atkins ve Christensen, 2006).

Bartholomew (1990) ve Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modellerinin bağlanma stillerini belirleyen temel boyutlar olduğunu belirtmiştir. Benlik modelinin olumlu olması başkalarının onayından bağımsız olarak var olan içselleştirilmiş özsaygı ve sevillebilirlik duygusu; benlik modelinin olumsuz olması ise düşük özsaygı ve başkalarından onay alma gereksinimi ile ilgili olduğu açıklanmıştır. Olumlu başkaları modeli kişi açısından önemli başkalarının ulaşılabilirlik ve güvenilebilirliğine ilişkin beklentileri içermekte ve başkalarından yakınlık ve destek arama gibi davranışları yönetmektedir. Bu modelin olumsuz olması ise yakınlık kurmaktan kaçınma, sosyal destek alma ve sağlama konusunda kayıtsız kalma ve ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olma şeklinde ifade edilmektedir (Griffin ve Bartholomew, 1994). Olumsuz benlik modeline sahip kişilerin partnerlerini aldatılma/aldatma olasılığının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Buss ve Shackelford, 1997). Benlik saygısı yüksek olan kişilerin ise ilişkilerinde daha sadık oldukları bilinmektedir (Snell ve Finney, 1993). Bununla beraber benlik saygıları yüksek çiftlerin ilişki doyumlarının da yüksek olduğu ifade edilmektedir (Weiser ve Weiger, 2016).

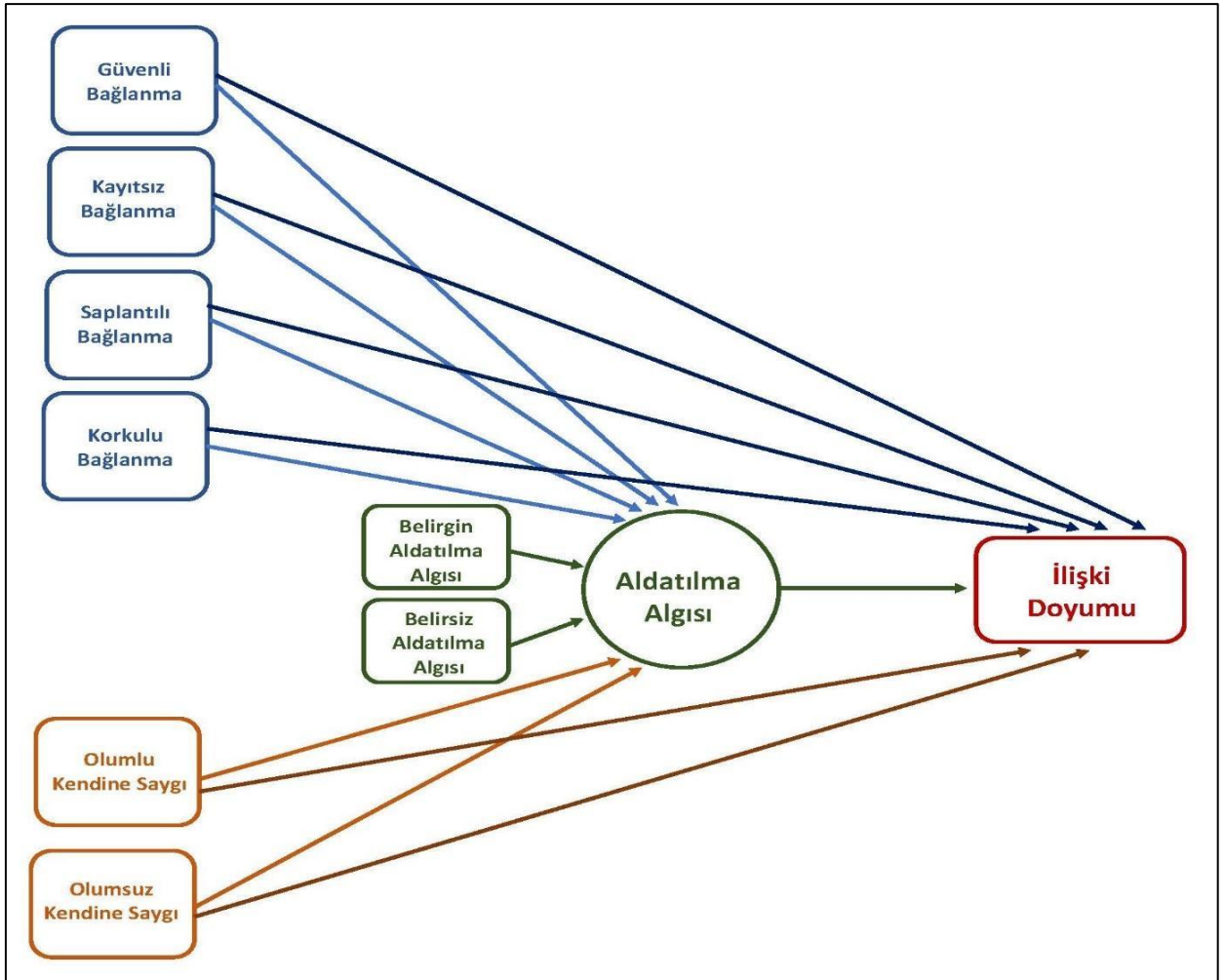
Yaşadığımız yüzyıl teknoloji ve bilim çağı olduğu için, teknolojik ve bilimsel gelişmeler hayatımızda yeni değişimlere yol açmıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerden en yaygın olan internet teknolojisinin topluma sağladığı önemli yeniliklerden biri de, mekân ve zaman sınırlarını ortadan kaldırmasıdır. Mekân ve zaman sınırlarının ortadan kalkmasıyla birlikte insanlar geleneksel bir iletişim şekli olan yüz yüze iletişimden uzaklaşarak sanal iletişim yollarını tercih eder duruma gelmiştir. Söz konusu olan sanal iletişim şekli, bireylerin bir açıdan kolay bir biçimde sosyalleşmesine yol açarken, diğer açıdan da evlilik birliğini tehdit eder duruma gelmiştir. Sanal iletişim şekli, fotoğraf, görüntü ve bilgi gibi verilerin hızlı bir şekilde paylaşılmasına, sohbet odalarında arkadaşlık, flört ve cinsellik gibi eylemlerin daha kolay gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla, bu durum da internet ilişkilerinin gitgide artarak evlilik birliğine zarar vermesine neden olmaktadır (Ekşi, 2018). Teknolojik gelişmeler ekonomik açıdan bazı kolaylıklar sağlamasına rağmen; kişilerin güven, bağlılık, sevgi, dayanışma, güvenlik gibi bazı özelliklerden noksan kalmasına neden olmaktadır (Aktaş ve Çopur, 2018). Kişinin partnerinin sergilediği bu tarz noksan davranışlar kişilerin aldatıldıklarına dair şüphelerini arttırmaktadır. Bir yandan aldatılma davranışı yaşanırken,

bu noktada partnerlerin aldatıldıkları kanısına nasıl vardıkları, kişilerin partnerlerinin hangi davranışları ile aldatıldıkları algısına sahip oldukları merak konusu olmaya başlamaktadır (Özkul, 2018).

Buradan yola çıkılarak, bu çalışmada öncelikle romantik ilişki yaşayan kişilerin, partnerlerinin hangi davranışlarını aldatılma/aldatma olarak nitelendirdiklerine ilişkin algılarını açığa çıkarmak gerekliliği önemli bir problemi oluşturmaktadır. Bu noktada öncelikle Türkçe literatürde partnerlerin aldatılma algılarına yönelik herhangi bir ölçme aracının bulunmaması, bu konuda bir ölçeğin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında yukarıda yazılanlardan da anlaşıldığı üzere, literatür incelenince bağlanma stilleri, kendine saygı (benlik saygısı), aldatılma/aldatma davranışları ve ilişki doyumu arasında ilişkinin olduğu görülmektedir (Atkins, Baucom, Yi ve Chistensen, 2005; Feldman ve Cauffman, 1999; Kantarcı, 2009; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Yıldız ve Baydemir, 2016). Ancak literatürde aldatılma algısı ve aldatılma algısından etkilenen/etkileyen değişkenlerle ilgili yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada, geliştirilen ölçek yardımıyla romantik ilişki yaşayan kişilerin aldatılma algısının bağlanma stilleri, kendine saygı ve ilişki doyumu arasında aracı bir rol oynayıp oynamadığının belirlenmesi durumu araştırmanın temel problemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, kendine saygı ile ilişki doyumları arasındaki ilişkide, aldatılma algısının aracılık rolünün olup olmadığını incelemektir. Oluşturulan modelde bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, kayıtsız, saplantılı) ve kendine saygı (olumlu ve olumsuz) araştırmanın bağımsız değişkenleri; ilişki doyumu bağımlı değişkeni ve aldatılma algısı da aracı değişkeni oluşturmaktadır. Bağlanma stillerinin her biri farklı türden bir bağlanmayı ifade etmekte olup, bunların bütünü bağlanma düzeyinin genelini ortaya koyar durumda değildir (Sümer ve Güngör, 1999). Kendine saygı değişkeni için de, boyutlar olumlu ile olumsuz algıları ifade etmektedir ve iki farklı türün birleşimi bütünsel olmaktan ziyade birbirine tezat durumdadır (Bogenç ve Kuzgun 1994). Bu bağlamda, ilgili alan yazından yola çıkılarak; “Güvenli, Kayıtsız, Saplantılı ve Korkulu” bağlanma stillerinin her biri, “Olumlu ve Olumsuz” kendine saygı türlerin her biri ile aldatılma algısı ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi doğrudan ve dolaylı olarak inceleyen aracılık modeli Şekil 1.1’de sunulmaktadır.

Şekil 1.1: Aracılık Modeli 1

1.3. Araştırma Soruları

Araştırmanın temel amacı ve geliştirilen model doğrultusunda, araştırma soruları ve alt soruları şöyle belirlenmiştir:

1- Üniversite öğrencilerinin ‘bağlanma stilleri’ ve ‘kendine saygı’ ile ‘romantik ilişki doyumu’ arasındaki ilişkide ‘aldatılma algısı’ aracı bir rol oynamakta mıdır?

- Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinde kendine saygı, romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, aldatılma algısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

d) Üniversite öğrencilerinde kendine saygı, aldatılma algısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

d) Üniversite öğrencilerinde aldatılma algısı, romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2- Üniversite öğrencilerinin ‘ilişki doyumu’ düzeyleri arasında demografik özelliklerine (cinsiyet, medeni durum, anne-babanın birliktelik durumu, romantik ilişki süresi, yaşanan yer) göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Romantik ilişkilerde “aldatılma/aldatma” kavramı anlaşılması güç bir konu olarak kabul edilmektedir. Alan yazında bu konuda çok fazla fikir yer almasına rağmen, aldatılma/aldatmaya ilişkin var olan araştırma sayısı nicelik açısından yeterli değildir (Blow ve Hartnett, 2005). Türkiye’de hali hazırda aldatılma/aldatma konusuyla ilgili yapılan araştırmaların çoğunun aldatma eğilimi (Alaçam, 2020; Ateş, 2018; Çıkıt, 2017; Dursun, 2016; Güzel, 2016; Kankaya, 2015; Kubat, 2012; Özcan, 2014; Önder, 2019; Polat, 2006; Tortamış, 2014) ile ilgili olduğu görülmektedir. Bunun yanında, aldatma niyeti (Demiray, 2019; Önder, 2019), aldatma tutumu (Çelikadam, 2017; Dursun ve Özkan, 2019) ile ilgili araştırmalar da literatürde yer almaktadır. Yine aldatılma/aldatma ile ilgili literatür incelendiğinde aldatılma/aldatma davranışının sıklıkla cinsiyet değişkeni açısından ele alındığı görülmektedir (Cann, Mangum ve Wells, 2001; DeStano, Barlett, Braverman ve Salovey, 2002). Bu çalışmalarda genellikle, kadınların daha çok duygusal, erkeklerin ise daha çok cinsel aldatılma/aldatmaya yatkın oldukları belirtilmekte (Atkins vd., 2001; Thompson, 1984); kadınların çoğunlukla duygusal olarak aldatılmaktan, erkeklerin ise cinsel olarak aldatılmaktan çekindikleri açıklanmaktadır (Atkins vd., 2001; Burchell ve Ward, 2011; Green ve Sabini, 2006; Thompson, 1984). Çalışmalarda ise yaygın bir şekilde erkeklerin kadınlara göre eşlerini daha fazla aldattıkları şeklinde bulgulara rastlanmaktadır (Kubat, 2012; Polat, 2006).

Türkiye’deki aldatılma/aldatma konusu ile ilgili literatür incelendiğinde belirli konular üzerine odaklanıldığı ve araştırmalarda belirli ölçme araçlarının (aldatmaya yönelik tutum ölçeği, aldatmaya yönelik niyet ölçeği, aldatma eğilimi ölçeği) kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, literatürde “aldatılma/aldatma” konusu ile ilgili geliştirilen ölçeklerin çok sınırlı sayıda olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, yurtiçinde yer alan literatürde, “Romantik

İlişkilerde Aldatılma Algısına” ilişkin geliştirilen başka bir ölçeğe rastlanmamaktadır. Bunun üzerine bu araştırmada “Aldatılma Algısı Ölçeği’nin” geliştirilmesinin, literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bunun yanında, literatürdeki araştırmalarda kişilerin sahip olduğu bağlanma stillerinin doğrudan romantik ilişki doyumları üzerinde etkili olduğu (Collins ve Read, 1990; Çavuşoğlu, 2011; Fricker, 2006; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Solmuş, 2003) aynı şekilde kişilerin kendilerine saygılarının romantik ilişki doyumları üzerinde doğrudan etkisinin olduğu (Weidmann, Lederman ve Grob, 2017; Weiser ve Weiger, 2016) mevcut araştırmalarda görülmekle birlikte; üniversiteye devam eden genç yetişkinlerin bağlanma stilleri, kendine saygıları ve ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracı rolünün olup olmadığına ilişkin bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Bu araştırma ile bağlanma stilleri, kendine saygı ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracı rolünün olup olmamasının belirlenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Günümüzde pekçok romantik partner ilişki doyumlarının azalmasına neden olan birtakım anlaşmazlıklar ve huzursuzluklardan ötürü duygusal beraberliklerini sonlandırmaktadır (Yaşa ve Yıldırım, 2019). Farklı sosyal medya kanallarından iletişimin yaygınlaşması, çiftlerin de farklı kişilerle iletişime geçmelerini sağlamak ve kolaylaştırmaktadır (Ekşi, 2018). Bu durumda sosyal medya, farklı etkileşimlere olanak sağlayacak ve kişilerin partnerini aldatılabileceği uygun ortamlar sağlayacak değişken olabilmektedir. Dolayısıyla kişilerin romantik partnerleri tarafından aldatıldıklarına ilişkin algıları, sosyal medya gibi faktörlerin yaygınlaşmasından dolayı her zamankinden daha fazla merak konusu olmaya başlamıştır (Dursun ve Özkan, 2019). Bu bağlamda, farklı bağlanma stillerine ve kendine saygı düzeylerine sahip kişilerin aldatıldıklarına ilişkin sahip oldukları algılarının, bireylerin ilişkilerinde yaşadıkları doyumun düzeyini nasıl etkilediği, “romantik ilişkiler” ve “aldatılma/aldatma” ile ilgili literatürde önemli bir açığı kapayacağı düşünülmektedir.

Partnerlerin romantik ilişkilerinde aldatıldıklarını düşündüren davranışların belirlenmesi ve buna ilişkin romantik ilişki doyum seviyelerinin düşmesine neden olan faktörlerin ortaya çıkartılmasının, bireysel terapi ya da çift terapisine gelen kişilerle aldatılma algısına neden olan davranışlarla ilgili daha net çalışma, algılama ve çözüm üretme imkânı yaratabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu araştırma sonucunda edinilecek bulgular, romantik partnerlerin bağlanma stilleri, kendilerine ilişkin saygıları gibi

bağımlı değişkenlerin de modelin içine dahil edilerek, aldatılma algısı ve romantik ilişki doyumu konularının beraber ele alınması literatüre katkı sağlayacağı ve bu konular hakkında çalışmak isteyen psikolog, aile, çift danışmanları, psikolojik danışmanlar ve diğer ilişkili alanlarda çalışma yapan yeni araştırmacılar için yeni bir kaynak ve yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1- Bu araştırma 2020-2021 güz-bahar, eğitim ve öğretim yılında, İstanbul'da yer alan ve farklı üniversitelerde eğitimlerine devam eden romantik partnerleri olan ve araştırmaya gönüllü bir şekilde katılmayı kabul eden kişilerden toplanan verilerle sınırlıdır.

2- Araştırmada incelenen değişkenler, kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

3- Bu araştırmanın sonuçları ancak benzer nitelikteki öğrencilere genellenebilmektedir.

4- Öğrencilere ilişkin demografik bilgiler araştırmacının hazırladığı Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan sorular ve bu sorulara verilen cevaplarla sınırlıdır.

5- Bu araştırma, araştırmanın gerçekleştirildiği süre zarfında ulaşılabilen ulusal ve uluslararası literatür ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

1- Araştırmaya katılan öğrencilerin anket sorularını içten ve yansız cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Tanımları ve Kısaltmalar

Bağlanma: Bireylerin önem verdikleri kişilere yönelik hissettiği duygusal açıdan kuvvetli bağ (Bowlby, 1973).

Aldatma: Romantik ilişki yaşanan kişi dışında diğer insanlarla kabul edilebilir fiziksel ve duygusal yakınlık düzeylerini belirleyen sınırların ihlal edilmesi (Drigotas ve Barta, 2001).

Aldatılma Algısı: Aldatılma algısı bir kişinin karşılaştığı bazı verilerden yola çıkarak romantik partneri tarafından aldatıldığını ilişkin geliştirdiği düşüncelerdir.

Romantik İlişki Doyumu: Duygusal bağıllık (sevgi, aşk), partnerin duygusal ihtiyaçlarını önemseme, partnerin duygusal ihtiyaçlarını tatmin etme ve partnerler arasındaki karşılıklı dayanışma süreci (Solmuş, 2010).

Benlik Saygısı: Kişinin kendisine karşı pozitif veya negatif tutumu (Rosenberg, 1965).

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle romantik ilişki ve romantik ilişki doyumu ile ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiştir. Sonrasında bağlanma kuramı hakkında kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Akabinde sırasıyla kendine saygı (benlik saygısı) kavramı ve aldatılma/aldatma kavramı ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında ise bahsi geçen kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilere yönelik yurt içi ve yurt dışında yapılmış araştırmalarla ilgili bilgi verilmiştir.

2.1. Romantik İlişki

İnsanlar yalnız yaşayamayan, başkalarıyla birlikte yaşamını devam ettiren ve birbirleriyle yakın ilişkiler (close relationship) geliştiren canlılardır. Yakın ilişki ya da aşk, bazen kişisel bir ilişki (personal relationship), bazen kişisel ilişkilerin özel bir ögesi ya da bir özelliği, bazen de bir insanın diğerine karşı geliştirdiği belli bir duyguyu açıklamak için kullanılmaktadır. Burada önemli olan, yakın ilişki ya da aşkın gerçekleşmesi için her zaman diğer bir kişinin bulunması gerekliliğidir (Rotenberg, Shewchuk ve Kimberley, 2001).

Erikson (1968), psikososyal gelişim kuramında yakın ilişkilerin önemine değinmekle birlikte 17-30 yaş dönemine karşılık gelen “yakınlığa karşılık yalıtılmışlık” dönemi için, bireyin duygusal ilişkiler kurup sürdürmesinin bireyin gelişimi için önemli bir basamak olduğundan bahsetmiştir. Yakın ilişkiler, romantik ilişkiler, aile, akraba ve arkadaş ilişkilerini kapsamaktadır (Sternberg, 1986). Gönüllülük esasına göre kurulan ve normal koşullarda süresi uzun olan ilişkiler çoğunlukla yakın ilişkiler olarak belirtilmektedir. İki yetişkin arasında gerçekleşen duygusal bağlanma, bir ya da daha fazla psikolojik ihtiyacı karşılar ve karşılıklı bağımlılık koşullarından en az birini gerçekleştirirse yakın ilişki kavramını oluşturmaktadır (Brehm, Kassin ve Fein, 2002; Erber ve Erber, 2001).

Yakın ilişkiler, insan yaşamının önemli ve vazgeçilemez bir ögesidir (Berscheid, Snyder ve Omoto, 1989). Romantik ilişki genellikle aşk olarak da tanımlanırken; destek, ait olma ve bağlanma gibi unsurları da kapsamaktadır (Terzi ve Özbay, 2016). Aralarında romantik yakınlık bulunan her çift aşık olmak zorunda değildir. Romantik ilişkilerde aşk, romantik yakınlığın derecesini göstermektedir (Roscoe, Diana ve Brooks, 1987). Romantik ilişkiler aynı zamanda flört, aynı evde birlikte yaşama, evlilik ve diğer uzun süreli beraberlikleri de içinde barındırmaktadır (Hendrick ve Hendrick, 2006). Collins (2003) romantik ilişkileri bir

çiftin sadece tek üyesinin değil, karşılıklı olarak kabul edilen gönüllü etkileşimler olarak tanımlamıştır. Sevgililer ve evli çiftler arasında yapılandığı kabul edilen romantik ilişkilerin üç ilkesinin olduğu belirtilmektedir. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır;

- (1) Bağlanma, sevgi ve aşk duygularının yaşanması,
- (2) Psikolojik ihtiyaçların karşılanması,
- (3) Karşılıklı bağımlılığın gerçekleşmesi (Berscheid ve Peplau, 1983).

Romantik ilişki kurmanın temelleri ergenlik döneminde atılmakta ve ergenliğin sonlarına doğru kademeli olarak artmaktadır. Çünkü ergenlik dönemiyle birlikte kurulan geniş arkadaşlık ilişkileri karşı cinsle yakınlaşmaya neden olmaktadır. Romantik ilişkilerin kurulmasının ve sağlıklı işleyebilmesinin kökenlerinin bebeklik döneminden başladığı ifade edilmektedir (Sigelman ve Rider, 2017). Güvenli bağlanan bebekler çocukluk döneminde akranlarıyla iyi ilişkiler kurabilmekte ve bu iyi ilişkiler ergenlik döneminde yakın ilişkilere dönüşebilmektedir. Sonrasında genç yetişkinlik döneminde duygusal romantik ilişkiler kurulmaktadır. Romantik ilişkilerin temelini bebeklik döneminde atıldığı düşünülse de, romantik ilişkilerin başlaması ergenlik yıllarında meydana gelmektedir (Sigelman ve Rider, 2017).

Connolly ve Goldberg (1999), romantik ilişkinin ‘başlatma’ aşamasıyla birlikte yaşanmaya başladığını belirtmiştir. Bu aşamada bireyler için romantik ilişkide bulunulan kişinin fiziksel özellikleri ve çekiciliği ön plandadır. İkinci adımda ‘yakın ilişki’ aşamasına geçilmektedir. Bu aşamada romantik ilişki içindeki bireyler, arkadaş grupları içerisinde karşı cins ile farklı etkinlikler içinde bulunarak romantik ilişkilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Üçüncü aşamada ise, ‘samimi romantik ilişkiler’ aşaması bulunmaktadır. Bu aşamada bireyler flört etmeye başlamakta ve karşılıklı yoğun duygulara eşlik eden cinsel yakınlaşmalar yaşanmaktadır. ‘Bağımlılık ilişkisi’ romantik ilişkilerin son evresidir. Bu dönem uzun bir süreçtir. Bu dönemde bireyler arasında karşılıklı fiziksel çekim yaşanmakla birlikte partnerlerin birbirlerine yakın olma arzusu yer almaktadır. Bu aşamada evlilik söz konusu olabilmektedir.

Connolly ve McIsaac’a (2009) göre, romantik ilişki ergenlik sürecinde üç aşamadan sonra meydana gelmektedir. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

Romantik Çekime Giriş: On bir yaşından itibaren ergenlerin vakitlerinin çoğu hemcinsleriyle romantizm ile ilgili derin konuşmalarla geçmektedir. Bu dönemde, genellikle tek taraflı bir aşk yaşanmaktadır. Bu aşk zamanla karşı tarafa ifade edilebilmekte ya da bu aşktan hiç bahsedilmemektedir.

Romantik İlişkilerin Keşfedilmesi: Yaklaşık 14 yaşından itibaren ergenler kısa zamanlı olarak flört etmektedir.

İkili Romantik Bağların Değerlendirilmesi: Yaklaşık 17 yaşından itibaren daha ciddi romantik ilişkiler yaşanmaktadır. Bu ilişkilerde duygusal bağlar daha kuvvetli, kararlı ve dayanıklıdır.

Yazılanlardan da anlaşıldığı gibi romantik ilişki tam olarak genç yetişkinlik döneminde başlamaktadır. Romantik ilişkiye sahip olan birey, gelişimin üç temel görevi olan; kimlik oluşturma, ilişki becerilerini geliştirme ve cinsel dürtüleriyle sağlıklı başa çıkma becerilerini yerine getirmektedir (Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015). Bu dönemde bireylerin nasıl âşık oldukları ve romantik eşlerini nasıl seçtikleri merak edilmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde benzerlik, homogami (homogamy) ile fiziksel çekiciliğin eş seçiminde önemli bir etken olduğu görülmektedir (Finkel vd., 2012). Genç yetişkinlerin, birbirlerini uzun süredir tanıdıkları, birlikte etkinlikler yapabildikleri, yaş, din, milliyet ve ekonomik düzey gibi özellikler bakımından benzer özelliklere sahip oldukları kişilerle romantik ilişki kurma ihtimallerinin daha fazla olduğu belirtilmektedir (Santrock, 2011).

Genç yetişkinlik döneminde romantik ilişki kurmak kadar kurulan ilişkinin niteliği de önemlidir. Kurulan aşk ilişkisi bireyin heyecan, mutluluk, sevinç, eğlenme ya da kaygı, stres, öfke ve kıskançlık gibi duyguları yaşamasına neden olabilmektedir. Romantik ilişkinin değerlendirilmesinde Sternberg (1988), yakınlık, tutku ve bağlanmayı temele alarak bir üçgen aşk kuramını ortaya atmıştır. “Yakınlık”, romantik ilişkideki sıcaklık, samimiyet, bağlantı ve sınırlar gibi öğeleri kapsamaktadır. “Tutku”, romantik ve fiziksel çekicilik ile cinselliği içeren güdülerle ilgili bir bileşendir. “Bağlanma” ise büyük oranda bilişsel olmakla birlikte, ilişkinin kısa ya da uzun zaman sürmesini belirlemektedir (Regan, 2008).

Romantik ilişkiye dair başka bir bakış açısı da John Alan Lee’ye aittir. Lee (1973) “Aşkın Renkleri” isimli kitabında birincil ve ikincil aşk stillerini açıklamıştır. Birincil aşk stili; tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludus) ve arkadaşça aşk (storge) olmak üzere üç ana aşk çeşidinden oluşmaktadır. “Tutkulu aşk”ta, bireyler ilk görüşte aşka inanmakta ve

romantik ilişki yaşamak için büyük çaba içine girmektedir (Regan, 2008). Bu tür romantik ilişki yaşayan bireyler için fiziksel cazibe ve cinsel yakınlık önemlidir. “Oyun gibi aşk” stiline sahip bireyler için ise eğlence merkezdedir ve eşleriyle vakit geçirmekten zevk almaktadır. Bu tür romantik ilişkiler içinde sadakat yoktur. Çünkü bireyler bağımlılıktan hoşlanmamaktadır. Zorluklar eğlenceyi bozacağı için bunlarla başa çıkmaktan ziyade yeni bir eş bulma eğiliminde bulunmaktadır. Lee’nin (1973) son temel stili “arkadaşça aşk”, romantik ilişki, istikrar, sağlam bir güven, saygı ve dostluk temeli üzerine kurulmaktadır. Arkadaşça aşk yaşayan genç yetişkinler eşlerini eski bir dost olarak da görebilmektedir. Dolayısıyla tutkulu aşkta yer alan yoğun duygu veya fiziksel çekim bu stilde yer almamaktadır (Regan, 2008).

Romantik ilişki kurulduğunda bireylerde fiziksel değişimler de meydana gelmektedir. Romantik ilişkide özellikle nöro-kimyasalların etkili olduğu söylenmektedir. Amfetaminlerle ilgili nöro-kimyasallar, sürecin erken aşamalarında devreye girerek bireylerin yoğun derecede coşku yaşamasını sağlamaktadır (Kail ve Cavanuagh, 2015). Bununla birlikte romantik ilişkinin ilk aşamalarında dopaminin yüksek miktarda salgılandığı da bildirilmektedir (Aron vd., 2005). Bu noktada bazı bireylerde ilişkiler uzun vadeli bir bağlılık ve huzurla yaşanabilmekte ve nöro-kimyasal beyin süreçleri güçlü bir uyuşturucu madde işlevini görmektedir (Kail ve Cavanuagh, 2015). Dopaminin yanı sıra oksitosin hormonunun da romantik ilişkilerde etkilidir. Bu hormonun salgılanması erkeklerin, eşlerini diğer kadınlara kıyasla daha çekici bulmalarını sağlamaktadır (Carter ve Porges, 2012). Aynı zamanda yine biyolojik olarak romantik ilişki sırasında kadınlarda kan serotonin seviyelerinde bir artışın olduğu da bilinmektedir (Langeslag, Van Der Veen ve Fekkes, 2012). Romantik ilişkilerin nörolojik ve hormonal etkileşimlerin yanı sıra psikolojik etkenler de çiftlerin niçin birbirleriyle özel ilişkilere sahip olduklarını açıklamaya yardımcı olmaktadır (Kail ve Cavanuagh, 2015). Bireylerin ergenlik döneminden itibaren sağlıklı romantik ilişkiler kurması özgüvenlerini yükseltmekte ve psikososyal gelişimlerine önemli bir katkıda bulunmaktadır (Gizir, 2013). Romantik ilişkisi olan partnerlerin karşılıklı yerine getirmeleri gereken bazı görevlerinin olduğu kabul edilmektedir. Bu durum, partnerlerde sorumluluk duygusunun gelişmesine yardımcı olmaktadır (Garcia ve Soriano, 2017).

Aşağıdaki bölümde çalışmanın bağımlı değişkenini oluşturan romantik ilişki doyumuna ilişkin kuramsal bilgiler ele alınacaktır.

2.1.1. Romantik ilişki doyumu

İnsanların genç yetişkinlik döneminde en önemli gelişim görevlerinden biri kimliklerini başkalarının kimliği ile bütünleştirmesidir. Bu durum da diğer kişilerle yakın ilişkiler kurulmasını gerektirmektedir. Yakın ilişki çeşitlerinin en önemlilerinden bir tanesi karşı cins ile kurulan romantik ilişkidir (Erikson, 1968). Genç yaşlarda yaşanan flört deneyimleri, erişkinlik döneminde yaşanacak olan duygusal beraberliklerin bir provasası olmakla birlikte, bu deneyimler bireylerin ilişki kalitelerinin artmasına yardım etmektedir (Furman, 2002). Bunun yanında kaliteli ilişki ve mutlu bir birlikteliğin yaşanması için kişilerin ilişkilerinden yeterli miktarda doyum alması gerekmektedir (Stackert ve Bursik, 2003). Bireyin yaşadığı ilişki konusunda yaptığı kişisel görüşleri ilişki doyumunu göstermektedir. Bu değerlendirmelerin sonucunun pozitif olması kişinin ilişkiden doyum aldığı, negatif olması ise kişinin ilişkiden doyum alamadığı anlamına gelmektedir. Kişinin bulunduğu ilişkiden doyum sağlaması, kişinin mutluluğunu, duygusallığını ve iyilik halini olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda ilişki doyumunun yüksek olması, ilişkinin devam etmesi ve ilişkinin huzurlu yaşanmasını (Dush ve Amato, 2005) da sağlamaktadır (Hendrick ve Hendrick, 1989). Her ilişkinin sağlıklı ya da mutlu devam etmesi mümkün değildir. Bir ilişkinin devam edip etmeyeceğini ilişkiye bağlanım ve ilişkiden alınan doyum seviyesi belirlemektedir (Taylor, Peplau ve Sears, 2003). Romantik ilişki doyumu aynı zamanda bireylerin genel yaşam doyumunun da önemli bir parçasını oluşturmaktadır (White, Hendrick ve Hendrick, 2004).

Romantik ilişki doyumunun başlangıçta mutluluk, ilişki kalitesi, ilişkide başarı ve ilişkide uyum gibi birçok farklı şekilde isimlendirildiği bilinmektedir (Fincham ve Beach, 2006). Daha sonra “evlilik doyumu” ve “evlilik uyumu” (Trost, 1985) ve günümüzde de “romantik ilişki doyumu” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Romantik ilişki doyumunun ne anlama geldiğine ilişkin birçok araştırmacı farklı tanımlar ortaya atmıştır; Hendrick’e (1988) göre ilişki doyumu, bireyin ilişkisi ile ilgili değerlendirmelerini içerir ve kendini açma, bağlılık, ilişkiye yatırım ve cinsel tutumlarla bağlantılıdır. Hawkins (1968) ise ilişki doyumunu, öznel mutluluk ve memnuniyet duyguları olarak ifade etmektedir. Sabatelli’ye (1988) göre ilişki doyumu, bireyin beklentileri ile partnerin davranışları arasındaki ilişkidir. İlişki istikrarı, ilişki niteliği ve ilişki uyumu ile ilişki doyumu aynı anlama gelmektedir. Rusbult (1983) ise ilişki doyumunu, partnere karşı hissedilen duyguların olumluluğu ve ilişki çekiminin kişilerarası bir değerlendirmesi olarak ifade etmiştir.

Genç yetişkinlik döneminde zamanlarını birlikte geçiren, kararları beraber alan, birbirlerini önemseyen ve çatışmaları çözmek için çaba harcayan çiftlerin romantik ilişkilerinden yüksek doyum elde ettikleri bilinmektedir (Kail ve Cavanuagh, 2015). Romantik ilişkinin süresi arttıkça doyum için gerekli olan tutku azalabilmekte ancak bağlılık artmaktadır. Özellikle genç yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkilerde tutkunun yıllara göre daha az azalma gösterdiği belirtilmektedir (Toba, 2010). Dolayısıyla hem ilişkinin süresini uzatması (Knee, 1998) hem kaliteli bir ilişki yaşanmasını sağlaması (Fincham ve Beach, 2006) hem de psikolojik sağlığın korunmasını sağlaması (Scheppingen, Denisen, Chung, Tambs ve Bleidorn, 2018) adına romantik ilişki doyumu önemli bir ihtiyaçtır. Diğer taraftan romantik ilişki doyumu yaşayamayan çiftlerin majör depresyon, alkol bağımlılığı, panik bozukluk, sosyal fobi ve yaygın kaygı bozukluğu gibi problemlerle karşılaşabileceği (Whisman, 1999) düşünüldüğünde ilişki doyumunun önemi daha da fazla ortaya çıkmaktadır.

Romantik ilişki doyumunun davranışsal, duygusal ve bilişsel öğelerle bağlantısı önemlidir. Buna göre, ilişki doyumu üzerinde etkili güce sahip olan en önemli unsurlardan biri de akılcı olmayan inançlardır (Stackert ve Bursik, 2003; Sullivan ve Schwebel, 1995). Bu inançlar, çoğu zaman değişime direnç göstermekte ve mantıksal bir temele dayanmamaktadır. Dolayısıyla bu tutumlar kişinin duygusal birliktelikten haz alamamasına neden olabilmektedir (Christian, O'leary ve Vivian, 1994). Bunun yanında, bireylerin sahip olduğu erken dönem işlevsiz şemalar kişilerin bazı ilişkisel gereksinimlerinin kaynağını oluşturmakta ve bu gereksinimler romantik partner tarafından karşılanmadığında çatışma ortamı ortaya çıkmaktadır. Uyumsuz şemalar, kişilerin ilişkilerindeki diyaloglarını, mevcut şemalarını referans alarak yanlış ve çarpıtılmış bir şekilde yorumlamasına neden olabilmektedir (Yoosefi, Etemadi, Bahrami, Fatehizade ve Ahmadi, 2010).

Romantik ilişki doyumunun davranışsal durumlarla bağıntısı ele alındığında; ilişkilerinde doyum yaşamayan çiftlerin doyum yaşayan çiftlerle karşılaştırıldığında eleştirme, şikâyet etme, düşmanlık besleme, ilişkinin ve etkileşimin azalması gibi işlevsel olmayan davranışları gösterme eğiliminde oldukları görülmektedir (Fincham ve Beach, 2006). Ek olarak, bireyler eşlerinin taleplerini sert bir üslupla bastırarak onların savunmasız ve pasif eylemsizlikle geri çekilmesine de neden olabilmektedir. Bununla birlikte romantik ilişki doyumu yaşamayan çiftler olumsuz duygulanıma bir döngü içerisinde kapılmaktadır. İlişki doyumu yaşayan çiftler ise, olumsuz duygulanıma karşı onarma, daha duyarlı olma ve

erken müdahale edebilme davranışlarına sahiptir (Fincham ve Beach, 2006). Dolayısıyla ilişki doyumunun azalması eşler arasında tartışma, soğuma, ayrılma ve boşanma gibi sonuçların yaşanmasına neden olabilmektedir (Yoosefi vd., 2010). Huston ve Chorost (1994) çiftler arasındaki sevgi ifadelerinin kullanılmasının olumsuz davranışları engelleyebileceğini ve romantik ilişki doyumunu güçlendirebileceğini belirtmiştir.

Duygusal durum, romantik ilişki doyumuna sözel ifadelerden daha güçlü bir şekilde etki etmektedir (Fincham ve Beach, 2006). Özellikle romantik ilişki doyumu yaşamayan çiftler sözel davranışlarını değiştirebilmelerine rağmen sözel olmayan davranışlarını değiştirmekte güçlük çekmektedir. Dolayısıyla ilişki doyumu yaşayan çiftler, partnerleri ile karşılaştıkları problem çözme etkileşimlerini daha olumlu bir şekilde gerçekleştirebilmektedir (Johnson, 2005). Anlaşıldığı gibi duygular, romantik ilişki doyumunun temel bir bileşeni olmakla birlikte (Fincham ve Beach, 2006) kişilerin ilişkilerinde doyum ya da doyumsuzluk yaşanmasında rol oynayan önemli bir unsur olarak da kabul edilmektedir.

Geleneksel kültürlerde erkekler yaşadıkları ilişkide daha çok söz hakkına sahip olmakta, karar verici ve baskın olarak davranmaktadır. Kadınlar ise, erkeklerin aldığı kararları kabul eden ve uygulayan, ilişkideki edilgen taraf olarak ifade edilmektedir. Türk kültürü geleneksel bir kültür olduğu için kadınlar yaşadıkları romantik ilişkilerinde erkeklerin daha baskın olması gerektiğini düşünebilmektedir. Yaşanan ilişkilerin ve ilişki yaşayan bireylerin toplumsal kurallardan, geleneklerden, göreneklerden, örf ve ananelerden daha kapsamlı bir kavram olan kültürden etkilendiği düşünülürse, romantik ilişkilerin biyolojik etkenlerin yanında kültürel etkenlerden de etkilendiği söylenebilmektedir (Whisman, 1999).

Yapılan araştırmalara göre, romantik ilişkilerde doyumu etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenler; empati yapma eğilimi (Davis ve Oathout, 1987), problem çözme becerileri ve romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inanışlar (Metts ve Cupach, 1990), çatışmalı davranışlar (Russell-Chapin, 2001), ilişkilerde yaşanan stres (Barnes, Brown, Krusemark ve Campbell, 2007), iletişim şekilleri (Olderbak ve Figueredo, 2009), bağlanma stilleri (Towler ve Stuhlmacher, 2013) ve mükemmeliyetçilik kavramı (Stoeber, 2012) şeklinde sıralanmaktadır. Romantik ilişkilerde doyumu etkileyen başka bir etken de partnerlerin birbirlerine yaptıkları atıflardır. Partnerlerin birbirlerine yaptıkları olumlu atıflar ilişkiyi güçlendirirken, olumsuz atıflar ise ilişkide istenmeyen duygulara neden olmaktadır. Dolayısıyla yaşanan olumsuz bir durumda partnere yönelik olumsuz atıflarda bulunmak ilişki doyumunu azaltmakta, yaşanan olumsuz durumun sebebinin partnerden

kaynaklanmayan dışsal bir durum olduğunu düşünmek ise ilişki doyumunu arttırmaktadır (Bradbury ve Fincham, 1990). Partnerler arasındaki iletişimde yaşanan sorunlar da ilişki doyumunu etkilemektedir. İletişim sorunları, tüm ilişki türleri içerisinde sorun yaratırken, romantik ilişkilerde daha fazla dikkat edilmesi gereken bir konudur. Romantik bireyler arasında kurulan yanlış iletişim şekilleri, iletişim sorunlarına ve çatışmaya neden olabilmekte, bu durumda da ilişki doyumunu olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (Atak ve Taştan, 2012).

Literatürde yer alan ilişki doyumu ile ilgili araştırmalara bakınca cinsiyet değişkeninin ilişki doyumu ile çokça ele alındığı görülmektedir. Konu ile ilgili yapılan ilk çalışmalar incelendiğinde kadın ve erkeklerin ilişki doyumları arasında dengesizliğin olduğu görülmekte ve erkeklerin kadınlara göre ilişki doyumlarının daha yüksek olduğundan söz edilmektedir (Peterson, 1990). Kadınların ilişki doyumlarının yüksek olması, partnerlerinin kendilerini ne kadar destekledikleri ve ilişkileri hakkında partnerleri ile ne kadar iletişim halinde olduklarıyla ilişkilidir (Bradbury, Campbell ve Fincham, 1995). Bu sebeple partnerlerin birbirlerine duygusal anlamda destek olması, hem erkeklerin hem de kadınların yüksek seviyede romantik ilişki doyumu yaşamasında etkili olmaktadır (Holm, Werner-Wilson, Cook ve Berger, 2001). Son zamanlarda kadın ve erkeklerin romantik ilişki doyumları ile ilgili yapılan araştırmalar giderek artmaktadır. Örneğin; Lavalekar, Kulkarni ve Jagtap'a (2007) göre, erkeklerin romantik ilişki doyumları, cinsel olarak memnun olduklarında, partnerleri tarafından anlaşıldıklarını hissettiklerinde ve partnerlerinin kendilerine sadık olduklarına inandıklarında yükselmektedir. Kadınlar ise, partnerlerinden psikolojik destek gördüğünde, partnerlerinin beğenisini kazandığında partnerlerinin kendilerine sadık olduğunu hissettiklerinde ve partnerlerine duygusal açıdan bağlı olduklarında yüksek seviyede ilişki doyumuna sahip olmaktadır. Ancak bu noktada kültürel farklılıkların da önemli bir yeri bulunmaktadır.

Partnerlerin sağlıklı bir ilişki yaşamaları ve bu ilişkiden doyum sağlamaları için önemli ve gerekli olan bir unsur da yüksek benlik saygısıdır (Connolly ve Konarski, 1994). Dolayısıyla ilişki doyumunu etkileyen bir etken de benlik saygısı olarak kabul edilmektedir. Bireylerin kendi özelliklerine, değerlerine ve bedenlerine yönelik düşünce ve davranışları benlik saygısı olarak ifade edilmektedir. Benlik saygısı ve örselenme yaşantıları arasında ilişki olduğu bilinmektedir. Örselenme yaşantılarının, bireyin benlik saygısı üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı ve benlik saygısının azalmasının ise bireyi şiddet ve istismar

içeren davranışlara yöneltebileceği ortaya konulmuştur (Cascardi ve O’leary, 1992). Özet olarak, istismara maruz kalan bireyin benlik saygısı düşmekte, benlik saygısı düşen bireylerin şiddet içeren davranışları artmakta ve bu durum da bireyleri ve ilişkileri kısır döngü içine sokmaktadır. Bu kısır döngünün yaşanması da ilişkiden alınan doyumu düşürmektedir (Akşemsettinoğlu, 2020).

Bir sonraki bölümde kişilerin yaşadığı romantik ilişkinin kalitesinde önemli bir etkiye sahip olan bağlanma kuramı (bebeklikte ve yetişkinlikte bağlanma) incelenecektir.

2.2. Bağlanma Kuramı

Bowlby’nin bağlanma kuramı, başlangıçta psikanalitik yaklaşımı önemsemiş ve anne-çocuk arasındaki ilişkinin önemini belirtmiş olsa da Bowlby’nin (1969) kuramsal temeli, etoloji ve evrim kuramından etkilenmiştir. Buna göre Bowlby (1969), bağlanma sisteminin yemek ve cinsellik gibi güdü kökenli sistemlere benzer özelliklere sahip olduğunu ifade etmiştir.

Bowlby’ye (1969) göre bir kişinin yetişkinlik zamanında diğer insanlarla kuracağı ilişkinin niteliği ve insanlardan beklentileri, bu kişinin küçüklüğünde ona bakım veren kişi (genellikle anne) ile kurduğu bağlanma ilişkisi ile belirlenmektedir. Anne ve bebek arasında yaşanan samimi duygular, özellikle korku ve stres anlarında birbirlerine aktardıkları rahatlık ve destek, bağlanmayı ortaya çıkarmaktadır. Bebek, özel bağlanma davranışlarını (ağlamak, yapışmak) sergilediğinde, karşısındaki bakım veren kişi de bebeğin bağlanma davranışlarını destekleyici yetişkin bağlanma davranışlarını (dokunmak, tutmak, avutmak) göstermektedir. Bağlanma davranışının en önemli amacı, bebek korku içindeyken bakım veren kişiden güven duygusunu sağlamaktır. Tekrarlanan bu etkileşimlerle çocuk, başkaları ve kendisi hakkında yargılar geliştirmektedir (Bretherton, 1992).

Bağlanma ilişkisi iki taraflıdır ve karşılıklı iki tarafın da birbirinin bağlanma ihtiyacını karşılamasıyla artmaktadır. Yeni doğmuş bir bebek beslenmek, temizlenmek, korunmak, ısınmak için başka bir kişinin bakımına muhtaçtır. Bu kişi anne ya da başka biri de olabilmektedir. Anne, baba ya da çocuğa bakım veren herhangi bir kişi bebeğe gösterdiği bu ilgiyi bir görev olarak algılamakta, bundan mutluluk, keyif ve haz duymaktadır. Karşılıklı bu pozitif iletişim sonucunda bebek ve bakıcı arasındaki bağ giderek güçlenmektedir. Bağlanma kuramına göre, bebekler ilk aylardan itibaren birinci bakım veren kişiye karşı duygusal bir yakınlık geliştirmekte; bakıcılarından uzaklaştıkları zaman korku ve gerginlik

davranışları sergilemektedir (Bowlby, 1969). Bağlanma sistemi de diğer davranış sistemleri gibi doğal seçim (natural selection) sonucu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bağlanma sistemi, canlının hayatta kalması için avantaj sağlamaktadır (Ainsworth, Bleahar, Waters ve Wall, 1978).

2.2.1. Bağlanma sistemi

Bağlanmaya ilişkin ilk teoriler, çocuğun anneye yakın bir bağ geliştirmesinin sebebini annenin çocuğu beslemesi şeklinde açıklamıştır. Ancak yapılan çalışmalarda bağlanma figürü ile olan bağın yiyecek olmadan da ortaya çıktığı izlenmiştir (Hazan ve Shaver, 1994). Harlow'un (1958) makakların bebekleriyle yaptığı bir çalışmada, bebekler için yiyecek sağlanmamasına rağmen bebeklerin yumuşak kukla biçimindeki anneyi tercih etmesi bağlanma konusundaki geleneksel anlayışın değişmesine sebep olmuştur.

Çocukluktan itibaren bireylerin en temel ihtiyaçlarından biri güvenlik duygusudur ve bu duygu başkalarıyla kurulan sosyal ilişkilerle sağlanmaktadır (Hazan ve Shaver 1994). Tehlike anlarında güvenlik duygusu tehdit altındadır ve güvenlik duygusunu yeniden kazanmak amacıyla bağlanma sistemi devreye girmektedir. Başka bir deyişle bağlanma sistemi çevresel tehlike ya da tehlike algısı olduğunda aktifleşmektedir. Tehlike durumunda bir başkası tarafından korunma ihtiyacı ortaya çıkmakta ve bu da bağlanma sistemini etkin hale getirmektedir. Bir tehlike yaratmasa bile yüksek ses, karanlık gibi durumlarda bağlanma figüründen uzakta ya da ayrı olunması bağlanma sistemini şiddetli bir şekilde etkinleşmektedir. Yetişkinlerde bağlanma sisteminin aktive olma eşiği daha yüksektir. Bunun sebebi, yetişkinlikte problem çözme ve sembolik düşünme kapasitesinin bu eşiği yükseltmesidir. Bu beceriler, yetişkinin ihtiyaçlarını desteğe ulaşana kadar ertelenmesini sağlamaktadır (Bowlby, 1973).

Bowlby (1980), tehlike içeren koşullar altında bebekle anne (bakıcı) arasında yakınlığı korumak üzere gelişmiş olan bir “bağlanma davranış sisteminin” varlığından bahsetmiştir. Bebekler, uzun bir süre bakıma ve korunmaya ihtiyaç duyduklarından dolayı kendileri için önemli diğerlerine, başka bir deyişle bağlanma figürlerine yakın olma arzusu ve bu yakınlığı korumalarını sağlayacak davranışlarla (bağlanma davranışları) dünyaya gelmektedir. Yakınlık arama, bireyi çevresindeki fiziksel ve psikolojik tehlikelerden korumak ve bireyin stres düzeyini düşürmek için etkin olan bir duygu düzenleme mekanizmasıdır. Bebeklerin

bağlanma figüründen ayrı kalması bebekler için tehdit yarattığı için, bebekler bağlanma figürünün güven sağlayan alanı içinde bulunmaya çalışmaktadır.

Bebek korktuğu zaman bağlanılan kişi, bebeğe güven ve cesaret veren bir güvenli sığınak işlevi görmektedir. Bağlanma gerçekleştikten sonra bebek etrafını keşfederken, o sırada anneyi güvenli üs olarak görmektedir. Bowlby, bebeğin bağlanma davranışlarına karşılık annenin verdiği tepkinin bebeğin yaşadığı stresi azalttığını ya da yok ettiğini ifade etmiştir. Annenin verdiği bu tepkiler aynı zamanda bebeğin stresinin geçmesini ve bebeğin özerklik geliştirmesini sağlamaktadır. Güvenli sığınak, güvenli üs ve yakınlık arama olarak adlandırılan bu üç davranış, bağlanmanın oluşmasını sağlamaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Bu davranışlar sağlıklı bağlanmanın gerçekleşmesi için gereken unsurlar olarak kabul edilmektedir (Main ve Solomon, 1990).

2.2.2. İçsel çalışan modeller

Bağlanma kuramına göre bebekler, bakım vericileri ile etkileşimlerini içselleştirerek kendileri ve diğer insanlar ile ilgili içsel modeller geliştirmektedir. İçsel çalışan modeller birbiriyle ilişkili iki farklı türden meydana gelmektedir. Bunlar kendilik ve diğerleri modelidir. Kendilik modeli, bireyin kendisini ne kadar değerli gördüğü ve başkaları tarafından ne kadar sevmeye layık olduğu ile ilgili algılarını; diğeri modeli ise, bireyin ihtiyacı olduğunda yakın çevresindeki insanlardan ne kadar yardım isteyebileceğine ve diğerlerinin bireye ne derece güven verdiğine ilişkin değerlendirmelerini içermektedir (Bowlby, 1969). Bowlby ve diğer araştırmacıların insan ve maymunların bebekleriyle yaptıkları araştırmalar hem insan hem de maymun yavrularının annelerinin yanında olduğunu hissettiklerinde daha enerjik ve sağlıklı bir görünüş sergilediklerini göstermiştir. Bu yüzden kendilerini güvende hisseden yavrular ürkmeden çevresindekilere ilgilenmekte ve etraflarını keşfetmektedir. Bağlanılan nesne, yavru gidip döndüğünde yavrunun rahatlamasını sağlamakta ve yavru kendini yeniden güvenli hissetmek istediğinde güvenli bir sığınak görevi görmektedir (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988). Güvenli bağlanmanın yaşandığı durumlarda çocuklar stres altında olsalar bile kendilerini güvenli hissedebilmekte ve etrafı keşfetmeye devam edebilmektedir. Güvenli bağlanma davranışının ortaya çıkması için bakıcının çocuğa sürekli ve duyarlı tepkide bulunması ve erişilebilir olması gerekmektedir. Eğer bakıcı engelleyici ve beklenmedik tepkiler verirse çocuk kaygılı bağlanma davranışları göstermektedir. Aynı zamanda bakıcının reddedici davranması ve ihmal edici tutumları, çocuğun olması gerektiğinden erken bağımsızlık arayışına girmesine

ve bakıcından ayrılmasına neden olmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu tür güvensiz bağlanma davranışlarının yetişkinlik zamanında kişilerin yakın ilişkilerinde sorunlara yol açtığı belirtilmektedir (Bartholomew, 1993).

Bakım veren kişi ve çocuk arasında ayrılma ve tekrardan birleşme durumlarında yaşanan deneyimler sonucunda, çocuklar kendileri ve başkaları hakkında bazı zihinsel temsiller oluşturmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Birbiriyle bağlantılı bu şemalar benlik ve başkaları olmak üzere iki modelden oluşmaktadır. Güven veren, sevgi dolu ve tutarlı davranışlara sahip bir bakıcıyla yetişen çocuklar kendilerini değerli, yeterli ve sevimli olarak görmelerini sağlayan bir benlik modeli geliştirirken; başkaları için ise onların iyi, güvenilebilir, ulaşılabilir ve destek alınabilir bireyler olarak görmelerini sağlayan başkaları modelini oluşturmaktadır. Bakıcısı ile arasındaki ilişkide güven ihtiyacı karşılanmayan çocuklar ise kendilerinin değersiz olduklarına ve sevimliyi hak etmediklerine yönelik bir benlik modeli geliştirirken; başkalarının da güvenilmez ve kötü kişiler olduğuna dair başkaları modelini oluşturmaktadır (Lopez, Melendez, Sauer, Berger ve Wyssmann ve 1998). Bağlanma figürü ile ilişkiler özellikle olumsuz ise zihinsel modeller esnekliklerini yitirmekte ve değişime direnç göstermektedir (Bretherton, 1992). İçsel çalışan modeller çocukluk zamanında oluşmakla birlikte hayat boyunca devam etmektedir (Bowlby, 1969).

2.2.3. Yetişkinlerde bağlanma

Ainsworth, Bowlby'nin yaptığı çalışmalardan yola çıkarak, bağlanma kuramını geliştirmiş ve kuramın yeni bir perspektif kazanmasını sağlamıştır. Ainsworth ve arkadaşları (1978) “Yabancı Durum” (Strange Situation Procedure) adlı laboratuvar deneyi ile çocukların, bağlanma figürleri ile yaşadığı ayrılık ve birleşme durumlarına ilişkin farklı tepkiler verdiğini belirtmiştir. Bu deney ile çocukların farklı bağlanma stillerine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre, bağlanma örüntülerinin, güvenli (secure), kaygılı-kararsız (anxious-ambivalent) ve kaçınmacı (avoidant) olarak üç çeşit olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlanma stiline sahip olan çocuklar, anneleri tarafından yalnız bırakıldıklarında kısmen huzursuz olmakta, anneleri ile birleşmenin ardından kolayca sakinleşmekte ve çevreyi keşfe devam etmektedir. Kaygılı-kararsız olan çocuklar, annelerinden ayrıldığında yoğun kaygı, gerilim yaşamakta, anneleri ile tekrardan birleştiklerinde sakinleşememekte ve çevrelerini keşfetmek yerine annelerine yapışıp onlardan ayrılmak istememektedir. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip çocuklar ayrılma anından fazla etkilenmemekle birlikte yeniden birleşme esnasında anneleri ile temas kurmaktan uzak durmaktadır (Campos,

Barrett, Lamb, Goldsmith ve Stenberg, 1983). İlerleyen yıllarda Main (1983) dördüncü bir bağlanma modeli olarak kabul edilen dezorganize bağlanmayı tespit etmiştir. Bu bağlanma türünde çocuklar, bakım verenine karşı el çırpma, ona doğru koşarken aniden durma, geri gitme gibi hareketler sergilemektedir (Main ve Solomaon, 1990). Farklı bağlanma stilleri olan çocukların annelerinin çocuklarına yönelik davranışları da farklılık göstermektedir. Güvenli bağlanan çocukların anneleri çocuklarına karşı duyarlı, duygusal olarak cevap veren, çocuklarının bireyleşmesine hak tanıyan özelliklere sahip kişilerdir (Ainsworth vd., 1978). Kaçınan bağlanan çocukların ebeveynleri, çocuklarının yakınlık davranışlarını reddetmektedir. Kaygılı bağlanan çocukların ebeveynleri ise çocuklarına karşı tutarsız davranmakta ve çocuklarının keşif davranışlarının pekişmesine izin vermemektedir (Ainsworth vd., 1978).

Bowlby çalışmalarını çoğunlukla çocuklar ve onların anne ve babalarıyla ilişkileri üzerine yapmış olsa da Bowlby bağlanma kuramının sadece bir çocuk gelişim kuramı olmadığını, bağlanma sisteminin doğumdan ölene kadar etkili olduğunu belirtmiştir. İleriki yıllarda Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin bağlanma kuramıyla yetişkinlikte romantik ilişkilerde bağlanma örüntülerinin ve yakın ilişkilerin pekçok yönünün ifade edilebileceğini belirtmiştir. Çünkü erken dönemlerde gelişen bağlanma stilleri ve zihinsel temsiller, yaşamın ilerleyen dönemlerinde de etkili olmakla birlikte, bireylerin romantik ilişki, romantik eş ve benlik değerlendirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, bağlanma kuramının, yetişkinlikteki romantik ilişkileri anlamak için o güne kadar yapılmış tüm sınıflamalardan daha güçlü bir çerçeve sağladığı ifade edilmektedir. Romantik ilişkinin de çocukla bakıcısı arasındaki bağlanmayla benzer özellikler gösteren bir bağlanma süreci olduğu vurgulanmıştır. Romantik ilişki; bağlanma, bakım verme, cinsel/üreme ve davranışsal sistemlerin de etkileşimini kapsayan bir bağlanma süreci olarak kavramsallaştırılmıştır.

Hem bebek hem de yetişkin sevgi/aşk, göz teması, sarılma, okşama, gülme, ağlama, stresli durumlarda partner tarafından rahatlatılma (ebeveyn, sevgili ya da eş), partnerden ayrılma ya da kaybetme sonrası öfke, endişe ve keder duyguları, tekrardan bir araya gelme ile birlikte mutluluk ve neşe gibi durum ve duyguları yaşayabilmektedir. Güvenli bir ilişkinin temelinde bağlanma figürü ya da partnerin duyarlılığı, yakınlık ihtiyacına karşılık vermesi ve bunun sonucunda kişide güven ve emniyet duygularının oluşması yer almaktadır. Dolayısıyla bu davranışların sonucunda kişi daha mutlu bir birey olarak yakın çevresine

karşı cana yakın ve sevecen davranmaktadır. Her iki ilişki türünde de partnere ulaşamadığında ya da partner yakınlık ihtiyacını karşılamadığında kişi endişeli, kaygılı, sevgi işaretlerinin varlığına/yokluğuna, onaylanma/reddedilme davranışlarına karşı aşırı duyarlı hale gelmektedir. Bu duruma, bebeğin anneden ayrılırken ağlama, kendisini kötü hissetme gibi davranışlar, yetişkinin de aynı durumda ağlama, bağlanma nesnesini arama ve kendisini kötü hissetme gibi davranışlar örnek gösterilebilmektedir (Shaver vd., 1988). Yetişkin bağlanmasında eşler arasındaki ilişki ile bakım verici ve çocuk arasındaki ilişkiyi birbirinden ayıran önemli farklardan biri yetişkin bağlanma stillerinde bağlanılan bireye bağımlı olunmayışı ve ona göre şekil alınmayışıdır. Her iki bağlanma sisteminde de bağlanma figürü bulunmakla birlikte, yetişkin bağlanmasında bu roller karşılıklı olarak yer değiştirebilmektedir. Eşlerin ikisi de bakım verici, koruyucu ve bakıma ihtiyaç duyan kişi yerine geçebilmektedir (Crowell ve Treboux, 1995).

Hazan ve Shaver (1987) yetişkin bağlanma stillerini ölçme aracı geliştirmiştir. Güvenli bağlanan yetişkinler yakın ilişki kurarken zorlanmadıklarını, ilişkilerinin tatminkar olduğunu ve ilişkilerinde çok az sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Bunun yanında güvenli bağlanan yetişkinler, romantik ilişkilerinde mutlu ve kendilerini güvenli hissettiklerini, aynı zamanda birlikte oldukları kişilerin hatalarına karşı onları destekleyici bir tutumda olduklarını da ifade etmiştir. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip yetişkinler romantik ilişkilerinde partnerlerinin kendilerini terk edeceği konusunda endişe duyduklarını belirtmiştir. Eşlerine bu şekilde bağlanan kişilerin kıskanç, cinselliğe önem veren ve ilişkilerinde çok sık duygusal iniş çıkış yaşayan kişiler olduğu ifade edilmektedir. Kaçınmacı bağlanma stiline olan yetişkinler ise yakınlık kurmaktan çekinmekle birlikte, romantik ilişki yaşadıkları kişilere karşı soğuk ve mesafeli davranmaktadır.

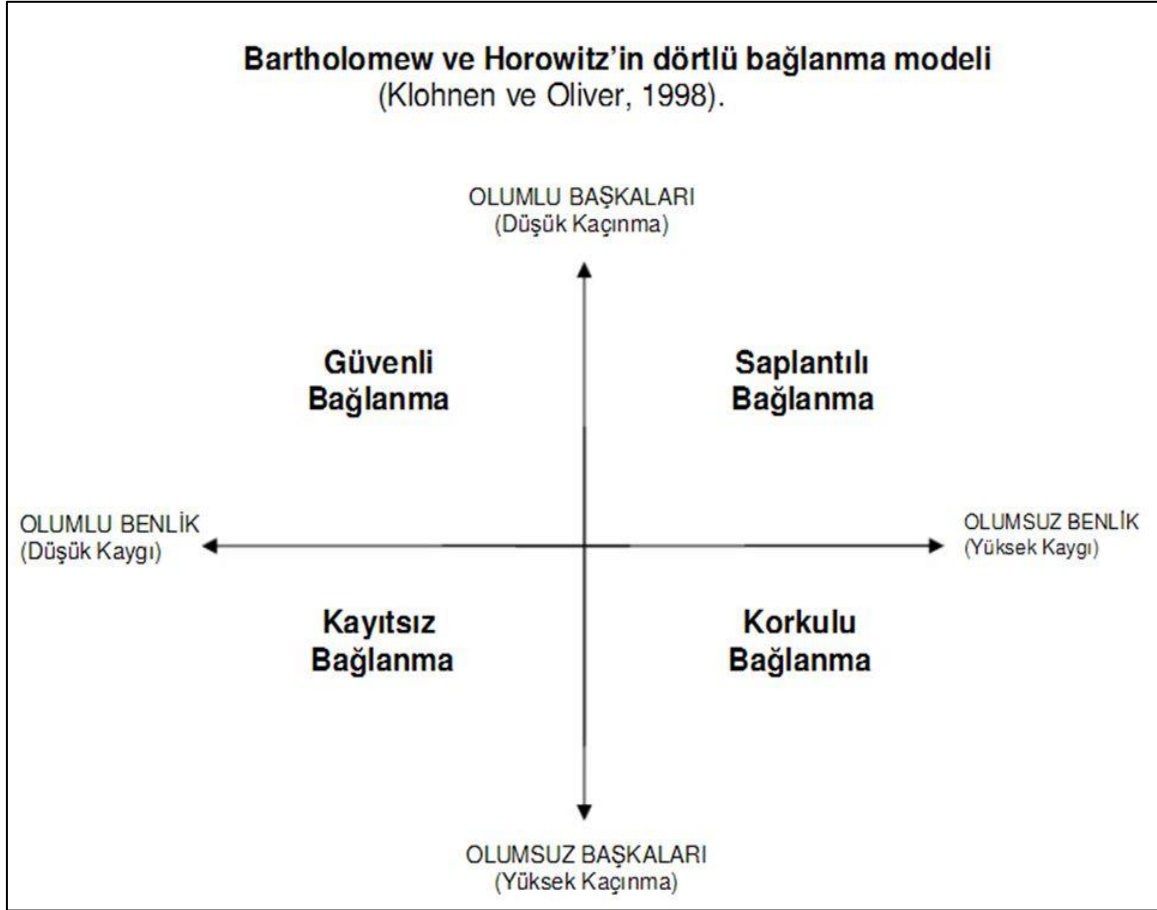
Yetişkinlerin zihinsel temsillerinin aynı zamanda sahip oldukları bağlanma stiline göre farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, güvenli bağlanan kişiler, başkaları tarafından sevebileceklerine inanmakla birlikte, kendilerinin güvenilir, iyi oldukları yönünde zihinsel temsillere sahiptir. Kaygılı/kararsız bağlanan kişiler, kendilerinden şüpheye düşme, ilişkilerinde beğenilmediklerini düşünme gibi kendi benliklerine ilişkin olumsuz zihinsel temsillere sahiptir. Bu kişilerin aynı zamanda başkalarına yönelik olarak kendilerinden daha az ilişkiye bağlı oldukları ve güvenilir olmadıkları yönünde olumsuz zihinsel temsilleri vardır. Kaçınmacı bağlanan kişiler ise şüpheli ve soğuk mizaçlıdır. Bu kişilerin başkalarının güvenilmez olduğu yönünde zihinsel temsilleri bulunmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

Buna ek olarak, Hazan ve Shaver'a (1987) göre çocukluk döneminde ailesiyle samimi, yakın ve sevgi odaklı ilişki kuran kişiler güvenli bağlanan bireyler olarak sınıflandırılmıştır. Çocukluk döneminde aile bireyleriyle reddedici, kaçınıcı ilişkileri olan kişiler ise kaçınıcı bağlananlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Aile ilişkilerinin bazen reddedici bazen de sevgi dolu olduğunu belirten bireyler de kaygılı-kararsız bağlanma stiliyle ilişkilendirilmiştir.

Güvenli stilde bağlanan bireyler, romantik eşlerine yönelik duygusal bir bağlanma geliştirmekte zorlanmamaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Aynı zamanda bu kişiler geliştirdikleri duygusal ilişkilerinde eşlerine yönelik anlayışlı, kabul edici ve güven veren tutumla davranmaktadır. Bu durumda, bu bireyler içinde oldukları romantik ilişkilerden daha fazla haz elde etmektedir (Feeney, Noller ve Hanrahan, 1994). Korkulu bağlanma stiline sahip kişilerin örüntüleri karmaşık bir özellik göstermektedir. Bu kişiler partnerlerine karşı ne uzak bir bağ geliştirmek istemekte ne de yakın bir bağ kurmak istemektedir. Bu kişilerin yakınlık kurma istekleri, kendi içlerindeki güvensizlik ve endişeden dolayı engellenmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2003). Bunların yanında kaygılı bağlanma stiline sahip kişiler, ilişkilerini ve partnerlerini sürekli kontrol altına almak istedikleri için ilişkilerinde çokça çatışma yaşamaktadır. Partnerler arasında sıkça yaşanan çatışma, ilişki doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Mikulincer ve Shaver, 2003). Bu kişilerin kendilik değerleriyle ilgili olan inançları ve eksiklikleri, kişiyi sürekli bir arayış içinde tutmaktadır. Bu nedenle bu kişiler sevildiklerini hissetmekte zorluk çekmektedir. Onlar partnerleri tarafından sürekli desteklenmeyi arzu etmektedir (Collins ve Read, 1990). Son olarak kaçınan bağlanma stiline sahip kişiler, partnerleriyle aralarına duygusal bir mesafe koyarak yakınlıktan kaçmakta, ilişki içerisinde duygusal mesafe koyarak partnerinden uzaklaşmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Bu kişiler aynı zamanda güven hissetme ve ilişkisinden doyum alma konularında da zorluk yaşamaktadır (Campbell ve Butzer, 2008).

Hazan ve Shaver'in (1987) çalışmaları yetişkinlikte yakın ilişkilerde bağlanma stillerinin ele alındığı ilk çalışmalardır. Sonrasında Bartholomew ve Horowitz (1991), ergen ve yakın ilişkilerde bağlanmanın işlevini incelemiştir. Bartholomew ve Horowitz, Bowlby'nin bağlanma sisteminin benliğe ve başkalarına ilişkin zihinsel modeller (içsel çalışan modeller) içermesinden yola çıkarak yetişkin bağlanması konusunda önemli adımlar atmıştır. Çalışmalar sonunda Bartholomew ve Horowitz (1991), Dörtlü Bağlanma Modeli'ni oluşturmuştur. Bartholomew ve Horowitz'e göre (1991) benlik modelleri olumlu (sevilmeye değer) ve olumsuz (değersiz benlik) olmak üzere iki uçta görülebilmektedir. Başkaları

modeli de olumlu (başkaları ulaşılabilir ya da güvenilir) ya da olumsuz (başkaları reddedici ya da uzaktır) olarak görülebilmektedir. Buna göre benlik ve başkaları modeli aşağıdaki şekilde birleştirilerek açıklanmıştır.

Şekil 2.1: Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli (Klohn ve Oliver, 1988)

Güvenli bağlanma stili (secure attachment style), olumlu benlik ve olumlu başkaları modelinin bir araya gelmesi şeklinde açıklanmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini sevmeye layık görürken, başkalarının da güvenilir ve ulaşılabilir olduklarına inanmaktadır. Bu kişiler başkaları ile kolaylıkla yakınlık kurarken aynı zamanda özerkliklerini de korumaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler partnerlerine karşı duygusal bağlanma konusunda zorluk yaşamamaktadır. Bu bağlanma stili, Hazan ve Shaver'in (1987) güvenli bağlanma stiliyle örtüşmektedir. Saplantılı bağlanma (Preoccupied attachment style), olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modelinin birleşimi olarak tanınmaktadır. Bu kişiler kendilerini sevmeye değer görmezken, başkalarını olumlu olarak değerlendirmekte ve sahip oldukları ilişkilerde takıntılı davranışlar sergilemektedir. Bu bağlanma stili Hazan ve Shaver'in kaygılı-kararsız bağlanma stiliyle örtüşmektedir. Korkulu

bağlanma (Fearfull attachment style), olumsuz benlik ile olumsuz başkalarının birleşimini oluşturmaktadır. Bu kişiler kendilerini değersiz, başkalarını da güvenilmez ve reddedici olarak görmektedir. Aynı zamanda bu kişiler başkaları ile yakınlık kurmaktan uzak durmakta, kendilerini reddedilmeye karşı korumaktadır. Kayıtsız bağlanma stili (Dismissive attachment style), olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinin birleşimini oluşturmaktadır. Bu kişiler kendilerini değerli görmekte, başkalarına yönelik olumsuz tutumlar sergilemekte, yakın ilişkilere karşı kayıtsız olmakta ve ilişkilerin gerekliliğine inanmamaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

2.3. Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı

İlgili literatüre bakıldığında benlik kavramı ve benlik saygısı ile ilgili çok çeşitli tanımlamalar ve açıklamalar yer almaktadır. William James'in 1890 tarihinde yazdığı "The Principles of Psychology" kitabının benlik konusuna bir giriş yarattığı görülmektedir. Bu eserde James (1950), "maddesel benlik", "sosyal benlik", "ruhsal benlik" ve "saf ego" olmak üzere dört benlik türü olduğunu ifade etmiştir. James (1950), benlik türlerine ilişkin, "bilen ben" ve "bilinen ben" olarak da sınıflamada bulunmuştur. Bu sınıflandırmaya göre maddesel, sosyal ve ruhsal benlik türleri bilen bene; saf ego ise bilinen bene karşılık gelmektedir. Yazar, ilk benlik türünü İngilizce'deki "me" kelimesiyle, ikincisini ise "I" kelimesiyle açıklamıştır. Brown' un (1998) bu tanımlamaya ilişkin açıklamasına göre kişi kendisini gördüğünü söylerse ("I see me"), görme eylemini gerçekleştiren yani "özne benlik" olan (I) bilinen ben; görülen yani "nesne benlik" olan (me) ise bilen bendir (Brown, 1998). Özne benliğin görevi, kişinin kendisini diğer nesne ve insanlardan ayırt etmesine yardımcı olmak, tecrübelerini biriktirmek, kişiye süreklilik ve teklik hissi vermektir. Nesne benliği ise, kişinin bugünkü ve gelecekteki kimliğini oluşturabilmesi için kendisi hakkındaki bilgileri daha dikkatle algılamak ve hafızada tutmakla sorumludur.

Benlik kavramında kişinin sahip olduklarıyla ilgili farkındalığı ve bilgisi ön planda iken; benlik saygısında bireyin sahip oldukları ya da algıladıkları ile ilgili duygu ve düşünceleri, başka bir deyişle bu durumdan hoşlanıp hoşlanmadığı söz konusu olmaktadır. Bu durumda benlik saygısı (self-esteem), benliğin duygusal yönü olarak kabul edilmekte ve bireyin kendisini nasıl bir insan olarak gördüğü konusundaki fikri ve bu fikirlerin yarattığı duyguları tanımlamaktadır (Hamachek, 1995). Benliğin duygusal tarafını oluşturan ve kişinin kendi benliğinden hoşlanma derecesini gösteren benlik saygısı, benlik kavramımızı ne kadar

sevdığımız ve kabul ettiğimizin ölçüsünü ya da kendimiz için ne kadar saygı duyulur biri olduğumuzu göstermektedir (Sanford ve Donovan, 1999).

Benlik saygısı kişinin benliğine ve kendisine ne kadar saygı duyduğunu açıklamaktadır (Bal, 2003). Rogers ve Wrightsman (1978), benlik kavramını kişinin algılaması ile ortaya çıkan gerçek benlik ve olması gereken nitelikleri sergileyen ideal benlik ile tanımlamaktadır. Rogers, benlik kavramının kişinin çevresi ile ilgili yaşantıları sonucunda şekillendiğini ve kişinin çevresinden aldığı olumlu geri bildirimlerin benlik kavramının gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Yörükoğlu'na (1993) göre, benlik saygısı, kişinin kendisini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olması, kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulması ve kişinin kendisini olduğu ve görüldüğü şekilde kabul etmesinde rol oynamaktadır. Arseven (1986), benliğin çevresel koşullardan etkilendiğini ifade etmiştir. Super (1963), benliği kişinin kendisiyle ilgili algılarının bir organizasyonu olduğunu belirtmiş ve benliği kişinin kendisi ile ilgili oluşturduğu bir resim olarak tanımlamıştır. Rosenberg (1979), benliğin kavramsal bir sistem içinde birçok yapıyı içinde barındırdığını, egoyu da içine aldığını ve hatta egodan daha yüksek yapıdaki özellikleri gösterdiğini belirtmiştir. Coopersmith (1967), benlik saygısını kişiliğin önemli ve olumlu bir özelliği olarak görmektedir. Ona göre benlik saygısı kişinin kendisini başarılı, değerli, önemli ve yetenekli olarak algılamasına hizmet etmektedir. Dolayısıyla ona göre benlik saygısı bireyin kendine yönelik bir beğenme ve beğenmeme tutumunu ifade etmektedir (Rosenberg, 1965).

Başka kişilerin kişiyi olumlu olarak değerlendirmesi yüksek benlik algısına, başkalarının kişiyi olumsuz değerlendirmesi ise düşük benlik saygısına neden olmaktadır (Tufan ve Yıldız, 1993). Dolayısıyla, kişinin beğenildiğini, sevildiğini düşünmesi ve özellikleri açısından kendisini yeterli hissetmesi yüksek benlik algısına; bu durumun tam tersi ise düşük benlik algısına neden olmaktadır. Leary de (2005), benlik sistemini ele alan sosyometri kuramına göre, benlik saygısının başkaları tarafından kabul edilme ya da reddedilme derecesinin bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Hatta Leary, kişilerarası ilişkilerde kişinin dışlanması sebebinin düşük benlik saygısı olduğuna inanmaktadır. Leary'ye göre düşük benlik saygısına sahip kişiler kendilerinden hoşlanmadıkları ve kendilerine güvensiz oldukları için kendilerini reddedebilecek kişilerle iletişim kurmaktan çekinmekte ve kendilerine dönük bir yaşam sürdürmektedir. Bunun yanında bu kişilerin kendilerini analizden kaçındığı, bastırma ve savunma mekanizmalarına başvurduğu ve

otoriter kişiler oldukları söylenmektedir. Diğer bir araştırmaya göre ise, benlik saygısı düşük olan kişilerin toplumsal yaşam ile uyumsuzluk içinde olduğu, diğer kişilerin psikolojik sağlığını bozduğu, iç dünyalarında boşluk duygusuyla yaşadığı; sinir, gerilim, uykusuzluk gibi sorunlara sahip olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalar düşük benlik saygısının depresyon, yalnızlık, madde kullanımı, ergen hamileliği, akademik başarısızlık ve suç davranışı gibi birçok psikolojik zorlukla ve kişisel problemlerle bağlantılı olduğunu göstermektedir (Leary, 1999).

Yüksek benlik saygısına sahip olan kişilerin stresleri düşük seviyede olduğu için iç doyumları yüksek seviyededir. Bu kişiler, stres yaratan faktörler ile başa çıkma ve onları engellemeye yönelik çözüm yolları bulma konusunda başarılıdır (Howell, Bellenger ve Wilcox, 1987). Ayaz (2002) benlik saygısı yüksek düzeyde olan insanların neşeli, hoşgörülü, verici ve başkalarının fikirlerini dinlemeye eğilimli insanlar olduğunu belirtmektedir. Bu kişiler, hayatları ile ilgili temel gereksinimlerini karşılamış insanlar olmakla birlikte hata yapmaktan korkmamakta ve yanlışlıklarında bunu kabul etmekte, kendilerini takdir etmekte ve kendilerinin doğuştan değerli olduğuna inanmaktadır. Bu durum yüksek benlik saygısına sahip kişilerin kendilerine yönelik olumlu bir tutum içinde olduğunu göstermektedir. Smelser, (1989) de bu kişilerin kendi yetenek ve becerilerinin farkında olmasının yanında, isteklerini yapacaklarına dair inançlarının olduğunu, kendilerini diğer kişiler ile kıyaslarken olumlu bir tavır sergilediklerini ve günlük yaşam aktivitelerini, performanslarını sürdürürken öz değerlerinin farkında olduğunu belirtmiştir.

Yüksek benlik saygısı, psikolojik olarak sağlıklı insanların özelliğidir. Nitekim Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde üst basamaklarda yer alan sevmeye-sevilme, ait olma gibi ihtiyaçların benlik saygısı ile ilişkisinin olduğu görülmektedir (Maslow, 1943). Ayrıca benlik saygısı, insan yaşamını pek çok açıdan etkilemektedir. Benlik saygısı motivasyonunun, fonksiyonel davranışları ve yaşam doyumunu etkileyerek, yaşam boyu iyi oluş ile de yüksek derecede ilişkili olduğu bilinmektedir. Benlik saygısı yüksek olan insanların kendilerini daha pozitif algıladığı için yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenmektedir (Çeçen, 2008).

2.3.1. Benlik saygısını etkileyen faktörler

Bir kişinin hayatı boyunca yaşadığı olaylar gelişip hafızaya alındıkça ve her olayın değerlendirilmesi yapıldıkça benlik saygısı gelişmekte ve oluşmaktadır. Bu olayların her

birinin anıları saklanmakta ve yeni olaylar oluşmaktadır. Bu olaylara nasıl cevap verileceğine ilişkin karar verilirken geçmiş hayat deneyimlerden yararlanılmaktadır. Özetle, çocukların benlik saygısı, yaşamın ilk senelerinden itibaren biçimlenmeye başlamakla birlikte çocukların yaşamak zorunda kaldığı deneyimlerden etkilenmekte ve çocukların bu deneyimlere verdiği tepkilerle şekillenmektedir (Richman, Hope, Mihalas, 2010). İlk karşılaştığımız değerlilik kaynağı ve belki de ilk benlik saygısı kaynağını dışsal değerlendirmeler oluşturmaktadır. Sonrasında otantik benlik saygısının elde edilmesi için kişinin kendisini kabul etmesi önemlidir. Ancak benlik saygısının gelişmesi için belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir (Mrunk, 2006). Bebeklik ve çocukluk döneminde çocuğun ihmal ya da istismar edilmesinin, benlik saygısının üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Çocuk ihmali, bakıcının çocuğun temel ihtiyaçlarını yeterince karşılamaması şekline ifade edilebilmektedir. Bu ihtiyaçları fiziksel, sağlık, eğitim ve duygusal ihtiyaçlar oluşturmaktadır (Burke ve Pilecki, 2010).

Bowlby'nin (1988) bağlanma teorisine göre ebeveynlerin çocukları koruması ve onların güvenli bağlanmasına destek olması önem arz etmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutarlı olması ve çocukları ile kurduğu duygusal bağ, güvenli bağlanmanın gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Güvenli bağlanma, olumlu benlik gelişimini ve benlik saygısını desteklemekle birlikte, gelecekteki ilişkiler için güvenli bir temel sağlamakta ve böylece bireyleri yeni deneyimlere açık hale getirmektedir. Buna karşılık, ebeveynin çocuğun bakımını reddetmesi ve ihmal etmesi çocuğun güvensiz bir bağlanma geliştirmesine ve olumsuz benlik modelini benimsemesine neden olmaktadır (Lieberman ve Knorr, 2007). Güvenli bir temeli olmayan çocuklar yeterlik duygularını arttıracak ve olumlu benlik saygısına katkıda bulunacak gelişimsel görevleri yerine getirememektedir. Güven duygusunun noksan olması çocuğun çevreyi keşfetmesi ve bağımsızlık duygusu kazanmasını engellemekte ve benlik saygısının gelişimini olumsuz etkilemektedir (Burke ve Pilecki, 2009).

Küçük çocukların özgüveni nispeten daha fazladır. Ancak bu durum çocukluk döneminde azalmaya başlamaktadır. Araştırmacılar çocukların özgüveninin yüksek olmasını görüşlerinin gerçek dışı olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Çocuklar bilişsel olarak geliştikçe kendi değerlendirmelerini dış geri bildirim ve sosyal karşılaştırmalara dayandırmaya başlamaktadır. Bu şekilde kişisel özellikleri ile ilgili daha dengeli ve doğru bir değerlendirmeye sahip olmaktadır. Örneğin, çocuklar anaokulundan ilkokula geçerken

öğretmen, ebeveyn ve yaşıtlarından çokça olumsuz geri bildirim almaktadır. Dolayısıyla bu dönemde kendileri hakkındaki değerlendirmeleri daha olumsuz olmaktadır (Robins ve Trzesniewski, 2005).

7-11 yaş benlik saygısının gelişimi için en önemli dönemdir. Bunun sebebi bu dönem, çocukların yeteneklerini ve özelliklerini keşfettikleri, tanıdıkları ve en sonunda tanımladıkları zamandır. “Başarıya karşı aşâğılık” döneminde Erikson, çocukların akademik dersler, ekip çalışması, gibi becerileri geliştirirken öz disiplinlerini de geliştirdiklerini ifade etmiştir. Öz disiplinlerini geliştiren çocuklar aynı zamanda sağlıklı bir benlik saygısı da geliştirerek ilgi alanlarını ve güçlü yanlarının farkına varmaktadır (Green ve Kolos, 2010). İlkokul çağındaki çocuklar için ebeveynlerden ve akranlarından algılanan onay ve kabul, benlik saygısının en iyi yordayıcıları (Harter, 1999) olmakla birlikte özellikle ebeveyn ve arkadaşların yargısının çocuğun benlik saygısı üzerinde çok büyük etkisi bulunmaktadır (Arıcak, 1999).

Ergenlik döneminde benlik saygısı azalmaya devam etmektedir (Robins ve Trzesniewski, 2005). Ergenlik döneminden önce, ilişkiler büyük ölçüde aile ve aynı cinsiyetten arkadaşlıklara dayanmaktadır. Erken ergenlik döneminde ise ergenin anne ve babsına bağıllığı azalmakla birlikte cinsiyetler arası arkadaşlıklar ve karışık cinsiyet sosyalleşmeleri başlamaktadır. Sosyal gruplar, ergenin aileden ayrılabilceğı, kabul ve güvenliğı yaşayabileceğı güvenli bir yer haline gelmektedir (Smith, 2010). Bu dönemde ergenlerde sayısız değışiklikler gözlenmektedir. Bu değışim sürecinde ergen, davranışlarının sosyal olarak kabul edilebilir ve ahlaki açıdan doğru olup olmadığına karar verirken daha çok akran odaklı değerlendirme yapmaktadır. Ergenler davranışlarını akranlarının davranışlarıyla sürekli karşılaştırmakta ve aldıkları geri bildirimlere göre kendi değerlerini belirlemektedir (Richman vd., 2010). Ergenlik döneminde akran kabulü çok önemli bir yere sahiptir. Akran gruplarıyla etkileşimler kişisel kimliğin gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Anderson ve Olmhausen, 1999).

Ergen bireyin sosyal ilişkilere kolayca girebilmesi, ona benliğı hakkında bilgi edinme imkânı tanımakta ve grup kimliğı kazandırarak ergenin evden psikolojik olarak ayrılma sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu süreçte ergen bireyin benlik saygısı gelişmektedir (Aksaray, 1992). Aile içindeki ilişkiler, destekleyici, yakın, ilgili ve sevgi doluysa ve bu karşılıklı ise ergen gelişimini sorunsuz ve stressiz bir şekilde sürdürmektedir (Yılmaz, 2000). Bunun yanında ergenin arkadaşları tarafından kabul edilmesi onun kendini kabulünü de olumlu

yönde etkilemektedir. Ergen, arkadaş grupları içinde kendini daha özgür hissetmekte, arkadaş gruplarına katılarak kendilerini ispat etmektedir. Grup içinde alınan kararlarda ergenin söz sahibi olması ergen açısından arkadaşlık gruplarının etkisini arttırmaktadır (Deniz, Aslan ve Hamarta, 2002). Bir ergenin arkadaşları tarafından aranması, beğenilmesi ve benimsenmesi benlik saygısının gelişimi için önemli bir koşul olarak kabul edilmektedir. Ergen kişi bu ilişkilere girerek zekâsıyla, spor ve sanat yetenekleriyle kendini kanıtlamakta, kendi kişiliğini denemekte ve geliştirmektedir (Temel ve Aksoy, 2001). Çocuklukta benlik saygısı daha düşük olan bireyler ergenlik döneminde daha fazla zorluğa maruz kalmakta ve birçok alanda kendini yetersiz hissetmektedir. Güçlü aile desteğinin benlik saygısı üzerinde olumlu bir etkisi oluyorken; yetersiz aile desteği gören ergenler daha zayıf zihinsel sağlık ve sosyal gelişim göstermektedir (Baldwin ve Hoffman, 2002). Bunun yanında, Silverstone (1992), düşük benlik saygısının yeme bozukluğu ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda çalışmalar, düşük benlik saygısının intihar düşüncesi riskini arttığını, madde bağımlılığı ve sigara içimi de dâhil olmak üzere sağlığı tehdit eden birçok davranışa neden olduğunu göstermektedir (Smith, 2010).

Benlik saygısı yetişkinlik döneminde kademeli bir artış göstermektedir. 60'lı yaşların sonuna doğru az da olsa artmaya devam etmektedir. Yetişkinlik dönemi boyunca bireylerin kendilerine verdikleri değer, elde ettikleri güç ve pozisyonlar sebebiyle artma eğilimi göstermektedir. Araştırmacılar, orta yaş döneminin bireylere başarı, ustalık, kendini ve çevreyi kontrol etme gibi özellikler kazandırdığını ifade etmektedir. Buna uygun olarak yetişkinlik döneminde yüksek seviyede bilinç, kararlılık, olgunluk ve uyum diğer dönemlere göre daha çok yansımaktadır. Yaşlılık döneminde ise benlik saygısı azalmaktadır. Yapılan bazı çalışmalar benlik saygısının 70 yaş civarında düşmeye başladığını ortaya çıkartmıştır. Yaşlılıkta değişen roller, ilişki ve fiziksel işlevlerde meydana gelen değişiklikler ve sosyoekonomik statüdeki düşüş, yaşlılık döneminde benlik saygısında görülen azalmanın sebepleri olarak kabul edilebilmektedir (Robins ve Trzesniewski, 2005).

2.4. Aldatılma Algısı

Aldatılma ve aldatma kavramları birbirleriyle ilişkili kavramlar olarak ele alınabilmektedir. Çünkü aldatılma ve aldatma kavramları partnerler arasında karşılıklı yaşanan eylemler olarak düşünülmekte ve bir taraf aldatan kişi iken diğer taraf da aldatılan kişi yerinde olmaktadır. Başka bir deyişle, aldatılmak ve aldatmak partnerlerin eş zamanlı deneyimlediği bir durumdur. Partnerler arasında aldatmanın yaşandığı bir durumda

aldatılmanın da yaşanması kaçınılmazdır. Dolayısıyla bu çalışma içinde aldatılma ve aldatma kavramları birbiriyle ilişkili kavramlar olduğu düşünüülerek kullanılmıştır. Aldatılma ve aldatma kavramları birbiri ile etkileşim halinde olan kavramlar olmasından dolayı (Bir ilişkide aldatanın olması durumunda karşı tarafın aldatılan kişi yerine geçmesi) beraber ve etkileşim halinde olan kavramlar olarak ele alınmıştır.

Bazı araştırma bulguları, aldatmanın bazı belirli davranışlara bağlı olabileceğini göstermektedir (Feldman ve Cauffman, 1999; Weis ve Slosnerick, 1981). Örneğin, cinsel olmayan davranışlar ve günlük etkileşimler aldatılma algısı yaratmazken, cinsel davranışların aldatılma algısı yaratma oranı daha fazladır (Feldman ve Cauffman, 1999). Bu bilgilerden hareketle, aldatılma algısı bir kişinin karşılaştığı bazı verilerden yola çıkarak romantik partneri tarafından aldatıldığına ilişkin geliştirdiği düşüncelerdir. Bir kişinin aldatıldığına ilişkin sahip olduğu bu düşünceler tamamen öznel olup, başka bir kişi aynı davranış ile karşılaştığında bu davranışı “aldatılma” olarak algılamayabilmektedir.

Aldatılma/aldatma davranışı, çok eskiden beri evlilikler ve yakın ilişkiler açısından ciddi bir problem yaratmaktadır. Karşı cinsle iletişimde sorun yaşayan kişiler, internet üzerinden çok daha kolay iletişim kurmakta ve çok fazla kişiye ulaşabilmektedir. Dolayısıyla geçmiş senelerde daha az görülen aldatılma/aldatma davranışı, internetin de hayatımızdaki etkisinin artmasıyla birlikte son senelerde artış göstermektedir (Topkara, 2011).

Evliliklerde büyük sorunlara neden olan aldatılma/aldatma davranışları (duygusal ve cinsel) sebebiyle sona eren evliliklerin sayısı gün geçtikçe yükselmektedir. Dolayısıyla aldatılma/aldatma davranışı, sosyal bilimciler tarafından yoğun ilgi görmeye başlamış ve günbegün daha fazla araştırma konusu olmuştur (Pinto ve Arantes, 2016; Topkara, 2011; Zengel, Edlund, ve Sagarin, 2013). 160 kültür ile yapılan bir çalışmada, aldatılma/aldatma boşanmanın önemli bir sebebi olarak açıklanmıştır (Betzig, 1989). Başka bir çalışmada boşanmış kadınların %40'ı ve boşanmış erkeklerin %44'ü evliliklerinde en az bir kere başka biriyle cinsel ilişki yaşadıklarını belirtmiştir (Janus ve Janus 1993).

Aldatılma/aldatma yalnızca evlilik ilişkilerine yaşanmamakta, romantik ilişkilerde de sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Drigotas, Safstrom ve Gentilia, 1999). Romantik partnerler arasında yaşanan aldatılma/aldatma davranışı iki taraf için de yıkıcı sonuçlar yaratabilmektedir. Aldatılan partnerler depresyon, öfke, kınama, kıskançlık gibi tatsız duygular yaşayabilmekte (Buss, 2000); boşanma ve aldatılma/aldatma eyleminin ardından

çiftler terapiye başvurabilmektedir (Glass ve Wright, 1992). Klinisyenler, partnerler arasında yaşanan aldatılma/aldatma davranışını terapi içinde iyileştirilmesi en güç ve ilişkiye en çok zarar veren etken olarak göstermektedir (Whisman vd., 1997). Partnerlerden birinin eşinin kendisini aldattığına şahit olması ciddi duygusal rahatsızlıklara (Buunk, 1995) ve aldatan eşe yönelik fiziksel şiddete neden olabilmektedir (Daly ve Wilson, 1988). Bunun yanında aldatılma/aldatma davranışının aile üyeleri ve özellikle çocuklar üzerinde de büyük etkisi bulunmaktadır (Wilson, Mattingly, Clark, Weidler ve Bequette, 2011).

Aldatılma/aldatma davranışını tanımlamak oldukça karmaşık görünmekle birlikte, aldatılma/aldatma davranışının ne olduğuna ilişkin genel bir kriter de bulunmamaktadır (Blow ve Hartnett, 2005a). Geleneksel olarak aldatılma/aldatma kavramı, partner dışında başka bir kişi ile olan cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır (Thompson, 1984; Weis ve Feldon, 1987; Wilson vd., 2011). Brown (1991) ise aldatılma/aldatmayı, ilişki yaşayan, evli ya da başka bir şekilde bağlılık bulunan bir ilişkide iki kişi arasındaki cinsel münhasırlık sözleşmesinin bozulması olarak tanımlamıştır. Brown (1991) aynı zamanda aldatılma/aldatmayı; cinsel ilgi, birden fazla cinsel ilişki partneri, düşük eğitim seviyesi, cinselliğin erken başlaması, düşük ilişki tatmini, partnerler arasında düşük düzeyde bağlılık ve testosteron seviyesinin yüksek olması ile ilişkilendirmiştir. Dünyanın her yerinden birçok kişi aldatılma/aldatmanın hangi tür olursa olsun kabul edilemez olduğunu belirtmiştir (Feldman ve Cauffman, 1999).

Literatürde aldatılma/aldatma kavramı genellikle cinsel ya da fiziksel bir davranış olarak ele alınmıştır. Ancak duygusal aldatılma/aldatma da aldatılmanın bir göstergesi olarak görülmektedir (Buunk ve Dijkstra, 2004). Dolayısıyla aldatılma/aldatma aynı zamanda duygusal boyutta da yaşanabilmektedir (Kruger vd., 2013; Roscoe, Cavanaugh ve Kennedy, 1988; Yarab, Sensibaugh ve Allgeier, 1998; Wilson vd., 2011). Amerika (Buss, Larsen, Westen, Semmelroth, 1992), Almanya, Hollanda (Buunk, Angleitner, Oubaid ve Buss, 1996), Kore ve Japonya'da (Buss vd., 1999) yapılan bir araştırmaya göre katılımcıların yaklaşık üçte ikisi duygusal aldatılma/aldatmanın cinsel aldatılma/aldatmadan daha üzücü olduğunu bildirmiştir. Başka bir araştırmaya göre ise cinsel aldatılma/aldatmanın duygusal aldatılma/aldatmadan daha olumsuz algılandığı ifade edilmiştir (Brogdon, Fiztwater ve Johnson, 2006).

1980 ve 2005 yılları arasında yapılan aldatılma/aldatma ile ilgili araştırmalara göre aldatılma/aldatma kavramı, evlilik, flört ilişkisi ayırt etmeden bağlılık ilişkisi içinde olunan,

romantik partner dışındaki üçüncü bir kişi ile güveni zedeleyici, romantik, duygusal ve cinsel birliktelik şeklinde tanımlanmıştır (Blow ve Hartnett, 2005a). Drigotas ve Barta'ya (2001) göre aldatılma/aldatma, ilişki yaşanan partner dışındaki kişilerle duygusal ve fiziksel sınırların yıkılmasıdır. Hall ve Fincham (2006) aldatılma/aldatma kavramını, partnerler arasındaki birliktelik ve güvenin üçüncü kişinin cinsel, duygusal ve romantik duygularla ilişkiye dahil olarak ilişkiyi bozması şeklinde tanımlamıştır. Üçüncü kişinin ilişkiye dahil olması partnerler arasında duygusal tahribata ve çatışmaya yol açmakta ve bu durum partnerlerin birbirlerinden ayrılmasına neden olmaktadır (Chuick, 2009).

Anlaşıldığı gibi aldatılma/aldatma kavramına ilişkin birçok tanım yapılmıştır. Dolayısıyla, aldatılma/aldatma davranışının ne anlama geldiğine ilişkin spesifik bir tanım yapmak mümkün olmamaktadır. Aşağıdaki bölümde aldatılma/aldatmanın çeşitlerinin neler olduğuna dair tanımlara yer verilmiştir.

2.4.1. Aldatılma/aldatma çeşitleri

Birçok araştırmacı yazar aldatılma/aldatmanın iki türü olduğunu ifade etmiş ve buna ilişkin tanımlar yapmıştır. Genel olarak aldatılma/aldatmanın türleri cinsel ve duygusal aldatılma/aldatma olarak tanımlanmaktadır (Berman ve Frazier, 2005; Buss vd.,1992; Kinsey, Pomeroy ve Martin, 1948; Shackelford ve Buss, 1997). Moller ve Vossler, (2015) ise aldatılma/aldatma davranışlarını üç kategoriye ayırmıştır. Bunlar, cinsel ilişki, cinsel davranışlar ve duygusal aldatılma/aldatma olarak sıralanmaktadır. Bazı literatürlerde de aldatılma/aldatmanın çeşitleri cinsel, duygusal ve hem cinsel hem duygusal olarak yer almaktadır (Blow ve Hartnett, 2005a). Buna ek olarak aldatılma/aldatmanın türleri yalnızca cinsel ilişki, tek gecelik ilişki ya da yalnızca duygusal aldatılma/aldatma olarak da ifade edilmiştir (Sheppard, Nelso ve Andreoli-Mathie, 1995). Evlilik dışı ilişkiler üzerinde yapılan bir araştırmada üç evlilik dışı ilişki türü bulunmuştur. Bunlar; cinsel ilişki olmadan duygusal (aşk), duygu (aşk) olmadan cinsel ilişki ve hem duygusal (aşk) hem de cinsel ilişki şeklinde ifade edilmiştir. Evli ve birlikte yaşayan 378 kişiden %43'ü bu üç ilişkiden en az birini yaşadığını belirtmiştir (Thompson, 1984).

Cinsel aldatılma/aldatma, bir kişinin romantik partneri dışında başka bir kişi ile yaşadığı cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır (Chuick, 2009; Shackelford ve Buss, 1997; Wilson vd., 2011); başka bir deyişle cinsel aldatılma/aldatma, partnerlerin cinsel olarak tek eşli olma vaadine partnerlerden birinin uymamasıdır (Lieberman, 1988). Cinsel aldatılma/aldatma,

hem flört ilişkilerinde hem de evlilik ilişkilerinde kabul edilmemekle birlikte, kaç yaşında olduğu fark etmeksizin kimse tarafından onaylanmamaktadır (Weis ve Slosnerick, 1981). Ancak bu ilişki türü partnerler arasında onaylanmamasına rağmen çok sık yaşanmaktadır (Roscoe vd., 1988).

Duygusal aldatılma/aldatma, romantik ilişki yaşanan partner dışında başka bir kişiyle yakın duygusal ilişkiye girmek (Wilson vd., 2011); yakınlaşmak ve o kişiyle bağ ve arkadaşlık kurmaya çalışmak (Yeniçeri ve Kökdemir, 2006); derin duygusal bağ geliştirmek (Sabini ve Silver, 2005), aşık olmak (Barta ve Kiene, 2005), aşk, zaman ve dikkat konularında yatırım yapmak (Shackelford, LeBlanc ve Drass, 2000) gibi farklı şekillerde tanımlanmıştır. Duygusal aldatılma/aldatma da cinsel aldatılma/aldatma gibi kişilerde güçlü bir aldatılma duygusuna neden olabilmektedir (Wilson vd., 2011). Weis ve Slosnerick'in (1981) yaptığı bir araştırmaya göre, cinsel olmayan aldatılma/aldatma cinsel aldatılma/aldatmaya göre daha masum algılanmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan başka, aldatılma/aldatmayı farklı kategorilere ayıran araştırmacılar da yer almaktadır; Lusterman (1998), tek gecelik, flört ve ilişkiler olmak üzere üç çeşit aldatılma/aldatmadan bahsetmektedir. Lawson (1988) ise aldatılma/aldatmayı paralel, geleneksel ve rekreasyonel olmak üzere üçe ayırmaktadır. Buna göre, paralel aldatılma/aldatma eylemi eş tarafından bilinmekte ve örtük bir şekilde onaylanmaktadır. Bu tür aldatılma/aldatmalarda eşlerin ikisinin de evlilik dışı ilişkileri olabilmektedir. Geleneksel aldatılma/aldatmada, aldatılan eş aldatıldığından haberdar değildir ve aldatılma/aldatma onaylanmamaktadır. Son olarak rekreasyonel aldatılma/aldatmada eşlerin evlilik dışı ilişkileri karşılıklı olarak kabul görmekle birlikte evlilik ilişkisi açık ilişki özelliği taşımaktadır.

Levine (1998) aldatılma/aldatmayı aşk ilişkisi, sadece cinsellik, idare etme ve hayali eş ile seks olmak üzere dörde ayırmaktadır. Aşk ilişkisi duygusal bir bağlanma ile başlayıp, zamanla cinsel özelliğe sahip olan ilişki türüdür. Yalnızca cinsellik, duygusal bir bağlılığın olmadığı karşılıklı cinsel bir ilişkiyi içeren aldatılma/aldatma türüdür. İdare etme, kişinin daha iyi ve uygun başka kişiyi bulana kadar geçici olarak başka biri ile gerçekleştirdiği cinsel birlikteliktir. Hayali eş ise fotoğraf ve video kullanımı, striptiz, mastürbasyon, telefon seks, internet seks gibi çeşitli türleri kapsamaktadır.

Subotnik (2007) de aldatılma/aldatmayı dört gruba ayırmaktadır. İlk aldatılma/aldatma tipi olan aldatılma/aldatmalar serisi, duygusallık içermeyen tek gecelik ilişkileri veya çok sayıda aldatılma/aldatma davranışını içermektedir. Bu tür aldatılma/aldatma uzun senelik evliliklerde ortaya çıkmaktadır. İkinci aldatılma/aldatma tipi uzun soluklu ilişki olmasına rağmen duygusal hissiyatın az olduğu “kaçamak aldatılma/aldatma”tır. Diğer aldatılma/aldatma çeşidi, fiziksel temasın olmadığı, duygusal bağlanmanın olduğu “romantik aşk aldatılma/aldatması”dır. Son olarak “uzun süreli aldatılma/aldatma” ise, kişide duygu ikilemi yaşatan ve karara varılamayan bir aldatılma/aldatma türüdür.

Solomon ve Teagno’ya (2011) göre aldatılma/aldatma korkuya, yalnızlığa ve öfkeye bağlı ortaya çıkan aldatılma/aldatma olmak üzere üç sınıfta incelenmektedir. “Korkuya bağlı” ortaya çıkan aldatılma/aldatmada kişiler yakınlık, bağlanma, değersiz hissetme gibi nedenlerden dolayı ilişki içinde olmaktan korkmaktadır. Bu yüzden de korkuya neden olan durumdan dolayı, başka bir deyişle kişiler ilişkiden kaçmak için aldatma girişiminde bulunmaktadır. Diğer bir aldatılma/aldatma türü olan “yalnızlığa bağlı” olan aldatılma/aldatmada kişiler bir süre sonra yalnız kalmış, eşlerinden ayrı ve uzaklaşmış hissetmektedir. Bu durumda kişiler yalnızlıklarına iyi gelebilecek şeylere yönelebilmekte, başkasına aşk duyguları hissedebilmekte ya da başkasıyla aşk yaşayabilmektedir. Sınıflandırmanın son ögesi olan “öfkeye bağlı” aldatılma/aldatma türünde öfkesini kontrol altına alamayan kişiler ilişkilerinde oluşan çatışmalar sonucunda incinme ve öfke hissedebilmektedir. Kontrol edilmeyen bu duygular sonucunda eşler intikam arzusuyla aldatılma/aldatma gibi eşlerini incitebilecek davranışlarda bulunabilmektedir.

Chan (2009) ise iki türlü aldatılma/aldatmadan bahsetmektedir. Bunlar kazara (Incidental Betrayal) ve kasten (Intentional Betrayal) aldatılma/aldatmadır. “Kazara aldatılma/aldatmada”, aldatan kişi başka hedeflere ulaşmak için kendisine güvenen kişinin güvenini yıkmaktadır. Kasten aldatılma/aldatmada ise aldatan, partnerine zarar vermek için partnerinin güvenini sarsmayı planlamaktadır.

Anlaşıldığı gibi günümüze kadar pekçok aldatılma/aldatma türü ortaya çıkmıştır (Amidon, 2007). Ancak genel olarak dört tip aldatılma/aldatma kavramı kabul edilmektedir. Bunlar; duygusal, cinsel, hem duygusal hem cinsel ve anonim aldatılma/aldatma şeklinde ayrılmaktadır. Aldatılma/aldatma türlerine en son eklenen “anonim aldatılma/aldatma” ise son yıllarda gerçekleştirme oranı git gide artan tek gecelik ilişkileri ifade etmektedir (Amidon, 2007). Son yıllarda yapılan çalışmalarda oral seks yapmak, cinsel oyun oynamak,

başka birinin varlığında mastürbasyon yapmak, öpüşmek, flört etmek, striptiz kulübüne gitmek, porno izlemek, cinsel fanteziler yaşamak gibi romantik partner dışında farklı bir kişiyle yapılan cinsel aktiviteler de aldatılma/aldatma davranışları olarak değerlendirilmektedir (Bridges, Bergner ve Hesson-McInnis, 2003; Randall ve Byers, 2003; Whitty, 2003; Yarab ve Allgeier, 1998; Yarab, Allgeier ve Sensibaugh, 1999).

Bir dahaki bölümde, günümüze kadar tanımı çok gelişmiş olan “aldatılma/aldatmanın” hangi tutum ve davranışları kapsadığına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

2.4.2. Aldatılma/aldatma tutumları ile ilgili araştırmalar

Sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak romantik ilişkiler bünyesinde romantik partnerler tarafından kabul edilmeyen ve aldatılma/aldatma davranışları olarak algılanan birçok davranış bulunmaktadır (Örn. Partner dışında başka biri ile öğlen yemeği yemek ya da kahve içmek) (Silva, Saraiva, Albuquerque ve Arantes, 2017). Önceden de açıklandığı gibi, aldatılma/aldatma davranışının ne olduğuna dair kesin bir açıklama bulunmamakla birlikte (Blow ve Harnett, 2005b) hala hangi davranışların aldatılma/aldatma olarak algılanabileceğine yönelik araştırmalar yapılmaktadır (Mattingly, Wilson, Clark, Bequette ve Weidler, 2010; Wilson vd., 2011).

Genel bir tanımdan bahsetmek gerekirse aldatılma/aldatma, evli ya da romantik ilişkileri olan çiftlerden birinin partneri dışında başka bir kişi ile cinsel ilişkiye girmesidir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar bu tanımın daha da geniş davranış yelpazesini kapsadığını göstermektedir. Bu tanımlarda cinsel aldatılma/aldatma; sanal seks, porno gösterimi, fiziksel yakınlığı (öpmek, el ele tutuşmak) kapsamakta ve hatta romantik partner dışında başka bir kişiye duygusal yakınlık göstermek (Hertlein, Wetchler ve Piercy, 2005), üçüncü kişi ile yapılan davranışlar; kaçamak yapmak, evlilik dışı ilişki, cinsel ilişki, oral seks, öpüşmek, hoşlanmak, arkadaşlığın ötesinde duygusal bağ geliştirmek, arkadaşlık etmek, internet ilişkisi, porno (Chuick, 2009) aldatılma/aldatma davranışları olarak görülmektedir.

Tüm cinsel davranışların aldatılma/aldatma olarak algılanma derecelerinde farklılık gözlenmektedir. Bazı davranışlar her zaman aldatılma/aldatma olarak algılanmaktadır. Cinsel ilişki, oral seks, birlikte duş almak her zaman aldatılma/aldatma davranışı olarak algılanan davranışlara örnek gösterilebilmektedir. Bununla beraber duygusal bağlanma da aldatılma/aldatmanın bir göstergesi olarak kabul edilmiştir (Feldman ve Cauffman, 1999; Kruger vd., 2013; Weis ve Slosnerick, 1981; Wilson vd., 2011). Lisans öğrencileriyle

yürütülen bir araştırmaya göre cinsel ilişki yaşanmaksızın, partnerin dışında başka bir kişiyle öpüşmek, flörtleşmek, sevişmek gibi cinsel etkileşimler (Roscoe vd., 1988); romantik partner dışında diğer kişiyle samimi ayrıntıları paylaşmak, asıl romantik partnerle olan şikayetleri paylaşmak, alkollü bir içki içmek için buluşmak gibi davranışlar (Henline, Lamke ve Howard, 2007) da aldatılma/aldatma davranışları olarak algılanmaktadır.

Hangi cinsel fantezinin aldatılma/aldatma davranışı olarak algılandığını araştırmak için yapılan bir araştırmada, katılımcının partnerinin en iyi arkadaşıyla ilgili cinsel fanteziler kurması yüksek derecede aldatılma/aldatma davranışı olarak nitelendirilmiştir. Sonrasında ise sınıf arkadaşıyla cinsel fanteziler kurması bunu izlemektedir. Bir film yıldızını fantezi etmesi de sonraki sırada yer almaktadır. Aynı zamanda fantezilerin hangi davranış ile ilgili olduğuyla ilgili alınan sonuçlara göre en yüksek kıskançlık düzeyi, katılımcının romantik partneri ile cinsel ilişki sırasında başka bir kişiyi fantezi etmesidir (Yarab ve Allgeier, 1998). Yarab ve diğerleri (1998) romantik ilişkilerde cinsel ya da cinsel olmayan fantezilerin, hem kadın hem de erkekler arasında aldatılma/aldatma davranışları olarak algılandığını belirtmiştir.

Wilson ve diğerleri (2011) yaptığı bir araştırmada romantik partner dışında başka bir kişiyle bir yerlere gitmek, hediye alıp vermek, kucaklaşmak, dans etmek, telefonda ya da internette konuşmak, yemek/içmek, uzanmak, bilgi saklamak, sevişmek/hoşlanmak, randevulaşmak, cinsel ilişkiye girmek, oral seks yapmak gibi davranışların da aldatılma/aldatma davranışları olduğunu belirtmiştir. Aynı araştırmaya göre oral seks, cinsel ilişki ve kişinin partnerini eskisine nazaran daha az çekici bulması da yüksek dereceli aldatılma/aldatma davranışları olarak nitelendirilmiştir.

Yapılan başka bir araştırmada günlük aktiviteler, duygusal bağlanma, erotik davranışlar ve cinsel davranışlar içinden cinsel davranışların en yüksek derecede aldatılma algısına sahip olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada katılımcıların % 90'ı cinsel ilişki, duş alma ve oral seksi aldatılma/aldatma davranışları olarak, %88'i randevulaşmayı, duygusal davranışları ve fiziksel teması yüksek derecede aldatılma/aldatma davranışları olarak; %61'i sevişmeyi ve hoşlanmayı, %51'i aynı yatakta uyumayı aldatılma/aldatma davranışı olarak gördüğünü belirtmiştir (Moreno ve Kahumaku – Fessler, 2018). Yine Moreno ve Kahumaku - Fessler'in (2018) araştırmasına göre, sevişme ve hoşlanma, aynı yatakta yatmak, aynı otel odasında yalnız kalmak, derin duygusal bağ geliştirmek, kucakta oturmak, el tutuşmak da aldatılma/aldatma davranışları olarak algılanmıştır. Bunun yanında araştırma sonucunda,

yakın arkadaşlarla yemek yemek, sarılmak, telefonda konuşmak/mesajlaşmak, üzgünken başka bir kişiyi aramak gibi davranışların aldatılma/aldatma davranışları olarak algılanmadığını belirtilmiştir.

Thornton ve Nagurney'in (2011) yaptığı bir araştırmada, romantik partnerden başka birine olan fiziksel bağı saklamak, diğer kişinin dudağından öpmek, diğer kişiye ilişkin fantezi kurmak, diğer kişiyle cinsel ilişkiye girmek, diğer kişiye yönelik duygusal bağlılık hissetmek, partnere yalan söylemek, diğer kişiyle flörtleşmek, diğer kişiyle oral seks yapmak, diğer kişiyle cep telefonundan cinsel içerikli mesajlaşmak, ilişkide güvensizlik hissetmek gibi davranışlar kişilerin aldatıldıklarına ilişkin algı yaratmaktadır.

Thornton (2014) yapmış olduğu araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çıkan sonuçlara göre, partnerden başka biriyle olan fiziksel bağ, diğer kişiyi dudaktan öpmek, diğer kişiyle cinsel ilişkiye girmek, diğer kişiyle oral seks yapmak, diğer kişiyle cep telefonundan cinsel içerikli mesajlaşmak, diğer kişiyle olan duygusal bağlılığı partnerden saklamak, diğer kişiyle duygusal paylaşım yapmak, diğer kişiye aşık olmak, diğer kişiyle yakın ve duygusal telefon konuşması yapmak, diğer kişi hakkında fantezi kurmak, porno film izlemek, magazin ve internette porno resimlere bakmak, mastürbasyon yapmak, partnersiz striptiz kulübüne gitmek kişilerin aldatıldıklarını düşündüren davranışlar olarak ifade edilmiştir.

Kadın ve erkek üniversite öğrencileri ile yapılan araştırma sonucuna göre kadın ve erkeklerin partnerleri dışındaki kişilere yönelik cinsel davranışları, cinsel fantezileri, romantik bağlanması, flört etmesi, grup ya da ikili sosyal faaliyetlere katılması gibi davranışların içinden, ikili ve sosyal faaliyetlere katılma haricindeki tüm davranışlar kıskançlık yaratıcı ve kişinin aldatıldığı algısı yaratan davranışlar olarak ifade edilmiştir (Yarab vd., 1999). Weis ve Slosnerick (1981), üniversite öğrencileri ile birlikte yaptığı bir araştırma sonucunda, yemeğe gitmek, sinemaya gitmek gibi davranışların cinsel olmayan aldatılma/aldatma davranışları olduğunu belirtmiş; aynı zamanda bu davranışların düşük düzeyde duygusal bağlanma da yarattığını eklemiştir.

Randall ve Byers (2003) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada romantik ilişki yaşanan kişinin dışında başka bir kişiyle yaşanan fiziksel yakınlığın aldatılma/aldatma davranışı olarak algılandığını belirtmiştir. Aynı araştırmada katılımcıların %90'ından fazlası uzun öpüşme, meme uçlarını öpme, oral seks ve diğer kişiyle mastürbasyon yapmak gibi davranışları da aldatılma/aldatma davranışları olarak nitelendirmiştir. Yarab ve

diğerleri (1998) yaptıkları araştırma sonucunda, kişinin partneri dışında başka bir kişi ile yaptığı tutkulu öpüşmek, cinsel fantezi kurmak, aşık olmak, cinsellik dışı fanteziler kurmak, flörtleşmek, birlikte ders çalışmak, öğlen yemeği yemek, sinemaya gitmek gibi davranışları aldatılma/aldatma davranışları olarak belirtmiştir.

Feldman ve Cauffman (1999), üniversite öğrencileriyle aldatılma/aldatma davranışlarını incelediği bir araştırmada, katılımcılar bir kişinin partneri dışında başka bir kişiyle gerçekleştirdiği cinsel davranışları aldaticı davranışlar olarak değerlendirmiştir. Aynı zamanda partnerini aldattığını ifade eden kişiler, partneri dışında başka bir kişi ile buluşma, başka bir kişiye duygusal bağlanma, başkasıyla öpüşme, sevişme, cinsel ilişkiye girme gibi davranışlarda bulunduklarını ifade etmiştir. Aynı araştırmaya göre katılımcılar, ilişki yaşadıkları partnerlerinin kendileri dışında başka biriyle arkadaş olmak, kahve içmek, ders çalışmak ve telefonda konuşmak gibi davranışlarda bulunmalarını kabul edilebilir davranışlar olarak değerlendirmiştir. Bunun yanında flört etmek, diğer kişi hakkında çok düşünmek ya da onun hakkında fantezi kurmak daha az kabul edilebilir aldaticı davranışlar olarak ifade edilmiştir.

Wiederman ve Hurd (1999) yaptığı bir araştırmada ciddi bir ilişkide olan erkeklerin %75'i ve kadınların % 68' inin ilişki yaşadıkları kişi dışındaki başka kişilerle aldatılma/aldatma davranışlarında bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca ilişki yaşanan kişinin dışında başka bir kişiyle öpüşme, o kişiyi okşama, o kişiyle oral seks yapma ve yine o kişiyle cinsel ilişkiye girme davranışları aldatılma/aldatma davranışları olarak değerlendirilmiştir.

Kruger ve diğerleri'nin (2013) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, aldaticı davranışlar içinde cinsel davranışların aldaticılık seviyesinin çok yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda erotik davranışlar da ileri derecede aldaticı davranışlar olarak nitelendirilmiştir. Kadınlar, ilişki yaşanan kişinin dışında başka bir kişiyle yapılan erotik davranışları, o kişiye duygusal bağlanmayı, o kişiyle ilişki yaşandığını gösteren davranışları ve o kişiye finansal destek vermeyi erkeklere göre daha aldaticı bulmuştur. Bunların yanında, bir kişinin romantik ilişki yaşadığı kişi dışında başka kişiyi yanaktan öpmek yerine dudaktan öpmesi, 5 dolar vermek yerine 500 dolar vermesi, 10 saniyeden fazla sarılması, aynı otel odasında kalmak yerine aynı yatakta uyuması ileri derecede aldaticı davranışlar olarak ifade edilmiştir.

2.4.3. Aldatılma/aldatmanın nedenleri

Kuramlar aldatılma/aldatma davranışının nedenlerini farklı şekilde açıklamıştır. Konu ile ilgili yapılan ilk açıklamalardan biri olan psikanalitik kurama göre kişiler çocukluk döneminde karşı cins ebeveynine benzer kişilere aşık olmakta ve onları eş olarak seçmektedir. Ancak Oedipus ve Elektra kompleksleri uygun şekilde çözülemediği için ve bilinçdışından gelen tabular nedeniyle kimi zaman eşler arasında doygun bir seks hayatı yaşanmamaktadır. Çocuğun cinselliği kötü ve kirli bir olgu olarak öğrenmesi, bu tatmininin eş dışında daha düşük statülü ya da daha az değer verilen biriyle yaşanmasına neden olmaktadır (Freud, 1938).

Aldatılma/aldatmanın neden kaynaklandığına yönelik yapılan birçok araştırma mevcuttur. Lusterman'a (1998) göre aldatılma/aldatmanın nedenleri; duygusal ilişkiyi anlamamak, duygu ve gereksinimleri anlatmada yetersizlik, sorunları birlikte çözmek için gereken sözel becerilere sahip olmamak, bir başkasının gereksinim ve ilgisiyle uzlaşmamak, evlenilen kişinin tam anlamıyla tanınmaması (örneğin bazı cinsel sorunların farkında olmamak), kültürel ve etnik farklılıklarla başa çıkamamak, evliliğin doğasıyla ilgili hayali beklentilere sahip olmak, bireylerin aynı gelişim döneminde olmamasının oluşturduğu hayal kırıklığı, cinsel merak, duygusal ihtiyaç (ilişkide yalnız hissedildiği için başka birini aramak), cinsel bağımlılık, can sıkıntısı/bıkkınlık, heyecan ve eğlence duygusunun kaybı, günlük sorumluluklar ile uğraşırken öteki kişiyi göz ardı etmek şeklinde sıralanmaktadır. Thompson (1982) da aldatılma/aldatma davranışının birçok değişkenle ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Bu değişkenler; evlilik dışı ilişkilerin duygusal ve cinsel doğası, gizli ya da açık biçimde yaşanan evlilik dışı ilişkiler, evlilik dışı ilişkilerin nedenleri, sonuçları, detayları ve evlilik dışı ilişkilerdeki sorumluluk ve aldatılma/aldatmanın aldatılan tarafta ortaya çıkardığı sonuçlar şeklinde açıklamıştır.

Biyolojik açıdan bakıldığında, erkeklerin aldatmaya meyilli olmasının erkeklerin doğasından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Erkek neslini devam ettirebilmek için en iyi eşi bulmaya çabalamaktadır. Erkeğin üreme hücresi sperm, kadının yumurta hücresinden daha fazladır. Bu durum da, erkeklerin neslini devam ettirebilmesi için kadınlara oranla daha fazla cinsel ilişkiye girme eğiliminin olduğunu göstermektedir. Kadında ise annelik ve şefkat duygusu daha ön planda olmakla birlikte cinsellik ikinci plandadır. Dolayısıyla kadının iyi

bir anne olma ve genlerini aktarma eğilimi daha fazladır. Bu durumda kadın biyolojik olarak en iyi avantajı yakalamak için çalışmaktadır (Tarhan, 2011).

Sosyal açıdan, normlar, aldatılma/aldatmayı önleyici ve tanımlayıcı olarak ikiye ayrılmaktadır. Önleyici alanda toplumun belirlediği kanunlar ve adetler vardır. Tanımlayıcı alanda ise, başka insanların davranışları temel alınmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, yapılması yasaklanan ya da hoş karşılanmayan bir davranışı, başkasının yaptığını gören insanlar bu davranışı yapma eğiliminde olmaktadır. Bu durum, aldatılma/aldatma davranışı açısından da incelendiğinde; romantik partnerini aldatan tanıdığı olan bir kişinin, romantik partnerini aldatan tanıdığı olmayan bir kişiye göre daha fazla aldatma tutumu içinde olduğunu açıklamaktadır (Buunk ve Bakker, 1995). Başka bir açıdan ise, kendisine güveni ve saygısı olmayan ya da eşi tarafından sevilmediğini düşünen kişiler kendisinin de sevilebilir olduğunu ispatlamak için evlilik dışı ilişkiler kurabilmektedir (Özgüven, 2000). Drigotas ve Barta'ya (2001) göre, insanların neden aldatılma/aldatmaya yöneldiği araştırıldığında, bu kişilerin sahip olduğu ilişkiden yeterli maddesel ya da duygusal tatmin sağlayamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cinselliğe düşkün kişilerin partnerlerini daha sık aldattığı, daha az izin verici tutuma sahip olan kişilerin daha az aldatılma/aldatma davranışı gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında birlikte yaşayan çiftlerin evli çiftlere oranla daha fazla aldattığı da belirtilmektedir (Treas ve Giesen, 2000).

Aldatılma/aldatmanın yaşanması için her zaman bir sorun olması gerekmemektedir. Bir sorun yokken de aldatılma/aldatma davranışı gerçekleşebilmektedir. Cinsel olarak tatmin olan ve mutlu olan kişilerin de birbirlerini aldattığı görülmektedir. Bu kişilere neden aldattıkları sorulduğunda kendilerine engel olamadıklarını açıklamışlardır. Bu noktada bilişsel kontrolün önemi ortaya çıkmaktadır (Payne, 2005). Bilişsel kontrol, insanların çekici alternatiflerin cazibesine kapılmasına engel olmaktadır. İnsanların daha çekici bir alternatifle karşılaştığında ani dürtüsel tepkiler ve uzun süreli ilişkisini korumaya yönelik tepkiler arasında çatışma yaşadığı ifade edilmektedir (Kubat, 2012).

Aldatılma/aldatmanın nedenlerine ilişkin erkek ve kadınlar arasında farklılıklar görülmektedir. Erkekler genellikle, ilişkilerinin hayal ettikleri gibi gitmemesi, yenilik arayışı içinde olmaları, egolarını ve isteklerini tatmin etme isteği, ciddi ilişki istemeyen kadınlar, anlık tatmin duygusunun çekiciliği, intikam duygusu gibi nedenlerden ötürü aldatmaktadır (Norment, 1998a). Kadınlar ise kendilerine olan özgüveni arttırma isteği, duygusal olarak ihmal edildiklerini düşünme, yeni heyecan arayışı, romantizm ihtiyaçlarının karşılanması

isteği, eşinden ya da partnerinden daha zengin ve statü sahibi biriyle olma isteği, cinsel tatminsizlik, bitmeyen ev işlerinin yükünden kurtulma isteği gibi nedenlerle aldatma girişiminde bulunmaktadır (Norment, 1998b). Kadınların aldatılma/aldatma davranışları daha çok duygusal yakınlık ihtiyacından kaynaklanmakla birlikte, erkeklerin aldatılma/aldatma girişimleri genellikle duygusal bir anlam içermemektedir (Allen ve Baucom, 2004). Bununla birlikte, genel olarak erkekler kadınlara oranla daha fazla evlilik dışı ilişki yaşamaktadır (Atkins vd., 2001).

2.4.4. Aldatılma, aldatma ve cinsiyet

Kadın ve erkekler aldatılma/yı farklı şekilde algılamaktadır. Batı kültürlerinde erkekler fiziksel aldatılma/aldatmaya (cinsel aldatılma/aldatma) daha fazla tepki verirken; kadınlar duygusal aldatılma/aldatmaya (partner dışında başka birine aşık olmak) daha fazla tepki vermektedir. Kadın ve erkekler arasında aldatılma/aldatma davranışının affedilmesi konusunda da farklılıklar gözlenmektedir. Bu, aldatılma/aldatmanın türüne göre değişiklik göstermektedir. Erkekler cinsel aldatılma/aldatmayı kadınlara göre daha zor affedilir bir durum ve ilişkiyi daha kolay bitirici bir etken olarak görmektedir. Bunun yanında kadınlar ise duygusal aldatılma/aldatmayı daha zor affedilir ve ilişkiyi daha kolay bitirici bir etken olarak görmektedir. Bazı araştırmacılar bunu evrimsel bakış açısıyla açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre, doğal seleksiyon yoluyla insan türleri bazı özellikleri ve duygusal tepkileri miras almıştır. Buna göre erkekler aldatılma/aldatma davranışlarına kadınlara oranla daha fazla kıskançlık tepkisi vermektedir. Kadınlar ise aldatan kocasının tüm kaynaklarını diğer kadına ve onun çocuklarına yönlendirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu sebeple kadınlar duygusal aldatılma/aldatmaya karşı doğal bir kıskançlık geliştirmektedir. (Erkeklerin kaynaklarını aşık olduğu diğer kadına yönlendireceği varsayımı) (Whitty ve Quigley, 2008). Erkeklerin cinsel aldatılma/aldatmayı daha rahatsız edici bulmasının sebebi kadının diğer bir kişi ile cinsel ilişkiye girmesi durumunda, aynı zamanda o kişiye aşık olduğunu da düşünmesidir. Kadınlar, erkeklerin duygusallık hissetmeden de eşleri dışında başka bir kişiyle cinsel ilişkiye girebileceklerini belirtmektedir. Bu sebeple erkekler açısından cinsel aldatılma/aldatma duygusal aldatılma/aldatma gibi algılanmamaktadır (Harris, 2004).

DeSteno ve Salovey (1996), aldatılma/aldatma algıları üzerindeki cinsiyet farklılıklarını açıklamak için evrim teorisiyle ilişkili, çift atış hipotezini (double-shot hypothesis) kullanmıştır. 53 erkek ve 61 kadın örnekleminde elde edilen bulgular, kadınların duygusal

aldatılma/aldatma üzerine odaklanma olasılığının daha yüksek olduğunu, erkeklerin de hem duygusal hem de cinsel aldatılma/aldatma üzerine odaklanma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, kadınlar için duygusal aldatılma/aldatmanın (duygusal bağın) cinsel davranışları içerdiği; erkekler için, aldatılma/aldatma duygusal veya cinsel olarak tanımlansa da, duygusal ve cinsel davranışların birbirine bağlı olduğu belirtilmektedir. Yapılan başka bir araştırmada, erkeklerin aldatılma/aldatmanın ne anlama geldiğini tanımlarken cinsel davranışlara daha fazla vurgu yaptığı (Goetz ve Causey, 2009) ve yine erkeklerin kadınları aldatırken cinsel güdülerine göre davrandığı ifade edilmektedir (Thompson, 1984). Buna benzer bir açıklama Harris ve Christenfeld (1996) tarafından yapılmıştır. Araştırma için katılımcılara ciddi bir ilişkide olduklarını düşünmeleri ve partnerlerini başka bir kişi ile cinsel ilişkiye girerken hayal etmeleri istemiştir. Araştırmanın sonucuna göre erkekler, partnerlerinin cinsel ilişkiye girdiği kişiye aşık olduğunu, kadınlar ise partnerlerinin aşık olduğu kişilerle ilişkiye girdiğini belirtmiştir. Daly, Wilson ve Weghorst'a (1982) göre belirsiz davranışlardan oluşan duygusal aldatılma/aldatma, erkeklere göre "aldatılma/aldatma" sayılmamaktadır. Çünkü bu durum diğer kişinin baba olması gibi bir risk taşımamaktadır. Bununla birlikte kadınların duygusal aldatılma/aldatmadan daha fazla rahatsız olduğu belirtilmiştir. Çünkü bu durum kaynakların yok olması anlamına gelmektedir. Bu teoriyi destekleyen başka bir araştırma da Roscoe ve diğerleri (1998) tarafından yapılmıştır. Ciddi bir ilişki içindeyken katılımcıların partnerlerinin hangi davranışlarını aldatılma/aldatma davranışı olarak nitelendirdiği araştırılan bir araştırmada, erkekler başka bir kişi ile cinsel ilişkiyi; kadınlar ise başka bir kişi ile zaman geçirmeyi ve sır tutmayı aldatılma/aldatma davranışı olarak ifade etmiştir. Aynı araştırmada kadınlar, erkeklere göre ilişki dışı duygusal birlikteliğin, cinsel birliktelikten daha üzücü olduğunu bildirmiştir.

Kadın ve erkeklerin aldatılma/aldatma davranışları ile ilgili araştırma sonuçlarına göre erkeklerin kadınlara oranla evlilik dışı ilişki yaşama yüzdelerinin çok daha fazla olduğu görülmektedir (Allen ve Baucom, 2004; Laumann, Gagnon, Michael ve Michaels, 1994; Wiederman, 1997). Yapılan başka bir araştırmaya göre evli erkeklerin, evli olmayan erkeklere göre evli olduğu kişiler dışındaki kişilerle daha fazla cinsellik yaşadığı da ifade edilmektedir (Wiggins ve Lederer, 1984). Prins, Buunk, and Yperen'in (1993) yaptığı bir araştırmada genç erkeklerin kadınlara göre aldatılma/aldatmaya yönelik daha fazla istek duyduğu belirtilmektedir. Başka bir araştırmada ise, katılımcıların romantik ilişki yaşadıkları partnerleri dışında başka kişilerle cinsel ilişki, oral seks, cinsel oyun oynama,

aşık olma gibi davranışları, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla gerçekleştirdiği belirtilmiştir (Yarab vd., 1998). Buunk ve Hupka (1987) tarafından erkeklerin ve kadınların ilişki yaşadığı partnerleri dışında başka kişilerle yaşadığı ilişki dışı davranışlarına (cinsel fanteziler vb.) tepki olarak kıskançlık tepkileri incelenmiştir. Buna göre, kadınların erkeklere göre partnerlerinin cinsel fantezilerinden daha az rahatsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Brogdon ve diğerlerinin (2006) yaptıkları bir araştırmada da hem erkekler hem de kadınlar cinsel aldatılma/aldatmayı duygusal aldatılma/aldatmaya kıyasla daha çok üzücü bulmuştur. Başka bir deyişle cinsel aldatılma/aldatma duygusal aldatılma/aldatmaya göre daha negatif algılanmıştır. Wilson ve diğerleri (2011) ise benzer bir araştırmada farklı sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre kadınlar duygusal bağlanma ve cinsel olmayan etkileşimler gibi davranışları, cinsel davranışlardan daha fazla aldatıcı bulmuştur. Aynı şekilde, Kruger ve diğerleri (2013) erotik davranışların (birlikte porno film izlemek), ilişkiye neden olabilecek duygusal bağlanmanın (el ele tutuşmak), karşı tarafa yatırım yapmanın (diğer kişiyi finansal olarak desteklemek) kadınlar açısından daha aldatıcı davranışlar olduğunu belirtmiştir.

Simpson ve Gangestad, (1991) sosyo seksüel yönelimin cinsel dürtü düzeyi ile ilgili olmadığını açıklamıştır. Buna göre, sosyo kültürel yönelimli kişiler çok daha fazla flört etmekte ve sosyal etkileşimlerinde daha fazla göz kontağı ve fiziksel yakınlık kurmaktadır (Simpson, Gangestad ve Nations, 1996). Erkekler kadınlara göre daha fazla sosyo seksüel eğilim sergilemektedir (Gangestad ve Simpson, 1990). Dolayısıyla, sosyo seksüel eğilim, cinsel aldatılma/aldatma konusundaki cinsel farklılıkların temelini araştırırken belirleyici bir unsurdur (Seal, Agostinelli ve Hannet, 1994). Yapılan çalışmalara göre cinsel anlamda daha rahat tutumu olan (Seal vd., 1994) ve geçmişte çok fazla cinsel ilişki yaşamış olan bireylerin daha fazla aldatılma/aldatma davranışı gösterdiği söylenmektedir (Feldman ve Cauffman, 1999). Bu araştırmaların yanında, yapılan birçok araştırma sonucunda da, kadın ve erkekler için cinsel aldatılma/aldatmanın duygusal aldatılma/aldatmadan daha az kabul edilebilir ve daha büyük bir aldatılma/aldatma olduğu vurgulanmıştır (Buunk vd., 1996; Shackelford ve Buss, 1996; Yarab ve Allgeier, 1998; Yarab vd., 1998).

2.4.5. Çevrimiçi (online) aldatılma/aldatma

İletişim, geçmişten günümüze insan hayatında gereksinim duyulan bir ihtiyaçtır. Küreselleşme ve gelişen teknoloji ile birlikte kişilerarası iletişimde de değişimler meydana gelmektedir. Yaşanan değişikliklerle birlikte, yüz yüze olan iletişim yerini sanal ortamlarda, sosyal medya, sosyal ağlar gibi mecralarda gerçekleştirilen iletişime bırakmıştır. Sosyal

medyada kişiler fotoğraf, video, kelimeler ve ses dosyaları ile durum ve hayat tecrübelerini ve hayat hikayelerini paylaşmaktadır (Bostancı, 2010). Sanal ortamlarda gerçekleştirilen bazı davranışlar aldatılma/aldatma davranışı olarak nitelendirilebileceği gibi, bu davranışların şekli ve nasıl gerçekleştiği konusu çok net değildir (Mileham, 2007). Geleneksel aldatılma/aldatmada da olduğu gibi sanal aldatılma/aldatmanın ne olduğu tanımlarken de terapist ve araştırmacılar zorluk yaşamaktadır (Ateş, 2018). Araştırmacılar çevrimiçi aldatılma/aldatma ve geleneksel aldatılma/aldatmanın ilişki biçimlenmesi, iletişim, ilişki gelişimi gibi özellikler bakımından birbirinden farklı olduğunu ifade etmiştir (Docan-Morgan ve Docan, 2007). Geleneksel aldatılma/aldatmada insanlar dışarıda buluşarak ilişkileri dışında başkasına bağlılık geliştirebilmektedir. Ancak internet üzerindeki ilişkilerde bu durum her zaman buluşarak gerçekleşmeyebilmektedir (Hertlein ve Piercy, 2006). Çünkü sanal aldatılma/aldatmada fiziksel temas gerekli değildir (Docan-Morgan ve Docan, 2007). Sanal ortamdaki ilişkilerde fiziksel yakınlığın olmaması aldatılma/aldatma literatürüne yeni bir boyut kazandırmakta ve durum hala belirsizliğini korumaktadır (Docan-Morgan ve Docan, 2007).

Hertlein ve Piercy (2006) ilgili literatürü gözden geçirmiş ve sanal aldatılma/aldatma tanımları içinde ortak özelliğin “gizlilik” olduğunu belirtmiştir. Sanal aldatılma/aldatma vakalarına bakılınca partnerler aplikasyonu kullanım dışı yaparak, mesajları silerek ya da e-posta kutularını silerek çevrimiçi ilişkilerini saklayabilmektedir (Schneider, 2000). Ofiste ya da evde bilgisayar başında çalışan bir kişi gizli bir şekilde sanal seks yapabilmektedir (Hertlein ve Piercy, 2006).

Çevrimiçi aldatılma/aldatmaya ilişkin birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlama yapılmıştır. Buna göre; Young, Griffin-Shelley, Cooper, O'Mara ve Buchanan (2000), çevrimiçi aldatılma/aldatmayı e-posta, sohbet odaları, etkileşimli oyunlar ve haber grupları gibi sanal topluluklarda gerçekleşen, elektronik konuşmalar yoluyla çevrimiçi, romantik ve/veya cinsel bir ilişki ifade etmiştir. Genç yetişkinler ve yetişkinlerle yapılan çalışmalarda twitter ve facebook gibi sosyal medya uygulamalarının romantik ilişkilere zarar verdiği ve aldatma eğilimi yüksek kişilerin sosyal medyayı daha fazla kullandığı açıklanmaktadır (Clayton, Nagurney ve Smith, 2013). Başka bir araştırmada ise sosyal medya kullanımının evliliklerde boşanmaya ve ilişkilerde aldatılma/aldatmaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Saleh ve Mukhtar, 2015).

Whitty'nin (2003) yaptığı bir araştırmaya göre, çevrimiçi cinsel aldatılma/aldatma olarak nitelendirilebilecek davranışlar; sanal seks, çıplak fotoğraf paylaşmak, çevrimiçi ortamda buluşma, çevrimiçi flörtleşmek ve çevrimiçi pornografi kullanmak şeklinde sıralanmaktadır. Whitty, üç çeşit aldatılma/aldatma olduğunu belirtmiştir. Bunlar duygusal, cinsel ve pornografik aldatılma/aldatmadır. Araştırma bulgularına göre sanal seks, gerçek cinsel ilişki yaşamak kadar aldatılma/aldatma davranışı yerine geçmemektedir. Whitty başka bir araştırmasında çevrimiçi ortamlarda duygusal aldatılma/aldatmanın da cinsel aldatılma/aldatma kadar aldatıcı olduğunu bildirilmekle birlikte, yine çevrimiçi ortamlarda bazı davranışların yüz yüze ilişkiler için ciddi sorunlar yaratabileceği sonucuna ulaşmıştır (Whitty, 2005). Henline ve diğerleri (2007) bir araştırmada çevrimiçi aldatılma/aldatma olarak nitelendirilebilecek dört davranışı ortaya çıkarmıştır. Bunlar, çevrimiçi seks, çevrimiçi duygusal bağ geliştirme, çevrimiçi randevulaşma (buluşma planları yapmak ve buluşmak) ve diğer çevrimiçi etkileşimlerdir. Roscoe ve diğerleri (1988) çevrimiçi duygusal aldatılma/aldatmanın, geleneksel aldatılma/aldatmadan dört kat daha etkili olduğunu vurgulamıştır. Aynı araştırmada katılımcıların yarıdan fazlası, duygusal çevrimiçi aldatılma/aldatmayı çevrimiçi cinsel aldatılma/aldatmadan daha üzücü bulduklarını ifade etmiştir. Araştırmanın başka bir bulgusuna göre, erkeklerin çevrimiçi iletişim kurarak cinsel ilişkiye girme eğilimlerinin kadınlardan daha fazla olduğu belirtilmiştir. Başka bir araştırmada Amato ve Previti, (2003) çevrimiçi ortamda kadınların erkeklere göre daha fazla duygusal olarak aldattığını ifade etmiştir. Parker ve Wampler'in (2003) yaptığı bir araştırmada ise kadınların erkeklere göre çevrimiçi aldatılma/aldatmada cinsel aktiviteleri daha fazla aldatıcı bulduğu ortaya çıkmıştır. Yine bu araştırmaya göre, çevrimiçi aldatılma/aldatma geleneksel aldatılma/aldatma ile aynı derecede "aldatılma/aldatma" olarak algılanmasa da, çevrimiçi ortamlarda da aldatılma algısının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.6. Aldatılmanın sonuçları ve ilişkiye etkileri

Atkins ve diğerleri (2001) tarafından yapılan bir çalışmada, Amerika'da evlilik terapisine gelen çiftlerin %60-65'inin yaşadıkları aldatılma olayının ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle yardım almak istediği ortaya çıkmıştır. Hiç evlenmemiş üniversite öğrencilerinin %69'u partnerleri tarafından aldatıldıkları durumda ilişkiyi sonlandıracaklarını ifade etmiş ve %45'i de bu durumda ilişkiyi bitirdiklerini bildirmiştir (Knox, Zusman, Kaluzny ve Sturdivant, 2000). Aldatılan kişilerin duygu, düşünce ve davranışları incelendiğinde, kişinin

aldatıldığını öğrendiği ilk anda zihinlerinin bazı düşüncelerle dolduğu ifade edilmektedir. Buna *keşif anı* denilmektedir. Bu düşünceler; “*Bu durum ne kadar zamandır devam ediyor?*”, “*Bu ilişkimin bittiği anlamına mı geliyor?*”, “*Başka insanlar bunu biliyor mu?*”, “*Ona nasıl güvendim?*”, “*Bunu nasıl bana yapabilir?*”, “*Ona tekrar nasıl güvenebilirim?*”, “*Bu onun ilk aldatması mı?*”, “*Onu bu durumla yüzleştirmeli miyim?*”, “*Belki geçicidir, bu durumu görmezden mi gelmeliyim?*”, “*Tuzak kurmalı mıyım?*”, “*Diğer insanlara bu durumu anlatmalı mıyım?*”, “*Bu durumu yaşayan insanlarla bu durum hakkında konuşsam iyi bir fikir olur mu?*” şeklindedir. Aynı zamanda bu düşüncelere öfke, utanç, acı, kıskançlık, ihanet, korku ve şüphe duyguları da eklenmektedir (Lusterman, 1998). Yapılan araştırmalar, kişinin aldatıldığını ilk öğrendiğinde bir takım psikolojik sarsıntılar yaşadığını göstermektedir. Bu süreç genellikle, beraberliklerin bozulmasına neden olmakla birlikte, aldatılan kişinin psikolojisinin bozulmasına ve kişinin çevreye karşı davranışlarının da değişmesine neden olmaktadır (Müezzinoğlu, 2014). Travma olarak nitelendirilen aldatılma/aldatma olayı yaşandığında aldatılan kişi aldatana karşı yoğun hiddet duyguları hissetmektedir. Bu duygunun yanında, utanç, depresyon şaşkınlık, mağduriyet, terk etme duyguları da yaşanmaktadır. Bu duygular travma sonrası stres bozukluğu ile yaşanan duygulara çok benzemektedir. Yaşanan travmatik bir olaydan sonra kişilerin dünya ve diğer insanlara dair temel varsayımları bozulmakta ve kişiler duygusal olarak travmatize olmaktadır. Aynı zamanda yakın ilişkilere dair önemli olumlu varsayımlar bozulmakta ve onun yerini olumsuz duygular almaktadır. Örneğin, “*Partnerlere güvenilebilir.*” varsayımı yerine “*Partnerlere güvenilmez.*” gibi olumsuz varsayımlar gelmektedir (Baucom vd., 2006).

Levine’e (2005) göre aldatılan bireylerde travmatik durumlardan başka kaygı, nefret, kıskançlık, düş kırıklığı, öç alma, mahcubiyet, sarsılma gibi duygular da yaşanabilmektedir. Erkekler eşinin onu aldattığını öğrendiğinde öfkelenmekte ve değersizlik duyguları geliştirebilmektedir. Aldatılan kişi ise intikam almak için cinsel aldatılma/aldatma yoluna başvurabilmektedir. Ancak bunun sonuçları daha büyük sorunlara neden olabilmektedir. Kadınlar ise aldatıldığını öğrendiğinde daha çok olayı unutma yoluna gitmekte ya da evliliği/ilişkiyi bitirmektedir (Tarhan, 2011). Aldatılma/aldatma sonrasında yaşanan acı verici duygular başlangıçta yoğun olmakla birlikte zamanla yok olmakta, bazıları ise kişinin kendilik duygularında derin yaralar açmaktadır (Blow, 2005). Ancak yine de aldatılma olayının verdiği acı tamamen yok olmamakta, olaylar unutulmuş gibi hissedilse de, tetikleyici durumlar karşısında tekrardan hatırlanabilmektedir (Blow, 2005).

Aldatılmanın öğreniliş şeklinin de ilişki üzerinde etkisi vardır (Afifi, Falato ve Weiner, 2001). Buna göre, partneri aldatma anında yakalamak ya da başka bir kişiden aldatıldığını öğrenmek ilişkide affedilemez bir durum olarak kabul edilmektedir. İlişkiye dair sorular sorularak aldatılma/aldatmanın varlığının öğrenilmesi ilişkiye daha az zarar vermektedir. Fakat yine de bu durum aldatan kişinin aldatıldığını itiraf etmesine göre daha fazla zarar verici olmaktadır.

Knox ve diğerleri (2000) aldatılma karşısında verilen tepkinin, aldatılma/aldatma türünün duygusal ya da cinsel olup olmamasına bağlı olduğunu söylemiştir. Bunun yanında aldatılan kişinin ilişkinin sonlanması konusunda daha isteksiz olduğunu belirtmiştir. Sosyal mübadele kuramına göre bu durum, elde edilen sonucun seçeneklerden daha kötü olmasıyla açıklanmaktadır (Hovardaoğlu, 1996). Bağlanma kuramına göre ise, duygusal bir ilişki ve güven geliştikten sonra partnerler birlikte olmaktan mutlu olsunlar ya da olmasınlar partnerleri bir arada tutan psikolojik bir bağ işlev görmektedir. Ayrılma söz konusu olduğu için ortaya çıkan kaygı, bağlanma davranışını ortaya çıkarabilmektedir. Başka bir seçenek olmadığı sürece etkinleşen bağlanma davranışları partnerleri ilişkiye geri döndürebilmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Aldatılma/aldatma olayının öğrenilmesi aldatılan kişinin dışında daha geniş bir çevrede sorunlarının oluşmasına da neden olmaktadır (Blow, 2005). Aldatan kişi ciddi bir yargılanmayla karşı karşıya kalacağından utanç ve kayıp duyguları yaşayabilmektedir (Blow, 2005; Levine, 2005). Çocuklar aldatılma/aldatma olayının olduğunu bilmeseler de, ev ortamındaki farklılıklardan bunu hissedebilmekte ve bu duruma tepki verebilmektedir (Levine, 2005). Dolayısıyla aldatılma/aldatma davranışı her zaman eş ya da partnerler arasında yaşanan sorunlardan kaynaklanmamaktadır. Çavuşoğlu'nun (2011) yaptığı bir araştırmada çocukluk çağı travmaları ile yakın ilişkilerde aldatma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre kişilerin çocukluk çağı travmaları arttıkça aldatma eğilimlerinin de arttığı görülmüştür (Kantarıcı, 2009).

2.4.7. Kuramlarda aldatılma/aldatma kavramı

Bu bölümde sırasıyla psikanalitik kuram, evrim kuramı, ana-babasal yatırım modeli, karşılıklı bağımlılık kuramı ve yatırım kuramına ilişkin aldatılma/aldatma davranışı ve motivasyonları ele alınmıştır.

2.4.7.1. Psikanalitik kurama göre aldatılma/aldatma kavramı

Aldatılma/aldatma konusu, psikanalitik bakış açısına göre ödipal kompleks ve nazsizmle ilişkili olarak açıklanmaktadır. Buna göre aldatılma travması çocukluk çağı yaşantıları ile ilgilidir. Başka bir ifade ile çocuğun ilk ebeveyn yaşantıları ile ilgilidir. Bu dönemde çocuğun karşı cinsten ebeveyn ile rekabeti ve ilişkisi başka bir anlamda ödipal çatışması dikkat çekmektedir. Çocuk anne ve babası arasındaki cinsel ilişkinin farkına vardığında ihanet, aşağılanma, öfke ve düşmanca duygular yaşamaktadır. Erkek çocuk, cinselliği kendisi yerine babası ile yaşadığı için annesini affetmemekte ve kendisini ihanete uğramış ve aldatılmış gibi hissetmektedir. Bu durumla birlikte çocuğun dünyasında annenin saf ve temiz imajı değişmektedir. Anne artık ihanet eden kadın haline gelmiştir. Sadakatsiz ebeveyn çocuktaki narsizmde kalıcı bir yara bırakmıştır. Çocuk bu travma ile baş etmede intikam fantezileri geliştirmektedir. Bu durumda çocuğun yetişkinlik yaşamında bilinçdışı çatışmaların rol oynamasıyla, cinsel aldatılma/aldatma davranışı ve cinsel aldatılma/aldatmaya karşı tutumu belirlenmektedir. Bu çatışma sürecinin sağlıklı bir şekilde çözülmesi durumunda, çocuk ebeveynlerinin yerine başka bir kişiyi koymakta ve tek eşli ilişkiyi sürdürmektedir. Bu ilişki sembolik olarak karşı cins ebeveynin yerine geçmekte ve yetişkinlikte de devam etmektedir. Üçlü aşk ilişkisi içinde kalmış, aşağılanmış ve incinmiş hisseden yetişkin, mutlu romantik çiftleri kıskanmaktadır. Bu kişilerin yetişkinlik zamanında cinsel aldatılma/aldatma gerçekleştirme oranları yüksektir. Çocuklukta ihanet duygusunu yaşayan kişi, yetişkinlikte de başkalarını ihanete uğratarak öc almaktadır. Sonuç olarak, çocukluk yaşantısının, yetişkinlikte cinsel aldatılma/aldatmaya ilişkin tutumları ve davranışları etkilediği ve ödipal çatışmayı yeniden alevlendirdiği söylenebilmektedir (Buss ve Shackelford, 1997). Psikanalitik yaklaşıma göre kadınların erkeklere göre daha az aldatmasının nedeni kadınların öedipal çatışmasını tek eşlilikle çözmeye çalışmasıdır. Bunun sebebi, aldatılma ve yaralanma korkusu kadınların partnerlerine daha sadık olmasına neden olmaktadır. Erkekler sadakatsiz ebeveynle olan çatışmalarını daha açık bir şekilde yaşamaktadır. Bu süreç içerisine, çocuklukta aldatılma travmasından tetiklenen erkek, aldatmaya eğilim gösteren bir yapı sergilemektedir (Hunyady, Josephs ve Jost, 2008). Narsist bireylerin aldatma olasılıklarının ve eğilimlerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Buss ve Shackelford, 1997).

2.4.7.2. Evrim kuramına göre aldatılma/aldatma kavramı

Strean (1976) ise aldatılma/aldatmayı dört başlık altında açıklamıştır. Buna göre aldatılma/aldatma enestöz obje olarak eş, süperegoyla savaş, biseksüelliğin ifadesi, ortak yaşama karşı savunma olarak sınıflara ayrılmaktadır. Enest öz, eş kategorisinde eş bilinçdışında bakım verici, anlayışlı ve rahatlatıcı olan güçlü ebeveyn gibi deneyimlenmektedir. Bu nedenle eşle cinsel birliktelik, enest ve yasak bir ilişki gibi algılanmaktadır. Bu nedenle, evlilik dışı birlikte olunan kişi aşk objesi olarak görülmektedir. Süperegoyla savaş kategorisinde süperegonun buyrukları karşı tarafa yansıtılmakta ve eş etik ve ahlakın simgesi olarak görülmektedir. Güçlü eşe karşı bağımsızlık, sadakatsizlik eylemi aracılığıyla yapılan isyanla kazanılmaktadır. Biseksüelliğin ifadesinde, biseksüel yönelimin bir yanı evlilik diğer yanı ise aldatılma/aldatma aracılığıyla yaşanmaktadır. Ortak yaşama karşı savunmada, bağımlı iki kişi zayıf kimliklerini onaylamak için birbirine yapışmakta ve her şeyi paylaşmaktadır. Bu ilişki türünde her iki taraf da eleştiriye karşı oldukça hassastır ve diğeri üzerinde güçlü olmaya ve kontrol sağlamaya çalışmaktadır. Aldatılma/aldatma da böyle bir ilişkide ortak yaşam bağlarından kaçışı, diğeri üzerinde zaferi, özerklik girişimini ifade etmektedir.

Kadınların mı erkeklerin mi daha çok kıskanç oldukları tartışmalarının yanında, evrim kuramcıları özellikle her iki cinsi de kıskançlığa iten sebepler üzerinde durmaktadır. Buna göre, kadınları ve erkekleri nelerin kıskançlığa ittiği; kadın ve erkek kıskançlığı arasındaki fark merak konusu olmaktadır. Kıskançlık duygusal ve cinsel kıskançlık olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre cinsel kıskançlık bireyin eşinin başka bir kişiyle cinsel bir ilişki yaşadığını bilmesi ya da şüphelenmesiyle gerçekleşmektedir. Duygusal kıskançlık ise bireyin eşinin başka bir kişiye duygusal olarak bağlandığını bilmesi veya şüphelenmesi durumuyla ortaya çıkmaktadır (Harvey, Sprecher ve Wenzel, 2004). Kıskançlık genellikle olumsuz ve patolojik bir duygu durumu olarak değerlendirilmektedir. Evrim psikologlarının kıskançlığa bakışı daha farklıdır. Onlara göre kıskançlık geçmişten bugüne kadar getirilen işlevsel, karmaşık ve doğal bir duygudur (Harvey vd., 2004). Buna göre, milyonlarca yıl öncesinden de var olan ve insanların hayata uyum sağlamasına yardımcı olduğu kabul edilen kıskançlık, terk edilme ve aldatılmaya karşı bir savunma olarak meydana gelmektedir (Buss, 2000). Birçok çalışma konusu duygusal ve cinsel kıskançlık olan evrimsel yaklaşımı temel almıştır. Evrimsel yaklaşım, insan davranışlarını biyolojik yaşam döngüsü görüşlerine dayanarak açıklayan bir yaklaşımdır (Buss, 1995). Darwin'in kıskançlıkla ilgili görüşleri

daha çok cinsel farklılıklara dayanmaktadır. Bunun sebebi, kıskançlığın ilişkiyi koruma gibi bir görevinin olmasıdır (Kenrick ve Trost 1997). Kıskançlık anında yaşanan duygular ve davranışlar çiftlerin ilişkilerini sürdürmelerini, üremelerini, çocuklarını büyütme ve bu şekilde genlerini çoğaltarak soylarını sürdürmelerini sağlamaktadır. Darwin, hem insanlar hem de hayvanların yaşadığı korku, üzüntü, mutsuzluk, öfke gibi evrensel duygulara ilişkin önemli gözlemler yapmış ve doğal ayıklanma kuramını (natural selection) bu konulara uyarlamıştır. Çağdaş evrim kuramcıları, bu yaklaşımı eş seçimi ve bir ilişki kurup sürdürme gibi süreçleri açıklamak için de kullanmaktadır (Buss, 2000).

Evrime göre erkekler eş seçiminde genlerini taşıyabilecek sağlıklı ve doğurgan eşleri tercih etmektedir. Bu durumda erkekler, doğurganlık açısından sağlıklı, cinsel olarak sadık ve fiziksel olarak çekici eşleri tercih etmektedir (Fink, Grammer ve Thornhill, 2001). Kadınlar ise, annelik süresince ihtiyaç duyacakları maddi ve duygusal gereksinimlerini doyuracak, statü sahibi, duygusal açıdan sadık erkekleri tercih etmektedir (Kenrick ve Trost, 1997). Buss ve diğerleri (1992) yaptıkları bir çalışmada katılımcılara cinsel ve duygusal aldatılma/aldatma arasında hangi tür aldatılma/aldatma davranışının daha çok kıskançlık yarattığını katılımcılara sormuştur. Sonuçlar evrim kuramını doğrular niteliktedir. Erkeklerin cinsel aldatılma/aldatma, kadınların ise duygusal aldatılma/aldatmadan daha çok rahatsız olduğu ortaya çıkmıştır. Son dönemde evrimsel psikologlar eş seçimi konusunda cinsel farklılıklar üzerinde durmaktadır. Bu açıdan, kadınların ekonomik olarak doyurucu bir gelire sahip, erkeklerinse daha genç, sağlıklı ve fiziksel açıdan çekici bir eş arayışı içinde oldukları belirtilmektedir (Buss ve Barnes, 1986).

2.4.7.3. Ana-babasal yatırım modeline göre aldatılma/aldatma kavramı

Ana babasal yatırım modeli (Parental Investment Model) kadınların duygusal, erkeklerin ise cinsel sadakatsizliğe karşı daha şiddetli tepki verdiğini ve kıskançlık yaşadığını belirtmektedir. Söz konusu ayıklanma kavramına dayanan ana-babasal yatırım modeli (Trivers, 1972), cinsel ve duygusal kıskançlığı açıklayan bir modeldir. Cinsel ayıklanma süreci, canlı türlerinin eş seçmek ve cinsel başarıya ulaşmak için farklı yollar seçtiklerini göstermektedir. Bu modele göre kadınlar, çocuklarını büyütme ve koruma yönünde daha fazla biyolojik ve duygusal yatırımda bulunmaktadır. Erkekler ise yalnızca biyolojik olarak, üreme için yatırımda bulunmaktadır. Kadınlar bunun yanında, dokuz ay çocuklarını karınlarında taşımakta ve çocuklarına bebeklikten ergenlik dönemine, sonrasında yetişkinliğe ve daha da ilerisine kadar babadan daha fazla bakım vermektedir.

Kadınlar eş seçimi konusunda erkeklere göre daha özenli davranırken; erkekler geçici cinsel deneyimlerinde günübirlik karar alıp, uzun süreli beraberliklerinde ise seçici davranmaktadır (Mathes, King, Miller ve Red, 2002). Eş seçiminde erkeklerin farklı belirleyicileri bulunmaktadır. Doğurganlık kadına özgü bir özellik olduğu için erkekler çocuklarının gerçek babası olup olmadığı yönünde kuşku yaşamaktadır (Pietrzak, Laird, Stevens ve Thompson, 2002). Bu durum da erkeklerin cinsel aldatılma/aldatmaya daha duyarlı bir şekilde evrimleşmesine yol açmıştır (Buss, 2000). Kadınlar için annelikle ilgili herhangi bir belirsizlik durumu söz konusu değildir. Bu yüzden cinsel açıdan aldatılmak herhangi bir tehdit oluşturmamaktadır. Ancak kadın, eşi bir başka bir kadın ile ilgilenmeye başladığında zamanını, enerjisini, korumacılığını, bağlılığını boşa harcamış olacaktır. Bu açıdan duygusal aldatılma/aldatma, kadın için ilişkisini yitirme anlamına gelmektedir. Bu durumda, duygusal aldatılma/aldatma kadınlar için daha rahatsızlık verici olmakla birlikte, kadınlar duygusal aldatılma/aldatma konusunda daha fazla kıskançlık yaşamaktadır (Buunk vd., 1996).

2.4.7.4. Karşılıklı bağımlılık kuramına göre aldatılma/aldatma kavramı

Karşılıklı bağımlılık kuramında bağımlılık (dependence) temel özelliktir. Bağımlılık düzeyi, kişinin ilişkideki ihtiyaçlarını karşılama ve istenilen sonuçlara (ödüllere) ulaşma düzeyini açıklamaktadır. Bireylerin ilişkide nasıl bağımlı hale geldiğini iki temel süreç tanımlamaktadır. Bunlar doyum ve seçeneklerin niteliğidir. İlişkinin bireyler üzerinde pozitif etki (ödülleri) yaratması önemlidir ve ilişkideki yüksek doyum bireyde pozitif etki oluşturarak, aynı zamanda artan bir bağımlılık da yaratmaktadır. Doyum ilişkide negatife (bedeller) karşı pozitif etki (ödülleri) oluşturmaktadır. Doyum, partnerin ilişki içindeki önemli kişisel ihtiyaçlarının giderilmesi ile ilgilidir. Örneğin; ilişki içinde partnerin entelektüel, arkadaşlık ve cinsel ihtiyaçları karşılanınca, birey daha yüksek doyum elde etmektedir. Ancak doyum bağımlılıkta tek faktör değildir. Bağımlılık, ulaşılabilir seçeneklerin niteliğinden de etkilenmektedir. Seçeneklerin niteliği, ilişki içinde karşılanan önemli ihtiyaçların mevcut ilişki dışındaki seçeneklerle de karşılanabilmesi olarak açıklanmaktadır. Bu seçenekler, arkadaşlar, aile üyeleri ya da başka özel bir kişi olabilmektedir. Örneğin, bir ilişkide partnerin yakınlık ve arkadaşlık ihtiyaçları dışarıda karşılanmazsa seçeneklerin niteliği düşmekte ve o bireyin partnerine olan bağımlılığı artmaktadır. Dolayısıyla, karşılıklı bağımlılık kuramına göre doyum düzeyi yüksek olunca ve seçeneklerin niteliği düşük olunca bireyin ilişkideki bağımlılığının yüksek olması beklenmektedir.

2.4.7.5. Yatırım kuramına göre aldatılma/aldatma kavramı

Rusbult (1980, 1983) tarafından geliştirilen Yatırım Modeli, kaynağını Thibaut ve Kelley (1959) tarafından ortaya atılan Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'ndan almaktadır. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'nın temelleri ise "Sosyal Mübadele Kuramı'nda" görülmektedir. Sosyal Mübadele Kuramı, ödül, ceza ve kaynaklar adı verilen kavramlardan yola çıkmakta ve ödül, ceza ve kaynaklar arasında bir değiş-tokuş sürecinden bahsetmektedir. Bu kuramda bireyler arası ilişkilere, ekonomik mübadeleye benzer bir şekilde fayda-maliyet açısından bakılmaktadır. Sosyal mübadelede de bireylerin bir mübadele içinde yer almaları, ancak katlandıkları sosyal maliyetlerin karşılığında ödül alabilecekleri beklentisi olursa söz konusudur. Kuram, insan ilişkilerini ödül-bedel analizine dayandırılmaktadır. Bir kişi ilişkisinde aldığı ödüllere göre daha fazla bedel ödüyorsa bir süre sonra ilişkisine son vermesi beklenir bir durumdur. Thibaut ve Kelley (1959), sosyal mübadele kuramını genişleterek "Karşılıklı Bağımlılık Kuramını" ortaya atmıştır. Buna göre ikili ilişkilerde yaşanan problemler bireylerin birbirleri arasındaki bağımlılıklarına bakılarak açıklanmaktadır. Burada partnerlerin ilişkideki etkileşimleri ve bu etkileşimin sonuçları analiz edilmelidir. Bu sonuçlar, ödüller ve bedeller olarak ayrılmaktadır. Ödül ve bedellere bakılarak bireylerin ilişki içindeki davranışları anlaşılabilir. Ödüller, alınan zevkler, doyumlar ve bireyin hoşlandığı şeyler olarak açıklanmaktadır. Enerji azaldığında ya da ihtiyaçlar doyurulduğunda ödül ortaya çıkmaktadır. Bedeller ise bir davranışa ilişkin performans göstermeyi engelleyen ya da vaz geçmeye sebep olan etkenlerdir. Kısaca, ödüller alınanlar, bedeller ise maruz kalanlardır.

Rusbult'un (1980, 1983) geliştirdiği Yatırım Modeli, son yıllarda neden bazı ilişkiler sürerken diğerlerinin bittiği ile ilgilenmektedir. Bununla ilgili araştırmacılar ilişki içinde pozitif etki yaratan belirleyicileri ve sonuçlarını ortaya koymak için çalışmaktadır. Örneğin; bunlar aşk, doyum ve çekicilik gibi faktörler olabilmektedir. Bu araştırmacılara göre bir partner diğerini seviyorsa, birlikte olmaktan mutluysa genellikle ilişkileri devam etmektedir. Rusbult, Martz ve Agnew'e (1998) göre bu bakış açısı üç soruya cevap verememektedir. *"Neden bazı ilişkiler doyumsuz olmasına rağmen devam etmektedir?, Neden bazı ilişkiler doyumlu olmasına rağmen sona ermektedir?, İlişkinin doğasında var olan dalgalanmalar nasıl belirlenmektedir?, Bu dalgalanmalara rağmen neden bazı ilişkiler sürerken diğerleri sona ermektedir?"* Rusbult vd. (1998), bu soruların yanıtlarındaki kavramın "bağlanım"

olduğunu belirtmektedir. Bir ilişkide bağlanımın belirleyicileri doyum, yatırım ve seçeneklerdir.

Yatırım modeli, karşılıklı bağımlılık kuramının önermelerini bazı noktalarda genişletmiştir. Öncelikle doyum düzeyi ve seçeneklerin niteliği bağımlılığı tam olarak açıklamada yetersizdir. Oysa, bazı ilişkiler başka çekici seçenekler olsa da ve ilişki doyumu az da olsa devam etmektedir. Yatırım modeli bu iki faktöre bir faktör daha eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu, yatırım genişliğidir. Yatırım genişliği, ilişkiye bağlı olan kaynakların büyüklüğü ve öneminden bahsetmektedir. Bu kaynaklar ilişki sona ererse değeri azalan ya da kaybedilen kaynaklardır. Bir ilişki gelişirken partnerler, ilişkiyi ilerletmek ya da geliştirmek için doğrudan kaynakları ilişkiye yatırmaktadır. Örneğin; bir birey ilişkisinde özel duygu ve düşüncelerini partneri ile paylaşabilmekte ve önemli miktarda zaman ve enerjisini ilişkisine haralayabilmektedir. İlişkide bazı yatırımlar ise dolaylı olabilmektedir. Örneğin, arkadaşlar, kişisel kimlik, çocuklar, paylaşılan bazı eşyalar ve materyaller dolaylı yatırımlardır. Yatırılan kaynaklar, ilişki bağlanımını arttırabilmekte ve ilişkinin sürmesi için motive edici psikolojik bir güç sağlayabilmektedir. Yatırım modelinin aldatılma/aldatmayı yordadığı belirtilmektedir (Drigotas vd.,1999). İlişki bağlanımı, ilişki doyumu ve ilişki yatırımı yüksek, bunun yanında seçeneklerin niteliği düşük olan kişilerin partnerlerini aldatma olasılıkları daha düşüktür. Yüksek düzeyde ilişki bağlanımı olan bireyler ilişki dışı bir birliktelik kararına varırken bunun kısa dönemli faydalarından çok uzun dönemli sonuçlarını dikkate almaktadır. Bu uzun dönemli sonuçlar ilişkiyle ilgili (örn: ayrılma), partnerle ilgili (örn: kıskançlık ve öfke) ve kendileriyle ilgili (örn: düşük benlik algısı-lowered self-view, utanç, suçluluk) şeklinde ifade edilmektedir. Yüksek düzeyde ilişki bağlanımı olan bireyler, partnerleriyle ilişkilerinde iyilik hali içinde olmakta ve partnerlerinin istek ve ihtiyaçlarını dikkate almaktadır. Böylece bu kişiler, aldatılma/aldatmanın partnerlerini ne kadar yaralayacağına ve ilişkilerini zedeleyeceğine ilişkin ön görüde bulunabilmektedir.

Bundan sonraki bölümde oluşturulan model kapsamında bağımlı, bağımsız ve aracı değişken arasındaki ilişkilere yönelik araştırmalara yer verilmiştir.

2.5. Bağlanma ve Romantik İlişki Doyumuna Yönelik Yapılan Araştırmalar

İlişki doyumu genel olarak, cinsel tutumlar, ilişkiye olan yatırım, ilişki içindeki düşünceler, davranışlar, partnerlerin birbirlerine söyledikleri sevgi içerikli cümleler olarak

ifade edilmektedir (Hendrick, 1988). Birçok araştırmada romantik ilişkinin kalitesi üzerinde durulmuş ve bireyler için önemli bir mutluluk kaynağı olduğu belirtilmiştir (Diener, Gohm, Suh ve Oishi, 2000). Romantik ilişki içindeki kişilerin romantik partnerlerine duydukları güven, aşk, sadakat, samimiyet, saygı ve düşmanca tutumların kontrolü ilişki doyumunu olumlu bir şekilde etkilemektedir. Empati yeteneği de ilişki doyumunu olumlu yönde etkilerken, kaygı ve kaçınma durumlarının ilişki doyumunu negatif yönde etkilediği bilinmektedir (Davis ve Oathout, 1987; Sarı ve Owen, 2016).

Bağlanma stilleri, kişilerin ilişki doyumları, aldatma eğilimleri ve boşanmaya karar verme süreçleri üzerinde etkilidir (Collins ve Read, 1990; Çavuşoğlu, 2011; Fricker, 2006; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Solmuş, 2003). Bu bağlamda, bebeklikte gelişen bağlanma stilleri kişilerin romantik ilişkileri üzerinde etkilidir. İlişkilerinde güvenli bağlanan kişilerin ilişki içinde kendilerini daha rahat ve güvenli hissettikleri bildirilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Güvenli bağlanan kişilerin daha mutlu olduğu, eşlerini iyi ve güvenilir kişiler olarak tanımladığı ve ilişkiden daha fazla doyum aldıkları ifade edilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Buna ek olarak, bu kişilerin ilişkileri daha uzun süreli ve boşanma oranlarının da daha düşük olduğu söylenmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Benzer bir şekilde, Yárnoz-Yaben (2010) yaptığı çalışmada boşanan çiftler arasında güvenli bağlanan kişilerin daha az olduğunu tespit etmiştir. Güvenli bağlanan kişiler birbirlerini karşılıklı olarak kabul edip, tanımaktadır. Dolayısıyla güvenli bağlanan kişilerin ilişki memnuniyeti daha yüksek olmaktadır. Bu kişilerin aynı zamanda kurdukları romantik ilişkilerde partnerlerine karşı kabullenici, anlayışlı ve güven verici bir yakınlıkla yaklaştığı bilinmektedir (Yárnoz-Yaben, 2010). Dolayısıyla güvenli bağlananlar yaşadıkları romantik ilişkilerden daha yüksek bir doyum elde etmektedir (Feeney vd, 1994). Yapılan pekçok çalışmada güvenli bağlanan bireylerin ilişki doyumlarının da yüksek olduğu belirtilmektedir (Büyükşahin, 2006; Collins ve Read, 1990; Hazan ve Shaver, 1987; Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998; Simpson, 1990). Güvenli bağlanma modeline sahip olan kişilerin ilişki kurma ve sürdürmede daha işlevsel özelliklere sahip olduğu görülmektedir (Çelik, 2006). Örneğin, Hazan ve Shaver'e (1994) göre güvenli bağlanan bireyler daha kolay ilişki kurmakta, ilişkilerine kendilerini daha güvenli hissetmekte ve partnerine karşı daha az kıskançlık göstermektedir.

Partnerlerine korkuyla bağlanmış kişiler ise partnerlerinden uzak dururken aynı zamanda onlardan uzaklaşmaktan çekinmektedir. Kendilerine olan güvensizlikleri ilişki kurma isteklerini engellemektedir (Mikulincer ve Shaver, 2003). Saplantılı ve kayıtsız

bağlanma stiline sahip yetişkinler, partnerlerini kontrol etmekte ve ilişkide takıntılı özellikler göstermektedir. Aynı zamanda bu kişiler ilişkilerinde genellikle çatışmalar yaşamaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2003). Bu kişiler karşı taraftan sürekli sevgi almak ve partnerleri tarafından sürekli tamamlanmak istemektedir. (Collins ve Read, 1990). Bu durum da ilişkide diğer partnere rahatsızlık ve sıkıntı verebilmektedir. Güvenli bağlanan kişiler, kendileri ve partnerlerine karşı daha az olumsuz zihinsel temsile sahip olmakla birlikte, bu durum ilişki doyumunu olumlu şekilde etkilemektedir. Bunun yanında, korkulu bağlanan kişilerin partnerlerine ve kendi benliklerine yönelik olumsuz atıfta bulunduğu, bunun da ilişkinin doyumunu olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Collins, 1996). Güvensiz bağlanan kişilerin ise yine kendilerine ve partnerlerine olumsuz atıfta bulundukları, dolayısıyla ilişki memnuniyetlerinin de daha az olduğu gözlenmektedir (Magai, 1999). Yapılan bazı araştırmaların sonucunda kaygılı ve kaçınan bağlanan kişilerin daha düşük evlilik doyumuna sahip olduğu belirtilmiştir (Erişti, 2010; Girgin ve Aytek – Şık, 2018; Kobak ve Hazan, 1991; Sığırcı, 2010). Başka araştırmaların sonucuna göre ise korkulu bağlanan (Mikulincer ve Shaver, 2003), kaygılı bağlanan (Mikulincer ve Shaver, 2003) ve kaçınan bağlanan kişilerin romantik ilişki doyumlarının düşük olduğu ifade edilmiştir (Hazan ve Shaver, 1987). Kaçınan bağlanan yetişkinlerde, düşük düzeyde yakınlık, bağlılık ve ilişki tatmini görülmektedir. Aynı zamanda bu kişilerin ilişki kurmakta problem yaşamalarından dolayı ilişkiden doyum sağlayamadıkları da bilinmektedir (Gülaydın ve Semerci, 2018; Mikulincer ve Shaver, 2003; Sümer ve Arıacak, 2018). Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler belirsiz bir noktadadır. Bu kişiler partnerlerine karşı ne uzak kalmak ne de yakın bir bağ kurmak istemektedir. Bu kişilerin yakınlık kurma istekleri kendi içlerindeki güvensizlik ve endişeden dolayı engellenmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2003).

Pekçok çalışmada ilişki doyumuyla güvenli bağlanma stilleri arasında olumlu, güvensiz bağlanma stilleri arasında da olumsuz yönde bir ilişki olduğu görülmektedir (Banse, 2004; Brennan ve Shaver, 1995; Hazan ve Shaver, 1987; Hendrick ve Hendrick, 1989; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Senchak ve Leonard, 1992; Simpson, 1990; Tucker ve Anders, 1999). Farklı araştırmalarda da güvenli bağlanma stili gösteren kişilerin daha tutarlı ve destekleyici ilişkiler geliştirdiği açıklanmıştır. Bu kişilerin ilişkilerinde yüksek düzeyde güven, karşılıklı bağımlılık ve doyum vardır. Çiftler arasında en yüksek doyum güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşanırken, en düşük doyumun da kaygılı-kararsız bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşandığı ifade edilmektedir (Amir, Horest ve Lin-Stein, 1999; Erwin, Salter ve Purves, 2001; Solmuş, 2003).

Kaygılı – Kararsız bağlanan kişilerin romantik partnerlerine ilişkin çelişkili düşünceleri vardır. Aynı zamanda bu kişiler düşük güven ve ilişki doyumuna sahiptir. Saplantılı bağlanan kişiler ilişkilerinde mutsuz olsalar bile, ilişkilerine yönelik algılarının olumlu olduğu ve ilişkilerine fazla yatırım yaptıkları için doyum sağladıkları görülmüştür (Simpson, 1990). Collins ve Read (1990) güvenli bağlanan kadınların ilişkilerine daha olumlu baktıklarını, eşlerini kendilerine daha yakın hissettiklerini, onlarla daha iyi iletişim kurduklarını ve daha az çatışma yaşadıklarını belirtmiştir. Güvenli bağlanan erkeklerin de eşlerini daha güvenilir tanımladığını eklemiştir. Aynı zamanda güvensiz bağlanan kişilerin güvenli bağlananlara oranla aşkla ilgili daha olumsuz düşünce ve yaşantıya sahip olduğu ifade edilmiştir. Chappel ve Davis (1998) yaptıkları araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin diğer bağlanma stillerine göre daha olumlu duygular uyandırdığını ve onların romantik eş olarak daha fazla tercih edildiğini ortaya koymuştur. Bunun yanında kaçınan bağlanan erkeklerle, kaygılı – kararsız bağlanan kadınların ilişkilerini olumsuz olarak değerlendirdiği başka bir araştırmayla belirlenmiştir (Collins ve Read, 1990; Kirkpatrick ve Davis, 1994). Eşlerden birinin dahi kaygılı bağlanma stiline sahip olması diğer partneri de olumsuz etkilediği ve ilişki doyumunu azalttığı ifade edilmiştir (Collins ve Read, 1990; Feeney vd., 1994; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Simpson, 1990).

2.6. Kendine Saygı ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapılan Araştırmalar

Benlik saygısı, bireyin kendine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumlarını değerlendirmesini ifade etmekle birlikte, benlik saygısı düzeyi, yüksek ve düşük benlik saygısı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İlişkisel benlik saygısı ise, bireyin başka bir kişi ile yakın ilişki kurma yeteneğini olumlu açıdan değerlendirme eğilimi anlamındadır (Snell ve Finney, 1993). Birey; ilişkilerde nasıl hissettiğini, ilişkiyi nasıl algıladığını ve eş yeterliliğini olumlu açıdan değerlendiriyorsa ilişkisel benlik saygısı yüksek olarak değerlendirilmektedir. İlişkisel benlik saygısı yüksek bireylerin düşük bireylere göre yakın ilişkilerinde daha sadık ve katılımcı olmalarının yanında, ilişki sürdürmede daha başarılı oldukları ve ilişki doyumlarının da yüksek olduğu ifade edilmektedir (Snell ve Finney, 1993). Snell ve Finney (1993) yaptığı araştırmada romantik ilişki doyumu ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Başka bir çalışmada düşük benlik saygısına sahip kişilerin eşlerinin kendileri hakkındaki olumlu görüşlerini hafife aldıkları ve eşlerine güvenmedikleri, bu güvensizliklerinin de ilişki doyumlarını olumsuz etkilediği bulunmuştur (Murray, Holmes ve Griffin, 2000). Weiser ve Weiger (2016) öz yeterlilik inancının, ilişki doyumu ve ilişkiyi

sürdürme eğilimini olumlu olarak etkilediğini belirtmiştir. Başka bir araştırmaya göre, benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında dolaylı bir ilişki görülmüştür (Weidmann vd., 2017). Evli kişilerle yapılan bir araştırmaya göre yüksek benlik düzeyine sahip kişilerin, düşük benlik düzeyine sahip kişilere göre ilişki doyumlarının ve yakınlıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir (Katz, Anderson ve Beach, 1997). Benzer şekilde evli kişilerle yapılan bazı araştırmalara göre, benlik saygısı ile evlilik doyumunun (Yadalijamaloye, Naseri, Shoshtari, Khaledian ve Ahrami, 2013; Yıldız ve Baydemir, 2016; Zarbakhsh, Taghavi Dinani ve Rahmani, 2013) ve evlilik uyumunun arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Turanlı, 2010; Voss, Markiewicz ve Doyle, 1999). Bu sonuçlara göre, evli bireylerin eşleriyle olan ilişkisine yönelik tutumlarının olumlu ya da olumsuz olmasının saygısını etkilediği söylenebilmektedir. Dolayısıyla bu durumda, evlilik doyumunun yüksek olan bir kişinin benlik saygısının; benlik saygısının yüksek olan kişinin evlilik doyumunun da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Yıldız ve Baydemir, 2016). Çimen (2007) ise yukarıda açıklanan araştırmaların aksine, benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında bir ilişki olmadığını ifade etmiştir.

2.7. Bağlanma, Aldatılma, Aldatmaya İlişkin Yapılan Araştırmalar

Temelleri bebeklik döneminde atılan ve yetişkinlikteki romantik ilişki kurma biçimini de etkileyen bağlanma sistemi yetişkin aldatılma/aldatma davranışı ile ilişkilidir (Müezinoğlu, 2014). Bazı araştırmacılar romantik partnerlerin bağlanma ihtiyaçlarını ebeveynlerden daha iyi karşıladığını belirtmektedir (Markiewicz, Lawford, Doyle ve Haggart, 2006). Ebeveyn boşanması ve bağlanma stillerinin nedenlerini araştıran bir araştırmada, evlilik dışı ilişkiler ve öfke ifadelerini boşanma nedenleri olarak algılayan çocukların, güvensiz bağlanma stiline sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Walker ve Ehrenberg, 1998).

Partnerler arasındaki bozuk ilişkiler strese ve boşluk hissine neden olabilmektedir. Aldatılma/aldatma davranışına girişmek ise bu stresi azaltmak için yapılan bir davranıştır (Pereira, Taysi, Orcan ve Fincham, 2014). Dolayısıyla aldatılma/aldatma davranışı, bağlanma gereksinimlerinin tehdit altında olduğu ve güvenliğin azaldığı zamanlarda ortaya çıkmaktadır. Johnson'a (2005) göre aldatılma/aldatma, bağlanma gereksinimlerini aşırı derecede harekete geçirmekte ve partnerin korkularını tetikleyerek güvenli bağlanmaya zarar vermektedir. Bu durum da partnerlerin bağlanma bağının zedelenmesine neden olmaktadır. Kantarcı'ya (2009) göre güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlanan bireylere göre

aldatma eğilimleri daha düşük seviyededir. Literatürden farklı, olarak Yılmaz'ın (2016) araştırma sonuçlarına göre aldatma eğilimi ile güvenli-güvensiz bağlanma arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Allen ve Baucom (2004) yaptığı araştırmada, kayıtsız bağlanan erkeklerin ve saplantılı bağlanan kadınların romantik ilişkileri dışında farklı partnerler edindiklerini belirtmiştir. Bunun yanında bağlanma tarzları ve aldatılma/aldatma için motivasyonun da birbiriyle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Allen ve Baucom, 2004). Örneğin, aynı araştırmada korkulu ve saplantılı bağlanan kişilerin aldatılma/aldatma için daha fazla motivasyonları olduğu saptanmıştır. Bunun yanında, korkulu bağlanma stili olan kişilerin, partneri dışında başka bir kişiye yakınlık konusunda daha kararsız olduğu belirlenmiştir. Yapılan benzer bir araştırmada saplantılı, kayıtsız bağlanma stilleri ve aldatılma/aldatma deneyimi arasında ilişki bulunmuştur. Bu araştırmada, diğer araştırmalardan farklı olarak kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin yalnızca fiziksel değil, duygusal aldatılma/aldatmaya da yönelebildiği saptanmıştır. Başka önemli bir sonuç ise, güvenli ve korkulu bağlanma stillerinin hiçbir aldatılma/aldatma biçimiyle ilişkisinin olmamasıdır. Bunun sebebi, korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin benlik değerlerinin düşük olması nedeniyle sahip oldukları ilişkiyi kaybetmekten ya da başkaları ile yeni bir ilişkiye girmekten korkması şeklinde açıklanabilmektedir (Amidon, 2007). Brennan, Clark ve Shaver'a (1998) göre, kayıtsız bağlanma (dismissive) stiline sahip olan kişiler romantik partnerleri dışındaki kişilerle daha fazla cinsel davranışlarda bulunmaktadır. Yine benzer bir araştırmaya göre ise, kaçınan ya da kayıtsız bağlanan kişilerin romantik partnerleri dışındaki kişilerle olan ilişkileri yalnızca fiziksel yakınlaşma şeklinde oluşmaktadır (Brennan ve Shaver, 1995).

Birçok araştırma sonucunda, kaçınan bağlanma stiline sahip olan kişilerin daha sadakatsiz olduğu ifade edilmiştir (Feldman ve Cauffman, 1999; Fish, Pavkov, Wetchler ve Bercik, 2012; Macapagal vd., 2014; McDaniel, Drouin ve Cravens, 2017). Aynı zamanda kaçınan bağlanmaya sahip kişilerin sınırsız ve rastgele sosyo-seksüel yönelimlerinin bulunduğu (Fraley, Davis ve Shaver, 1998) ve kısa dönemli cinsel ilişkiyi daha fazla yaşadığı da belirtilmektedir (Hazan, Zeifman ve Middleton, 1994). Beaulieu-Pelletiera, Philippeb, Lecoursa ve Couture'nin (2011) yaptığı bir araştırmada, partnerleri dışındaki kişilerle cinsellik yaşamak ile kaçınan bağlanma arasında ilişki bulunurken, kaygılı bağlanma ve aldatılma/aldatma arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin partnerlerinden uzak kalmak için partnerlerinden farklı bir kişi ile cinsellik

yaşadığı düşünülmektedir. Yine kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin, ilişkileri içinde yakınlık kurma konusunda zorlandıkları düşünüldüğünde, her an farklı bir kişiyle yakınlık kurma konusundaki girişimleri beklenilir bir durum olarak kabul edilmektedir. İlişkinin her an biteceği ve terk edileceği endişesi yaşayan kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin ise uzun süreli ilişkiler yaşamakta zorlandıkları belirtilmektedir (Duba, Kindsvatter ve Lara, 2008). Feeney, Noller ve Patty (1993), kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin daha az sayıda ve daha yüzeysel ilişkiler yaşadıklarını; kaygılı bağlanan bireylerin ise daha sık ve kısa süreli ilişkiler yaşadıklarını; güvenli bağlanan kişilerin, ilişkilerinde daha yüksek tatmin ve sevgi hissettiğini ifade etmiştir. Yine aynı araştırmada, kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin partnerleri dışındaki kişilerle olan birlikteliklerini daha yakın ve duygusal bir şekilde yaşadıkları; kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin ise partnerleri dışındaki kişilerle rastgele ve günlük ilişkiler yaşadığı ifade edilmiştir.

Gentzler ve Kerns'in (2004) yaptığı bir araştırmada hem erkek hem de kadınlarda kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin, gününbirlik cinselliği daha fazla kabul ettiği ve yaşadığı, cinsellik ile ilgili sınır ve kurallarının da daha az olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak, bu kişilerin yakınlık kurmak ve yakın ilişki yaşamadan kaçmak olduğu söylenebilmektedir. Bu araştırmanın diğer bir bulgusu ise kaygılı-kararsız kadın katılımcıların partnerleri dışındaki kişilerle cinsel birlikteliği daha fazla yaşamasıdır. Literatürde yer alan birçok araştırma sonucundan farklı olan başka bir araştırma sonucuna göre, kaçınan bağlanan kişilerin aldatılma/aldatma davranışlarıyla bir ilgisi bulunmamıştır (Russel, Baker ve McNulty, 2013). Bireylerin romantik ilişkilerde hangi davranışı aldatılma/aldatma davranışı olarak algılandığının bireylerin bağlanma stillerine göre değiştiği sonucuna ulaşılan bir araştırmada, kaygılı bağlanan bireylerin birçok davranışı aldatılma/aldatma davranışı olarak; kaçınan bağlanan bireylerin ise daha az davranışı aldatılma/aldatma davranışı olarak algıladığı saptanmıştır (Kruger vd., 2013).

2.8. Aldatılma, Aldatma ve İlişki Doyumuna İlişkin Yapılan Araştırmalar

Aldatılma/aldatma olayının yaşanmasının ardından birçok psikolojik sıkıntının da yaşandığı bilinmektedir. Aldatılma/aldatma sonrasında, partnerler arasındaki birliktelik bozulmakta ve umutlar yitirilmektedir (Tortamış, 2014). Buna ek olarak aldatılan kişinin psikolojisi de bozulmakta ve kişinin çevresine karşı davranışları değişmektedir (Müğezzinoğlu, 2014).

Romantik partner dışında başka bir kişiyle yaşanan ilişkilerin en önemli sebeplerinden biri ilişki ve evlilikte yaşanan mutsuzluklardır (Atkins vd., 2005; Polat, 2006; Thompson, 1984). Bu süreçte yaşanan hoşnutsuzluk ve mutsuzluklar bireylerin farklı bir partner arayışına girmesine neden olmaktadır. Buna ek olarak, kadın ve erkeklerin çatışma eğilimleri ile aldatma eğilimleri arasında anlamı bir ilişki olduğu bilinmektedir. Aldatma eğilimleri yüksek olan kadın ve erkeklerin çatışma eğilimlerinin de yüksek olduğu belirtilmektedir (Polat, 2006). Bu durum şu şekilde açıklanmaktadır; evlilik dışı ilişkilerin (Atkins, Dimidjian ve Jacobson, 2004) ve evliliklerdeki stres ve ilişkiye dair hoşnutsuzluğun eşler arasında çatışma yaşanmasına sebep olduğu, eşler arasında yaşanan çatışmanın evlilik doyumunu azalttığı, bu durumun da eşlerin mutluluğu başka bir ilişkide aramasına neden olduğu ifade edilmektedir (Christensen ve Heavey, 1990).

Aldatılma/aldatma ve ilişki/evlilik doyumu ile ilgili yapılmış çokça araştırmaya rastlanmaktadır. Alaçam'ın (2020) yaptığı bir araştırmada aldatma eğilimi ve evlilik doyumu arasındaki ilişki negatif yönlü ve anlamlı bulunmuştur. Başka bir araştırmada, aldatma eğilimi ve evlilik doyumu arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Kankaya, 2015). Kubat (2012) tarafından yapılan bir araştırmada ise partnerler arasında aldatma eğiliminin artmasıyla ilişki doyumunun düştüğü bildirilmiştir. Özcan'ın (2014) gerçekleştirdiği bir araştırmada aldatma eğiliminin artmasıyla evlilik doyumunun da arttığı belirtilmiştir. Polat'ın (2006) çalışmasında hem kadın hem de erkekler için evlilik uyumunun yükseldikçe aldatma eğiliminin düştüğü ya da aldatma eğiliminin düştükçe evlilik uyumunun yükseldiği bulunmuştur. Bunun yanında aldatma eğilimi ile çatışma eğilimi arasında da anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Buna göre, aldatma eğilimi yükseldikçe çatışma eğilimi de yükselmektedir. Bir ilişkide partnerlerin kendi karar ve isteklerini zorla kabul ettirmeye çalışmasının, yalan söylemesinin ya da fiziksel şiddet uygulamasının (olumsuz çatışma yönetimi) eşler arası iletişimi ve evlilikten alınan tatmini olumsuz yönde etkilediği düşünülürse, böyle bir ortamda aldatma eğiliminin daha fazla olması beklenen bir durumdur. Olumsuz çatışma yönetiminin sıklıkla yaşandığı evliliklerde eşlerin kendilerini daha iyi anlayacağını düşündükleri farklı bir partner arayışı içine girmeleri olağan bir durum olarak görülebilmektedir. Özellikle olumsuz aktif çatışma yönetim biçiminin belirleyici boyutlarından biri olan yalan söyleme, verilen sözün tutulmaması ya da karı kocadan birinin eşine ihanet etmesi aldatılma/aldatma davranışı ile ilgili kabul edilmektedir (Kantarci, 2009).

Karşılıklı Bağımlılık Kuramına göre, kişiler arası ilişkiler ödül – bedel mübadelesine dayanmaktadır. İnsanlar ödülü (haz ve doyum) yüksek; bedeli (performansı ketlemeye yönelik faktörler) düşük ilişkileri tercih etmektedir. Sonuç pozitif olduğunda bireyin ilişkiyi sürdürme, negatif olduğuna ise ilişkiyi değiştirme ya da sonlandırma eğilimi ortaya çıkmaktadır. Buradan yola çıkılarak ilişkisel doyumunu yüksek bireylerin ilişkiden daha büyük ödül elde ettikleri için aldatma eğilimlerinin düşük olması beklenmektedir. Bireylerin başka bir ilişkiden elde edecekleri doyum miktarının mevcut ilişkilerinden daha az olması kişiyi ilişkiye bağlamaktadır. Bu kurama göre, herhangi bir ilişkiyi bitirmenin bedeli vardır. Bu bedeller, ilişkiye yapılan bazı yatırımlar, ilişki uğruna feda edilen diğer ilişkiler, ilişkiyi koparmak için harcanan çaba, zaman, üzüntü vb.’den oluşmaktadır. Bu sebeple, bir ilişkinin sona erdirilmesi sonrası elde edilecek doyumun, içinde bulunulan ilişkinin doyum düzeyinden bir hayli yüksek olması gerekmektedir (Hortaçsu, 1997). Karşılıklı bağımlılık kuramında, ilişkideki ödül ve bedel eşitliğini yeniden sağlamak için bireylerin ilişkileri dışındaki ilişkiye yatırım yapabileceklerinden bahsedilmiştir. İlişkiden daha az ödül elde eden bireyin evlilik doyumunu düşmekle birlikte, bu durum alternatiflerin değerlendirilmesine de neden olabilmektedir. Kadın ya da erkek ilişkide eşitliği sağlamak için ilişkiyi bitirebilmektedir. Kaybedilecek çok az şey vardır ve bu kişiler önündeki seçenekleri araştırarak yeni kazanımlar elde edebilmektedir. Aynı zamanda kişiler mutlu, doyumlu ve eşit ilişki yaşasalar da çekici alternatiflerle karşılaşabilmektedir (Sprecher, 1998).

Sonraki aşamada, yukarıda kuramsal bilgisi sunulan araştırmanın yöntemine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, birden fazla değişken (görüşler, değerlendirmeler, tutumlar, kavramlar, olgular, puanlar gibi) arasındaki ilişkileri açıklayıcı (explanatory/inferential) veya yordayıcı (predictive/regressional) yaklaşımla nicel veriler üzerinden ele alan ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır (Ary, Jacobs, Razavieh ve Sorensen 2006; Tekbıyık, 2014). İki aşamada gerçekleştirilen bu araştırmanın, ilk aşaması bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri çıkarımsal analizlerle ve ikinci aşaması da araştırmada konu edilen teorik modelin yordayıcı yaklaşıma dayalı olarak Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ile incelenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Yapısal eşitlik modeli, gözlenebilen ve gözlenemeyen değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkilerin regresyon katsayıları üzerinden birlikte analiz edilmesini mümkün kılan istatistiksel bir yöntemdir (Bayram, 2011). Yapılan araştırmada da güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma boyutları ve kendine saygının olumlu ve olumsuz boyutları ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracılık rolünün olup olmadığı yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir.

Model test edilmeden önce modelde aracı değişken olarak kullanılan “Aldatılma Algısı Ölçeği” araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Araştırmanın ölçek geliştirme aşamasında aşağıdaki işlem adımları uygulamaya konulmuştur (Yılmaz, 2018).

1. Madde havuzunun oluşturulması ve uzman görüşü alınması,
2. Kapsam ve görünüş geçerliğinin sağlanması,
3. Pilot uygulamaların yapılması ve verilerin toplanması
4. Verilerin analizinin yapılması (açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi),
5. Geçerlik ve Güvenirlilik çalışmalarının yapılması,
6. Ölçeğe son halinin verilmesi.

3.2. Evren/Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ilinde yaşayan ve üniversiteye devam eden genç yetişkinler oluşturmaktadır. Bu noktada, araştırmanın hedef kitlesi 2020-2021 Akademik Yılında İstanbul'daki üniversitelerde eğitim alan 863.256 öğrenciyi içermektedir. Araştırmanın örneklemini ise, olasılık temelli örneklem yöntemine dayalı “uygun örnekleme” ve “ölçüt örnekleme” türlerine göre belirlenmiştir. Uygun örnekleme yönteminde araştırmacı, ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar, en ulaşılabilir kişilerden başlayarak örnekleme oluşturmaya başlamaktadır (Cohen ve Manion, 1989). Ölçüt örnekleme yöntemi ile katılımcılar, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılama durumuna göre seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan öğrencilerden yaşları 18-30 arasında olan ve romantik ilişkisi olan öğrencilerin seçilmesi ölçüt alınmıştır. Araştırmada bu yaş aralığının kullanılmasının sebebi, 18-30 yaş aralığının genç yetişkinleri kapsamaması (Lehr, 1994) ve genç yetişkinlerin hayat arkadaşı seçiminde bulunma ve hayat arkadaşıyla yaşamı sürdürebilme, eş ve ev ile ilgili sorumlulukları üstlenebilme becerilerinin gelişmiş olmasıdır (Yeşilyaprak, 2016). Yeterli sayıda veriye ulaşıldıktan sonra, anketlere cevap veren kişilerin arasından romantik ilişkisi ve (evli olan kişilerin de romantik bir ilişkisinin olduğu varsayılmıştır) yaşları 18-30 arasında olmayan kişiler veri setinden çıkarılmıştır. Sonrasında veri setinin düzenlenmesi ve istatistiksel analizlerin varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığını değerlendirme aşamasında, dağılımın normallliğini olumsuz yönde etkileyen 17 kişiye ait uç ve kayıp değerler yine veri setinden çıkarılmıştır. Bu durumda araştırmanın örneklemini, mevcut durumda romantik ilişkisi bulunan ve 18-30 yaşları arasında 633 birey oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 633 öğrenci, araştırmanın evreninde yer alan 863.256 öğrenciyi %95 güven düzeyinde temsil etmek için yeterlidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Bilgiler

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	481	76.0
Erkek	152	24.0
Toplam	633	100.0
Medeni Durum		
Evli	99	15.6
Bekar	534	84.4
Toplam	633	100.0
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	192	30.3
Ortaokul	222	35.1
Lise	97	15.3
Lisans	96	15.2
Lisansüstü	26	4.1
Toplam	633	100.0
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	137	21.6
Ortaokul	207	32.7
Lise	145	22.9
Lisans	114	18.0
Lisansüstü	30	4.7
Toplam	633	100.0
Anne Baba Sağ/Vefat Durumu		
İkisi hayatta	578	9.3
İkisi hayatta değil	14	2.2
Anne hayatta baba değil	32	5.1
Baba hayatta anne değil	9	1.4
Toplam	633	100.0
Anne/ Baba Beraber		
Evet	527	83.3
Hayır	106	16.7
Toplam	633	100.0
İlişki Süresi		
1 aydan az	91	14.4
1-3 ay	83	13.1
3-6 ay	125	19.7
1-2 yıl	302	47.7
2 yıl üstü	32	5.1
Toplam	633	100.0
Yerleşim Yeri		
Köy	168	26.5
İlçe	33	5.2
İl	409	64.6
Metropol	23	3.6
Toplam	633	100.0

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Kişisel Bilgi Formu, İlişki Doyumu Ölçeği (RİDÖ), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Kendine Saygı Ölçeği (KSÖ), Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ) kullanılmıştır. Ölçme araçlarına ait açıklamalar aşağıda belirtilmiştir.

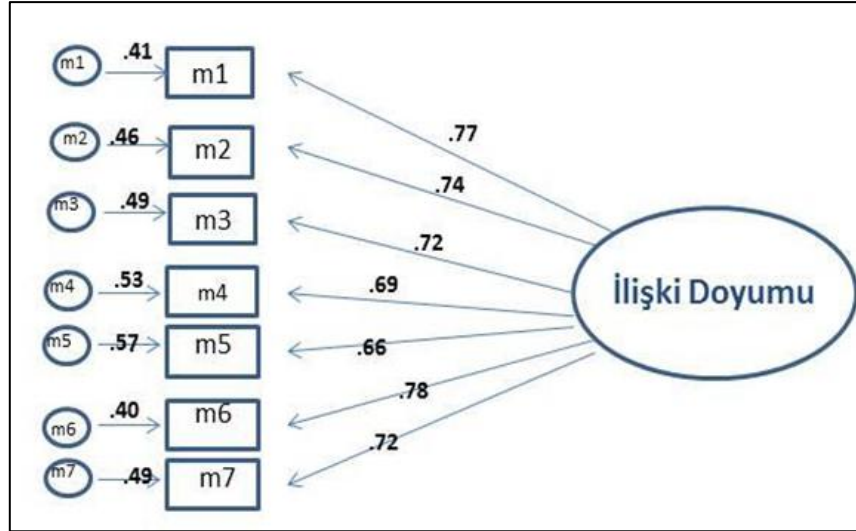
3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, medeni durum, anne-babanın birliktelik durumu, romantik ilişki süresi, yaşanılan yer ile ilgili bilgiler alınmıştır (Ek:1).

3.3.2. İlişki doyumu ölçeği (İDÖ)

Hendrick (1988) tarafından geliştirilen İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ), romantik ilişkilerdeki doyum düzeyini ölçmektedir. İDÖ yedi maddeden meydana gelmekte ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 7'li likert tipindedir. İDÖ'nün Türk toplumuna uyarlanmasını Curun (2001) gerçekleştirmiştir. Faktör analizi sonucunda, tek boyutlu yapının ilişki doyumu toplam varyansının %52'sini açıkladığı belirtilmiştir. Curun (2001) tarafından Türkçe formunun faktör yükleri .56 ile .88 arasında değişmekle birlikte güvenirlik katsayısının .86 olduğu ifade edilmiştir.

Ölçeğin orijinali 7 maddeli tek faktörlü yapısının araştırma örnekleminde doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek üzere Mplus 6.12 programı ile Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğin faktörleri ve maddelerine ilişkin standartlaştırılmış parametre tahminlerinin Path Diagramı (Şekil: 3.1) ve modele ait uyum indeksleri Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Şekil 3.1: İlişki Doyum Ölçeği DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Tablo 3.2: İlişki Doyum Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum*	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	3.75
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	0.00
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	0.92
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq 0.90$	0.91
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	0.02

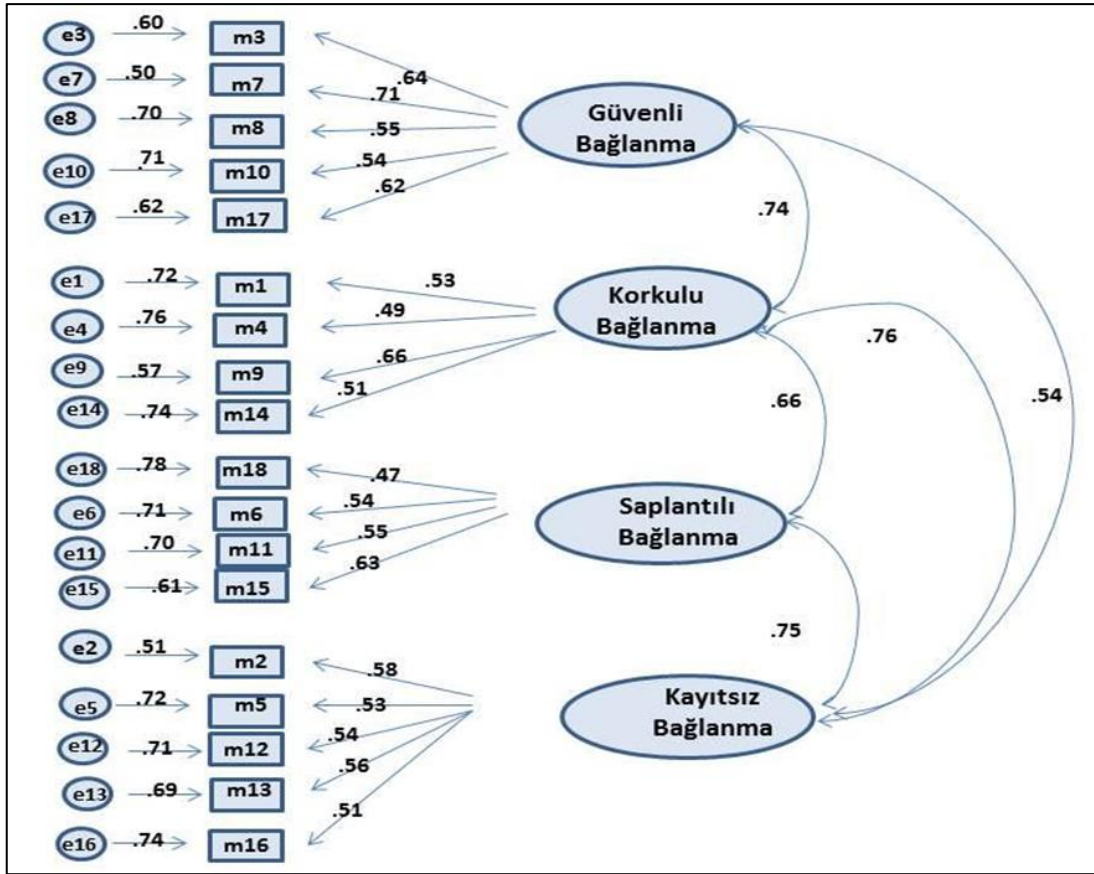
* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'den (2003) alıntılanmıştır.

DFA'da modelin uyumlu olup olmadığını ortaya koyan pekçok uyum indeksi bulunmaktadır. Bu çalışmada yapılan DFA için Ki-kare Uyum Testi, (RMSEA): Root Mean Square Error of Approximation – Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü, (CFI): Comperative Fit Index –Karşılaştırmalı Uyum İndeksi, (TLI): Tucker-Lewis Index, (SRMR): Standardized Root Mean Square Residual – Standartlaştırılmış Hata Kareler Ortalamasının Karekökü uyum indeksleri incelenmiştir. DFA sonucu elde edilen uyum indeksleri; $\chi^2/sd=3.75$; $RMSEA=.00$; $SRMR=.02$; $TLI=.91$ ve $CFI=.92$ şeklindedir. Bu değerler, doğrulanan yapının beklenen uyum kriterlerini karşıladığını göstermektedir (Meydan ve Şeşen, 2015). Yapılan analiz bulguları İlişki Doyum Ölçeği'nin bu araştırma örneğinde doğrulandığını göstermektedir. Bu analizlere göre, İDÖ için $\alpha=.653$ olarak bulunmuştur. Bu katsayılar İDÖ'nün güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.3. İlişki ölçekleri anketi (İÖA)

Griffin ve Barthelomew (1994) tarafından geliştirilen İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), bağlanmanın zihinsel modellerini ortaya çıkarmak amacıyla Hazan ve Shaver'in (1987) bağlanma ölçümündeki paragrafları, Bartholomew ve Horowitz'in (1991) İlişki Anketi ve Collins ve Read'in (1990) Yetişkin Bağlanma Ölçeği'nde yer alan maddelere dayanarak getirilmiştir. 7'li Likert tipinde 30 maddeden oluşan ölçek, dört bağlanma stilini (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) ölçmektedir. Bu ölçme aracının Türkçe'ye uyarlaması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Türkçe olarak düzenlenen İlişki Ölçekleri Anketi'nde (İÖA) yer alan 30 maddeden 17'si bağlanma stillerini ölçmektedir. Güvenli bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stili 5'er maddeyle ölçülürken; saplantılı bağlanma stili ve korkulu bağlanma stili 4'er madde ile ölçülmektedir. İÖA'nın alt boyutlarına ait iç tutarlık katsayıları .27 ile .61 arasında değişmektedir. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği .78 olarak bulunmuştur. Toplam %76 varyans açıklama oranına sahip olan İÖA'nın yapı geçerliliği yüksek bulunmakla birlikte, İÖA ile yürütülen analizde birinci faktör (güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma) varyansın %43'ünü, ikinci faktör (kayıtsız bağlanma ile saplantılı bağlanma) ise %33'ünü açıklamaktadır. Madde faktör yükleri ise -.84 ile .80 arasında değişmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Bu araştırmada İÖA'nın yapı geçerliği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile kontrol edilmiştir. DFA için Mplus 6.12 programından yararlanılmıştır. Aşağıda ölçeğin faktörleri ve maddelerine ilişkin standartlaştırılmış parametre tahminlerinin Path Diagramı (Şekil: 3.2) ve modele ait uyum indeksleri Tablo 3.3'de sunulmuştur.

Şekil 3.2: İlişki Ölçekleri Anketi DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Tablo 3.3: İlişki Ölçekleri Anketi Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum*	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	2.25
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	0.06
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	0.95
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq 0.90$	0.95
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	0.05

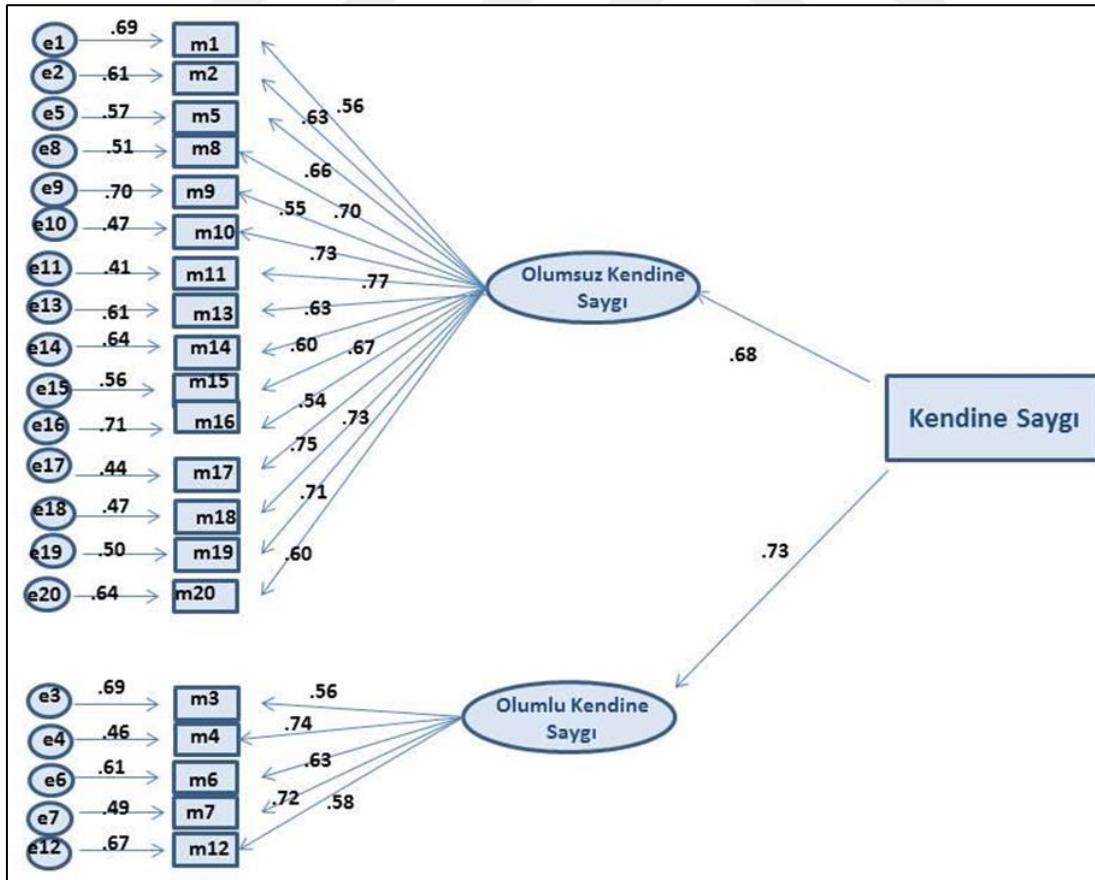
* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'den (2003) alıntılanmıştır.

Tablo 3.3'teki uyum indeksi parametrelerine ($\chi^2/sd=2.25$; $RMSEA=.06$; $SRMR=.05$; $TLI=.95$; $CFI=.95$) göre, İÖA'nın dört boyutlu yapısı doğrulanmıştır. İÖA'nın yapı geçerliği sağlanması sonrası, ikinci olarak güvenirlik analizleri yapılmıştır. Bu analizlere göre, İÖA'nın boyutları için; Güvenli Bağlanma $\alpha=.652$; Kayıtsız Bağlanma $\alpha=.652$; Saplantılı Bağlanma $\alpha=.653$ ve Korkulu Bağlanma $\alpha=.651$ olarak bulunmuştur. Bu katsayılar İÖA'nın güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Kendine saygı ölçeği (KSÖ)

KSÖ, Bogenç ve Kuzgun (1994) tarafından kişinin kendini tanıması, yeteneklerinin sınırlarını bilmesi, kendini geliştirme çabası içinde olması, kendini olumlu olarak değerlendirmesi ve kendini değerli bulması gibi davranışların bir kimsede ne ölçüde bulunduğunu ortaya çıkarmak amacıyla geliştirilmiştir. KSÖ 5'li likert tipinde toplam 20 maddeden oluşmakta ve Olumsuz Kendine Saygı ve Olumlu Kendine Saygı olmak üzere iki türden oluşmakta olup, Olumlu Kendine Saygı için 15 madde ve Olumsuz Kendine Saygı için 5 maddeden meydana gelmektedir. Bogenç (2012), KSÖ'nün güvenirlik katsayısını Cronbach Alpha yöntemi ile $\alpha=.81$ bulmuştur.

Bu araştırmada ise, KSÖ'nin yapı geçerliği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile tekrar incelenmiştir. DFA için Mplus 6.12 programından yararlanılmıştır. Aşağıda ölçeğin faktörleri ve maddelerine ilişkin standartlaştırılmış parametre tahminlerinin Path Diagramı (Şekil: 3.3) ve modele ait uyum indeksleri ise Tablo 3. 4'te sunulmuştur.

Şekil 3.3: Kendine Saygı Ölçeği DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Tablo 3.4: Kendine Saygı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

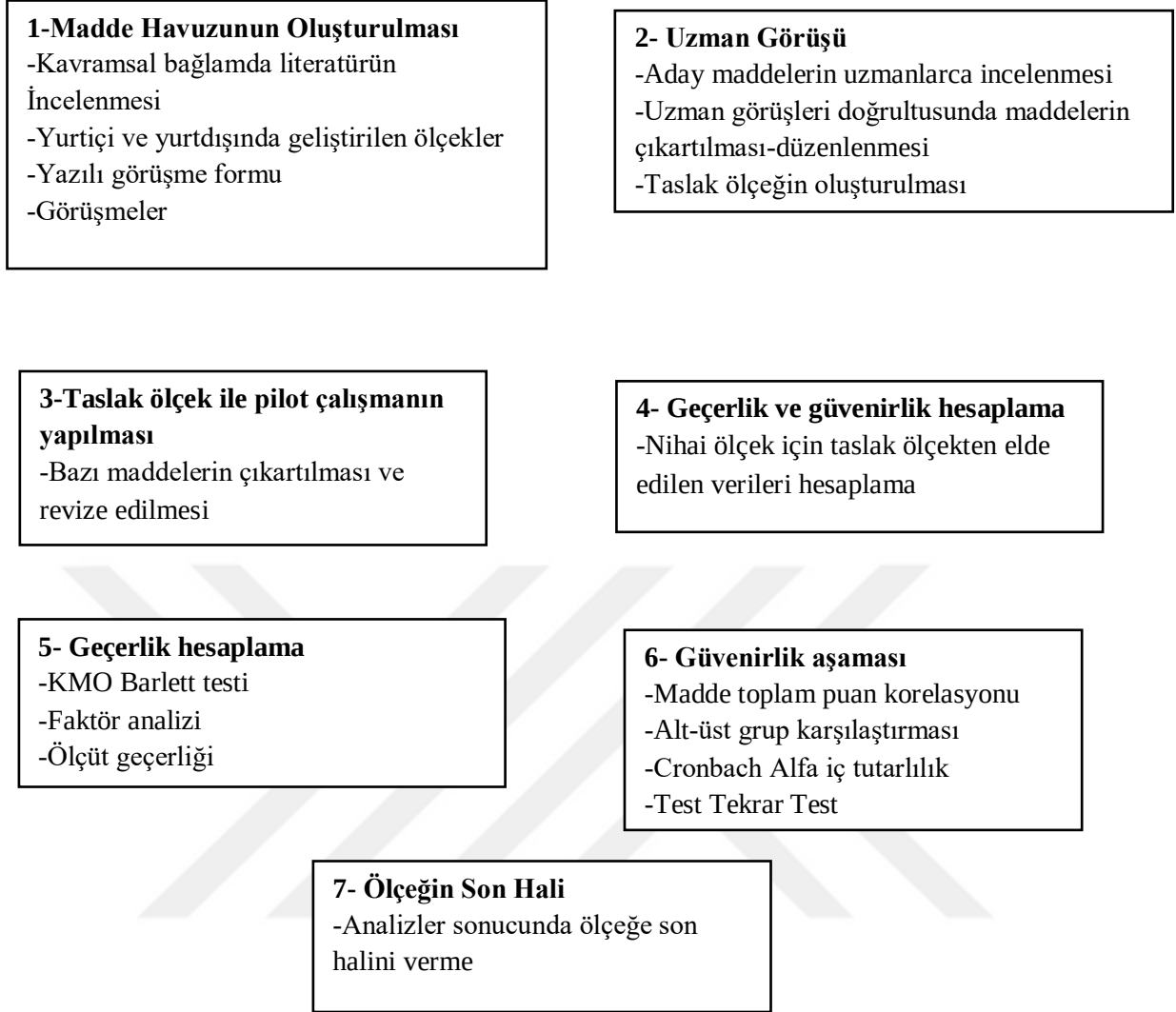
Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	1.75
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	.07
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	.90
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq 0.90$	.90
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	.04

* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'den (2003) alıntılanmıştır.

Tablo 3.4'teki uyum indeksi parametrelerine ($\chi^2/sd=1.75$; $RMSEA=.07$; $SRMR=.04$; $TLI=.90$; $CFI=.90$) göre, KSÖ'nin iki boyutlu yapısı doğrulanmıştır. KSÖ'nin yapı geçerliği sağlanması sonrası, ikinci olarak güvenirlik analizleri yapılmıştır. Bu analizlere göre, KSÖ için $\alpha=.648$; Olumlu Kendine Saygı $\alpha=.648$ ve Olumsuz Kendine Saygı $\alpha=.658$ olarak bulunmuştur. Bu katsayılar KSÖ'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Aldatılma algısı ölçeği (AAÖ)

Erişilebilen literatür incelendiğinde Romantik İlişkilerde Aldatılma Algısı'na yönelik Türkiye'de geliştirilmiş bir ölçeğe rastlanmamış ve bu araştırma kapsamında üniversiteye devam eden genç yetişkinlerde aldatılma algısına ilişkin bir ölçeğin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle, Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ) araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçek geliştirmede ilk olarak, bir ölçme aracının nasıl geliştirilmesi gerektiğine ilişkin araştırmalar yapılmış ve söz konusu ölçeği geliştirme süreciyle ilgili aşağıdaki basamaklar takip edilmiştir.

Şekil 3.4: Ölçek Geliştirme Aşamaları, Yılmaz (2018) tarafından verilen şemaya uygun düzenlenmiştir.

3.3.4.1. Madde havuzunun oluşturulması

Kişilerin hangi tutum ve davranışları aldatılma olarak algıladıklarına ilişkin oluşturulan madde havuzu için birkaç farklı yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemler aşağıda açıklanmıştır.

Literatürün Kavramsal Bağlamda İncelenmesi

Öncelikle, “Aldatılma/aldatma Algısı” kavramına ilişkin Türkçe ve İngilizce alan yazında taranmıştır. İncelenen literatürde sıklıkla geçen aldatılma/aldatma kavramları, “Aldatılma/aldatma nedir?” sorusunun ile “Aldatılma/aldatma ile ilişkili olan tutumlar” araştırılmış ve listelenmiştir. Belirlenen bu kavramlardan literatürde en fazla

kullanılanlardan başlanıp, en az kullanılan kavramlara kadar liste yapılmış ve kavramların frekansları belirlenmiştir. Çıkarılan frekanslar sonrasında toplam 76 ifade elde edilmiştir (Ek:2). Bu listeye göre literatürde aldatılma algısını oluşturan “aldatılma/aldatmanın ne olduğuna ilişkin” kavramın karşılığı olarak, en fazla “cinsel ilişki” cevabı görülmüştür. Romantik bir ilişki içindeyken, partnerin dışında üçüncü kişiyle yaşanan cinsel ilişki, aldatılma/aldatma davranışları arasında literatürde ilk sırayı almıştır. Bunu izleyen kavramlar; başkasından hoşlanmak, başkasına aşık olmak, başkasıyla öpmek, porno kullanmak ve sanal seks...şeklinde sıralanmaktadır.

Yurtiçi ve Yurtdışında Geliştirilen Ölçeklerdeki İfadeler

Literatürde taranan kavramlardan sonra Türkiye’de ve yurtdışında geliştirilen ölçeklerde yer alan aldatılma/aldatma davranışları ve tutumları incelenmiştir. Yapılan incelemede genel olarak Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalarda aldatılma/aldatma kavramının tutum-niyet-davranış olarak ele alındığı; aldatılma algısına ilişkin çalışmaların ise çoğunlukla yurtdışında yapıldığı görülmüştür.

Ulusal alan yazında aldatılma değişkeni ile ilgili ölçek bulunmamakla birlikte “Aldatmaya Yönelik Tutum Ölçeği’nin” Türkçe uyarlamasına yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir (Toplu-Demirtaş, Dolunay-Çuğ ve Tezer, 2014).

İncelenen yabancı çalışmalarda ise daha çok; cinsel-erotik etkileşim, yakın ilişki, sıradan-sosyal etkileşim (Kruger vd., 2013), aldatici, cinsel, duygusal (Moreno ve Kahumoku-Fessler, 2018), belirsiz, aldatici, açık (Wilson vd., 2011), duygusal aldatma, cinsel aldatma, porno, video/magazin, striptiz kulübü (Whitty, 2003), diğer bağıllık, cinsel aktivite, fantezi, davetkârlık, güven (Thornton ve Nagurney, 2011), cinsel davranışlar, cinsel fanteziler, ikili davranışlar, grup içinde davranışlar, romantik bağlanma, flört etmek (Yarab vd., 1999), cinsel davranış, cinsel fantezi, cinsellik dışı fantezi, cinsel çekicilik, romantik çekicilik, flört etmek, ikili davranışlar, grup davranışları (Yarab vd., 1998) gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir.

Ulusal ve uluslararası literatürde taranan aldatılma/aldatma konulu bu çalışmaların ölçme araçlarında yer alan ifadeler incelenmiş ve bu ifadelerin her biri listelenmiştir. Aynı şekilde en fazla karşılaşılan ifadeden, en az karşılaşılan ifadeye doğru sıralama yapılmıştır ve bu ifadelerin frekansları belirlenmiştir. Elde edilen 71 ifade içinde frekanslara göre en

fazla aldatılma algısı yaratan ifadenin “cinsel ilişki” ve “oral seks yapmak/yaptırmak” olduğu görülmüştür.

Tablo 3.5: Aldatılma Algısıyla İlgili Yurtdışında Geliştirilen Ölçekler

Çalışmanın İsmi	Çalışmanın Tarihi	Yazarlar
Extradyadic Involvement During Dating	1999	M. W. Wiederman ve C. Hurd
Looking deeper: Extradyadic behaviors, jealousy, and perceived unfaithfulness in hypothetical dating relationships	1999	P. E. Yarab, E. R. Allgeier, C. C. Sensibaugh
More than just sex	2008	P. E. Yarab, C. C. Sensibaugh, E. R. Allgeier
Gender And Infidelity: A Study Of The Relationship Between Conformity To Masculine Norms And Extrarelational Involvement	2009	C. D. Chuick
The Gray Area: Exploring Attitudes Toward Infidelity and the Development of the Perceptions of Dating Infidelity Scale	2011	K. Wilson, B. A. Mattingly , E. M. Clark, D. J. Weidler ve A. W. Bequette
Pushing the Wrong Buttons: Men’s and Women’ s Attitudes toward Online and Offline Infidelity	2011	M. T. Whitty
What is infidelity? Perceptions based on biological sex and personality	2011	V. Thornton ve A. Nagurney
Was that Cheating? Perceptions Vary by Sex, Attachment Anxiety, and Behavior	2013	D. J. Kruger
Aldatmaya Yönelik Tutum Ölçeği’nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	2014	E. Toplu-Demirtaş, F. Dolunay-Cuğ, E. Tezer
Exploring Infidelity: Developing The Relationship Issues Scale	2015	B. A. Boekhout, S. S. Hendrick ve C. Hendrick
Understanding Infidelity: How Perceptions of Infidelity Behaviors Vary by Sex and One's Own Infidelity Experiences	2018	N. Moreno ve E. P. Kahumoku-Fessler

Aldatılma Algısına Yönelik Yazılı Görüş Formu

Yapılan literatür incelemesi sonrası elde edilen kavramların aldatılma algısı içerisindeki durumlarını anlayabilmek adına nitel veriye dayalı sorgulama da yapılmıştır. Bu süreçte Marmara ve Maltepe Üniversitesi 4. sınıf lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğrenim gören

öğrencilerin, aldatılma/aldatma konusundaki algılarının neler olabileceğine ilişkin araştırmacı tarafından hazırlanan yazılı görüş formunu doldurmaları istenmiştir. Öncesinde öğrencilerle telefonla iletişime geçilmiş, randevulaşmış ve kararlaştırılan saatte öğrencilerin formu doldurması sağlanmıştır. Formda öğrencilere “*Duygusal ilişki yaşadığınız partneriniz dışında üçüncü bir kişi ile yaşanan ve aldatılma/aldatma olarak ifade edebileceğiniz davranışlar (duygu, düşünce ve davranış olarak) nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Toplam 72 öğrenciden yazılı görüş toplanmış ve her öğrenciden on ifade belirtmesi istenmiştir. Öğrencilerden alınan ifadeler Excel’de listelenmiştir. Sonrasında ifadelerin frekansları bulunmuş ve frekanslar en fazla olandan en aza olana doğru listelenmiştir (Ek:3). Buna göre toplam 144 ifade ortaya çıkmıştır. Belirlenen frekanslar sonucunda en fazla frekans alan ifadenin “yalan söylemek” ve sonrasında “cinsel ilişki” olduğu görülmüştür.

Yüz Yüze Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler

Aldatılma Algısı Ölçeği’nde kullanılabilecek olası maddelere karar verebilmek adına literatürdeki kavramlar ve üniversite öğrencilerinden toplanan yazılı görüşlere ek olarak görüşme yöntemiyle de nitel veri toplanmıştır. Görüşme sürecindeki çalışma grubu, hayatlarının bir döneminde romantik partneri tarafından en az bir kere aldatılmış yedi kişiden oluşmaktadır. Katılımcılar belirlenirken nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Mevcut araştırmada da Patton’un (2014) “*Bu konu hakkında kim daha çok şey bilir? Kiminle mülakat yapmalıyım*” sorusundan hareketle katılımcıların araştırmacıyı sonraki olası katılımcılara yönlendirmesi ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Dolayısıyla katılımcıların, ilk elden bilgi ve deneyimi olan kişiler olmasına özen gösterilmiştir.

Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan görüşme tekniği ile elde edilen veriler katılımcılardan detaylı bilgi edinmeye ve katılımcıların deneyimlerini derinlemesine bir şekilde araştırmaya yardımcı olmaktadır (Seidman, 2006). Bu araştırmada ise, görüşme sürecinde yarı yapılandırılmış soru tekniği kullanılmıştır. Bu şekilde katılımcıların algıladığı dünyayı kendi düşünceleri ile anlatması sağlanmıştır (Merriam, 2013).

İlk aşamada, görüşme sorularını kapsamlı olarak düzenleyebilmek adına pilot görüşmeler yapılmıştır. Bu süreçte olası katılımcıların sadece soruları okuduklarında anlayıp anlamadıklarına odaklanılmıştır. Pilot görüşme yaparak hangi sorunun düzeltilmesi

gerektiği, hangi sorunun gereksiz olduğu anlaşılmaktadır (Merriam, 2013). Pilot görüşme sürecinde öncelikle katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmıştır. Sonrasında araştırmacı tarafından hazırlanan soruların anlaşılır olup olmadığı, anlaşılır değilse, hangi şekilde ifade edilirse daha anlaşılır olabileceği konusunda katılımcıların görüşleri alınmıştır. Katılımcılardan alınan geri bildirimlere göre sorular tekrardan yapılandırılmıştır.

Son aşamada sorular nitel araştırma metodolojisine hâkim, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanından üç öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen geri bildirimlerden sonra sorulara son şekli verilmiştir.

Bu sorular aşağıda yer almaktadır.

1- Romantik ilişkinizde, partneriniz dışında üçüncü bir kişi ile yaşanabilecek “aldatılma davranışlarını” nasıl tanımlarsınız?

2- Hangi davranışlar sizde aldatıldığınıza ilişkin algı uyandırıyor?

3- İlişkiniz süresince partneriniz sizi aldattı mı? Partnerinizin sizi neden aldattığını düşünüyorsunuz?

Asıl görüşmelere başlamadan önce her bir katılımcıdan ses kaydı almak için izin istenmiştir. Bir katılımcı ile mesafe uzak olduğu için yüz yüze görüşme imkânı bulunamamış ve telefonla görüşme yapılmıştır. Diğer katılımcılarla kararlaştırılan gün ve saatte görüşmenin sağlıklı bir şekilde yürütülebileceği mekânlarda görüşme gerçekleştirilmiştir.

Analiz sürecine geçmeden önce Merriam (2013) görüşme dökümünün analiz yapmaya uygun hale getirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Görüşmelerden elde edilen sözel veri araştırmacı tarafından bire bir yazıya dökülerek her bir katılımcının görüşme transkripti oluşturulmuştur. Elde edilen ses kayıtlarını yazıya dökme aşamasında katılımcıları temsil edecek kod isimleri (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7) verilmiştir (Glesne, 2013).

Görüşmelerin Analizi

Görüşmelerin analizi, nitel veri analiz programı olan MAXQDA'dan yararlanılarak yapılmıştır. Bu süreçte nitel araştırma analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek için kullanılmaktadır (Kızıltepe, 2015). Bu sürecin en önemli aşamalarından biri verileri kodlamaktır. Verilerin kodlanmasıyla aynı şekilde kodlanmış tüm veriler ortaya çıkmış,

süreç içinde değişen kodlar gözlenmiştir. Sonrasında ise değişen kodlarla kategori ya da tematik düşünceler ortaya çıkmıştır (Gibbs, 2007). Araştırmanın veri analizi süreci sonunda ilgili literatürden yararlanılarak dokuz farklı boyut (Duygusal Aldatma, Şüpheli Davranışlar, Eyleme Geçmek, Bilişsel Aldatma, Sosyal Medya – cinsel olan, Sosyal Medya – cinsel olmayan, Fiziksel Aldatma – cinsel olan, Fiziksel Aldatma – cinsel olmayan, Duygusal+Cinsel Aldatma) elde edilmiştir

Literatür taraması, yazılı görüşlerin alınması ve yüz yüze görüşmelerin deşifresi sonucu 126 kod elde edilmiş ve kodların her birine yönelik bir anket maddesi oluşturulmuştur. Böylece, toplamda 126 soruluk bir madde havuzu elde edilmiştir (Ek: 4).

3.3.4.2. Geçerlik analizi

Geçerlik, ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı bir özelliği, başka bir özelliklerle karıştırmadan tam ve doğru olarak ölçmesi anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle geçerlik, neyi ne kadar isabetli ve doğru ölçtüğü ile ilgilenmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016). Geçerliğin yüksek olması, büyük ölçüde, ölçülmek istenen değişkenin ifade edilebilme derecesine bağlıdır. Ölçeğin geçerlik düzeyi ise, onun geçerlik katsayısının hesaplanmasıyla anlaşılmaktadır. Geçerlik katsayısı, ölçekten elde edilen değerlerle ölçeğin kullanım amacına göre belirlenen kriter ya da kriterler takımı arasındaki ilişki katsayısıdır ve -1.00 ile $+1.00$ arasında değer almaktadır. İlişki katsayısının yüksek olması ölçeğin amaca o kadar yüksek hizmet ettiğini göstermektedir (Ercan ve Kan, 2004). Geçerlik katsayısının düşük bulunması sadece ölçekten elde edilen değerlerle kriter değerleri arasındaki ilişkinin zayıf olmasından kaynaklanmamakta, aynı zamanda elde edilen değerlerin güvenilirliklerinin tam olmayışından da kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle geçerlik katsayıları ve güvenilirlik katsayılarının birlikte yorumlanması önemlidir (Büyüköztürk vd., 2016). Bir ölçmenin geçerli sayılabilmesinin ilk koşulu güvenilir olmasıdır (Ercan ve Kan, 2004). Fakat güvenilir bir ölçek her zaman geçerli değildir (Tekin, 1977). Ölçüm sonuçlarının ne kadarının ölçüm hatasını yansıttığını belirlemek için ölçme aracının geçerliğinin saptanması gerekmektedir (Sencer ve Sencer, 1978). Ölçme araçlarının geçerliği sınanırken genel olarak üç geçerlik türünden yararlanılmaktadır (Tezbaşaran, 1996).

- 1.Kapsam (İçerik) Geçerliği (Content Validity),
2. Yapı Geçerliği (Construct Validity),
3. Ölçüt (Bağımlı) Geçerlik (Criterion -Related Validity).

3.3.4.2.1. Aldatılma algısı ölçeği kapsam geçerliği çalışması

Kapsam geçerliği olarak ifade edilen çalışmayla her bir maddenin amaca ne derece hizmet ettiği ortaya konulmaktadır (Ayre ve Scally, 2014). Anastsia (1988) kapsam geçerliğini, ölçek maddeleri ile ilgili yapının ölçülüp ölçmediği ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Kapsam geçerliği konusunda iki türlü inceleme bulunmaktadır. Bunlardan ilki uzman görüşünün sözlü olarak alınması, ikincisi ise uzman görüşünün istatistiki yollar kullanılarak alınmasıdır (Yurdagül ve Bayrak, 2012). Uzman görüşünün sözlü olarak alındığı incelemeler çoğu zaman görüşme ya da sözlü bildirimlerde bulunularak genel bir değerlendirmenin yapıldığı çalışmalardır (Yurdagül ve Bayrak, 2012). Bu gibi çalışmalarda ne kadar fazla uzman değerlendirme yaparsa çalışmanın geçerliliği o kadar yüksek kabul edilmektedir (Ayre ve Scally, 2014).

Bu araştırmada, madde havuzu oluşturma süreci içerisinde ilk olarak tekrarlanan ifadeler araştırmacı tarafından belirlenerek madde havuzdan silinmiştir. Bunun sonucunda geride toplam 79 ifade kalmıştır. Ortaya çıkan ifadelerin hangi temalar altında toplandığı, başka bir deyişle ifadelerin boyutlarının neler olabileceğine ilişkin çalışma, ifadelerin anlamlarına ve literatüre bağlı kalınarak yapılmıştır. Buna göre ortaya çıkan boyutlar; Davranışsal/Eylemsel Boyut, Belirsiz/Şüpheli Davranışlar Boyut, Duygusal Boyut, Bilişsel Boyut, Cinsel boyut şeklinde sıralanmıştır.

Sonrasında elde edilen 79 madde ve boyutlar kapsam geçerliğinin sağlanması için çeşitli alanlarda (İngilizce Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Özel Eğitim Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği Programları) görev yapan 12 uzmana gönderilmiştir. Bu süreçte uzmanlardan, “Madde ölçekte kalmalı mı? Madde ölçekte kalmamalı mı? Madde revize edilmeli mi? Madde nasıl revize edilmeli?” sorularına cevap vermeleri istenmiştir. Son aşamada uzmanların ölçeğe ilişkin geri bildirimleri değerlendirilmiş ve geri bildirimlere bağlı kalınarak maddelerde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere göre uzmanların anlaşılmaz bulduğu bazı ifadeler revize edilmiş ya da madde havuzundan çıkarılmıştır. Yine uzmanlardan alınan geri bildirimlere

göre cinsel aldatılma/aldatma boyutunun altına yer alan ifadeler davranışsal/eylemsel boyuta eklenmiş, cinsel boyut kaldırılmıştır. Bu düzenlemelerden sonra geriye 63 ifade kalmıştır. Boyutlar ise Davranışsal/Eylemsel Boyut, Belirsiz/Şüpheli Davranışlar Boyutu, Duygusal Boyut, Bilişsel Boyut şeklinde güncellenmiştir. Son olarak, 40 üniversite öğrencisine 63 maddelik anket okutulmuş ve soruların anlaşılıp anlaşılmadığı sorgulanmıştır. Bu öğrencilerden gelen dönütler sonrası 17 madde daha çıkarılarak pilot uygulama anketi kalan 46 maddeden oluşturulmuştur.

3.3.4.2.2. *Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ) yapı geçerliği çalışması*

Pilot uygulama, yapılan çalışmalarda hedeflenen sonuca ulaşmaya yardımcı ön girişim olarak tanımlanmaktadır (Açıl, 2015). Ön uygulamayla anketin geçerlik ve güvenilirliği, katılımcıların cevaplarına dayalı verilerle sorgulanmaktadır (Mertens, 1998). Bu çalışmadaki pilot uygulamada 46 maddelik ölçek 241 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Ardından, 46 madde üzerinden elde edilen veriler Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile incelendikten sonra ölçekleştirilen yapıda toplam 41 madde kalmıştır. Bir sonraki aşamada, ölçeği sadeleştirmek için benzer ölçümleme yapan maddeler (yüksek korelasyonlu maddeler) ayıklanarak 13 madde daha çıkarılmıştır. Ölçeğin son halinde 28 maddelik ve iki boyutlu (Belirgin Aldatılma Algısı ve Belirsiz Aldatılma Algısı) bir yapı elde edilmiştir. AFA ve DFA sürecine dair detaylı bilgi aşağıda sunulmuştur.

Kapsam geçerliğinin sağlanmasının ardından, ölçme aracının kuramsal yapıya ilişkin ölçülmek istenen özellikleri ne derece ölçebildiğini (Çokluk vd., 2010) ortaya koyabilmek için yapı geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Yapı geçerliği, ölçeğin ilgili kavram ya da kavramsal yapının tümünü ölçme yeteneğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Anastasi, 1988). Yapı geçerliği, bir ölçeğin ve bu ölçekten elde edilen puanın ne anlama geldiğini araştırmaktadır. Yapı geçerliliğini incelemek amacıyla faktör analizi, iç tutarlık analizi ve hipotez testi gibi istatistikî analiz yöntemleri kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2008). Bu çalışmada yapı geçerliği AFA ile incelenmiştir. AFA, belirlenmiş maddeler içinden aynı tip özelliği (yapı ya da faktör) ölçecek olanların belirlenmesini ve gruplandırılmasını sağlayarak ortaya çıkacak yapılarla ölçme yapabilmeyi olanak sağlamaktadır (Büyüköztürk, 2007).

46 madde olarak tasarlanan ve pilot uygulamadaki üniversite öğrencilerinin sağladığı verilere AFA tekniğinin uygulandığı çalışma grubu, 2019-2020 güz döneminde İstanbul'da

bulunan farklı üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan toplam 241 öğrenciden oluşmaktadır. Pandemi sürecinde, veri toplama linkinin kurumlarda görev yapan birçok öğretim elemanına dağıtılmasıyla veriler toplanmıştır. Veri toplama linkinin, öğretim elemanlarının da başka öğretim elemanlarına gönderilmesiyle birçok kurumdan veri toplama imkanı elde edilmiştir.

Bu çalışmada da ölçek geliştirme çalışmalarında her maddeye karşılık yaklaşık en az beş birey oranı (DeVellis, 2014) görüşü esas alınmıştır. Bu bağlamda, çalışmadaki örneklem büyüklüğü yeterli olarak değerlendirilmiştir. Verilerin toplanması, süreçte yaşanan Covid-19 salgını sebebiyle “Google Formlar’da” oluşturulan çevrimiçi formların öğrencilere ulaştırılması ve öğrencilerin anketleri cevaplamasıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın öncesinde ölçeğin uygulanacağı sınıfların öğretim elemanları ile iletişime geçilmiş ve izinler alınmış, sonrasında da öğretim elemanlarının formları kullanılan sistem üzerinden öğrencilere ulaştırması sağlanmıştır.

• Aldatılma Algısı Ölçeği’nin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

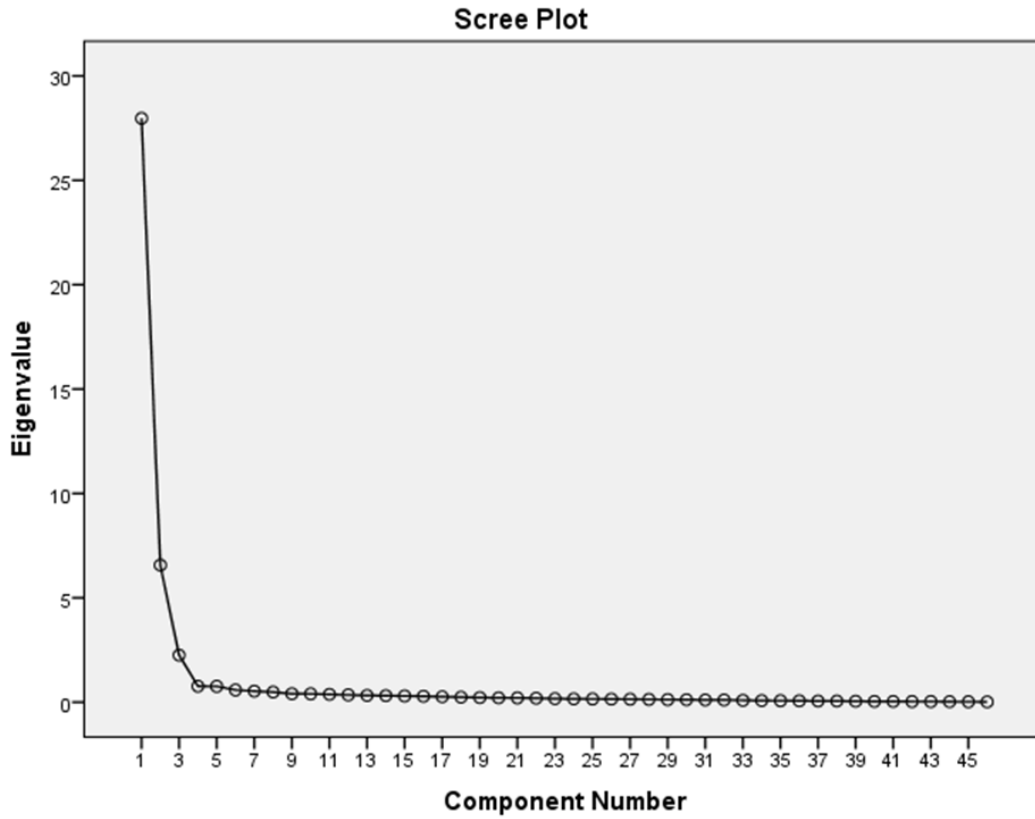
Geliştirilme aşamasında olan AAÖ’nün ilk önce maddelerin birbirleriyle ve varsa alt boyutlarla olan ilişkilerini belirlemek için AFA yapılmıştır. Bu aşamadan önce Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett değerlerine bakılmıştır. Bu değerlerin uygunluğundan sonra ölçek geliştirme aşamasında kullanılan diğer analizlere geçilmiş ve dik döndürme (varimax rotation) yapılarak çıkan maddeler Tablo 3.9’da sunulmuştur. Bartlett küresellik testi değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını açıklamaktadır. Bartlett testinin p değerinin 0,05 anlamlılık derecesinden düşük olması, değişkenler arasında faktör analizi yapmaya uygun ya da yeterli düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eğer testin sonucu anlamlı değilse değişkenler faktör analizi yapmaya uygun değildir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2010). Aynı şekilde, Kaise-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği de değişkenler arasındaki korelasyonların faktör analizine uygun olup olmadığını sınamaktadır (Sipahi vd., 2010). Bu bağlamda KMO ve Balett’s Testi değerleri Tablo 3.6’da sunulmuştur.

Tablo 3.6: KMO ve Bartlett Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçüsü		.972
Bartlett'in Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	17599.802
	df	1035
	Sig.	.000

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi KMO değerinin .97 olduğu bulunmuştur. KMO değeri 0 ve 1 arasında değişmektedir (Tavşancıl, 2002). KMO oranının 0.5'in üzerinde olması gerekmektedir. Oran ne kadar yüksek olursa veri setinin faktör analizi yapmak için o kadar iyi olduğu kabul edilmektedir (Kalaycı, 2010). Çıkan KMO sonucunun (0.97) faktör analizi yapmak için oldukça yeterli bir değer olduğu görülmektedir. Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ise, hesaplanan ki-kare değerinin manidar olduğu görülmüştür ($\chi^2_{(1035)} = 17599.802; p < .01$). Elde edilen bu sonuçla, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği kabul edilmiştir.

Tablo 3.7: Aldatılma Algısı Ölçeği Scree Plot Grafiği

Tablo 3.8: Aldatılma Algısı Ölçeği Açıklanan Toplam Varyans Miktarları*

Bileşen	Başlangıç Özdeğerler			Yüklenen Faktörlerin Karelerinin Dağılımı			Dönüştürülmüş Bileşen Matris		
	Toplam	Varyans %'si	Birikimli %	Toplam	Varyans %'si	Birikimli %	Toplam	Varyans %'si	Birikimli %
1	27.969	60.802	60.802	27.969	60.802	60.802	23.279	50.606	50.606
2	6.566	14.273	75.074	6.566	14.273	75.074	11.255	24.468	75.074
3	2.253	4.897	79.971						

* Sadece Öz-değeri 1'den büyük olan faktörler verilmiştir.

Aldatılma Algısı Ölçeği faktör desenini ortaya koymak için faktörleşme yöntemi olarak temel bileşenler analizi (Principal Component Analysis); döndürme yöntemi olarak da dik döndürme yöntemlerinden maksimum değişkenlik (varimax) yöntemi seçilmiştir. Yapılan bu analizden sonra, kavramsal anlamlılık sağlanamayan (Büyüköztürk, 2005) yüksek ilişkili maddeleri aynı faktörde toplamak amacıyla Varimax 90 derece döndürme analizinden yararlanılmıştır (Doğan, 2010). Tablo 3.8'den ve scree plot grafiğinden de görüldüğü üzere 46 madde için eigen değeri 1 olarak alındığında 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu bileşenlerin toplam varyansa yaptıkları katkı %79,97 olarak hesaplanmıştır. Sosyal Bilimler özelinde geliştirilen ölçeklerin toplam varyansının birden fazla boyut içerdiğinde toplam %40'tan fazla olanlar kabul edilebilir olarak ifade edilmekle, birlikte bu değerlerin üstü iyi olarak değerlendirilmektedir (Tavşancıl, 2010).

Açıklanan toplam varyans tablosunun yanında sıra yamaç birikinti grafiği (scree plot) incelendiğinde üçüncü bileşenin toplam varyansa yaptığı katkı %5'in altında olmasından dolayı, iki faktörlü yapının daha uygun olduğu görülmüştür. Yapılan ilk analizde bazı maddelerin düşük yük değerine sahip olduğu görülmüştür. Bu durumda maddeler sırasıyla atılmıştır. Maddelerin yeterli yüke sahip olduğu durum ortaya çıkana kadar madde atılma işlemine devam edilmiştir. Maddelerin hangi faktöre dağıldıklarını görmek için dik döndürme analizleri (varimax) yapılmıştır. Bu çalışmada da faktör yük değerinin 0.40' tan yüksek olmasına özen gösterilmiştir (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2010). Eksenlerin döndürülmesi sonrasında maddelerin bir faktördeki yükü artarken diğer faktördeki yükler azalmaktadır. Böylece faktörler kendileriyle yüksek ilişkili maddeleri bulmakta ve daha kolay yorumlanmaktadır (Tabachnick ve Fideli, 2001). Birden fazla faktör 0.10'dan daha az bir farkla yer alıyorsa bu madde binişik olarak değerlendirilmekte ve ölçme aracından kaldırılmaktadır (Büyüköztürk, 2007). Söz konusu araştırmada daha iyi yük değerlere sahip boyutların oluşması için 1 madde (24) yetersiz faktör yükü, dört madde de binişik olduğu için (8, 30, 58, 67. maddeler) analiz dışında bırakılmıştır. Bu maddelerin analiz dışı bırakılması sonucunda elde edilen 41 maddenin faktör yük değerleri Tablo 3.9'da verilmiştir.

Tablo 3.9: Faktör Analizi Neticesinde Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

Madde No	Faktör 1	Faktör 2
s12	0.965	
s38	0.963	
s7	0.960	
s20	0.954	
s23	0.953	
s79	0.946	
s5	0.942	
s54	0.936	
s4	0.929	
s15	0.926	
s45	0.919	
s81	0.903	
s78	0.903	
s2	0.897	
s18	0.874	
s41	0.873	
s14	0.855	
s19	0.848	
s6	0.842	
s62	0.832	
s11	0.818	
s32	0.760	
s74	0.739	
s51	0.723	
s26	0.696	
s37	0.682	
s82		0.814
s69		0.802
s83		0.801
s56		0.787
s55		0.746
s64		0.736
s52		0.732
s33		0.699
s70		0.699
s34		0.694
s65		0.692
s17		0.680
s36		0.675
s42		0.647
s80		0.635

Yapılan nihai işlemler neticesinde, ölçeğin 2 faktörden meydana geldiği ve her faktöre ait maddelerin de kabul edilebilir yük değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Bu analizlerde madde faktör yükleri içi en düşük değer .635; en yüksek değer de .965 olarak hesaplanmıştır.

Çıkan maddelerden sonra (8, 24, 30, 58, 67) ölçeğin toplam madde sayısı 41 olarak elde edilmiştir. Tablo 3.9'dan da anlaşıldığı üzere; birinci faktör 26 maddeden; ikinci faktör 15 maddeden meydana gelmiştir.

Diğer taraftan, bir ölçekte maddelerin bir birleriye olan korelasyon sayılarının yüksek değerde olması ölçeğin güvenilirliğine zarar verdiği belirtilmektedir (Şencan, 2005). Bu yüzden, nihai ölçekte olması gerektiği kadar yüksek korelasyona sahip maddeler ölçekte tutulmuş, diğer maddeler ise ölçekten çıkarılmıştır. DFA'dan önceki son aşama olarak da, maddelerin birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir. Bu incelemeye dayalı olarak, benzer ölçümlemeler yapan (bir başka ifade ile, birbirleriyle yüksek korelasyon gösteren) maddeler ölçme aracından çıkarılmıştır. Bu maddeler; m20, m26, m34, m56, m33, m38, m7, m23, m12, m51, m42, m36, m70 numaralı maddelerdir. Bu değerlerin birbirleri ile korelasyonları şu şekildedir: m12 ile m7 arasında $r=.96$, $p<.01$ düzeyinde, m20 ile m12 arasında $r=.95$, $p<.01$, m7 ve m38 arasında $r=.96$, $p<.01$ düzeyinde, m20 ile m23 arasında $r=.93$, $p<.01$ düzeyinde, m38 ve m58 arasında $r=.75$, $r=.96$, $p<.01$ düzeyinde, m26 ile m51 arasında $r=.78$, $p<.01$ düzeyinde, m33 ile m26 arasında $r=.81$, $p<.01$ düzeyinde, m36 ile m42 arasında $r=.72$, $p<.01$ düzeyinde, m51 ile m 70 arasında $r=.71$, $p<.01$ düzeylerinde yüksek (Büyüköztürk vd., 2016) ilişki bulunmuş ve maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Çıkarılan bu 13 madde sonrası, 28 maddelik iki boyutlu Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ)'nin DFA analizine geçilmiştir.

Bu aşamadan sonra alt boyutlarda toplanan maddelerin yordadıkları özelliğe göre Aldatılma Algısı Ölçeği'nin alt boyutlarına isimler verilmiştir. Ölçek maddeleri, yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, yabancı ve Türk literatüründen elde edilen aldatılma/aldatma kavramı ile ilgili geliştirilmiş ölçekler ve literatürün kavramsal bağlamda incelenmesiyle elde edilen temalara göre yazılmış ve bu temalardan isimlerini alan alt boyutlar ve maddeler aşağıdaki Tablo 3.10'da sunulmuştur.

Tablo 3.10: Aldatılma Algısı Ölçeği Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Bu Boyutlardan Yük Alan Maddeler

Madde Boyutu	Madde Sayısı	Maddeler
Belirgin	19	2, 4, 5, 6, 11, 14, 15, 18, 19, 32, 37, 41, 45, 54, 62, 70, 74, 78, 81,
Belirsiz	9	17, 52, 55, 64, 65, 69, 80, 82, 90

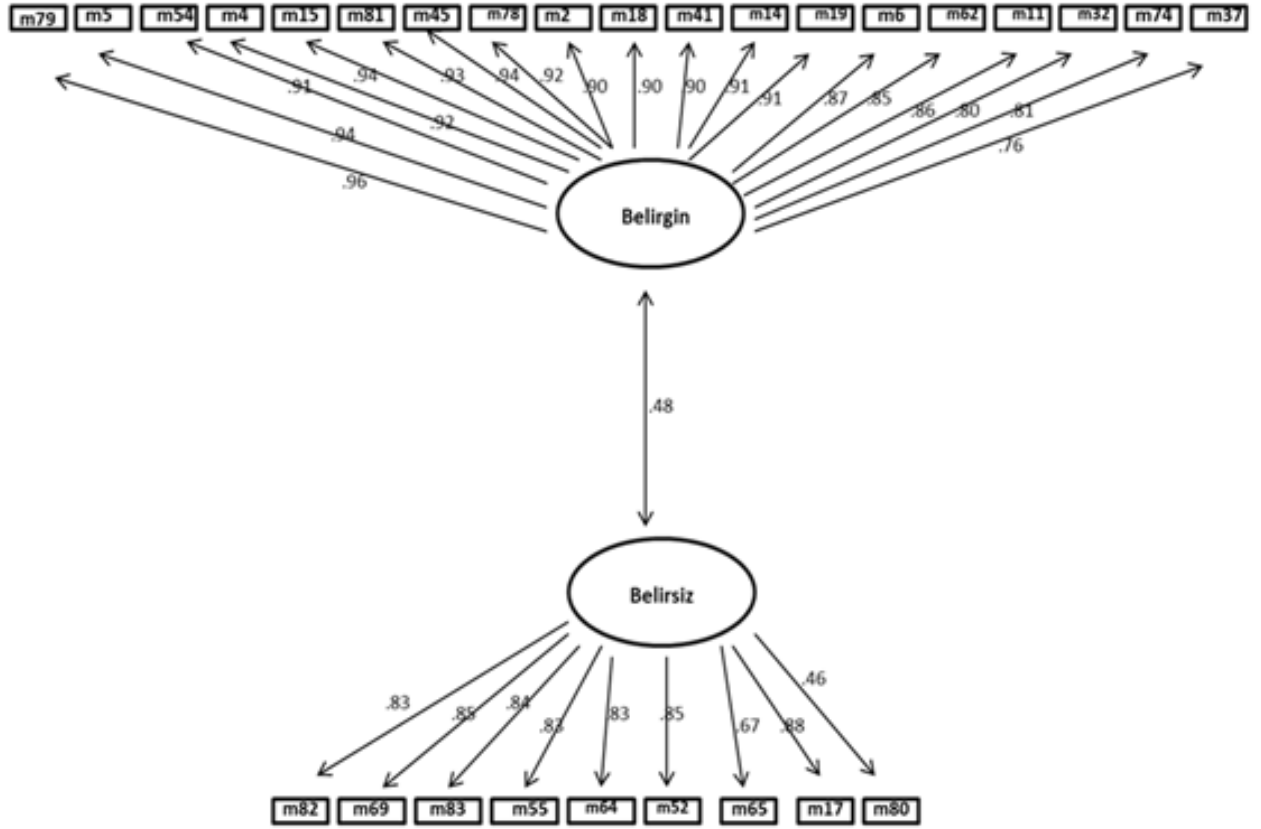
19 ifadeden oluşan 1. boyuttaki örnek maddeler şunlardır: *Başka bir kadınla/erkekle aynı yatakta uyuması, Başka bir kadını/erkeği düşünerek cinsel fanteziler kurması, Başka bir kadına/erkeğe aşık olması, Başka bir kadınla/erkek ile tatil planı yapması ya da tatile*

çıkması... Belirtilen ifadelerle bakıldığında, bu ifadelerin açık, somut ve belirgin bir şekilde aldatılma/aldatma eylemleri içeren ve karşı tarafın aldatıldığına ilişkin algı geliştirmesine neden olan davranışlar olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda da belirgin davranışların, sadakatsizlikle doğrudan ilişkili davranışlar olduğu belirtilmiştir (Moreno ve Kahumoku-Fessler, 2018; Wilson vd., 2011). Bu sebeple, bu belirgin davranışları açıklayan boyut, “Belirgin Aldatılma Algısı” olarak isimlendirilmiştir.

İkinci boyut ise 9 ifadeden oluşmaktadır. Bunlardan birkaçı şunlardır: *Başka bir kadına/erkeğe sarılması, başka bir kadına/erkeğe iltifat etmesi, sizi önemsememesi, sosyal medyadan başka bir kadını erkeği beğenerek takip etmesi...* Bu ifadelerle bakıldığında aldatılma algısının oluşumunda somut ve açık birtakım ifadelerin olmadığı; kişinin daha gizli, belirsiz düşünce ve davranışlara dayanarak aldatıldığına ilişkin algı geliştirildiği görülmektedir. Belirsiz davranışlar, açık bir ihanet belirtisinin olmadığı, ancak aldatılma/aldatma olasılığının mevcut olduğu davranışlardır (Moreno ve Kahumoku-Fessler, 2018; Wilson vd., 2011). Bu sebeple, bu davranışları kapsayan boyuta da “Belirsiz Aldatılma Algısı” denilmiştir.

• Aldatılma Algısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Bulgular

Açıklayıcı faktör analizleri sonrasında ortaya çıkan 28 maddelik Aldatılma Algısı Ölçeği’nin DFA çalışması, farklı üniversitelerin farklı bölümlerinden eğitimlerine devam eden ve Google Formlar aracılığıyla ulaşılan toplam 334 öğrenciyle yapılmıştır. AFA sonucu elde edilen faktörlerin doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek üzere Mplus 6.12 programı ile DFA yapılmıştır. DFA sonuçlarının geçerliliğinden söz edilebilmesi için uyum indekslerinin yeterlilik göstermesi beklenmektedir (Çokluk vd., 2010). Bu çalışmada yapılan DFA sonuçlarının yeterliliği; Ki-Kare uyum testi, RMSEA, CFI, TLI, SRMR uyum indeksleri ile incelenmiştir. DFA iki düzeyli olarak gerçekleştirilmiştir. Birinci düzey DFA oluşturulan faktörlerin verilerle ne derece uyum gösterdiğini belirlemek için; ikinci düzey DFA ise iki alt boyutun aldatılma algısının alt boyutu olduğunu ortaya koymak için gerçekleştirilmiştir. İki düzeyli gerçekleştirilen DFA, ölçeğin hem toplam puan üzerinden işlem yapılabilmesine hem de alt puanlar üzerinden işlem yapılabilmesine imkân tanımaktadır (Meydan ve Şeşen, 2015). Ölçeğin birinci düzey çok faktörlü DFA sonuçlarına ilişkin parametre değerlerinin olduğu yol akış şeması ve incelenen uyum indekslerine ilişkin değerlerin yer aldığı şekil (Şekil: 3.5) aşağıda sunulmuştur.

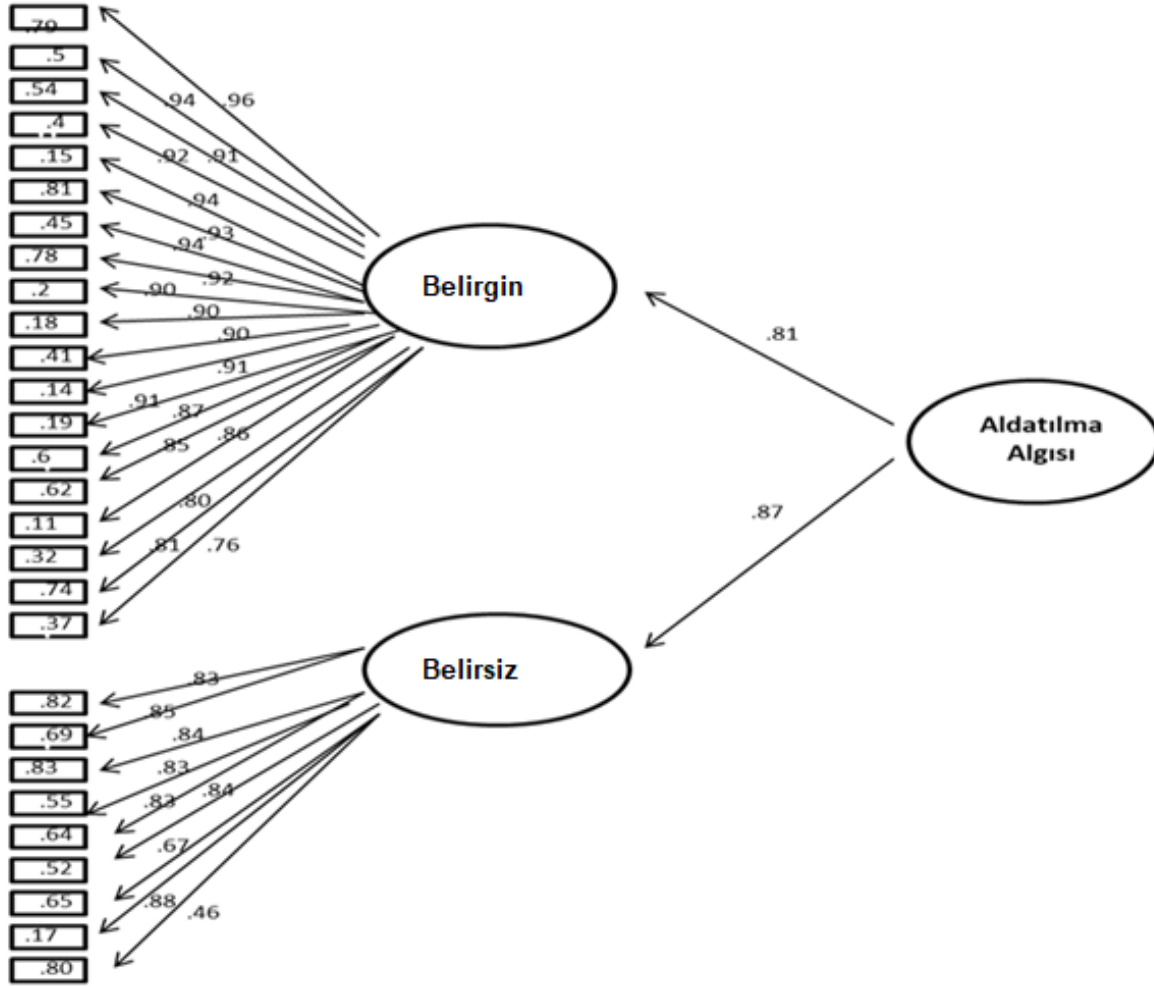
Şekil 3.5: Aldatılma Algısı Ölçeği 1. Düzey DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Tablo 3.11: Aldatılma Algısı Ölçeği İncelenen Uyum İndekslerine İlişkin Değerler

Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum*	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	4.21
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	0.09
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	0.91
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq 0.90$	0.90
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	0.07

* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'den (2003) alıntılanmıştır.

Tablo 3.11'deki uyum indeksleri ölçeğin iki boyutlu yapısının doğrulandığını göstermektedir. Ölçeğin ikinci düzey çok faktörlü DFA sonuçlarına ilişkin parametre değerlerinin olduğu yol akış şeması ve incelenen uyum indekslerine ilişkin değerlerin yer aldığı şekil (Şekil: 3.6) aşağıda sunulmuştur.

Şekil 3.6: Aldatılma Algısı Ölçeği 2. Düzey DFA Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Tablo 3.12: Aldatılma Algısı Ölçeği İncelenen Uyum İndekslerine İlişkin Değerler

Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum*	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	3.36
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	.08
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	.90
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq .90$	.90
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	.08

* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'den (2003) alıntılanmıştır.

Tablo 3.12'deki uyum indeksleri incelendiğinde, elde edilen değerler yine iki boyutlu ölçek yapısının kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

3.3.4.2.3. Aldatılma Algısı Ölçeği ölçüt/kriter geçerliği

Bir ölçme aracının geçerliğinin kanıtlanmasının diğer bir yolu da bu yeni oluşturulan ölçme aracıyla benzer yapıları ölçen başka bir ölçme aracı arasındaki ilişkinin incelenmesidir (Kline, 2005). Yeni hazırlanan ölçme aracından elde edilen puanlar, diğer eşdeğer veya alternatif ölçekten alınan puanlarla örtüşürse, yeni geliştirilen aracın kriter geçerliğine sahip olduğu söylenebilmektedir (Kırcaali-İftar, 1999). Ölçeklerin geçerlik düzeyleri, geçerlik katsayısının hesaplanmasıyla belirlenmektedir. Geçerlik katsayısı, ölçekten elde edilen değerlerle ölçeğin kullanılış amacına göre belirlenen kriterler arasındaki ilişki katsayısıdır. Bu katsayı -1.00 ile +1.00 arasında değerler almaktadır. İlişki katsayısı ne kadar yüksek olursa, ölçek amaca o kadar iyi hizmet etmektedir (Ercan ve Kan, 2004).

AAÖ'nin ölçüt geçerliği için Maltepe Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde eğitime devam eden toplam 125 kişiden "Google Formlar" aracılığı ile veri toplanmıştır. İlgili ölçeğin ölçüt geçerliğini belirlemek için, Romantik Kıskançlık Ölçeği ve Aldatmaya Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

• Aldatılma Algısı Ölçeği'nin Ölçüt Geçerliği için Kullanılan Veri Toplama Araçları

Romantik Kıskançlık Ölçeği

Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ) Pines ve Aronson (1983) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin, Türk toplumuna uyarlama çalışmaları ise Demirtaş (2004) tarafından gerçekleştirmiştir. Ölçek 129 maddeden oluşmuş yedili Likert tipi bir ölçektir (1=hiç katılmıyorum, 7=tamamen katılıyorum). Ölçekte ters puanlanan maddeler bulunmamaktadır. Ölçeğin kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri olmak üzere toplam olarak 5 alt boyutu bulunmaktadır. RKÖ'nin iç tutarlılık (Cronbach alfa) katsayısı, Demirtaş (2004) tarafından $\alpha = .92$ bulunmuştur. AAÖ ile karşılaştırmada bu ölçeğin yalnızca Kıskançlık Tetikleyicileri boyutu ele alınmıştır. Bunun nedeni, aldatılma algısının olası Kıskançlık Tetikleyicileri ile örtüşmesidir. Demirtaş'ın (2004) geçerlik analizi sonuçlarına göre, Kıskançlık Tetikleyicileri boyutu %69 varyans açıklamaktadır.

Aldatmaya Yönelik Tutum Ölçeği

Aldatmaya Yönelik Tutum Ölçeği (AYTÖ), Whatley (2008) tarafından geliştirilmiş bir ölçek olmakla birlikte 6 maddesi ters puanlanan 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek bir boyut altında toplanmaktadır. Ölçeğin Türk toplumuna uyarlanması Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2014) tarafından yapılmıştır. Uyarlanan ölçeğin aynı şekilde 6 maddesi tersine puanlanmaktadır. Ölçek toplam 12 maddeden, olumlu ve olumsuz olmak üzere 2 boyuttan meydana gelmektedir. Ölçeğin güvenirlik kat sayısı ise Toplu-Demirtaş ve diğerleri (2014) tarafından $\alpha=.80$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre ölçek geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kabul edilmektedir.

Tablo 3.13: Aldatılma Algısı Ölçeği Ölçüt Geçerliliğine İlişkin Karşılaştırmalı Bulgular

Ölçekler ve Boyutları	Belirgin/Açık Boyut (r)	Belirsiz Boyut (r)	Aldatılma Algısı Toplam Puan (r)
RKÖ Kıskançlık Tetikleyicileri	.36	.24	.34
Aldatmaya Yönelik Tutum	.22	.23	.24

** p<.01

Aldatılma Algısı Ölçeği'ni benzer bir ölçek ile kıyaslamak, geçerlik ve güvenirliğini test etmek için RKÖ Kıskançlık Tetikleyicileri boyutu ve AYTÖ Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklerin kullanılmasının sebebi, her iki ölçekte de aldatmaya ilişkin ifadelerin yer almasıdır. Dolayısıyla Aldatılma Algısı Ölçeği, RKÖ Kıskançlık Tetikleyicileri boyutu ve AYTÖ Ölçeği birlikte analiz edilmiştir. RKÖ Kıskançlık Tetikleyicileri boyutu ile AYTÖ aldatılma konusundaki davranışlara/tutumlara odaklanmasına rağmen, üniversite öğrencilerinin algılarına odaklanan Aldatılma Algısı Ölçeği ile RKÖ Kıskançlık Tetikleyicileri boyutu ve AYTÖ arasında pozitif yönlü ilişkiler ($r_{AAÖ-RKÖkt}=.34$, $p<.01$; $r_{AAÖ-AYTÖ}=.24$, $p<.01$) bulunması bu çalışmada geliştirilen Aldatılma Algısı Ölçeği'nin kriter/ölçüt geçerliğini sağladığını göstermektedir. Aldatılma Algısı Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.01$).

3.3.4.3. Aldatılma Algısı Ölçeği güvenirlik analizi

Ölçme aracının güvenirliğini ortaya koymak için, başka bir deyişle iç tutarlılığını tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenirlik katsayısından yararlanılmaktadır (Gözüm ve

Aksayan, 2003). Güvenilirlik katsayısının 0.90 ve üzerinde olması çok yüksek düzeyde güvenilir olduğunu; 0.80-0.90 arasında olması yüksek düzeyde güvenilir olduğunu, 0.70-0.80 arasında olması ise güvenilir olduğunu belirtmektedir (Creswell, 2002).

Tablo 3.14: Aldatılma Algısı Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Güvenirlik Katsayıları

AAÖ Faktörler	Croanbach Alpha
Belirgin Aldatılma Algısı	.96
Belirsiz Aldatılma Algısı	.97
Aldatılma Algısı (Toplam)	.95

Tablo 3.14'e göre, Aldatılma Algısı Ölçeği'nin güvenilirlik katsayılarının çok yüksek değerlerde olduğu görülmektedir. Alt boyutlarda Cronbach Alpha katsayısı .90'ın üzerinde, toplam için güvenilirlik katsayısı ise $\alpha=.95$ bulunmuştur. Bu işlemler yapıldıktan sonra ölçekten elde edilen toplam puan ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin ayırt edici işlemlere başvurulmuş ve testin üst-alt çeyreklerine ilişkin bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.

3.3.4.3.1. Aldatılma Algısı Ölçeği madde ayırt ediciliğine ilişkin bulgular

Aldatılma Algısı Ölçeği maddelerinin toplam puanı yordama gücünü belirlemek ve ayırt edicilik düzeylerini saptamak için madde analizi yapılmıştır. Bu amaçla madde toplam korelasyonlarına bakılmıştır ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırmaları yapılmıştır. Madde toplam korelasyonuna Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu ile bakılmıştır. %27'lik alt-üst grup karşılaştırılmasında ise ilişkisiz örneklem t-testinden yararlanılmıştır.

Tablo 3.15: Aldatılma Algısı Ölçeği Madde –Toplam Korelasyonu Alt Üst %27 Gruplar Arası Farkın T testi Sonuçları

Madde No	Madde-Toplam Korelasyon Katsayısı	Alt- Üst %27 Gruplararası Fark	p**
M79	.51	3.95	.00
M5	.46	3.67	.00
M54	.54	4.24	.00
M4	.49	4.14	.00
M15	.48	4.11	.00
M45	.51	4.09	.00
M81	.56	5.04	.00
M78	.52	3.75	.00
M2	.46	4.14	.00
M18	.53	4.62	.00
M41	.54	4.59	.00
M14	.55	4.86	.00
M19	.52	3.96	.00
M6	.46	3.38	.00
M62	.55	4.48	.00
M11	.54	4.95	.00
M32	.55	4.50	.00

M74	.65	6.14	.00
M37	.62	6.23	.00
M82	.84	8.68	.00
M69	.70	7.57	.00
M83	.64	8.58	.00
M56	.72	8.44	.00
M64	.71	9.18	.00
M52	.38	8.75	.00
M65	.56	10.89	.00
M17	.81	2.43	.00
M80	.73	7.35	.00

** p<.01

İç tutarlılığın hesaplanmasında kullanılan bir diğer yol, madde toplam puan ve madde kalan korelasyonlarının hesaplanmasıdır. Madde toplam korelasyonu (Item Total Correlation) her ölçek maddesinden elde edilen puan (her bir test maddesinin varyansı) ile ölçekten elde edilen toplam puan arasındaki ilişkinin hesaplanmasıyla elde edilmektedir. Pearson Momentler Çarpımı korelasyonunun düzeltilmiş formülü (madde çıkarma korelasyonu) ile her bir maddeden elde edilen sonucun anlamlılık düzeyine bakılmaktadır. O maddenin ölçtüğü değişkenin, tüm ölçeğin ölçtüğü değişken ile ilişkisi varsa o madde ölçekte kalmakta; ilişkili olmayan maddeler ise ölçekten çıkarılmaktadır. Madde geriye kalan korelasyonunda ise bir maddeden alınan puan ile o madde dışındaki tüm ölçekten alınan puan arasındaki ilişkiye bakılmaktadır (Ergin, 1995).

Aldatılma Algısı Ölçeği'ne ait madde toplam korelasyonu değerleri incelendiğinde ölçekte bulunan 28 maddenin madde toplam korelasyon değerlerinin .46 ile .84 arasında olduğu belirlenmiştir. Madde-toplam puan korelasyon katsayılarının pozitif yönde .30 veya üzerinde olması, ölçekteki maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiğini, benzer davranışları örneklendirdiğini ve ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2011). Buna göre Aldatılma Algısı Ölçeği'nin iç tutarlılığının yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda madde puanları incelendiğinde, maddeler arasında tutarlılık olduğu da belirlenmiştir. Aldatılma Algısı Ölçeği'nde bulunan 28 maddeye alt üst grup ortalamalarına dayalı (iç tutarlılık ölçütüne dayalı) madde analizi tekniği uygulanmıştır. Bu yöntem ile madde seçimi yapılırken bireylerin ölçek puanları küçükten büyüğe doğru sıralanmıştır. Bu sıralamaya göre 334 kişilik katılımcının ilk %27'si üst grup olarak, son %27'si alt grup olarak belirlenmiştir. Ölçek puanları dağılımının iki ucundaki %27'lik alt ve üst grupların her bir ölçek maddesi için bağımsız gruplara yönelik t testi ile ortalamaları arasındaki fark incelenmiştir. Maddelerin ayırt ediciliğinin kararının verilmesinde kullanılan %27 alt ve üst değerlerinin tüm maddeler için anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$).

3.3.4.3.2. Aldatılma Algısı Ölçeği test tekrar çalışması

Aldatılma Algısı Ölçeği test tekrar test güvenirliği çalışması iki hafta ara ile aynı örneklem grubundan 82 kişiye uygulanmıştır. Bu çalışma grubu, Maltepe Üniversitesi'nde üniversiteye devam eden farklı bölümlerden öğrencilerden oluşturulmuştur.

Tablo 3.16: Test Tekrar Test Güvenirliğine İlişkin Bağımlı Örneklem t-Testi Sonuçları

	Ölçüm	N	x	ss	sd	t	p*
Belirgin Aldatılma Algısı	1.uygulama	82	2.30	1.27	81	18.85	.06
	2.uygulama	82	2.28	1.21			
Belirsiz Aldatılma Algısı	1.uygulama	82	2.36	1.33	81	19.75	.09
	2.uygulama	82	2.34	1.47			
Aldatılma Algısı Toplam Puan	1.uygulama	82	2.37	.32	81	22.40	.08
	2.uygulama	82	2.32	1.23			

* p<.05

Tablo 3.16'da görüldüğü üzere, İki hafta ara ile gerçekleştirilen uygulama puanları arasında istatistiksel olarak hem belirgin aldatılma algısı ($t(81)=18.85$, $p>.05$) hem de belirsiz aldatılma algısı ($t(81)=19.75$, $p>.05$) alt boyutlarının yanı sıra toplam puanda da ($t(81)=22.40$, $p>.05$) anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Ayrıca, iki uygulama sonuçları arasındaki korelasyon katsayısı da incelenmiştir. Uygulalar arası korelasyon katsayısı, belirgin aldatılma algısında $r=.88$, $p<.01$, belirsiz aldatılma algısında $r=.85$, $p<.01$ ve toplam aldatılma algısında $r=.86$, $p<.01$ olarak bulunmuştur. Bu durumda geliştirilen ölçeğin test tekrar test güvenirliğinden bahsedilebilmesi için gerekli şartları sağladığı görülmektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasına geçilmeden önce araştırma sürecinde kullanılması amaçlanan ölçekleri kullanabilmek için ölçek sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır (Ek:5). Sonrasında ise, araştırmada izin alınan ölçeklerin kullanılarak veri toplanması için gereken etik onay Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 08.01.2021 tarihinde alınmıştır (Ek:6). Gerekli izinlerin ve etik onayın alınması sonrası, araştırma verileri, İstanbul'daki farklı vakıf ve

devlet üniversitelerinin farklı bölümlerinde okuyan öğrencilerden 2020-2021 bahar döneminde toplanmıştır. Veri toplama süreci, Covid-19 pandemi dönemine denk gelmesi sebebiyle “Google Formlar” aracılığı ile çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Veri toplama linki, öğretim elemanları tarafından başka öğretim elemanlarına da ulaştırılmış, böylelikle birçok öğrenciden veri toplanmıştır. E-anket formunda örnekleme oluşturan kişilerin Gönüllü Katılım Onamları kayıt altına alınmıştır (Ek:7). Formlar, öğretim elemanları aracılığı ile ilgili üniversitelerde pandemi sürecinde eğitim-öğretimde kullanılan çevrimiçi sistemler (Blackboard, Zoom, Teams, vb.) üzerinden öğrencilere iletilmiştir. Toplanan tüm veriler içerisinde sadece romantik ilişkisi olan 18-30 yaş arasındaki 633 üniversite öğrencisinin cevapları araştırmanın veri setine dahil edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 21 Paket Programı ve MPLUS 6.12 Paket Programından yararlanılmıştır. İlk olarak, veri setindeki kayıp değerler ve uç değerler belirlenerek veri seti sadeleştirilmiştir. İkinci aşamada, veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Araştırma değişkenlerinin Kurtosis (Basıklık)-Skewness (Çarpıklık) değerlerinin ± 2 aralığında olması (Bachman, 2004) referans alınarak normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Tablo: 4.1.). Sonrasında, araştırma değişkenlerinin düzeyleri her bir değişkenin ortalamaları üzerinden hesaplanmıştır (Tablo: 4.2). Ayrıca, YEM regresyon temelli bir analiz olduğundan, regresyon için ön koşul olan çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma değişkenleri arasında çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığı araştırma değişkenleri arasındaki ilişki katsayıları üzerinden kontrol edilmiştir (Kline, 2015). Araştırma değişkenleri arasındaki ilişki katsayılarına göre çoklu doğrusal bağlantı sorunu olmadığı da tespit edilmiştir (Tablo: 4.3.). Ardından, YEM analiz ile araştırmanın teorik modeli test edilmiştir. Referans alınan uyum kriterleri ilgili tabloda (Tablo: 4.4) verilmiş ve bu kriterlere göre modelin uyumu değerlendirilmiştir. Son olarak, veriler normal dağılım gösterdiği için araştırmanın bağımlı değişkeni olan ilişki doyumu düzeyleri üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerine göre incelenmiştir. Bu kapsamda, üniversite öğrencilerinin ilişki doyumu düzeylerinin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermedikleri Bağımsız Gruplar *t* Testi ve F Testi (One-Way ANOVA) kullanılarak belirlenmiştir. Bu testlerde .05 anlamlılık düzeyi referans alınmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada yapılan analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin ‘bağlanma stilleri’, ‘kendine saygı’, ‘aldatılma algısı’ ve ‘ilişki doyumu’ düzeyi ile ilgili yapılan istatistiki incelemeler ve modelin testine geçmeden önce yapılan analizler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.1: Değişkenlere Ait Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık
Güvenli Bağlanma	.344	.114
Kayıtsız Bağlanma	-.071	-.480
Saplantılı Bağlanma	-.182	-.521
Korkulu Bağlanma	-.074	-.126
Olumlu Kendine Saygı	.719	-.102
Olumsuz Kendine Saygı	-.452	-.367
Belirgin Aldatılma Algısı	-.959	-.713
Belirsiz Aldatılma Algısı	-.126	-.425
Aldatılma Algısı	-.758	-.863
İlişki Doyumu	.042	.747

Tablo 4.1’de araştırma değişkenleri ve boyutlarına ait Kurtosis-Skewness puanlarının ± 2 aralığında seyrettiği görülmektedir. Kurtosis-Skewness için ± 2 aralığında olması, dağılımın normal dağılım olduğunu göstermektedir (Bachman, 2004). Ardından, araştırma değişkenleri ve boyutları üzerinden üniversite öğrencilerinin görüşlerinin düzeyleri, aldıkları puanların betimsel istatistikleri hesaplanarak belirlenmiştir (Tablo: 4.2.).

Tablo 4.2: Değişkenlerin Betimsel İstatistikleri

Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss	Min.	Max.
Güvenli Bağlanma	633	3.68**	.99	1	7
Kayıtsız Bağlanma	633	4.65**	1.08	2	7
Saplantılı Bağlanma	633	3.45**	1.03	1	6
Korkulu Bağlanma	633	4.79**	0.93	2	7
Olumlu Kendine Saygı	633	2.71*	.48	1	5
Olumsuz Kendine Saygı	633	3.99*	1.06	2.27	5
Belirgin Aldatılma Algısı	633	3.71*	.97	1	5
Belirsiz Aldatılma Algısı	633	3.03*	.84	1	5
Toplam Aldatılma Algısı	633	3.49*	.71	1	5
İlişki Doyumu	633	4.91**	1.54	2.71	7

* 1.00-1.79=Çok düşük; 1.80-2.59=Düşük; 2.60-3.39=Orta; 3.40-4.19=Yüksek; 4.20-5.00=Çok yüksek

** 1.00-1.85=Çok çok düşük; 1.86-2.71=Çok düşük; 2.72-3.57=Düşük; 3.58-4.43=Orta; 4.44-5.29=Yüksek; 5.30-6.15=Çok Yüksek; 6.16-7.00=Çok çok yüksek

Tablo 4.2'ye göre; üniversite öğrencilerinin Güvenli Bağlanma ($\bar{x}$ =3.68; ss.=0.99) ve Saplantılı Bağlanma ($\bar{x}$ =3.45; ss.=1.03) puan ortalamaları orta düzeydeyken; Kayıtsız

Bağlanma ($\bar{x}$ =4.65; ss.=1.08) ve Korkulu Bağlanma puan ortalamaları ($\bar{x}$ =4.79; ss.=0.93) yüksek düzeyde görülmektedir. Kendine Saygı ölçeğinden elde edilen puanlara bakıldığında; katılımcıların Olumlu Kendine Saygı puan ortalaması orta düzeydeyken ($\bar{x}$ =2.71; ss.=0.48), Olumsuz Kendine Saygı puan ortalaması yüksek düzeydedir ($\bar{x}$ =3.99; ss.=1.06). Üniversite öğrencilerinin Aldatılma Algısı puanlarına bakıldığında ise, toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde ($\bar{x}$ =3.49; ss.=0.71) olduğu görülmektedir. Belirgin Aldatılma Algısı puan ortalaması yine yüksek düzeydeyken ($\bar{x}$ =3.71; ss.=.97), Belirsiz Aldatılma Algısı puan ortalamasının orta düzeyde ($\bar{x}$ =3.03; ss.=0.84) olduğu görülmüştür. Son olarak, üniversite öğrencilerinin İlişki Doyumu puan ortalamasının da yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\bar{x}$ =4.91; ss.=1.54).

Araştırmanın ilk sorusu; “Üniversite öğrencilerinde ‘güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri’ ve ‘olumlu ve olumsuz kendine saygı türleri’ ile ‘romantik ilişki doyumu’ arasındaki ilişkide ‘aldatılma algısı’ aracı bir rol oynamakta mıdır?” şeklindedir. Bu soruya ilişkin analiz, YEM ile teorik modelin test edilmesi şeklindedir. Model testine geçmeden önce, YEM için gerekli koşullar gözetilmiştir. İlk olarak, araştırma değişkenlerine ait verilerde kayıp değerler çıkarılmıştır. Ardından, araştırma değişkenlerinin (boyutları ile birlikte) normal dağılım gösterdikleri yukarıdaki Tablo 4.1'e göre belirlenmiştir. Sonraki aşamada, araştırma değişkenleri (boyutları ile birlikte) arasındaki ilişki katsayıları incelenmiş ve çoklu doğrusal bağlantı durumu kontrol edilmiştir. Tabacknick ve Fidell (2015) değişkenler arasında .90 ve üzeri ilişki çıkmasının çoklu bağlantı problemi oluşturduğunu belirtmektedir. Yapılan incelemede çoklu doğrusal bağlantı problemine sebep oluşturan bir değişken görülmemiştir.

Tablo 4.3: Bağımsız Değişkenler ile Bağımlı Değişken Arasındaki Korelasyon Katsayıları

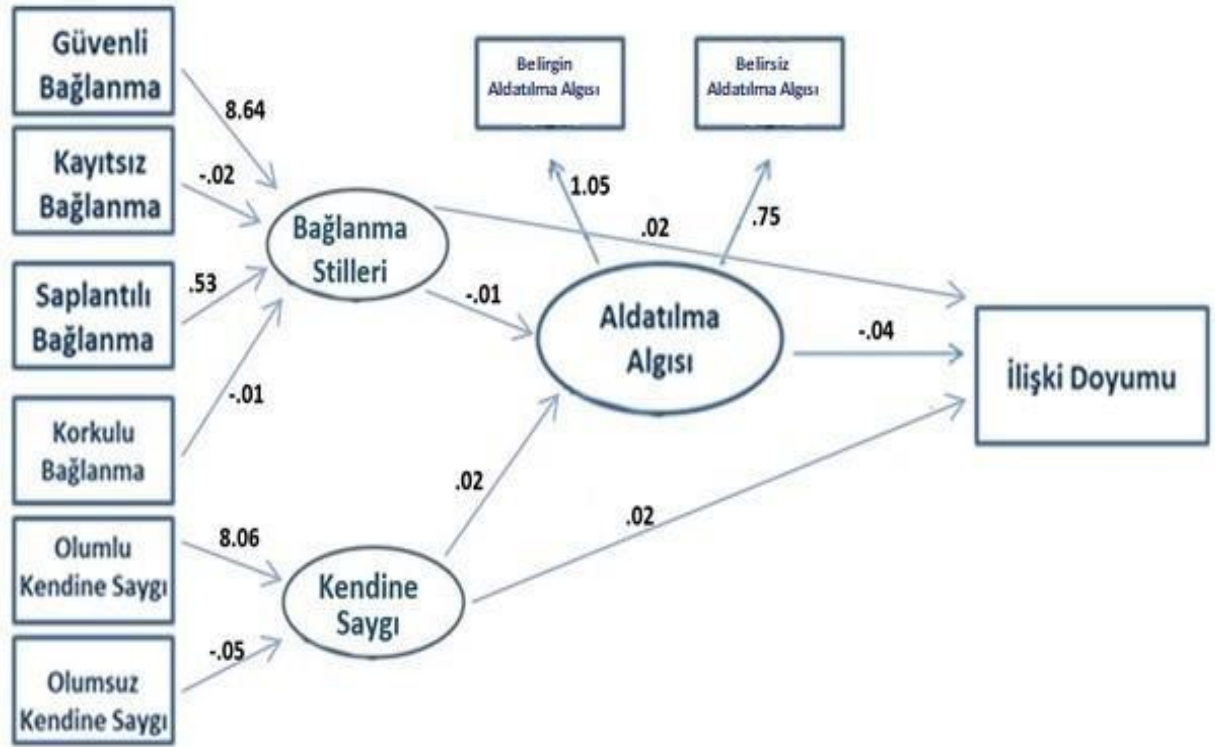
Bağımsız Değişkenler	İlişki Doyumu (r)
Güvenli Bağlanma	.16**
Kayıtsız Bağlanma	-.76**
Saplantılı Bağlanma	-.10
Korkulu Bağlanma	-.26
Olumlu Kendine Saygı	.74**
Olumsuz Kendine Saygı	-.21**
Belirgin Aldatılma Algısı	.20**
Belirsiz Aldatılma Algısı	.23**

*p<.05; **p<.01

Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi bağımsız değişken olarak ilişki doyumu, güvenli bağlanma ($r=.16$, $p<.01$) ile pozitif yönde, kayıtsız bağlanma ($r=-.76$, $p<.01$) ile de negatif

yönde ilişkili bulunmaktadır. Öte yandan saplantılı ($r=-.10$, $p>.05$) ve korkulu ($r=-.26$, $p>.05$) bağlanma ile ilişki doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmemiştir. İlişki doyumu ile kendine saygı arasındaki ilişkiye bakıldığında; ilişki doyumunun olumlu kendine saygı ($r=.74$, $p<.05$) ile pozitif yönde, olumsuz kendine saygı ($r=-.21$, $p<.05$) ile de negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Son olarak aldatılma algısı açısından, ilişki doyumu ile hem belirgin ($r=-.20$, $p<.01$) hem de belirsiz ($r=-.23$, $p<.01$) aldatılma algısı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ilişkiler elde edilmiştir.

Teorik olarak ele alınan modelin test edilmesinden önce, birbirlerini tamamlar yapıda olmasalar da Bağlanma Stilleri ve Kendine Saygı genel puanları ile öncü model testi yapılmıştır. Bu öncü model testine ait bulgular aşağıda (Şekil: 4.1) ve (Tablo: 4.4)'de sunulmuştur. Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi bağımsız değişken olarak ilişki doyumu, güvenli bağlanma ($r=.16$, $p<.01$) ile pozitif yönde, kayıtsız bağlanma ($r=-.76$, $p<.01$) ile de negatif yönde ilişkili bulunmaktadır. Öte yandan saplantılı ($r=-.10$, $p>.05$) ve korkulu ($r=-.26$, $p>.05$) bağlanma ile ilişki doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmemiştir. İlişki doyumu ile kendine saygı arasındaki ilişkiye bakıldığında; ilişki doyumunun olumlu kendine saygı ($r=.74$, $p<.05$) ile pozitif yönde, olumsuz kendine saygı ($r=-.21$, $p<.05$) ile de negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Son olarak aldatılma algısı açısından, ilişki doyumu ile hem belirgin ($r=-.20$, $p<.01$) hem de belirsiz ($r=-.23$, $p<.01$) aldatılma algısı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ilişkiler elde edilmiştir.

Şekil 4.1: Bağlanma Stilleri ve Kendine Saygı ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolünün İncelenmesine İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli

Şekil 4.1’de teorik modelin testine dair bulgular yer almaktadır. Test edilen modele ilişkin uyum indeksleri aşağıda yer almaktadır (Tablo: 4.4).

Tablo 4.4: Bağlanma Stilleri ve Kendine Saygı ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolüne Yönelik Modelin Uyum İstatistikleri

Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum*	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	7.10
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	1.46
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	.74
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq .90$	.59
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	.13

* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller’den (2003) alıntılanmıştır.

Tablo 4.4’teki değerlere göre; test edilen model, uyum parametrelerini karşılamamaktadır. Bu nedenle, teorik açıdan araştırmanın ilk aşamasında geliştirilen modelin testine geçilmiştir.

İlk olarak, teorik olarak önerilen modele ilişkin yapılan incelemede öngörülen iki bağımsız değişkenin (Saplantılı ve Korkulu bağlanma stilleri) bağımlı değişken (İlişki Doyumu) ile anlamlı ilişkiye sahip olmadığı belirlenmiştir (Tablo: 4.3.). Bu nedenle,

Saplantılı ve Korkulu bağlanma stilleri bağımsız değişkenler arasından çıkarılmış ve model güncellenmiştir.

Yapılan aşağıdaki kontrollerde de, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri çıkarılan güncellenmiş modelin YEM analizine uygun olduğunu göstermektedir. Teorik model test edilirken Baron ve Kenny'nin (1986) önerdiği yaklaşım referans alınmıştır. Referans alınan bu yaklaşım şu adımları içermektedir;

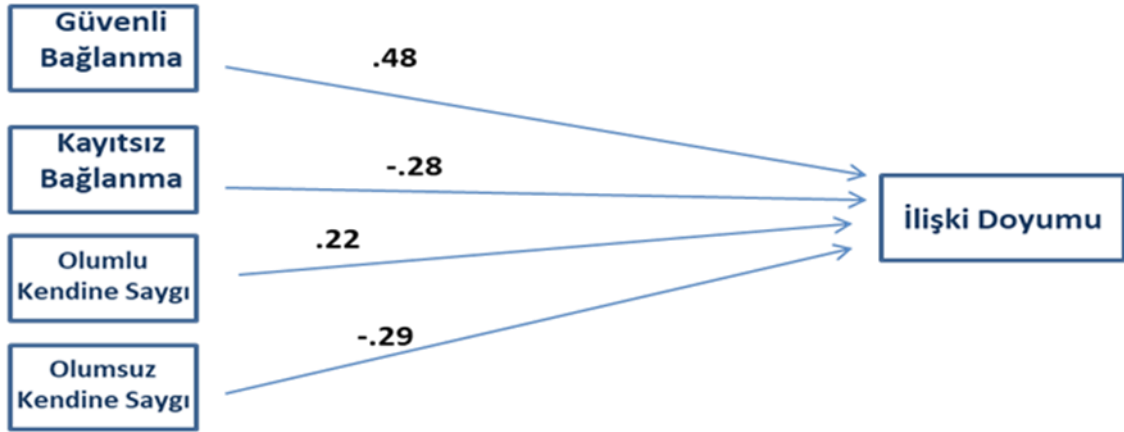
1- Bağımsız değişkenlerin (güvenli bağlanma, kayıtsız bağlanma, olumlu kendine saygı, olumsuz kendine saygı), bağımlı değişken (ilişki doyumu) ile arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.

2- Bağımsız değişkenlerin (güvenli bağlanma, kayıtsız bağlanma, olumlu kendine saygı, olumsuz kendine saygı), aracı değişken (aldatılma algısı) ile arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.

3- Aracı değişkenin (aldatılma algısı), bağımlı değişken (ilişki doyumu) ile arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.

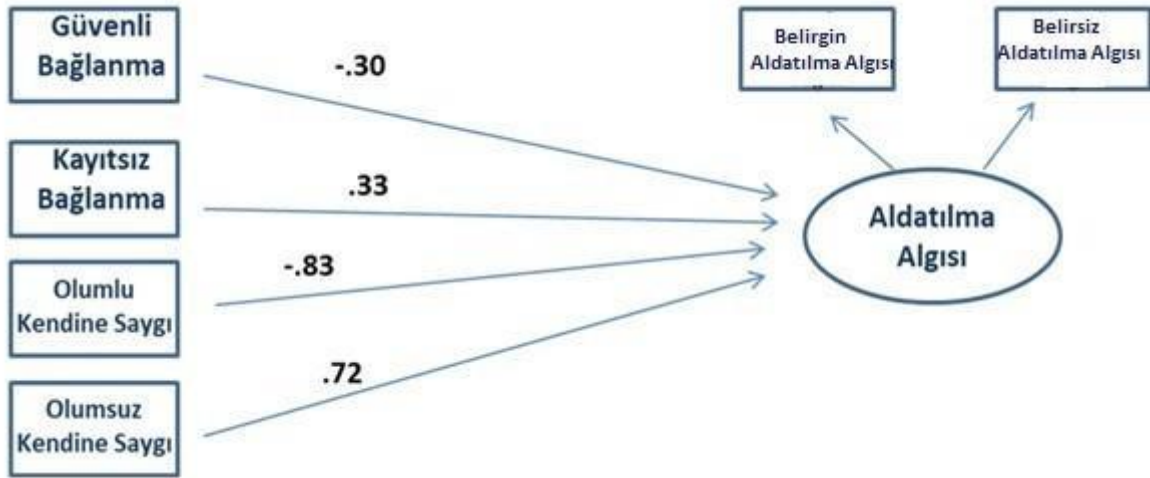
4- Aracı değişken (aldatılma algısı) modele dahil olduğunda, bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki doğrudan ilişki azalmalıdır/anlamsızlaşmalıdır.

Bu dört öneri karşılandığında aracılık rolü test edilen değişkenin kısmi ya da tam aracı rolü olup olmadığına karar verilebilmektedir. Bu kriterlere göre, teorik modelin testine ait analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Şekil 4.2: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri ve Olumlu ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli

Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiler Şekil 4.2’de görülmektedir. Bu şekilde yer alan ilişki katsayıları ($\beta_{GB-ID}=.48$, $\beta_{KB-ID}=-.28$, $\beta_{OuKS-ID}=.22$, $\beta_{OzKS-ID}=-.29$; $p<.05$) kriter 1’i (bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişkiler) karşılamaktadır.

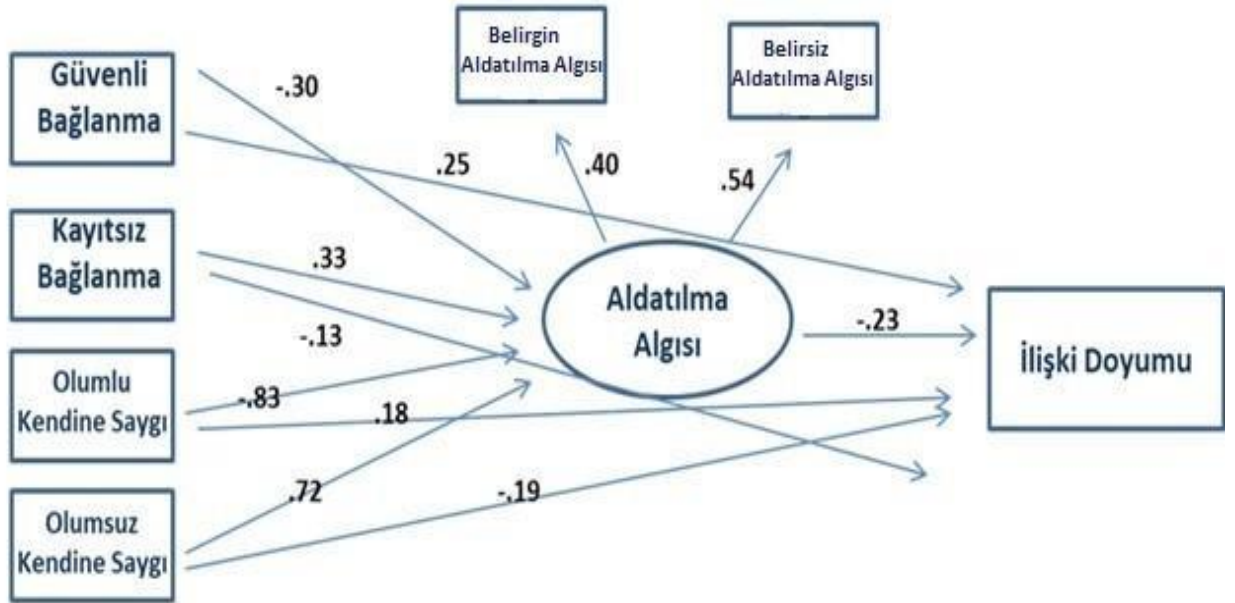
Şekil 4.3: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri ve Olumlu ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle Aldatılma Algısı Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli

Bağımsız değişkenler ile aracı değişken arasındaki ilişkiler Şekil 4.3’te görülmektedir. Bu şekilde yer alan ilişki katsayıları ($\beta_{GB-AA}=-.30$, $\beta_{KB-AA}=.33$, $\beta_{OuKS-AA}=-.83$, $\beta_{OzKS-AA}=.72$; $p<.05$) kriter 2’yi (bağımsız değişkenler ile aracı değişken arasında anlamlı ilişkiler) karşılamaktadır.

Şekil 4.4: Aldatılma Algısı ile İlişki Doyumu Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli

Aracı değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişki Şekil 4.4'te görülmektedir. Bu şekilde yer alan ilişki katsayısı ($\beta_{AA-ID} = -.23$; $p < .05$) kriter 3'ü (aracı değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı ilişki) karşılamaktadır.

Şekil 4.5: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri Ve Olumlu Ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolünün İncelenmesine İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli

Şekil 4.5'te teorik modelin testine dair bulgular yer almaktadır. Test edilen modele ilişkin uyum indeksleri aşağıda yer almaktadır (Tablo: 4.5).

Tablo 4.5: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri Ve Olumlu Ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolüne Yönelik Modelin Uyum İstatistikleri

Model Uyum Kriteri	Mükemmel Uyum*	Kabul Edilebilir Uyum	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$	0.69
RMSEA	$RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$	0.04
CFI	$CFI \geq 0.95$	$CFI \geq 0.90$	0.91
TLI	$TLI \geq 0.95$	$TLI \geq 0.90$	0.91
SRMR	$SRMR \leq 0.05$	$0.05 < SRMR \leq 0.10$	0.01

* Uyum İndeksi Parametreleri Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller'den (2003) alıntılanmıştır.

Tablo 4.5'deki değerlere göre, test edilen model mükemmel uyum parametrelerini karşılamaktadır. Modeldeki yolların anlamlı olup olmadıkları aşağıdaki Tablo 4.6'da özetlenmiştir.

Tablo 4.6: Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma Stilleri Ve Olumlu Ve Olumsuz Kendine Saygı Türleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Aldatılma Algısının Aracı Rolüne Yönelik İlişki İstatistikleri

Değişkenler	β	p*	Doğrudan İlişki	Dolaylı İlişki	Toplam İlişki
Aldatılma Algısı - İlişki Doyumu	-.23	.00	-.23	-	-.23
Güvenli Bağlanma - İlişki Doyumu	.25	.00	.25	-	.25
Güvenli Bağlanma - Aldatılma Algısı	-.30	.00	-.30	-	-.30
Güvenli Bağlanma - Aldatılma Algısı - İlişki Doyumu	.07	-	-	.07	.07
Kayıtsız Bağlanma - İlişki Doyumu	-.13	.00	-.13	-	-.13
Kayıtsız Bağlanma - Aldatılma Algısı	.33	.00	.33	-	.33
Kayıtsız Bağlanma - Aldatılma Algısı - İlişki Doyumu	-.08	-	-	-.08	-.08
Olumlu Kendine Saygı - İlişki Doyumu	.18	.00	.18	-	.18
Olumlu Kendine Saygı - Aldatılma Algısı	-.83	.00	-.83	-	-.83
Olumlu Kendine Saygı - Aldatılma Algısı - İlişki Doyumu	.19	-	-	.19	.19
Olumsuz Kendine Saygı - İlişki Doyumu	-.19	.00	-.19	-	-.19
Olumsuz Kendine Saygı - Aldatılma Algısı	.72	.00	.72	-	.72
Olumsuz Kendine Saygı - Aldatılma Algısı - İlişki Doyumu	-.17	-	-	-.17	-.17

* p<.05

Tablo 4.6.'daki analiz sonuçları incelendiğinde, güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin ($\beta=.48$; $p<.01$) aldatılma algısı değişkeni aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde ($\beta=.25$; $p>.05$) düştüğü ve anlamlılığını koruduğu görülmektedir. Bu durum güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğuna işaret etmektedir. Güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki toplamda $\beta_{\text{toplam}}=.32$ 'dir ($\beta_{\text{doğrudan}}=.25 + \beta_{\text{dolaylı}}=.07$).

Kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin ($\beta=-.28$; $p<.01$) aldatılma algısı değişkeni aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde ($\beta=-.13$; $p<.01$) düştüğü ve anlamlılığını koruduğu görülmektedir. Bu durum kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu

arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğuna işaret etmektedir. Kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki toplamda $\beta_{\text{toplaml}} = -.21$ 'dir ($\beta_{\text{doğrudan}} = -.13 + \beta_{\text{dolaylı}} = -.08$).

Olumlu kendine saygı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin ($\beta = .22$; $p < .01$) aldatılma algısı değişkeni aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde ($\beta = .18$; $p < .01$) düştüğü ve anlamlılığını koruduğu görülmektedir. Bu durum olumlu kendine saygı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğuna işaret etmektedir. Olumlu kendine saygı ile ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki toplamda $\beta_{\text{toplaml}} = .37$ 'dir ($\beta_{\text{doğrudan}} = .18 + \beta_{\text{dolaylı}} = .19$).

Olumsuz kendine saygı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin ($\beta = -.29$; $p < .01$) aldatılma algısı değişkeni aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde ($\beta = -.19$; $p < .01$) düştüğü ve anlamlılığını koruduğu görülmektedir. Bu durum olumsuz kendine saygı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğuna işaret etmektedir. Olumsuz kendine saygı ile ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki toplamda $\beta_{\text{toplaml}} = -.36$ 'dır ($\beta_{\text{doğrudan}} = -.19 + \beta_{\text{dolaylı}} = -.17$).

Araştırmanın son sorusu “Üniversite öğrencilerinin ‘ilişki doyumu’ düzeyleri arasında demografik özelliklerine (cinsiyet, medeni durum, anne-babanın birliktelik durumu, romantik ilişki süresi, yaşanılan yer) göre anlamlı farklılıklar var mıdır?” şeklindedir. Veri seti normal dağılım gösterdiğinden bu soruya ilişkin parametrik analizler yapılmıştır. Yapılan analizler, ele alından demografik (bağımsız) değişkenin alt grup sayısına göre, iki alt gruplu değişkenler için Bağımsız Gruplar *t* testi ve ikiden fazla alt gruplu değişkenler için F (One-Way ANOVA) testi kullanılmıştır. Bu testlerde grup varyanslarının homojenliği Levene testi sonuçları ile ($p > .05$ kriterine göre) gözetilmiştir (Büyüköztürk vd.,2016). Elde edilen analiz sonuçları aşağıda tablolar ile sunulmuştur.

Tablo 4.7: İlişki Doyumunun Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p*
İlişki doyumu	Kadın	481	4.86	.47	-4.33	631	.00
	Erkek	152	5.06	.58			

* p<.05

Cinsiyete göre ilişki doyumu incelendiğinde, ilişki doyumu puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t=-4.33$; $p<.05$).

Puan ortalamalarına göre erkek katılımcıların ilişki doyumları ($\bar{X}=5.06$; $ss=.58$) kadın katılımcılara ($\bar{X}=4.86$; $ss=.47$) göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.8: İlişki Doyumunun Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin t Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p*
İlişki doyumu	Evli	99	4.95	.62	.96	631	.33
	Bekar	534	4.90	.48			

* p<.05

Katılımcıların medeni durumlarına göre, ilişki doyum puanları incelendiğinde, Tablo 4.8’de sunulduğu gibi evli ya da bekâr olmanın ilişki doyumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olmadığı görülmektedir ($t= .96$, $p>.05$).

Tablo 4.9: İlişki Doyumunun Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t Testi Sonuçları

	Birlikte/Ayrı	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p*
İlişki doyumu	Birlikte	527	4.90	.52	-.65	631	.51
	Ayrı	106	4.94	.46			

* p<.05

Katılımcıların anne-baba birliktelik durumlarına göre ilişki doyum puanları incelendiğinde, Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, anne-baba birliktelik durumunun ilişki doyum puanlarında istatistiksel olarak bir farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t=-.65$, $p>.05$).

Tablo 4.10: İlişki Doyumunun Yerleşim Yerine Göre İncelenmesine İlişkin ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p*
İlişki doyumu	Gruplar arası	31.742	3	10.81	.842	.47
	Gruplar içi	7902.400	629	12.563		
	Toplam	7934.142	632			

* p<.05

Tablo 4.10’da görülebileceği gibi, katılımcıların yaşadıkları yerleşim yerine göre ilişki doyumu puanları incelendiğinde, yaşanan yerin ilişki doyumu puanlarında istatistiksel olarak bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür ($F_{3,629}=0.842$, $p>0.05$).

Tablo 4.11: İlişki Doyumunun İlişki Süresine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p*
İlişki doyumu	Gruplar arası	102.492	5	20.498	1.641	.147
	Gruplar içi	7831.650	627	12.491		
	Toplam	7934.142	632			

* $p<0.05$

Katılımcıların ilişki süresine göre ilişki doyumu puanları incelendiğinde, ilişki süresinin ilişki doyumu puanlarında istatistiksel olarak bir farklılığa neden olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($F_{3,629}=1.641$, $p>0.05$).

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmada, romantik ilişki yaşayan üniversite öğrencilerinin aldatılma algılarının, bağlanma stilleri ve kendine saygı ile ilişki doyumu arasında aracı bir rol oynayıp oynamadığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, katılımcıların aldatılma algılarının ölçmek üzere kullanılacak ölçme aracına ihtiyaç duyulmuş ve alan yazındaki çalışmalara bakıldığında “Aldatılma Algısı” ile ilgili geliştirilmiş bir veri toplama aracına rastlanmamıştır. Tartışmanın ilk basamağında geliştirilen “Aldatılma Algısı Ölçeği”ne ilişkin tartışmalara yer verilmiştir. Aldatılma Algısı Ölçeği, bireylerin romantik ilişkilerinde aldatıldıklarına ilişkin geliştirdikleri algılarını ortaya koyma amacıyla geliştirilmiştir. Alan yazındaki çalışmalara bakıldığında “Aldatılma Algısı” ile ilgili yapılmış başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, mevcut araştırmada aldatılma algısı ile ilgili değişkenler tartışılırken, aldatılma algısı yerine literatürde aldatılma algısına en yakın gelecek kavramlarla ilgili araştırmalar baz alınmış ve çalışmanın tartışması, bu araştırmalardan yararlanılarak yapılmıştır.

Bunun akabinde değişkenler arasındaki ilişkiler ve önerilen yapısal modelin test edilmesine ve son olarak da ilişki doyumunun etkili olduğu düşünülen cinsiyet, medeni durum, anne- baba birliktelik durumu, yerleşim yeri ve ilişki süresi ile ilgili demografik değişkenlerden elde edilen bulgulara yönelik tartışmalara yer verilmiştir.

5.1.1. Geliştirilen Aldatılma Algısı Ölçeği’nin sonuçlarının tartışılması

Aldatılma Algısı Ölçeği’nin geliştirilmesi sürecinde ilgili literatür tarandıktan sonra, literatürden ve ilgili ölçeklerde yer alan “aldatılma/aldatmanın ne olduğuna” ilişkin kavramlar birleştirilerek aldatılma ile ilgili kavram listesi oluşturulmuştur. Bu kavramların günlük yaşamdaki yerini ve Türk üniversite öğrencilerinin aldatılmaya ilişkin düşüncelerini belirlemek için “*Duygusal ilişki yaşadığınız partneriniz dışında üçüncü bir kişi ile yaşanan ve aldatılma/aldatma olarak ifade edebileceğiniz durumlar (duygu, düşünce ve davranış olarak) nelerdir?*” sorusunun yer aldığı yazılı görüş formu kullanılmıştır. Kültürümüzde aldatılma ile ilgili duygu, düşünce ve davranışları içeren tutumları ve böylece kişilerin aldatıldığına ilişkin algılamalarının hangi durumlarda ortaya çıktığını anlamak için yazılı görüşme formunun yanı sıra yüz yüze görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerle

aldatılmanın nasıl tanımlandığı, kişilere aldatıldıklarını düşündüren davranışların neler olduğu birinci ağızdan detaylı şekilde belirlenmek istenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak aldatılma ile ilgili kategoriler oluşturulmuştur. İlgili literatür ve ölçeklerden elde edilen kavram listesine, yazılı görüşme formuna ve yüz yüze görüşmelerden elde edilen bilgilere dayanarak ölçek için madde havuzu oluşturulmuştur.

Daha sonraki aşamada, geçerlik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Kapsam geçerliği çerçevesinde, yazılan maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. Maddelere ilişkin uzman değerlendirmesi ve sonrasında yapılan pilot çalışma sonucunda, elde edilen 46 ifade ile, 241 öğrencinin katılımıyla Açıklayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde KMO değerinin (.97) ve Barlett küresellik testi sonucunun ($\chi^2_{(1035)} = 17599.802; p < .01$) çıktığı görülmüştür. Ölçek maddelerinin faktör yükleri en düşük .635; en yüksek değer de .965 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının $\chi^2/sd=3.36$; CFI=.90; TLI=.90; RMSA=.08; SRMR=.08 olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen değerlerin kabul edilebilir ve mükemmel uyum ölçütlerini karşıladığı görülmektedir. Geliştirilen ölçeğin ölçüt geçerliği için Romantik İlişkilerde Kıskançlık Ölçeği ile Aldatmaya Yönelik Tutum Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Bahsedilen bu ölçekler ile Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ) arasında anlamlı ilişkiler elde edilmiş olup, bu sonuçlar ile geliştirilen AAÖ'nin benzer ölçeklerle ölçüt geçerliğinin ispatlanması da gerçekleştirilmiştir.

Aldatılma Algısı Ölçeği'nin güvenirlik düzeyini ölçmek için Cronbach Alpha düzeyine bakılmıştır. Söz konusu ölçeğin toplam iç tutarlılık kat sayısı .95 çıkmıştır. Bu sonuç, ölçeğin oldukça güvenilir bir ölçek olduğunu kanıtlamaktadır. Yine ölçeğin test tekrar test güvenilirliğini belirlemek için aynı ölçek iki hafta arayla uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon .86 çıkmış ve ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinin sağlandığını görülmüştür. Sonuç olarak elde edilen tüm bu bulgular, Aldatılma Algısı Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu doğrulamaktadır.

5.1.2. Önerilen yapısal modelin bulgularına ilişkin tartışmalar

Bu çalışmada geliştirilen model kapsamında tartışılan araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

1. Üniversite öğrencilerinde 'bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız)' ve 'kendine saygı (olumlu ve olumsuz)' ile 'romantik ilişki doyumu' arasındaki ilişkide 'aldatılma algısı' aracı bir rol oynamakta mıdır? Aldatılma algısının aracı değişken olarak rolünün tartışılmasından

önce sırasıyla modelde yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın alt sorularına ilişkin tartışma aşağıdaki sırayla gerçekleştirilmiştir.

- a) Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız), romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- b) Üniversite öğrencilerinde kendine saygı (olumlu ve olumsuz), romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- c) Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız), aldatılma algısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- d) Üniversite öğrencilerinde kendine saygı (olumlu ve olumsuz), aldatılma algısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- d) Üniversite öğrencilerinde aldatılma algısı (olumlu ve olumsuz), romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2. Üniveriste öğrencilerinde ‘ilişki doyumu’ düzeyleri arasında demografik özelliklerine (cinsiyet, medeni durum, anne-babanın birliktelik durumu, romantik ilişki süresi, yaşanan yer) göre anlamlı farklılıklar var mıdır?

5.1.2.1. Bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız) ve kendine saygı (olumlu ve olumsuz) ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracı rolüne ilişkin tartışma

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda yapılan analizlerde aldatılma algısının, bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız) ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı görülmektedir. Güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin, aldatılma algısı değişkeni aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde düştüğü ve anlamsızlaştığı görülmektedir. Baron ve Kenny (1986), bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki azalma ne kadar büyük olursa, aracılık derecesinin o kadar büyük olacağını ifade etmiştir. Bu durum güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğuna işaret etmektedir. Söz konusu çalışmada da aracı değişkenin analize dâhil edilmesiyle, güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişki daha düşük bir düzeye gelmiştir.

Alan yazın incelendiğinde bu araştırmanın bulgusuna paralel olan bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Ancak güvenli bağlanmanın ilişki doyumu ve aldatılma algısı üzerindeki etkisi, aldatılma algısının da ilişki doyumu üzerindeki etkisi alan yazındaki bilgiler ve araştırmalar ışığında yukarıdaki bölümlerde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Dolayısıyla, güvenli bağlanma puanının artması, aldatılma algısı puanını azaltmakta, azalan aldatılma algısı puanı romantik ilişkilerde doyum puanını arttırmaktadır. Bu araştırmanın sonucuyla literatürde yer alan benzer araştırmalar aşağıda tartışılmıştır.

Literatürde yer alan çalışmalarda bağlanma stillerinin aldatma eğilimleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Collins ve Read, 1990; Çavuşoğlu, 2011; Fricker, 2006; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Solmuş, 2003). Dolayısıyla bebeklikte gelişen bağlanma stillerinin kişinin romantik ilişkilerine doğrudan etkisi olduğu bilinmektedir. Nitekim, Muşdal Çelebi (2018), yaptığı çalışmada bebeklik dönemine bebek ve bakım veren arasında gelişen bağlanma örüntülerinin, yetişkinlikte de romantik partner ile devam ettiğini vurgulamıştır. Benzer şekilde, çocukların bağlanma stillerinin ailelerinin davranışlarıyla örtüştüğü belirtilmiştir (Çavuşoğlu, 2011). Buna göre, çocukluk döneminde yaşanan travmaların yetişkinlik döneminde aldatma eğilimini arttırdığı söylenebilmektedir (Kaya, 2021). Fricker (2006) güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin aldatma eğilimlerinin düşük olduğunu bildirmiştir. Kantarcı (2009) güvenli bağlanan kişilerin, güvensiz bağlanan kişilere göre aldatma eğilimlerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylere göre yakınlık kurma, ilişkiden tatmin olma ve güven derecelerinin yüksek olması sebebiyle, aldatılma/aldatma davranışlarına daha az yöneldiklerini belirten diğer araştırmalarla da tutarlıdır (Amidon, 2007; Feeney ve Noller, 1990). Sonuç olarak güvenli bağlanan kişilerin aldatma eğilimlerinin düşük olduğu literatür tarafından da desteklenmektedir.

Bu araştırmadan elde ettiğimiz bir diğer bulgu, kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin, aldatılma algısı değişkeni aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde düştüğü ve anlamlılığını koruduğu şeklindedir. Bu durum kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, kayıtsız bağlanma puanının düşmesi aldatılma algısının puanını düşürdüğü, aldatılma algısı puanının düşmesi de romantik ilişkilerde doyum puanını arttırdığı söylenebilmektedir. Literatürde yer alan benzer araştırmalara ilişkin sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

Bebeklik döneminde gelişen bağlanmadaki güvensizlik, kişinin yetişkinlik dönemindeki ilişkisine etki etmektedir. Birine yakın davranmak ya da yakınlık kurabilmek konusunda zorluklar yaşayan kaçınan bağlanma stillerine sahip bir bireyin partnerinin yakınlığı başka partnerlerde araması ve partnerini aldatma girişiminde bulunması mümkün olabilmektedir. Aynı zamanda evlilik içinde güvensiz bağlanmadan kaynaklı karşı taraftan algılanan destek hissinin azalması gibi sebepler de yeni bir partner arayışı ve aldatma eğiliminin artmasına neden olabilmektedir (Kantarıcı, 2009; McDaniel vd., 2017). Kaya (2021) 'ya, göre bireylerin bağlanma örüntüleri, ilişki yapısını ve ilişki doyumunu doğrudan etkilediği için bu durum aldatılma/aldatmanın ortaya çıkıp çıkmamasında etkili olabilmektedir. Dolayısıyla kaçınan bağlanan kişiler, evlilik ilişkisinde partnerleri dışında başka kişilere daha kolay yönelebilmektedir. Bu durum kaçınan bağlanan kişilerin yakınlık kurmaktan kaçınması ile ilişkili olabilmektedir. Literatürde yer alan çalışmalardan da anlaşıldığı gibi güvensiz bağlanma (kayıtsız), aldatma eğiliminin artmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen diğer bir sonuca göre, olumlu kendine saygı ile ilişki doyumları arasındaki ilişki puanı, aldatılma algısı aracı değişken olarak analize girdiğinde düşmüş ancak anlamlılığını korumuştur. Bu durum olumlu kendine saygı ile ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde ilişki doyumları ile olumsuz kendine saygı arasındaki ilişkinin, aldatılma algısı aracı değişken olarak analize dahil edildiğinde düştüğü ve anlamlılığını koruduğu görülmektedir. Bu bulgular, aynı şekilde olumsuz kendine saygı ile ilişki doyumları arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğunu kanıtlamaktadır. Tüm bunlardan yola çıkarak, kendine saygı puanının (benlik saygısının) yüksek olması durumunun aldatılma algısı puanını düşürdüğü, düşük aldatılma algısı puanının ise ilişki doyumları puanını yükselttiği sonucuna varılmıştır.

Romantik kıskançlık kavramı, benlik saygısına ya da romantik ilişkiye tehdit olarak ele alınmıştır (Sharpsteen, 1995; White, 1981). White (1981) yetersizlik duyguları yüksek olan kişilerin gerçek ya da hayali bir rakibin var olması durumunda, bu durumu benlik saygılarına bir tehdit olarak yaşayacaklarını ifade etmiştir. Yapılan çalışmalarda partner olarak yetersiz hissetmek kıskançlık ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. White (1981), ilişkiye ya da benlik saygısına olan tehditlerin bağımsız bir biçimde kıskançlık üzerinde etkili olacağını belirtmiş; Sharpsteen (1995) hem ilişkiye hem de benlik saygısına yönelik toplam tehdidin kıskançlık olasılığını arttırdığını ortaya koymuştur. Anlaşıldığı gibi literatürde düşük benlik

saygısının kıskançlık ile ilişkisi olduğunu gösteren araştırmalar yer almaktadır. Sheets ve diğerleri (1997), kıskanmaya neden olan faktörleri incelemiştir. Buna göre partnerin geçmişte ilişki yaşadığı biriyle iletişim kurması, partnerin başka birine ilgi göstermesi, başka birinin eşine ilgi göstermesi ve eşin muğlak davranışları olması; kıskançlığı tetiklemektedir. Bu sınıflandırmada romantik kıskançlık tetikleyicileri, romantik kıskançlık kavramına benzer olarak partnerin kaybedilmesi noktasında korku ve endişeye bağlı olarak meydana gelmektedir. Anlaşıldığı gibi benlik saygısının düşüklüğü, kişilerde kıskançlığa neden olmakla beraber; kıskanç kişilerin partnerleri ile ilgili düşüncelerinin de partnerlerinin onları aldattığı yönünde çarpıklaştığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kıskançlığın benlik saygısı düşük kişilerde daha fazla yaşandığı göz önünde bulundurularak, dolaylı olarak, benlik saygısı puanlarının yükselmesinin kişilerin aldatılma algısı puanlarının azalmasına neden olduğu söylenebilmektedir.

Literatürde yer alan bazı araştırmalarda, aldatma eğilimi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilere bakılmış ve aralarında benzer şekilde negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Buna göre, evlilik uyumu artarken aldatma eğilimi azalmakta; aldatma eğilimi artarken evlilik uyumu azalmaktadır. Polat (2006) çalışmasında, evlilik uyumunun, aldatma eğiliminin %25'ini açıklaması, aldatma eğiliminin diğer değişkenler arasında en yüksek etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Buna göre, evlilik içinde eşlerin yaşadıkları ilişki kalitesinin düşmesi, evliliklerinden aldıkları doyumun azalması, iletişimlerinde ve çatışmalarında yaşanan olumsuzluklar, yeni bir partner arayışına ve aldatma eğiliminin artmasına neden olabilmektedir (Kantarcı, 2009). Evlilik dışı ilişki ile ilgili en yaygın kabul gören yüklemelerden biri evliliklerdeki mutsuzluklardır (Atkins vd., 2005; Polat, 2006; Thompson, 1984). Buna göre evde yaşanan stres, eşe ve ilişkiye karşı yaşanan hoşnutsuzluk farklı bir partner arayışını da beraberinde getirebileceği düşünülmektedir. Nitekim, Atkins ve diğerleri (2001) de araştırmasında, evliliklerinde mutsuz olan çiftlerin mutlu olan çiftlere göre dört kat daha fazla evlilik dışı ilişki yaşadıklarını ortaya koymuştur. Christensen ve Heavey'in (1990) evli çift ile yürüttükleri araştırmaya göre, evliliklerdeki stres ve ilişkiye dair hoşnutsuzluk, eşler arasında çatışma yaşanmasına sebep olmaktadır. Eşler arasında yaşanan çatışma ise evlilik doyumunun azalması ile sonuçlanıp, bu da eşlerin mutluluğu dışarıda veya başka bir ilişkide aramasına sebep olabilmektedir. Bunun yanında, aldatma eğilimi yüksek olan kişilerin ise daha fazla olumsuz aktif çatışma yönetim biçimi sergilediği görülmüştür. Dolayısıyla önceden de belirtildiği gibi mutsuzluklar ve çatışmalar kişilerin evlilik dışında arayışa girmesine neden olabilmektedir. (Polat, 2006; Thomson, 1984).

Literatürde de sıklıkla bahsedildiği gibi, aldatılma/aldatmayı etkileyen önemli faktörlerden biri de ilişki doyumdur (Polat, 2006). Hendrick'e (1988) göre romantik ilişki doyumu; cinsel tutumlar, aşkın ifade edilen duyguları ve sadakat önemli ölçüde etkilemektedir. Aynı zamanda bağlanma stilleri eşlerin ilişki doyumlarını etkileyerek ilişkilerin sadakatsizlik ile sonlanmasına ve boşanmalara sebep olabilmektedir (Kantarıcı, 2009).

Gerçekleştirilen bu araştırma kapsamında bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız) ve kendine saygı (olumlu ve olumsuz) araştırmanın bağımsız değişkenini, romantik ilişki doyumu araştırmanın bağımlı değişkenini oluşturmaktadır. Bu bağlanma araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkeni arasındaki aldatılma algısının aracılık etkisi incelenmiştir. Aracı değişken ile bağımsız değişken beraber analize katıldığında bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamsızlaşmalı veya bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinde azalma görülmelidir (Baron ve Kenny, 1986). Söz konusu araştırmada bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinde azalma görülmüştür. Dolayısıyla, güvenli bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğu; kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğu, olumlu kendine saygı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğu ve son olarak olumsuz kendine saygı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracı rolü olduğu ortaya konulmuştur. Kısmi aracı rolünün olması, aldatılma algısının dışında bağlanma stilleri (kayıtsız), kendine saygı (olumlu ve olumsuz) ve romantik ilişki doyumu arasında farklı değişkenlerin de olabileceğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız), kendine saygı (olumlu ve olumsuz) ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide aldatılma algısının kısmi aracılık etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma, romantik ilişki yaşayan öğrencilerin bağlanma stilleri, kendilerine saygıları ile romantik ilişki doyumları arasında, aldatılma algısının aracılık etkisini ortaya koyan ilk çalışma niteliğindedir.

5.1.2.2. Bağlanma stillerinin (güvenli ve kayıtsız) romantik ilişki doyumunu yordamasına ilişkin tartışma

Katılımcıların bağlanma stilleri ve kendine saygılarının, romantik ilişki doyumları üzerindeki yordayıcılığının incelenmesinden önce, bahsedilen değişkenler arasındaki

ilişkiler analiz edilmiş ve yordayıcılık için gerekli koşullar sınanmıştır. Mevcut araştırmanın sonucuna göre, güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma romantik ilişkilerde doyumu anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Bu sonuçlara göre, bireylerin güvenli bağlanma puanları arttıkça ilişki doyum puanlarının arttığı; kayıtsız bağlanma puanları attıkça ilişki doyum puanlarının azaldığı görülmektedir. Mevcut çalışmada çıkan bu sonucun alan yazında yer alan benzer çalışma sonuçlarıyla da örtüştüğü görülmektedir.

Alan yazında yapılan birçok araştırmada, romantik ilişkinin kalitesi üzerinde durulmuş ve romantik ilişkinin bireyler için önemli bir mutluluk kaynağı olduğu belirtilmiştir (Diener vd., 2000). Yapılan farklı araştırmalarda bağlanma stillerinin kişilerin ilişki doyumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Collins ve Read, 1990; Çavuşoğlu, 2011; Fricker, 2006; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Sarı, 2008; Soğancı, 2017; Solmuş, 2003). Güvenli bağlanan kişilerin daha mutlu olduğu, eşlerini iyi ve güvenilir kişiler olarak tanımladığı ve ilişkiden daha fazla doyum aldıkları ifade edilmektedir. Buna ek olarak, bu kişilerin ilişkileri daha uzun süreli ve boşanma oranlarının da daha düşük olduğu, ilişkilerinde yüksek seviyede güven, karşılıklı bağımlılık ve doyum olduğu söylenmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Güvenli bağlanan bireyler daha kolay ilişki kurmakta, ilişkilerine kendilerini daha güvenli hissetmekte ve partnerlerine karşı daha az kıskançlık göstermektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Yárnoz-Yaben (2010) yaptığı çalışmada boşanan çiftler arasında güvenli bağlanan kişilerin daha az olduğunu tespit etmiştir. Bu kişiler birbirlerini karşılıklı olarak kabul edip tanımaktadır. Dolayısıyla güvenli bağlanan kişilerin ilişki memnuniyeti daha fazla olmaktadır. Bu kişiler aynı zamanda kurdukları romantik ilişkilerde partnerlerine karşı kabullenici, anlayışlı ve güven verici bir yakınlıkla ilişki kurmaktadır. Bunun sonucunda, kişiler yaşadıkları romantik ilişkilerden daha yüksek bir doyum elde etmektedir (Feeney vd., 1994). Çelik (2006), güvenli bağlanma modeline sahip olan kişilerin ilişki kurma ve sürdürmede daha işlevsel özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir. Tüm bu ifadeleri doğrular bir şekilde, yapılan pek çok çalışmada güvenli bağlanan bireylerin ilişki doyumlarının da yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Büyükşahin, 2006; Collins ve Read, 1990; Hazan ve Shaver, 1987; Meeks vd., 1998; Simpson, 1990). Çiftler arasında en yüksek doyum güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşanırken, en düşük doyumun da kaygılı-kararsız bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşandığı ifade edilmektedir (Amir vd., 1999; Erwin vd., 2001; Solmuş, 2003).

Yapılan bu araştırmaya göre kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin ilişki doyum puanlarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, literatürde yer alan araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Kaçınan bağlanan kişiler romantik ilişkilerinde duygusal olarak mesafeli olmalarıyla birlikte, ilişkilerinde düşük düzeyde güven, karşılıklı bağımlılık ve doyum yaşanmaktadır (Erwin vd., 2001). Bunun yanında saplantılı ve kayıtsız bağlanma stiline sahip yetişkinler, partnerlerini kontrol etmekte ve ilişkide takıntılı özellikler göstermektedir. Aynı zamanda bu kişiler, ilişkilerinde genellikle çatışmalar yaşamakta (Mikulincer ve Shaver, 2003) ve diğer kişilerle olan ilişkilerinde mesafeli davranmaktadır. Buna ek olarak bu kişiler hem fiziksel hem de duygusal olarak bağımsız olmak (Rholes, Simpson, Campbell ve Grich, 2001); karşı taraftan sürekli sevgi almak ve partnerleri tarafından sürekli tamamlanmak istemektedir (Collins ve Read, 1990). Bu durum da ilişkide diğer partnere rahatsızlık ve sıkıntı verebilmektedir. Mikulincer ve Shaver (2003) kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline sahip kişilerin romantik ilişki içinde takıntılı davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalarda kayıtsız bağlanan evli kadınların (Öztahtacı, 2017) evlilik doyumlarının ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olan kişilerin ilişki doyumlarının (Collins ve Read, 1990; Feeney vd., 1994; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Soğancı, 2017) güvenli bağlanan kişilerden düşük olduğu bulunmuş; aynı zamanda kaçınan bağlanma ve ilişki doyumları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu (Sarı, 2008; Sümer, 2018) görülmüştür.

Evlilerle yapılan bir araştırmada, bireylerin evlilik doyumları, kaygı ve kaçınma boyutları arasında ters yönde bir ilişki gözlenmiştir. Kaçınma ve kaygı puanları düşük kişilerin evlilik doyumları yüksek bulunmuştur (Sığırcı, 2010; Sümer, 2017). Kobak ve Hazan (1991) yine benzer olarak çalışmalarında kaygılı ve kaçınmalı bağlanma biçiminin daha düşük evlilik doyumuyla ilişkisi olduğunu bildirmiştir. Bu bulgular, kaçınan bağlanmanın kuramsal özellikleri de göz önünde bulundurunca beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaçınma, kişinin diğer kişilerle ilişkisinde mesafeli davranmayı, duygusal ve fiziksel olarak bağımsız olmayı ifade etmektedir (Rholes vd., 2001). İlişkide yakınlıktan kaçınan, partneriyle arasına duygusal ve fiziksel mesafe koyan kişilerin, partneriyle düşüncelerini sırlarını paylaşma, duygusal bağlılık hissetme, birlikte bir şeyler yapmaktan keyif alma gibi ilişki doyumunu arttıran gereksinimlerin de yapılmadığı düşünüldüğünde bu kişilerin ilişki doyumlarının düşük olması olası bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvensiz bağlanma tarzına sahip bireylerin eşlerinin stres düzeylerini ve kendi sahip oldukları kötümserlik duygularını arttırabildiği, evlilikteki sorunlarıyla başa çıkmada

zorlanabildiği, eşlerine duygusal anlamda destek olmakta zorlanabildiği ifade edilmiştir (Öztahtacı, 2017). Buna göre kişilerin başkaları modelleri ne kadar olumsuz ise (kayıtsız bağlanma stili ve korkulu bağlanma stili), romantik ilişki doyumları da bu oranda azalma gösterdiği söylenebilmektedir (Carson ve Cupach, 2000; Soğancı, 2017; Sümer, 2017).

5.1.2.3. Kendine saygının (olumlu ve olumsuz) romantik ilişki doyumunu yordamasına ilişkin tartışma

İlişki doyumunu yordayan bir diğer değişken olan kendine saygı değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; olumlu kendine saygının ilişki doyumu ile pozitif, olumsuz kendine saygının ise negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyle birlikte, olumlu kendine saygı ve olumsuz kendine saygının ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka ifade ile kişilerin olumlu kendine saygı puanları arttıkça, ilişki doyum puanlarının da arttığı; olumsuz kendine saygı puanlarının arttıkça, ilişki doyum puanlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çıkan bu sonuç literatürde yer alan benzer araştırmalarla da örtüşmektedir.

İlişkisel benlik saygısı yüksek bireyler düşük bireylere göre yakın ilişkilerinde daha sadık ve katılımcı olmalarının yanında ilişki sürdürmede daha başarılı oldukları ve ilişki doyumlarının yüksek olduğu ifade edilmektedir (Snell ve Finney, 1993). Eşlerin arasında sağlıklı bir iletişimin olması, evlilikteki doyumu arttırırken aynı zamanda eşlerin birbirlerine olumlu geri bildirimde bulunmaları kendilerini değerli hissetmelerini sağlayarak benlik saygılarını da yükseltmektedir (Rosenberg, 1979). Yapılan çalışmalarda da romantik ilişki doyumu ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu (Snell ve Finney, 1993; Weidmann vd., 2017), benlik saygısının yükseldikçe ilişki doyumunun da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır (Erdem, 2019).

Benzer şekilde evli kişilerle yapılan bazı araştırmalara göre, benlik saygısı ile evlilik doyumu (Shanavas ve Venkatammal, 2014; Yadalijamaloye vd., 2013; Yıldız ve Baydemir, 2016; Zarbakhsh vd., 2013) ve evlilik uyumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Turanlı, 2010; Voss vd., 1999). Düşük benlik saygısına sahip kişilerin, eşlerinin kendileri hakkındaki olumlu görüşlerini hafife aldıkları ve eşlerine güvenmedikleri, bu güvensizliklerinin de ilişki doyumlarını olumsuz etkilediği bulunmuştur (Murray vd., 2000). Buna göre, literatürde yer alan araştırmalarda benlik saygısı yüksek olan kişilerin romantik ilişki doyumu puanlarının da yüksek olduğu görülmektedir (Erol ve Orth, 2014; Katz vd., 1997; Weiser ve Weiger,

2016). Bunun yanında, literatürde evlilik doyumu ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin olumlu yönde olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Shanavas ve Venkatammal, 2014; Tosang, Maleki, Ahmadimehr, Hariri ve Shooshtari, 2013). Pines (2010) ise benlik saygısı yüksek kişilerin yakınlaşma becerisinin de yüksek olduğuna dikkat çekmektedir. Düşük benlik saygısı olan kişilerin daha az ilişki doyumu yaşıyor olmasının nedeni ise, ilişki içerisinde kendilerini güvensiz hissetmeleri nedeniyle, yoğun ve boğucu duygular ile saplantılı ve kaçınan ilişkiler yaşamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir (Sperling, 1987). Bu araştırmanın ve alan yazında yer alan araştırmalardan farklı olarak Çimen (2007) benlik saygısı ve ilişki doyumu arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını bildirmiştir.

5.1.2.4. Bağlanma stillerinin (güvenli ve kayıtsız) aldatılma algısını yordamasına ilişkin tartışma

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanmanın aldatılma algısını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Buna göre, kişilerin güvenli bağlanma puanlarının arttıkça aldatılma algısı puanlarının düştüğü; kayıtsız bağlanma puanlarının arttıkça aldatılma algısı puanlarının da arttığı ortaya konulmuştur. Bu bulguların, alan yazında yapılan benzer araştırmaların sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Duba ve diğerleri 'nin (2008) yaptığı araştırmaya göre, kişilerin aldatılma/aldatma davranışına yönelme sebepleri; kişisel, dış etkenlere bağlı ve ilişkiye bağlı olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. Kişisel etmenler olarak içerisinde bireyin eşinden ya da ilişkisinden duyduğu tatmin duygusu, aldatılma/aldatmaya bakış açısı ve bağlanma stilleri örnek gösterilebilmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar bağlanma stillerinin, aldatma eğilimi üzerinde de etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmalardan güvenli bağlanan kişilerin aldatma eğilimlerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Blow ve Harnett, 2005a; Çavuşoğlu, 2011; Fricker, 2006; Kantarcı, 2009; Ong vd., 2014; Solmuş, 2003). Üniversiteli gençler ile yapılan araştırmalarda güvenli bağlanan kişilerin güvensiz bağlanan kişilere göre romantik ilişkilerinde daha az aldattıkları ve ilişkilerinden daha fazla verim aldıkları saptanmıştır (Fricker, 2006). Allen ve Baucom (2004) ise saplantılı bağlanan kadınların güvenli bağlanan kadınlara göre daha fazla aldattığını bildirmiştir. Yapılan birçok araştırmaya göre, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, güvensiz bağlanma stiline sahip olanlara oranla, yakınlık kurma, ilişkiden tatmin ve güven seviyelerinin yüksek olması sebebiyle, aldatılma/aldatma davranışına daha az yöneldikleri vurgulanmaktadır (Amidon, 2007; Feeney ve Noller, 1990).

Elde ettiğimiz bulgulardan bir diğeri, kayıtsız bağlanma puanı yüksek olan kişilerin, aldatılma algısı puanlarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürden elde edilen benzer araştırma sonuçları mevcut araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yapılan çalışmalarda, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkiden ve evlilikten aldıkları tatminin (Crowley, 2006) ve bu çiftlerin evlilik uyumlarının (Kobak ve Hazan, 1991), güvenli bağlanma stiline sahip bireylere göre daha az olması, kişilerin evlilik dışı ilişkilere yönelmelerine neden olabilmektedir. Birçok araştırma sonucunda kaçınan bağlanma stiline sahip olan kişilerin daha sadakatsiz olduğu ortaya konulmuştur (Feldman ve Cauffman, 1999; Fish vd., 2012; Macapagal, vd., 2014; McDaniel vd., 2017). Allen ve Baucom (2004) evlilik ya da ilişki dışı aldatılma/aldatmaların, bağlanmadaki güvensizlik hissinin telafi edilmesi amacıyla ortaya çıkıyor olabileceğini belirtmiştir. Kaçınan bağlanmaya sahip kişilerin sınırsız ve rastgele sosyo-seksüel yönelimlerinin bulunduğu; (Fraley vd., 1998) ve kısa dönemli cinsel ilişkiyi daha fazla yaşadıkları ortaya konulmuştur (Hazan vd., 1994). Kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin ise, partnerlerinden uzak kalmak için partnerlerinden farklı bir kişi ile cinsellik yaşadığı düşünülmektedir. Yine kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin, mevcut ilişkilerinde yakınlık kurma konusunda zorlandıkları düşünüldüğünde, her an farklı bir kişiyle yakınlık kurma konusundaki girişimleri beklenilir bir durum olarak görülmektedir. Allen ve Baucom (2004) ve Feeney ve diğerleri (1993) kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin sıradan ve günlük ilişkiler yaşadığını belirtmiştir. Gentzler ve Kerns (2004) kaçınan bağlanma stiline sahip kadın ve erkeklerin yüzeysel cinselliği daha fazla yaşadığını belirtmiş; bunun sebebini de bu kişilerin yakın ilişki yaşamak ve yakınlık kurmaktan kaçınmak olduğunu açıklamıştır. Literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak Kruger ve diğerleri (2013) çalışmasında, kaçınan bağlanan kişilerin kaygılı bağlanan kişilere göre daha az davranışı aldatıcı davranış olarak algıladığını belirtmiştir.

5.1.2.5. Kendine saygının (olumlu ve olumsuz) aldatılma algısını yordamasına ilişkin tartışma

Yapılan çalışmamızdan elde edilen bir diğer bulgu, olumlu ve olumsuz kendine saygı ve aldatılma algısı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuş olup; bireylerin olumlu kendine saygı puanları arttıkça aldatılma algısı puanlarının düştüğü; olumsuz kendine saygı puanlarının arttıkça aldatılma algısı puanlarının da arttığı gözlenmiştir. Kendine saygı ve aldatılma algısı arasındaki ilişki hakkında araştırmalara yer verirken kendine saygı ve

aldatılma algısı/aldatma arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırmaya rastlanmadığı için kendine saygı (benlik saygısı) kavramıyla önemli bir ilişkisi bulunan kıskançlıktan yola çıkılarak “kıskançlık-benlik saygısı ve aldatılma/aldatma davranışları” arasındaki ilişkilere yönelik araştırmalara yer verilmiştir.

Romantik kıskançlık bileşenlerinin ve yoğunluğunun her bireyde değişiklik göstermesi gibi romantik kıskançlığı başlatan olayın düzeyi de kişiden kişiye farklılaşmaktadır. Kıskançlığa yatkınlığı olağandışı boyutta yüksek olan kişiler için “yabancıya atılan bakış” kıskançlığı tetikleyen bir olay olurken, çoğu insan için kıskançlığı tetikleyen olay, eşin farklı bir kişiyle ilişkisinin öğrenilmesi gibi bir durum da olabilmektedir. Diğer yandan kıskançlığa yatkınlığı düşük olan kişiler için önemsiz gibi görünen olaylar da kıskançlık tepkilerini aktive etmektedir (Pines, 1992). Çalışmalar son yıllarda kullanımı giderek artan sosyal paylaşım sitelerinin de kıskançlığı tetikleyen faktörler arasında yer aldığını göstermektedir (Elphinston, Noller, 2011).

Sheets, Fredendall ve Claypool (1997) romantik kıskançlığı tetikleyen faktörleri dört grupta toplamıştır. Buna göre kişiler, eşleri bir başka kişiye ilgi gösterdiğinde, bir başkası eşlerine ilgi gösterdiğinde, eşleri geçmişte ilişki yaşadığı birisi ile iletişim kurduğunda ve eşin belirgin davranışları karşısında kıskançlık yaşamaktadır. Ona göre, bu kıskançlığın altında eşi kaybetme korkusu yatmaktadır. Ze-ev (1990) de aynı düşüncüyü desteklemiş ve romantik kıskançlığın üç temel bileşeninden birinin, eşi bir başkasına kaptırma korkusu olduğunu belirtmiştir. Kıskançlık durumunda yaşanan korkunun kaynağı kişinin tercih edilen pozisyonunu bir başkasına kaptırma ve yetersiz duruma düşme olasılığıdır. Buna bağlı olarak başka birinin daha fazla tercih edildiği hissi kıskançlığı tetiklemektedir (Ze-ev, 1990).

Birçok faktör kıskançlık tetikleyicisi olarak belirtilmektedir. Bu faktörler içinde en çok kullanılanları; var olan ilişkisiyle ilgili konuşma, geçmiş ilişkisiyle ilgili konuşma, başka bir kimse ile flört etmeyi ya da cinselliği içeren diyalog, flört etme, rakipler hakkında doğruyu söylememe şeklinde sıralanmaktadır (White, 1980). Kişinin geçmişte deneyimlediği ilişkisinde aldatılma/aldatma olayının yer alması, kıskançlık yoğunluğunun artış göstermesi için bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Zandbergen ve Brown, 2015). Murphy, Vallacher, Shackelford, Yunger ve Bjorklund (2006) çalışmasında, erkeklerin geçmişlerindeki ilişki tecrübelerinin, şuanki ilişkide yaşanan sıkıntılar ile ilgili belirleyici olduğunu belirtmiştir.

Kişiler aldatıldıklarına ilişkin şüphelerin doğru olup olmadığını anlayabilmek için çeşitli davranışlar sergiledikleri vurgulanmaktadır. Partnerinin nerede olduğunu her zaman bilmek, onun eşyalarını kontrol etmek, telefon konuşmalarını sorgulamak, partnerinin karşı cinsle arkadaşlığını engellemek gibi davranışlar bunlara örnek olarak verilmektedir (Pfeiffer ve Wong, 1989). Kıskançlık, aynı zamanda şiddete, saldırganlığa ve çatışmaya da neden olabilmektedir (Tunç, 2015). Aldatılma/aldatma davranışı çoğu zaman hem terapistler hem de meslekten olmayanlar tarafından kişilik özellikleri ile ilişkili bulunmaktadır. Genellikle kırılgan ve kendilerine güvensiz bir yapıya sahip olan erkeklerin, benlik saygısını desteklemek için geliştirdiği psikolojik işlev bozukluğunun narsisizm olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir (Buss ve Shackelford, 1997).

Romantik ilişki yaşayan bireylerde kıskançlıkla ilişkili olabilecek değişkenlerden biri de, benlik saygısıdır (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003; Curun, 2012; Genç ve Topkaya, 2019). Romantik ilişkilerde sıkça yaşanan kıskançlığın, özgüvenin düşük olmasından ya da kaybetme korkusundan kaynaklandığı söylenmektedir (Greenberg ve Pyszczynski, 1985). Bireyin diğerlerini sevebilmesi için öncelikle kendisini sevmesi gerekmektedir (Erikson, 1994). Yaşanan bu durumlardan dolayıdır ki kıskançlık romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk sebeplerinden biridir (Demirtaş, 2004; Girgin, 2018; Güngör Houser, 2009; Ökten, 2016; Yüzügülen, 2016). Romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişkilerini sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri, ilişkilerinden yüksek düzeyde doyum elde edebilmeleri için kıskançlık gibi ilişki engellerini ortadan kaldırmaları ya da kıskançlık problemleriyle nasıl baş edeceklerini bilmeleri önemlidir (Demirtaş, 2004). Andersen, Eloy, Gurrero ve Spitzberg (1995), bilişsel kıskançlığın ilişki doyumunun önemli bir yordayıcısı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla yukarıdaki araştırmalardan benlik saygısının kıskançlığın önemli bir yordayıcısı olduğu ve kıskanç kişilik yapısındaki kişilerin de partnerinin davranışlarını aldatılma/aldatma davranışları olarak değerlendirme potansiyeline sahip olabileceği söylenebilmektedir. Literatürde yer alan ve söz konusu araştırma bulgusuyla benzer bulguya sahip araştırmalar, düşük benlik saygısının kişide kıskançlık ve dolayısıyla kıskançlığın da aldatılma algısına neden olabileceği dolaylı olarak desteklemektedir.

5.1.2.6. Aldatılma algısının romantik ilişki doyumunu yordamasına ilişkin tartışma

Bu araştırmada aldatılma algısının, romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Buna göre aldatılma algısı puanları yüksek olan kişilerin ilişki

doym puanlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Mevcut alışma sonuçları literatürde yer alan benzer araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Aldatılma/aldatmayı etkileyen önemli faktörlerden birinin de ilişki doyumu olduğu ifade edilmektedir (Polat, 2006). Ancak aldatılma/aldatma ve romantik ilişkilerde doym arasındaki ilişkilere yönelik araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmaların daha çok evli bireyler ve evlilik doyumu üzerine yapıldığı görülmektedir. Evlilik dışı ilişki ile ilgili en yaygın kabul gören yüklemelerden biri evliliklerdeki mutsuzlukların olduğu ifade edilmektedir (Atkins vd., 2005; Polat, 2006; Thompson, 1984). Dolayısıyla, evde yaşanan stresin, eşe ve ilişkiye karşı yaşanan hoşnutsuzluğun farklı bir partner arayışını da beraberinde getirebileceği beklenilir bir durumdur. Nitekim, Atkins ve diğerkleri (2001) de araştırmalarında, evliliklerinde mutsuz olan çiftlerin mutlu olan çiftlere göre dört kat daha fazla evlilik dışı ilişki yaşadıklarını belirtmiştir. Polat'ın (2006) alışmasında hem kadın hem de erkekler için evlilik uyumu yükseldikçe, aldatma eğiliminin düştüğü ya da aldatma eğiliminin düştükçe evlilik uyumunun yükseldiğı görülmüştür. Aynı araştırmada aldatma eğilimi ile çatışma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, aldatma eğilimi yükseldikçe çatışma eğilimi de yükselmektedir. Kubat (2012) tarafından yapılan bir araştırmada partnerler arasında aldatma eğiliminin artmasıyla, ilişki doymunun düştüğü belirtilmiştir. avuşoğlu (2011) evlilik doyumu ve çatışma ile ilgili yaptığı araştırmada evlilik uyumu arttıkça, aldatma eğiliminin azaldığını bildirmiştir. Farklı bir araştırmaya göre, evlilik doyumu ve cinsel doymda azalma, aldatılma/aldatma ihtimalini arttırmaktadır (Campbell, 2009). Evlilik ilişkisi içinde sorumlulukları yerine getirme ve evlilik doyumu arasında ilişki olduğu belirtilmektedir (Kirkpatrick, Kiger, Daphne, Riley ve Larsen, 2001). Buna bağılı olarak, evlilikte sorumluluk aldıkça doym da artmaktadır. Shaye (2009) ve Buss ve Shackelford (1997) araştırmasında sorumluluk ve aldatılma/aldatma arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuştur. Dolayısıyla evlilikte sorumluluğun azalması evlilik doymunun düşmesine, bu da aldatılma/aldatmanın yaşanmasına sebep olabilmektedir. Bu duruma başka bir açıklama da Shackelford (2001) tarafından yapılmıştır. Ona göre, benlik saygısı ve evlilik doyumu arasında olumlu yönde, anlamlı bir ilişki vardır. Ancak eşlerin birbirlerine olan sadakatsizlikleri, benlik saygısı ile olumsuz yönde ilişkilidir. Buna göre, eşi tarafından aldatılan kişilerin kendilerini değersiz hissetmesi doğıal karşılanan bir durumdur. Bu araştırmalardan farklı olarak Bozkurt (2018) yaptığı çalışmada, evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasında bir ilişkiye rastlamamış, Özcan (2014) ise yaptığı bir çalışmada literatürün aksine aldatma eğilimi arttıkça evlilik doymunun da arttığını bulmuştur.

5.1.3. Romantik ilişki doyumunun demografik değişkenlere göre incelenmesi

5.1.3.1. Romantik ilişki doyumunun cinsiyete göre incelenmesine ilişkin tartışma

Söz konusu araştırmanın ilişki doyumu puan ortalamaları arasındaki farklılıklar incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir. Yine bu çalışmaya göre, erkek katılımcıların ilişki doyumları kadın katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Lavalekar vd'nin (2007) çalışması, kadın ve erkeklerin ilişki doyumlarına yönelik yapılan önemli bir çalışmadır. Bu çalışmaya göre, erkeklerin romantik ilişki doyumları cinsel açıdan tatmin olduklarında, partnerleri tarafından anlaşıldıklarını düşündüklerinde ve partnerlerinin kendilerini aldatmadıklarını hissettiklerinde yüksek seviyeye çıkabilmektedir. Kadınların ise, partnerleri onlara psikolojik olarak destek olduğunda, eşlerinin onları beğendiğini düşündüğünde, partnerlerinin onları aldatmadığında ve duygusal anlamda eşlerine bağlandıklarında romantik ilişki doyumu artmaktadır.

Literatürde ilişki doyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu gösteren araştırmalara rastlanmaktadır (Buğra, 2009; Sakallı-Uğurlu, 2003; Sarı, 2008). Aynı zamanda yapılan bazı araştırmalar kadınların ilişki doyumunun erkeklerden daha düşük olduğunu ortaya koymuştur (Debord, Romans ve Krieshok, 1996; Dökmen, 2002; Peterson, 1990). Bu bulgular mevcut araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Çıkan bu sonuç, kadınların evliliklerinde daha fazla sorun algıladığını (Jose ve Alfons 2007) ve romantik ilişkileri hakkında erkeklere göre daha fazla kaygılı olduğunu açıklamaktadır (Collins ve Read, 1990; Kirkpatrick ve Davis, 1994). Bunun yanında, kadınların ilişki doyumları, partnerlerinin kendilerini ne kadar destekledikleri ve ilişkileri hakkında partnerleri ile ne kadar iletişim halinde olduklarıyla ilişkilidir (Bradbury vd., 1995). Bu yüzden partnerlerin birbirlerinin duygusal ihtiyaçlarını karşılaması, birbirlerine destek vermesi hem erkekler hem de kadınlar için yüksek ilişki doyumu ile bağlantılı bir durum olabilmektedir (Holm vd., 2001). Erkeklerin ilişki doyumlarının kadınlara göre daha yüksek olması, erkek egemen toplumlarda, ilişki ve evliliklerde erkeklerin daha hakimiyetçi ve baskın olması, erkek hakimiyetinden dolayı kadınlara getirilen kısıtlamalar ve ilişkinin sonlanmasının kadınlar açısından daha olumsuz sonuçlar yaratması gibi sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Kadın katılımcıların romantik ilişki doyumunun erkek katılımcılardan düşük olmasının başka sebepleri de, kadınların karşılanmayan istekleri ve bastırılan fiziksel yakınlık ihtiyaçlarının

olması şeklinde ifade edilebilmektedir (Sarı, 2008). Konu ile ilgili literatürde yer alan diğer araştırmalarda, bu araştırmadan çıkan sonuçtan farklı olarak kadınların ilişki doyumunun erkeklerden daha fazla olduğu (Atılğan, 2020; Kaura ve Lohman, 2007; Rosen, Bailey ve Muise, 2017) ve cinsiyetin romantik ilişki doyumunu etkileyen bir faktör olmadığıdır (Beştav, 2007; Günay, 2007; Hamamcı, 2005; Savaş, 2021). Anlaşıldığı gibi cinsiyet ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmalarda literatürde birlik olmadığı; başka bir deyişle literatürde yer alan araştırma sonuçlarının birbiriyle örtüşmediği, dolayısıyla bu konuda net bir sonuca ulaşamadığı görülmektedir. Tüm bu sonuçlar konu ile ilgili daha fazla araştırma yapılmasının gerekliliğini göstermektedir.

5.1.3.2. Romantik ilişki doyumunun medeni duruma göre incelenmesine ilişkin tartışma

Bu araştırmada, romantik ilişki doyumuna ait puan ortalamaları, katılımcıların romantik ilişkilerini evli ya da bekâr olarak yürütmelerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan bazı çalışmalar da söz konusu araştırmayı desteklemektedir.

Baylan (2018) ve Dönerce (2018) de kişilerin evli ya da bekâr olması ve romantik ilişki doyumu arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Söz konusu çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcılar evli ya da düzenli bir romantik ilişkisi olan kişilerdir. Romantik ilişkilerde doyum bireyin ilişkisine yönelik bütüncül değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan bilişsel ve duyuşsal durumdur ve ilişkinin kişiyi ne kadar tatmin ettiği ile ilişkilidir (Storbacka, Strandvik ve Gronroos, 1994). Birey evli olup olmamaktan bağımsız olarak ilişkisine yönelik olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunabilmekte ve ilişkisinden doyum alabilmektedir. Dolayısıyla ilişki doyum düzeyi, bireyin evli olmasından daha çok ilişkinin tümünde yaşananlardan etkilenmiş olabilmektedir. Ayrıca örneklemini oluşturan katılımcıların eşlerinden ya da partnerlerinden benzer düzeyde destek aldıkları da göz önünde bulundurulmalıdır (Dönerce, 2018). Yapılan bazı çalışmalarda ise evli kişilerin bekar kişilere göre ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Atılğan, 2020; Dush ve Amato, 2005).

5.1.3.3. Romantik ilişki doyumunun ilişki süresine göre incelenmesine ilişkin tartışma

Söz konusu çalışmada, katılımcıların romantik ilişki doyumları ve ilişki süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çalışmanın sonuçları literatürde yer alan bazı çalışmalar ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir (Çelik, 2006; Koçak, 2008; Özbiçer, 2013; Stewart, 2012). Xiaohe ve Whyte (1990), Şentürk (2018) ve Soğancı (2017) ise çalışmasında evlilik yılı ve evlilikten alınan doyumunu araştırmıştır. Araştırmacı uzun yıllar evli olan kişilerin evlilik doyumları arasında mevcut çalışmayla benzer olarak anlamlı bir fark bulamamıştır. Bu sonuca ilişkin araştırmacılar açıklama getirmiştir. İlişki süresi arttıkça çiftlerin birbirlerine sevgili atfının yanında eş, dost, aile, arkadaş gibi atıfları da bulunmaktadır. Bu yüzden ilişkinin dinamikleri değişebilmektedir. Örneğin; Türk kültüründe, erkekler ilişkiye sahip çıkma, romantik ilişkiyi evliliğe götürme gibi düşüncelere sahipken; kadınlar partnerlerine sadık kalma, problemlerle mücadele edip ilişkiyi toparlama ve kurmaya yönelik düşüncelere sahiptir. Bu sebeple, romantik ilişki doyumu, kişilerin onu ne olarak algıladıkları ve partnerlerin ilişki boyunca birbirlerine neler atfettikleriyle ilgili olup göreceli bir kavram olarak değerlendirilebilmektedir (Soğancı, 2017). Bu sonucun başka bir nedeni de evli bireyler süreç içerisinde farklı rollere girmekte ve bunlara uyum sağlamaktadır. Evliliğin ilk yılları karı-koca olma durumuna alışma, eş olarak davranmaya uyum sağlama ve karı kocaların birbirlerinin özelliklerine adapte olma gibi süreçlerle geçmektedir. Sonrasında çocuğun varlığına uyum sağlama, çocuğun okul macerası, çocukların evden uzaklaşması gibi süreç içerisindeki birçok değişime adapte olmaya çalışan anne ve babanın evlilik yıllarına göre doyum miktarlarının farklılaşmaması normal kabul edilebilmektedir (Kaya ve Buğa, 2021).

Literatürde yer alan bazı araştırmalarda da birliktelik süresinin ilişki hoşnutsuzluğunu anlamlı bir şekilde yordadığı ortaya çıkmıştır (Çelik, 2006; Taycan, Erdoğan, Kuruoğlu ve Çepik, 2014). Evlilik süreleri ve evlilik uyumunun araştırıldığı benzer bir çalışmada hem erkek hem de kadınlar için evliliğin 10. yılına kadar evlilik uyum puanlarının yüksek olduğu; ardından evliliğin 21. yılına kadar evlilik uyum puanlarının azaldığı ve 21. yıldan sonra tekrar artış gösterdiği bulunmuştur (Şener ve Terzioğlu, 2002). Bu sonuçtan evlilik doyumunun öncelikle duygusal durumdan elde edilen doyuma odaklandığı, sonrasında ise eşler arasındaki etkileşime daha fazla odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu etkileşimin geniş anlamda bütün deneyimleri etkilediği, ilişkileri ve bireyin duygularını hem kendisiyle hem de eşiyle

rahatlıkla paylaşmasını içerdiği belirtilmektedir. Evlilik doyumu yüksek çiftlerin, birbirleriyle daha iyi arkadaş olabilen, boş zamanlarını beraberce paylaşabilen ve bu konuda birbirlerine zaman ayıran, tartışmalarında ılımlı ve ortak fikir paylaşımları olan, sıkı dostluk ve tutkunun önemini vurgulayan kişiler oldukları ifade edilmektedir (Hendrick, 1988). Stewart (2012) ise ilişki süresinin doğrudan doyumu etkilemese dahi dolaylı olarak etkili olabileceğini belirtmektedir. Buna göre; Stewart, bireylerin ilişki süreleri uzadıkça ve yaşları ilerledikçe olgunlaşmaları ile beraber daha iyi çatışma, problem çözme ve iletişim kurma becerilerine sahip olduklarını, ilişkiye daha fazla yatırım yaptıklarından dolayı da daha fazla ait hissettiklerini ve bütün bunlar neticesinde ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıklarını ifade etmektedir.

5.1.3.4. Romantik ilişki doyumunun katılımcıların yaşadıkları yerleşim yerine göre incelenmesine ilişkin tartışma

Mevcut araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların romantik ilişki doyumu ve yaşadıkları yer arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çıkan bu sonuç literatürde yer alan araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Artan, Atak, Ofluoğlu, Türk ve Ünlü, 2021; Çelik, Yaman, Duman, Ekşi, 2019). Savaş'ın (2021) yaptığı benzer bir çalışmada kişilerin ilişki doyumlarının yaşanılan şehre göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Kişilerin evlilik uyumuyla ilgili yapılan bir araştırmada en uzun süre yaşanılan yerleşim yerinin evlilik uyum puanını etkilemediği ve çıkan sonucun istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur (Yılmaz ve Avcı, 2015). Yapılan başka bir çalışmada kentsel alanda yaşayan bireylerin kırsal alanda yaşayan bireylere göre depresyon düzeyleri yüksek bulunmuştur (Önen, Kaptanoğlu ve Seber, 1995). Başka bir araştırmaya göre yaşanılan yer ve ilişki doyumu arasında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Kentsel alanda çalışan kadınlar çoğu zaman yüz yüze ilişkileri daha çok yaşamaktadır ve çalıştıkları yerlerde bireysel olarak serbest değildirler. Bireyler pekçok kuralla sınırlandırılmıştır. Bu bireyler çoğunlukla işveren, müdür, amir gibi üst kademedeki insanlara bağlı çalışmaktadır. Bu durum, kişilerde birtakım gerginlikler yararmakta ve kişilerin hem bireysel hem de aile yaşantılarına olumsuz etki edebilmektedir. Kırsal alanda çalışanlar ise çalışma ortamı gereği daha serbest durumdadır. Bu durum da onların iş stresini şehirde yaşayan kişilere göre daha az hissettirmektedir. Ayrıca İstanbul gibi büyük metropollerde ulaşım ve trafik sorunlarının olması 8 saat çalışma süresinden sonra günün büyük bir bölümünün ev dışında geçirilmesine neden olmaktadır. İşe ayrılan bu süre ve iş yoğunluğu kişilerin aile yaşamlarını da olumsuz

etkilemektedir. Dolayısıyla bu durum kişilerin ailelerine karşı sorumluluklarını yerine getirmemelerine neden olabilmektedir (Şeker, 2011). Oysa ki ev işleri ile ilgili görevler, duygusal sorumluluklar kadınlar için önemli olduğu için evlilik doyumunu etkilemektedir. Kaya (2017) mevcut çalışmanın sonucundan farklı olarak kırsal alanda yaşayan evli kadınların evlilik doyum ve uyumlarını kentsel alanda yaşayan kadınlara göre daha yüksek bulmuş, bununla beraber mutluluklarında anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Romantik ilişki doyumunun “mutluluk” (Fincham ve Beach, 2006) ile ilişkilendirilmesi durumunda, çıkan bu sonucun mevcut araştırma ile örtüştüğü söylenebilmektedir.

5.1.3.5. Romantik ilişki doyumunun anne-baba birliktelik durumuna göre incelenmesine ilişkin tartışma

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların romantik ilişki doyum ve anne baba birliktelik durumuna göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Söz konusu bu sonuç, Kaçmaz’ın (2020) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Kaçmaz (2020) da araştırmasında anne babanın birlikte olup olmama durumu ve ilişki doyumu arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Aynı zamanda literatürde farklı sonuçlar bulunan araştırmalar da yer almaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda boşanmış bir aileye sahip kişilerin ilişki doyumlarının düşük olduğu bulgusuna rastlanmıştır (Acar, 2015; Avcı, 2011; Biçer, 2009; Goleman, 2006). Boşanmanın gerçekleştiği tarihten 20 yıl sonra yapılan bir çalışmada, ebeveynlik alt sisteminin aile sistemindeki ilişkilerin kalitesi üzerine etki etmeye devam ettiği bildirilmektedir (Ahrons, 2007). Benzer bir araştırma da Kaçmaz (2020) tarafından yapılmıştır. Toplumun en küçük yapısı olan aile, çocuğun tutum, davranış ve düşünceleri öğrendiği, hayata ait önemli deneyimleri kazandığı temel sosyal birimdir. Buna bağlı olarak, bireyin kişiliğinin biçimlenmesinde ve kimlik geliştirmesinde aile içindeki sağlıklı ebeveyn modellerinin etkisi bulunmaktadır (Acar, 2015). Çocuk, sağlıklı aile içinde kendisine ve çevresine sevgi duyan, kendine güvenen ve kendisini olumlu şekilde geliştiren bir birey olmakta (Tolungüç, 2016); parçalanmış ailede ise sosyal sorunlara sahip, davranış problemleri yaşayan ve olumsuz benlik geliştiren birey olmaktadır (Ercan, 2015). Dolayısıyla bireyin olumsuz benliğe sahip olması ve yaşadığı olumsuz duygu durumlar o kişinin kendi romantik ilişkisinden aldığı doyumu da olumsuz etkilemektedir. Bu durumda, boşanmış aileye sahip olan kişilerin ilişkilerinden aldıkları doyumun daha düşük olması beklenmektedir (Kaçmaz, 2020). Kaçmaz (2020) aynı araştırmada boşanma sonrası ebeveynleriyle yeterince görüşemeyen kişilerin ilişki doyumlarının yeterince görüşen

kişilere göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Bu katılımcıların büyük çoğunluğu boşanma sonrası anne ile yaşamaktadır. Çocukların düşük ilişki doyumuna sahip olmasının sebebi baba ile yeterince görüşmemeleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Bu kişilerin babaları ile ilişkilerindeki yetersizlik nedeniyle ilişki yatırımını kendi romantik ilişkilerine yatırdığı ve dolayısıyla romantik ilişkiden aldıkları doyumun daha yüksek olduğu görülmektedir. Bandura'ya (1997) göre çocukların yetişme ortamlarında anne ve baba arasındaki çatışmaya şahit olmaları çocukların ileriki zamanlarda ilişki doyumları üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Anne ve babalarının çatışmalarına maruz kalan çocukların, ileride romantik ilişkilerinden düşük doyum aldığı bildirilmiştir (Cui, Fincham ve Durtschi, 2008, Yu, 2007). Görüldüğü üzere, literatürde yer alan bazı araştırmalara göre de anne ve babası birlikte ancak çatışma halinde olan kişilerin ilişki doyumlarının olumsuz etkilendiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Anne babası birlikte ya da ayrı kişilerin ilişki doyumlarına ilişkin yapılan araştırmalarda literatürde birlik olmadığı ve farklı sonuçların yer aldığı görülmektedir. Bu durum, konu ile ilgili daha fazla araştırmanın yapılmasını gerektirmektedir.

5.2. Öneriler

Bu araştırma ile, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız), kendilerine saygı (olumlu ve olumsuz) ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkide, aldatılma algısının kısmi aracılık rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar dahilinde aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Bu araştırmanın sonucuna göre güvenli bağlanma, ilişki doyumunu arttırmakta ve bunun yanında kayıtsız bağlanma ise romantik ilişki doyumunu azaltmaktadır. Bu bulguya göre, bireylerin yetişkinlik zamanında romantik ilişkilerinde ya da evliliklerinde daha mutlu ve sağlıklı bir ilişki içinde olmalarını sağlamak için, tam da bağlanma örüntülerinin oluşmaya başladığı yaşlarda anne ve babalara yönelik eğitim hizmetleri verilebilir. Bu eğitimler oluşturulurken, eğitimlerin başlıkları; anne ve çocuklar üzerindeki bağlanma örüntüleri ve bu bağlanma örüntülerinin ileriki yaşlarda çocuklar üzerindeki etkisi, çocukların yetişkinlik zamanı üzerindeki etkisi, bu doğrultuda çocuklara yönelik yaklaşımlar vb. şeklinde konu başlıkları çıkarılabilir. Bu eğitimler, okulların tüm kademelerine yönelik rehberlik hizmetleri tarafından aile eğitimi, seminer, konferans şeklinde verilmesi mümkün olabilir. Bu durumda toplumun en küçük yapı taşı olduğu kabul edilen ailenin ya da aile kurmaya hazırlanan romantik ilişki yaşayan çiftlerin mutlu bir beraberlik yaşamaları

sağlanabilir ve dolayısıyla daha mutlu ve sağlıklı toplumların oluşturulması için çalışmalar yapılabilir. Aynı şekilde bu bilginin, evlilik ve aile danışmanlığı alanında uzman psikolojik danışman, psikolog ve terapistlerin, danışanların anne-çocuk bağlanma süreçleri üzerinde çalışmasıyla, danışanların geçmişte birincil bağlanma figürü ile ilişkisi hakkında daha fazla bilgi almasına ve bu konunun irdelenmesine ve yine danışma sürecinde uygun yöntem ve tekniklerin kullanımının sağlanmasına yardımcı olabilir.

Araştırmanın diğer bulgusuna göre, kişilerin kendilerine olan saygısının düşük olması, romantik ilişki doyumunu da azaltmaktadır. Yine bu bulguyla, eğitim kurumlarında ya da çocuk bakım ve eğitim merkezlerinde rehberlik hizmetleri tarafından çocukların benlik saygılarını arttırmaya yardımcı etkinliklere ağırlık verilebilir. Aynı şekilde, aile terapisti vb. uzmanları, danışanların ilişkilerinde yaşadıkları sorunlara ilişkin, danışanların benlik saygılarını geliştirici yöntem ve teknikler kullanmalarına imkân tanıyabilir.

Araştırmanın diğer bulgusuna göre, aldatılma algısının yüksek olması ilişki doyumunu azaltmaktadır. Partnerler arasında ilişkiye 3. kişinin dahil olduğu ya da 3. kişinin dahil olduğu düşünüldüğü durumlarda yine alanda çalışan uzman aile, çift terapistleri, psikologlar, kişilerin aldatıldıklarına ilişkin düşünce ve algılarının, danışanların ilişki doyumlarına olumsuz etki edeceği konusunda bilgi ve farkındalık kazanmaları, bu alanda çalışan terapistlerin, psikolojik danışmanların bu süreçte danışanların yaşayacakları psikolojik problemlere ilişkin uygun yöntem ve teknikler kullanmalarını ve uygulamalarını sağlayabilir.

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri (güvenli ve kayıtsız), kendine saygı (olumlu ve olumsuz) ile romantik ilişki doyumunu arasındaki ilişkide aldatılma algısının aracı rolünü inceleyen ilk araştırma niteliğindedir. Bu çalışmada yer alan değişkenlerin ilişkisi başka betimsel araştırmalarda da incelenebilir. Özellikle benzer çalışma evli çiftler üzerinde yapılp sonucu değerlendirilebilir. Günümüzde aile ve evlilik danışmanlığına oldukça fazla ihtiyaç olduğunun gözlemlendiği ülkemizde bu tarz araştırma sonuçları, aile rehberliği ve danışmanlığına yönelik kuramsal ve uygulamalı çalışmalara ilişkin önemli bir yol gösterici olabilir. Dolayısıyla önleyici ve gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, aile rehberliği ve danışma hizmetleri kapsamında (Üniversitelerin rehberik ve psikolojik danışma birimleri, aile ve evlilik danışmanlığı hizmetleri sunan kurumlar) bu sonuçlar dikkate alınarak romantik ilişkilere zarar veren ve kişilerde travmaya neden olan aldatma davranışlarını azaltıcı seminer ve konferanslar hazırlanıp düzenlenebilir.

Bu çalışmada, aldatılma algısı ölçeğinin geliştirilmesi, aile rehberliği ve danışmanlığına yönelik uygulamalı çalışmalarda, psikolojik danışmaya başvuran kadın ve erkek danışanlara yardım sürecinde farklı müdahale yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesine yönelik önemli bir yol gösterici olabilir. Örneğin, aldatıldığını düşünen danışanların bu zor süreçle başa çıkabilmelerine yardımcı olacak stratejiler geliştirilmesine katkıda bulunulabilir.

Son zamanlarda internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, aldatma/aldatılma olaylarının bu mecralarda çok daha fazla gündeme gelmesiyle birlikte, gelecekte yapılacak olan araştırmalarda aldatılma algısının sıklığı, aldatılma algısının türlerine göre sıklığı ve hangi alanlarda yoğunlaştığı araştırılabilir.

Bu çalışma, İstanbul'daki üniversitelerde öğrenimine devam eden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmaların Türkiye'nin genelinde yer alan devlet ve özel üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerden oluşan bir evren ve bu evrende küme örnekleme yoluyla oluşturulan bir örneklem üzerinde yapılabilir.

Bu çalışma nicel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Farklı bir çalışmada çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak, daha çeşitli sonuçlara ulaşmak ve nitel araştırma yönteminin çeşitliliğinden faydalanmak için, içinde hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerini barındıran karma yöntem araştırması olarak da tasarlanabilir.

Gelecekte romantik ilişki ve aldatılma algısı ile ilgili yapılacak araştırmalara ilişkin uzun dönemli izlenen ve farklı yöntemlerin de kullanılabileceği boylamsal araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D. ve Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(1-2).
- Açıl, E. (2015). *Ortaokul 3. Sınıf Öğrencilerin Denklem Kavramına Yönelik Soyutlama Süreçlerinin İncelenmesi: APOS Teorisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Afifi, W., Falato, W. ve Weiser, J. (2001). Identity concerns following a severe relational transgression: The role of discovery method for the relational outcomes of infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 291-308.
- Ahrons, C. R. (2007). Family ties after divorce: long-term implications for children. *Family Process*, 46(1), 53-65.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Wall, S. ve Waters, E. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. New York: Psychology Press.
- Ainsworth, M. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937. doi: 10.1037/0003-066X.34.10.932
- Akın, A., Süler, M., Eker H. ve Anlı G. (2015). Romantik ilişkilerde algılanan değişim ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 112-122.
- Aksaray, S. (1992). *Adölesanların Benlik İmajlarını Etkileyen Etmenlerden Ana Baba Tutum Algısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Akşemsettinoglu, S. (2020). *Romantik İlişki Yaşayan Bireylerin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları İlişki Doyumu Ve Evlilik Beklentisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Aktaş, M. ve Çopur, Z. (2018). Sosyal medya kullanımının eşler arasındaki strese etkisi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches Issue*, 6, 142-153.

- Alaçam, S. (2020). *Evli Bireylerde Evlilik Doyumu Aldatma Eğilimi ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Allen, E. S. ve Baucom, D. H. (2004). Adult attachment and patterns of extradyadic involvement. *Family Process*, 43(4), 467–488. doi: 10.1111/j.1545-5300.2004.00035.x
- Amato, P. R. ve Previti, D. (2003). People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment. *Journal of Family Issues*, 24, 602–626.
- Amidon, A.D. (2007). *Intimate Relationships: Adult Attachment, Emotion Regulations, Gender Roles And Infidelity*. (Unpublished Doctoral Thesis). University of Texas, Austin, USA.
- Amir, M., Horest, N. ve Lin-Stein, T. (1999). Infertility and adjustment in woman: the effects of attachment style and social support. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 6(4), 463-479.
- Anastasi, A. (1988). *Psychological testing* (5th edition). New York: MacMillan Pub. Co. Inc.
- Anderson, J. A. ve Olnhausen, K. S. (1999). Adolescent self-esteem: A foundational disposition. *Nursing Science Quarterly*, 12(1), 62-67.
- Arıca, O.T. (1999). *Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik Saygısının Geliştirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.
- Arseven, A.D. (1986). Benlik tasarımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 15-26.
- Artan, T., Atak, I., Ofloğlu, A., Türk, H. ve Ünlü, D. (2021). Covid-19 salgını sürecinde ilişki doyumu ve ilişki hoşnutsuzluğunun incelenmesi. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 25-40.

- Ary, D., Jacobs, L. C., Razavieh, A. ve Sorensen, C. (2006). *Introduction to research in education* (7th ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Ateş, G. (2018). *Associated Factors Of Subjective Well-Being In Married Individuals: Online Infidelity Tendency, Gender Roles, And Marital Satisfaction*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atılğan, I. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkiler İle İlgili Akılcı Olmayan İnançlarının Nesne İlişkileri Gerçeği Değerlendirme Boyutları Ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atkins, D. C., Baucom, D. H. ve Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, 15, 735–749.
- Atkins, D. C., Baucom, D. H., Yi, J. ve Christensen, A. (2005). Infidelity in couples seeking marital therapy. *Journal of Family Psychology*, 19(3), 470-473.
- Atkins, D.C., Dimidjian, S. ve Jacobson, N.S. (2004). İnsanlar niçin ilişki yaşarlar? S. Üretmen (Çev.). *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(32), 111-115.
- Avcı M. (2011). Yazgının yokluğunda suçun varlığı meselesi ya da ailenin parçalanmasının suçla ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1).
- Ayaz, S. (2002). *Hemşirelerin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeylerinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayre, C. ve Scally A.J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: Revisiting the original methods of calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47(1), 79–86. doi: 10.1177/0748175613513808
- Bachman, L. F. (2004). *Statistical analyses for language assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.<http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511667350>

- Bal, Ü. (2003). *Hastanede Çalışan Hemşire ve Diğer Bayan Sağlık Personelinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baldwin, S. A. ve Hoffman, J. P. (2002). Dynamics of self-esteem: A growth-curve analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 101–113.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York, NY: W.H. Freeman.
- Banase, R. (2004). Attachment style and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 273–282.
- Barnes, S. vd. (2007). The Role of Mindfulness In Romantic Relationship Satisfaction and Responses to Relationship Stres. *Journal of Marital and Family Therapy*, 33(4), 482–500.
- Baron, R.M. ve Kenny, D.A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *J Pers Soc Psychol*, 51(6).
- Barta, W. D. ve Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(3), 339-360.
- Bartholomew, K. (1993). From Hildhood to Adult Relationships: Attachment Theory and Research. In S. Duck (Ed.), *Learning about relationships* (s. 30–62). Sage Publications, Inc.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among adults: A test of four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226- 244.
- Baucom, D. H., Gordon, K. C., Snyder, D. K., Atkins, D. C. ve Christensen, A. (2006). Treating affair couples: Clinical considerations and initial findings. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 20(4), 375-392.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. ve Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier

lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1–44. <https://doi.org/10.1111/1529-1006.01431>

Baylan, B. (2018). *Çiftlerin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Romantik İlişki Bileşenleri İle İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayram, N. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ankara: Ezgi Kitabevi.

Beaulieu-Pelletier, G., Philippe, F. L., Lecours, S. ve Couture, S. (2011). The role of attachment avoidance in extradyadic sex. *Attachment & Human Development*, 13(3), 293–313. doi: 10.1080/14616734.2011.562419

Berman, M. I. ve Frazier, P. A. (2005). Relationship power and betrayal experience as predictors of reactions to infidelity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(12), 1617–1627. doi: 10.1177/0146167205277209

Berscheid, E., Snyder, M. ve Omoto, A.M. (1989). Issues in Studying Close Relationships: Conceptualizing and Measuring Closeness. In C. Hendrick (Ed.), *Close relationships* (s. 63-91). Newbury Park, CA: Sage.

Berscheid, E., ve Peplau, L. A. (1983). The Emerging Science of Relationships. In H. H. Kelley et al. (Ed.), *Close relationships* (pp. 1–19). New York, NY: Freeman.

Beştav, F.G. (2007). *Romantik İlişki Doyumu İle Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Betzig, L. (1989). Causes of conjugal dissolution: A cross-cultural study. *Current Anthropology*, 30, 654-676.

Betzig, L. (1989). Causes of conjugal dissolution: A cross-cultural study. *Current Anthropology*, 30, 654-676.

Biçer E. (2009). *Parçalanmış ve Tam Aileye Sahip Ergenlerin Atılganlık ve Sosyal Yetkinlik Beklenti Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Blow, A. J. (2005). Facing it head on: Helping couples move through the painful and pernicious effects of infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions*, 4(2-3), 91-102.
- Blow, A. J. ve Hartnett, K. (2005a). Infidelity in committed relationships I: A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 183-216.
- Blow, A. J. ve Hartnett, K. (2005b). Infidelity in committed relationships II: A substantive Review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 217-233.
- Bogenç, A. (2012). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçekler İçinde: Kendine Saygı Ölçeği*. Yıldız Kuzgun ve Feride Bacanlı (Ed.), Ankara: Nobel Yayınları.
- Bogenç, A. ve Kuzgun, Y. (1994). Kendine saygısı düşük ve yüksek olan bireylerin akademik benlik kavramı puanlarının karşılaştırılması. *Adana I. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı* içinde s. 44-650.
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal Medyanın Gelişimi Ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Bowlby J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *Int J. Psychoanal*, 39, 350-373.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Volume 1 Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Volume II separation, anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Volume 3 loss, sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachments and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Bradbury, T. N., Campbell, S. M. ve Fincham, F. D. (1995). Longitudinal and behavioral analysis of masculinity and femininity in marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 328-341.

- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 964–980. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x>
- Brehm, S. S., Kassin, S. M. ve Fein, S. (2002). *Social psychology* (5th ed.). New York: Houghton Mifflin Company.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-Report Measurement Of Adult Attachment: An Integrative Overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Ed.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). The Guilford Press.
- Brennan, K.A. ve Shaver, P.R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267–283.
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Development psychology* (28.Baskı) içinde (s. 759-775).
- Bridges, A. J., Bergner, R. M. ve Hesson-McInnis, M. (2003). Romantic partners' use of pornography: Its significance for women. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 29, 1–14.
- Brogdon, B. L., Fitzwater, A. L. ve Johnson, L. C. (2006). Differences in men's and women's perception of infidelity in varying situations. *The Osprey Journal of Ideas and Inquiry*, 18.
- Brown, E. M. (1991). *Patterns of infidelity and their treatment*. New York: Brunner-Mazel.
- Brown, J. D. (1998). *The self*. McGraw-Hill series in social psychology. New York, NY, US: McGraw - Hill.
- Buğra, D. (2009). *Yakın İlişkilerde İstikrar: Bağlanma Stilleri ve Cinsiyet Rollerini Açısından Bir Karşılaştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Burchell, J. L. ve Ward, J. (2011). Sex drive, attachment style, relationship status and previous infidelity as predictors of sex differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 51(5), 657-661.

- Burke, M. C. ve Pilecki, A. E. (2009). Effects of intrafamilial trauma on the development of self-esteem. *Self-esteem across the lifespan: Issues and interventions*, s. 63-78.
- Buss, D. M. ve Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 559–570. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.3.559>
- Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A., Choe, J. C., Lim, H. K., Hasegawa, M. vd. (1999). Jealousy and the nature of beliefs about infidelity: Tests of competing hypotheses about sex differences in the United States, Korea, and Japan. *Personal Relationships*, 6(1), 125–150.
- Buss, D.M. (1995). Evolutionary psychology: A new paradigm for psychological science. *Psychol Inquiry*, 6, 1-30.
- Buss, D.M. (2000). *The dangerous passion*. New York: The Free Press.
- Buss, D.M. ve Shackelford, T. K. (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of Research in Personality*, 31, 193-221.
- Buss, D.M., Larsen, R., Westen, D. ve Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: Evolution, physiology, and psychology. *Psychological Science*, 3, 251-255.
- Buunk, B. P. (1995). Sex, self-esteem, dependency and extradyadic sexual experience as related to jealousy responses. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12, 147-153.
- Buunk, B. P. ve Bakker, A. B. (1995). Extradyadic sex: The role of descriptive and injunctive norms. *Journal of Sex Research*, 32(4), 313-318.
- Buunk, B. P. ve Dijkstra, P. (2004). Men, Women, And Infidelity: Sex Differences In Extradyadic Sex And Jealousy. J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan ve D. Marsden (Ed.), *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 103-120). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Buunk, B. P. ve Hupka, R. B. (1987). Cross-cultural differences in the elicitation of sexual jealousy. *Journal of Sex Research*, 23, 12-22.

- Buunk, B.P., Angleitner, A. ve Oubaid ve Buss. (1996). Sex differences in jealousy in evolutionary and cultural perspective: Tests from the Netherlands, Germany, and the United States. *Psychol Sci*, 7(6), 359-379.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (5. Baskı, sy. 167-182). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Testlerin geçerlik ve güvenirlik analizlerinde kullanılan bazı istatistikler*. *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (15. Baskı, sy. 82-167). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. Baskı). Ankara: Pegam Akademi.
- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri Ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Campbell, L. ve Butzer, B. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*, 15(1), 141-154.
- Campos, J. J., Barrett, K. C., Lamb, M. E., Goldsmith, H. H., ve Stenberg, C. (1983). Socioemotional Development. In M. M. Haith & J. J. Campos (Eds.), P. H. Mussen (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 2. Infancy and developmental psychobiology* (pp. 783-915). New York: Wiley.
- Cann, A., Magnum, J. L. ve Wells, M. (2001). Distress in response to relationship infidelity: the roles of gender and attitudes about relationships. *Journal of Sex Research*, 38(3), 185-190.

- Carson, C. L. ve Cupach, W. R. (2000). Fueling the flames of the green-eyed monster: The role of ruminative thought in reaction to romantic jealousy. *Western Journal of Communication (Includes Communication Reports)*, 64(3), 308-329.
- Carter, C. S., ve Porges, S. W. (2012). The biochemistry of love: an oxytocin hypothesis. *EMBO Reports*, 14(1), 12–16. doi:10.1038/embor.2012.191
- Cascardi, M. ve O'Leary, K. D. (1992). Depressive symptomatology, self-esteem and self-blame in battered women. *Journal of Family Violence*, 7(4), 249-259.
- Chan, M.E. (2009). Why did you hurt me? Victim's interpersonal betrayal attribution and trust implications. *Review of General Psychology*, 3, 262–274.
- Chappell, K. D. ve Davis, K. E. (1998). Attachment, partner choice, and perception of romantic partners: An experimental test of the attachment-security hypothesis. *Personal Relationships*, 5(3), 327–342. <https://doi.org/10.1111>
- Christensen, A. ve Heavey, C.L. (1990). Gender and social structure in the demand / withdraw pattern of marital conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(1), 73 – 81.
- Christian, J. L., O'leary, K. D. ve Vivian, D. (1994). Depressive symptomatology in maritally discordant women and men: The role of individual and relationship variables. *Journal of Family Psychology*, 8(1), 32.
- Chuick C. (2009). *Gender and Infidelity: A Study Of The Relationship Between Conformity to Masculine Norms And Extrarelational Involvement* [dissertation]. Iowa City, IA: University of Iowa.
- Clayton, R. B., Nagurney, A. ve Smith, J. R. (2013). Cheating, breakup, and divorce: Is facebook use to blame?. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(10), 717–720. doi: 10.1089/cyber.2012.0424
- Cohen, L. ve Manion, L. (1989). *Research methods in education*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.

- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810-832.
- Collins, N.L. ve Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1–24. doi:10.1111/1532-7795.1301001
- Connolly, J. A. ve Goldberg, A. (1999). Romantic Relationships In Adolescence: The Role Of Friends And Peers In Their Emergence And Development. W. Furman, B. B. Brown ve C. Feiring (Ed.), *The development of romantic relationships in adolescence* (s. 266–390). New York: Cambridge University Press.
- Connolly, J. A. ve Konarski, R. (1994). Peer self-concept in adolescence: Analysis of factor structure and of associations with peer experience. *Journal of Research on Adolescence*, 4(3), 385–403. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0403_3
- Connolly, J. ve C. McIsaac. (2009). *Romantic Relationship In Adolescence. Handbook Of Adolescent Psychology*. Richard M. Lerner ve Laurence Steinberg (Ed.), New York: Wiley.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: WH Freeman.
- Creswell, J.W. (2002). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. NJ: Prentice Hall.
- Crowell, J. A. ve Treboux, D. (1995). A review of adult attachment measures: Implications for theory and research. *Social Development*, 4, 294–327.
- Cui, M., Finchaö, F. D. ve Durtschı, J. A. (2010). The effect of parental divorce on young adults' romantic relationship dissolution: What makes a difference? *Personal Relationships*, 18(3), 410–426. doi:10.1111/j.1475-6811.2010.01306.x

- Curun, F. (2001). The Effects Of Sexism And Sex Role Orientation On Romantic Relationship Satisfaction. (Unpublished Masters Dissertation). Middle East Technical University, Ankara.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma Stilleri, Evlilik Uyumu ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çeçen, R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Journal of Theory ve Practice in Education (JTPE)*, 4(1), 19-30.
- Çelik, H. (2006). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları ve Kişilerarası Şemalarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, H., Yaman, N. Duman, S. Ve Ekşi, H. (2019). Romantik ilişki deneyimlerinde baba-çocuk ilişkisinin yansımaları. *IX. Uluslararası Yükseköğretimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Çelikadam, C. (2018). *Aldatmaya Yönelik Tutumların Bağlanma ve Ahlak Açısından Ele Alınması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çıkıt, B. (2017). *Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri Ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çimen, S. (2007). *İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Yaşantıları ve Yeterlik Algıları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Daly, M. ve Wilson, M. (1988). Evolutionary social psychology and family homicide. *Science*, 242, 519-524.
- Daly, M., Wilson, M. I. ve Weghorst, S. J. (1982). Male sexual jealousy. *Ethology & Sociobiology*, 3(1), 11–27. [https://doi.org/10.1016/0162-3095\(82\)90027-9](https://doi.org/10.1016/0162-3095(82)90027-9)
- Davis, M. H. ve Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(2), 397-410.
- Davis, M. H. ve Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: Empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(2), 397-410.
- Debord, J., Romans, S.C. ve Krieshok, T. (1996). Predicting dyadic adjustment from general and relationship-specific beliefs. *Journal of Psychology*, 130, 263-280.
- Demiray, E. (2019). *Yetişkinlik Dönemindeki Romantik İlişkilerde Kıskançlık, Bağlanma Stilleri Ve Aldatma Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirtaş, A.H. (2004). *Yakın İlişkilerde Kıskançlık: Bireysel, İlişkisel ve Durumsal Değişkenler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, M. E., Arslan, C. ve Hamarta, E. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31, 374-389.
- DeStano, D., Bartlett, M. Y., Braverman, J. ve Salovey, P. (2002) Sex differences in jealousy: Evolutionary mechanism or artifact of measurement? *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(5), 1103-1116.
- Desteno, D. A. ve Salovey, P. (1996). Evolutionary Origins of Sex Differences in Jealousy? Questioning the “Fitness” of the Model. *Psychological Science*, 7(6), 367–372. doi:10.1111/j.14679280.1996.tb00391.x

- DeVellis, R. F. (2014). *Scale Development Theory and Applications*. T. Totan (Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E. ve Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjective well-being across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(4), 419-437.
- Docan-Morgan, T. ve Docan, C. A. (2007). Internet infidelity: Double standards and the differing views of women and men. *Communication Quarterly*, 55, 317-342.
- Doğan, T. (2010). Sosyal görünüş kaygısı ölçeği'nin (SGKÖ) Türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 151-159.
- Dökmen, Z. (2002). Evlilik doyumu ile eşle algılanan benzerlik, cinsiyet, cinsiyet rolleri ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki. *XII. Ulusal Psikoloji Kongresi*. Ankara.
- Dönerce, A. (2018). *Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) Tanısı Almış Hastalarda Yaşam Kalitesi, Romantik İlişki Doyumu ve İlişki Niteliğinin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Drigotas, S. M., Safstrom, C. A. ve Gentilia, T. (1999). An investment model prediction of dating infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(3), 509-524.
- Drigotas, S.M. ve Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current directions in psychological science*, 10 (5), 177-180.
- Duba, J.D., Kindsvatter, A. ve Lara, T. (2008). Treating Infidelity: Considering Narratives of Attachment. *The Family Journal*, 16, 293.
- Dursun, A. ve Özkan, M. S. (2019). Genç yetişkinlerin aldatmaya yönelik niyetleri üzerinde aldatmaya yönelik tutum ve sosyal medya kullanımının etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 475-495. doi:10.24106/kefdergi.2560
- Dursun, S. (2016). *Evli Bireylerin Bağlanma Stillerine Göre Aldatma Eğilimlerinin Ve Evlilik Doyumlarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Dush C. M. K. ve Amato, P. R. (2005). Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 607-627.
- Ekşi, Z. (2018). Siber Aldatma. N. Oktik ve Ü. Reşitoğlu (Ed.), *Aileyi anlamak: Disiplinler arası yaklaşım* içinde (s. 207-231). Ankara: Nobel.
- Ercan İ, Kan İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-16.
- Ercan R. (2015). Ailede değişimin sonuçlarının çocuk sağlığına etkisi. *International Journal of Social Science*, 36, 299-308.
- Erdem, M. (2019). *Yetişkin Kadın Bireylerde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Benlik Saygısının İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergin, D. Y. (1995). Ölçeklerde geçerlik ve güvenirlik. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 125–148.
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and Crisis (Austen Riggs Monograph, 7). WW Norton&Company.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: Norton.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erol, R. Y. ve Orth, U. (2014). Development of self-esteem and relationship satisfaction in couples: Two longitudinal studies. *Developmental Psychology*, 50(9), 2291–2303. <https://doi.org/10.1037/a0037370>
- Erwin, P.G., Salter, K. ve Purves, D.G. (2001). Attachment style family and romantic relationships. *Psychological Reports*, 88, 1251-1252.
- Feeney, J. A. ve Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–291. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.2.281>

- Feeney, J.A., Noller, P. ve Hanrahan, M. (1994). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives. Attachment style questionnaire.* (s. 128-152). New York: Guilford Press.
- Feeney, Noller ve Patty. (1993). Adolescent interactions with the opposite sex: influence of attachment style and gender. *Journal of Adolescence*, 16(2), 169.
- Feldman, S. S. ve Gowen, L. K. (1998). Conflict negotiation tactics in romantic relationships in high school students. *Journal of Youth and Adolescence*, 27, 691-717.
- Feldman, S. ve Cauffman, E. (1999). Your cheatin' heart: Attitudes, behaviors, and correlates of sexual betrayal in late adolescents. *Journal of Research on Adolescents*, 9, 227-252.
- Fincham, F. D. ve Beach, S. R. H. (2006). Relationship Satisfaction. A. L. Vangelisti ve D. Perlman (Ed.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (s. 579-594). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606632.032>
- Fink, B., Grammer, K. ve Thornhill, R. (2001). Human (*Homo sapiens*) facial attractiveness in relation to skin texture and color. *Journal of Comparative Psychology*, 115(1), 92-99.
- Finkel, E. J., Eastwick, P. W., Karney, B. R., Reis, H. T. ve Sprecher, S. (2012). Online dating: A critical analysis from the perspective of psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*, 13(1), 3-66. <https://doi.org/10.1177/1529100612436522>
- Fish, J.N., Pavkov, T.W., Wetchler, J.L. ve Bercik, J. (2012). Characteristics of those who participate in infidelity: the role of adult attachment and differentiation in extradyadic experiences. *American Journal of Family Therapy*, 40, 214-229. <https://doi.org/10.1080/01926187.2011.601192>
- Fricker, J. (2006). *Predicting Infidelity: The Role Of Attachment Styles, Lovestyles and The Investment Model.* (Doctoral's Thesis). Swinburne University of Technology, Australia.

- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11, 117-180.
- Furman, W., Brown, B.B. ve Feiring, C. (1999). *The development of romantic relationships in adolescence*. NY: Cambridge University Press.
- Garcia, H. ve Soriano, E. (2017). The romantic ideal of men and women involved in the relationship of friends with benefits. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 237, 203-208.
- Gentzler, A.L. ve Kerns, K.A. (2004). Associations between insecure attachment and sexual experiences. *Personal Relationships*, 11, 249-265.
- Gibbs, G. (2007). *Analyzing qualitative data*. Sage Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781849208574>
- Girgin, B. ve Aytek-Şık, B. (2018). Çatalca’da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 41-54.
- Gizir, C. A. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilişki inançlarının cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumlarına göre incelenmesi. *+20 ve Bilim Dergisi*, 38(170), 373-383.
- Glass, S. P. ve Wright, T. L. (1992). Justifications for extramarital relationships: The association between attitudes, behaviors, and gender. *Journal of Sex Research*, 29, 361–387. <https://doi.org/10.1080/00224499209551654>
- Glesne, C. (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş* (2. Baskı). A. Ersoy ve P. Yalçınoglu (Çev.). Ankara: Anı Yayınları.
- Goetz, A. T. ve Causey, K. (2009). Sex differences in perceptions of infidelity: Men often assume the worst. *Evolutionary Psychology*, 7(2), 253–263. <https://doi.org/10.1177/147470490900700208>
- Goleman, D. (2006). *Duygusal zekâ*. H. Balkara (Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.

- Gordon, K.C., Baucom, D.H. ve Snyder, D.K. (2004). An integrative intervention for promoting recovery from extramarital affairs. *Journal of Marital and Family Therapy*, 61(11), 1393-1405.
- Gözüm, S. ve Aksayan, S. (1999). Öz-etkililik-yeterlik Ölçeği'nin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 2(1), 21-34.
- Green, E. J. ve Kolos, A. C. (2010). Facilitating Self-Esteem in Elementary School-Aged Children: A Child-Centered Play Therapy Approach. In M. H. Guindon (Ed.), *Self-esteem across the lifespan: Issues and interventions* (pp. 49–61). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Green, M. C. ve Sabini, J. (2006). Gender, socioeconomic status, age, and jealousy: Emotional responses to infidelity in a national sample. *Emotion*, 6(2), 330-334.
- Griffin, D. W. ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430.
- Griffin, D.W. ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 67(3), 430.
- Günay, S. (2007). *Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güzel, İ. (2016). *Yakın İlişkilerde Aldatma Ve Affetme Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th Edition). New Jersey: Prentice Hall.

- Hall, J. H. ve Fincham, F. D. (2006). Relationship dissolution following infidelity: The roles of attributions and forgiveness. *Journal of Social & Clinical Psychology*, 25(5), 508-522.
- Hamachek, D. (1995). Self-concept and school achievement: Interaction dynamics and a tool for assessing the self-concept component. *Journal of Counselling and Development*, 73(4), 419-425.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33, 313-328.
- Hamamcı, Z. ve Esen-Çoban, A. (2010). Dysfunctional relationship beliefs of late adolescence in adjustment to university. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 300-304.
- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist*, 13(12), 673-685. <http://dx.doi.org/10.1037/h0047884>
- Harris, C. R. (2004). The evolution of jealousy: Did men and women, facing different selective pressures, evolve different “brands” of jealousy? Recent evidence suggests not. *American Scientist*, 92(1), 62-71.
- Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective*. New York, NY: Guilford Press.
- Harvey, J. H., Wenzel, A. ve Sprecher, S. (2004). *The handbook of sexuality in close relationships*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hatamy, A., Fathi, E., Gorjib, Z. ve Esmaeily, M. (2011). The relationship between parenting styles and attachment styles in men and women with infidelity. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 3743-3747.
- Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 30(4), 647-650.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.

- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hazan, C., Zeifman, D. ve Middleton, K. (1994). Adult romantic attachment, affection, and sex. *The 7th. International Conference on Personal Relationships*. Groningen, The Netherlands.
- Hendrick, C. ve Hendrick, S. S. (1989). Research on love: Does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5), 784–794. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.56.5.784>
- Hendrick, S.S. ve Hendrick, C. (2006). Measuring respect in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881-899.
- Hendrick, Susan S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.
- Henline, B.H., Lamke, L.K. ve Howard, M.D. (2007). Exploring perceptions of online infidelity. *Personal Relationships*, 14, 113-128. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00144.x>
- Hertlein, K. M. ve Piercy, F. P. (2006). Internet infidelity: A critical review of the literature. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Families and Couples*, 74, 366-371.
- Hertlein, K.M., Wetchler, J.L. ve Piercy, F.P. (2005). Infidelity: An overview. *Journal of Couple and Relationship Therapy*, 4(2-3), 5-16. https://doi.org/10.1300/J398v04n02_02
- Holm, K. E., Werner-Wilson, R. J., Cook, A. S. ve Berger, P. S. (2001). The association between emotion work balance and relationship satisfaction of couples seeking therapy. *The American Journal of Family Therapy*, 29, 193-205.
- Hortaçsu, N. (1991). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 12-24.

- Howell, R.D. Bellenger, D.N. ve Wilcox, J.B. (1987). Self esteem, role stres and, job satisfaction among marketing managers. *Journal of Business Research*, 15, 71- 84.
- Hunyady, O. , Josephs, L. ve Jost, J. T. (2008). Priming the primal scene: Betrayal trauma, narcissism, and attitudes toward sexual infidelity. *Self & Identity*, 7(3), 278-294.
- Hurlock E.B. (1959). *Developmental psychology*. New York: M.C. Graw Hill.
- Huston, T. L. ve Chorost, A. F. (1994). Behavioral buffers on the effect of negativity on marital satisfaction: A longitudinal study. *Personal Relationships*, 1(3), 223–239. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00063.x>
- James, W. (1950). *The Principles of psychology*. Vol 1. Reprint Edition. Dover Publications. (Kitabın orijinali 1890 yılında MacMillan and Co, London tarafından basılmıştır.)
- Janus, S. S. ve Janus, C. L. (1993). *The Janus report on sexual behavior*. New York: Wiley.
- Johnson, M. P. (2005). Domestic violence: It's not about gender-or is it? *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1126–1130. doi: 10.1111/j.1741-3737.2005.00204.x
- Jose O. ve Alfons, V. (2007). Religiosity and forgiveness among first-married and remarried adults Mental Health, Religion & Culture. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 10, 379–394.
- Kaçmaz, Ö. N. (2020). *Boşanmış Aileye Sahip Bireylerde Bağlanma Stillerinin İlişki Doyumu ve Reddedilme Duyarlılığı İle İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kail, R. V. ve Cavanuagh, C. C. (2015). *Human development: A life-span view* (7th Ed.). Boston: Cengage Learning.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kankaya, D. (2015). *Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Cinsel Yaşantılar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kantarıcı, D. (2009). *Evli Bireylerin Bağlanma Stillerine Göre Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karahan, F., Sardoğan, M.E., Özkamalı, E. ve Dicle, AN. (2005). Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerinin sosyokültürel etkinlikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(30), 63- 71.
- Katz, J., Anderson, P. ve Beach, S.R.H. (1997). Dating relationship quality: Effects of global self-verification and self-enhancement. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(6), 829–842.
- Kaura, S. A. ve Lohman, B. J. (2007). Dating violence victimization, relationship satisfaction, mental health problems, and acceptability of violence: A comparison of men and women. *Journal of Family Violence*, 22(6), 367-381.
- Kaya, A G. ve Buğa, A. (2021). Anne babaların ebeveyn davranışlarının ve evlilik doyumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 371-410. doi: 10.21560/spcd.vi.645465
- Kaya, E. (2021). Bağlanma kuramı çerçevesinde aldatma ve boşanma. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 248-263. doi: 10.21733/ibad.850705
- Kaya, N. (2017). *Kırsal ve Kentsel Alanda Yaşayan Evli Kadınların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve İlişkilerde Mutluluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kelly, E. L. ve Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 27 40. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.27>
- Kenrick, D.T. ve Trost, M.R. (1997). Evolutionary Approaches to Relationships. S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships: Theory, research and interventions* (s. 160-175). England: John Wiley & Sons.

- Kırcaali-İftar, G. (1999). *Ölçme, sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (s.11-22). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (s. 253-267). İstanbul: Anı Yayınları.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. ve Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia, PA: Saunders.
- Kirkpatrick, L. A. ve Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.66.3.502>
- Kline, R.B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. London: Guilford publications.
- Kline, T. J. B. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Knox, D., Zusman, M. E., Kaluzny, M. ve Sturdivant, L. (2000). Attitudes and behavior of college students toward infidelity. *College Student Journal*, 34(2), 162-165.
- Kobak, R. R. ve Hazan, C. (1991). Attachment in marriage: Effects of security and accuracy of working models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 861–869. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.6.861>
- Koçak, R. (2008). Okul yöneticilerinin evlilik doyumu düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 127-139.
- Kruger, D. J., Fisher, M. L., Edelstein, R. S., Chopik, W. J., Fitzgerald, C. J. ve Strout, S. L. (2013). Was that cheating? Perceptions vary by sex, attachment anxiety, and behavior. *Evolutionary Psychology*, 11(1), 159–171. doi: 10.1177/147470491301100115
- Kubat, D.E. (2012). *Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Evlilik Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kutlu, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin alıştırma-oryantasyon hizmetlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı* içinde (s. ?-?), 6- 9 Temmuz, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Langeslag, S. J. E., Van Der Veen, F. M., ve Fekkes, D. (2012). Blood levels of serotonin are differentially affected by romantic love in men and women. *Journal of Psychophysiology*, 26(2), 92–98. <https://doi.org/10.1027/0269-8803/a000071>
- Laumann, E.O., Gagnon, J.H., Michael, R.T. ve Michaels, S. (1994). *The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lavalekar, A., Kulkarni, P. ve Jagtap, P. (2007). Gender wise comparison on emotional intelligence and marital satisfaction. *Gender and Behaviour*, 5(2), 1388-1405.
- Lawson, A. (1988). *Adultery: An analysis of love and betrayal*. New York: Basic Books.
- Leary, M. R. (2005). Sociometer theory and the pursuit of relational value: Getting to the root of self-esteem. *European Review of Social Psychology*, 75-111.
- Leary, M. R. (1999). Making sense of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 8(1), 32-35.
- Lee, J. A. (1973). *Colours Of Love: An Exploration Of The Ways Of Loving*. New Press.
- Lehr, U. (1994). *Yaşlanmanın Psikolojisi*. N. Eryar (Çev.). İstanbul: Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı.
- Levine, S. B. (1998). Extra marital sexual affairs. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 24 (3), 207-216.
- Levine, S.B. (2005). A clinical perspective on infidelity. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(2), 143-153.
- Lieberman, A. F. ve Knorr, K. (2007). The impact of trauma: A developmental framework for infancy and adulthood. *Psychiatric Annals*, 37, 416–422.
- Lieberman, B. (1988). Extrapremarital intercourse: Attitudes toward neglected sexual behavior. *Journal of Sex Research*, 24, 296-298.

- Lopez, G. F., Melendez, M. C., Sauer, E. M., Berger, E. ve Wyssmann, J. (1998). Internal working models, self-reported problems, and help-seeking attitudes among college students. *Journal of Counseling Psychology*, 45(1), 79-83.
- Lusterman, D. (1998). *Infidelity: A survival guide*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Macapagal, R. A., Ong, A. C. S., Poon, P. U. ve Sibya, S. F. J. (2014). Gender, adult attachment styles, and the tendency to commit dating infidelity: A Mixed methods study. *Philippine Journal of Psychology*, 47(1), 93-116.
- Main, M. (1983). Exploration, play and level of cognitive functioning as related to security of infant-mother attachment. *Infant Behavior Development*, 6, 167–174.
- Main, M. ve Solomon, J. (1990). Procedures For Identifying Infants As Disorganized/Disoriented During The Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings. *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention*. (s. 121–160). The University of Chicago Press.
- Markiewicz, D., Lawford, H., Doyle, A. B. ve Haggart, N. (2006). Developmental differences in adolescents' and young adults' use of mothers, fathers, best friends, and romantic partners to fulfill attachment needs. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 127–140.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-96.
- Mathes, E.W., King, C.A., Miller, J.K. ve Red, R.M. (2002). An evolutionary perspective on the interaction of age and sex differences in short-term sexual strategies. *Psychological Reports*, 90(3), 949 –956.
- Mattingly, B. A., Wilson, K., Clark, E. M., Bequette, A. W. ve Weidler, D. J. (2010). Foggy faithfulness: Relationship quality, religiosity, and the Perceptions of Dating Infidelity Scale in an adult sample. *Journal of Family Issues*, 31(11), 1465–1480. <https://doi.org/10.1177/0192513X10362348>

- McDaniel, T. B., Drouin, M. ve Cravens, J. D. (2017). Do you have anything to hide? Infidelity-related behaviors on social media sites and marital satisfaction. *Computers in Human Behavior*, 66, 88-95.
- Meeks, B. S., Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (1998). Communication, love and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(6), 755-773. <https://doi.org/10.1177/0265407598156003>
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. S. Turan (Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mertens, D. (1998). *Research methods in education and psychology*. New York: SAGE Pub.
- Metts, S., ve Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1990.tb00230.x>
- Meydan, C.H. ve Şeşen, H. (2015). *Yapısal eşitlik modellemesi amos uygulamaları*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2003). The Attachment Behavioral System in Adulthood: Activation, Psychodynamics, and Interpersonal Processes. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, vol. 35, (pp. 53-152). Elsevier Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(03\)01002-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(03)01002-5)
- Mileham, B. L. A. (2007). Online infidelity in Internet chat rooms: An ethnographic exploration. *Computers in Human Behavior*, 25(1), 11-31.
- Moller, N. ve Vossler, A. (2015). Defining infidelity in research and couple counseling: A qualitative study. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 41(5), 487-497.
- Moreno, N. ve Kahumoku-Fessler, E. P. (2018). Understanding infidelity: How perceptions of infidelity behaviors vary by sex and one's own infidelity experiences. *American Journal of Family Therapy*, 46(2), 107-121. <https://doi.org/10.1080/01926187.2018.1441760>

- Moss, B. F. ve Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 42(1), 31–37.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (2000). Self-esteem and the quest for felt security: How perceived regard regulates attachment processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(3), 478–498. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.3.478>
- Müezzinoğlu, S. (2014). *Romantik İlişkilerde Aldatma: Bağlanma Boyutları, Kişilik Özellikleri ve İlişki Bağlanımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Norment, L. (1998a). Infidelity I: Why man cheat. *Ebony*, 48.
- Norment, L. (1998b). Infidelity II: Why women cheat. *Ebony*, 148.
- Olderbak, S. ve Figueredo, A. J. (2009). Predicting romantic relationship satisfaction from life history strategy. *Personality and Individual Differences*, 46(5-6), 604–610. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.12.019>
- Onur, B. (2006). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Öncü H. (1994). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Matser Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Önder, S. (2019). *Romantik Kıskançlık, Aldatmaya Yönelik Niyet Ve Muthuluk*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Önen, R., Kaptanoğlu, C. ve Seber, G. (1995). Kadınlarda depresyonun yaygınlığı ve risk faktörleriyle ilişkisi. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 88- 103.
- Özabacı, N. (2009). Evlilik Öncesi İlişkiler. Haluk Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu*. (s. 48-61). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özbiçer, Ş. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Romantik İlişki Doyumları ve Eşlerinin İlişki Doyumlarına Yönelik Algıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Özcan, S.G. (2014). *Evli Bireylerin Cinsiyete Göre Aldatma Eğilimleri, Evlilik Doyum Düzeyleri ve Cinsel Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O. ve Oğuzhanoglu N.K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 155-161.
- Özgüven E. (1992). H.Ü. Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 5-13.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özkul, K. (2018). Hastalıkta, sağlıkta, birbirimizi aldatana dek: Romantik ilişkilerde sadakatsizlik üzerine bir inceleme. *Pivolka*, 26 (8),6-9.
- Öztahtacı, D. (2017). *Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu, Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Depresyon Düzeyinin İlişkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Papalia, D.E. ve Wendkosolds, S. (1978). *Human development*. Tokyo: Kosaido Press.
- Parker, T. S. ve Wampler, K. S. (2003). How bad is it? Perceptions of the relationship impact of different types of Internet sexual activities. *Contemporary Family Therapy*, 25, 415–429.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Payne, B. K. (2005). Conceptualizing control in social cognition: How executive function modulates the expression of automatic stereotyping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 488 –503. doi: 10.1037/0022-3514.89.4.488
- Pereira, M. G., Taysi, E., Orcan, F. ve Fincham, F. (2014). Attachment, infidelity, and loneliness in college students involved in a romantic relationship: The role of relationship satisfaction, morbidity, and prayer for partner. *Contemporary Family*

Therapy: An International Journal, 36(3), 333–350. <https://doi.org/10.1007/s10591-013-9289-8>

- Pereira, M. G., Taysi, E., Orcan, F. ve Fincham, F. (2014). Attachment, infidelity, and loneliness in college students involved in a romantic relationship: The role of relationship satisfaction, morbidity, and prayer for partner. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 36(3), 333–350. <https://doi.org/10.1007/s10591-013-9289-8>
- Peterson, C. C. (1990). Husbands' and wives' perceptions of marital fairness across the family life cycle. *International Journal of Aging and Human Development*, 31, 179-188.
- Pietrzak, R.H., Laird, J.D., Stevens, D.A., N.S. Thompson, (2002). Sex differences in human jealousy: A coordinated study of forced-choice, continuous ratingscale, and physiological responses on the same subjects. *Evol Hum Behav*, 23(2), 83-94.
- Pines, A. M., (2010). *Âşık olmak: Sevgililerimizi neye göre seçeriz?* M. Y. Uluengin (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pines, A. ve Aronson, E. (1983). Antecedents, correlates and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51(1), 108-136.
- Pinto, R. ve Arantes, J. (2016). The relationship between sexual and emotional promiscuity and infidelity. *ATINER'S Conference Paper Series* (s.2016-2087). Athens, Greece.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Prins, K.S., Buunk, B.P. ve Van Yperen, N.W. (1993). Equity, normative disapproval, and extramarital relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 39-53.
- Randall, H. E. ve Byers, E. S. (2003). What is sex? Students' definitions of having sex, sexual partner and unfaithful sexual behavior. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 11, 87–96.

- Regan, P. C. (2008). *General theories of love. The mating game: a primer on love, sex and marriage*. Los Angeles: Sage Publications.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., Campbell, L. ve Grich, J. (2001). Adult attachment and the transition to parenthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(3), 421-435.
- Richman, G., Hope, T. ve Mihalas, S. (2010). Assessment and Treatment Of Self-Esteem In Adolescents With ADHD. In M. H. Guindon (Ed.), *Self-esteem across the lifespan: Issues and interventions* (pp. 111–123). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Robins, R. W. ve Trzesniewski, K. H. (2005). Self-Esteem development across the lifespan. *Current Directions in Psychological Science*, 14(3), 158–162. doi:10.1111/j.0963-7214.2005.00353.x
- Rogers, C. M. ve Wrightsman, L. S. (1978). Attitudes toward children's rights: Nurturance or self-determination; *Journal of Social Issues*, 34(2), 59–68. doi:10.1111/j.1540-4560.1978.tb01029.x
- Roscoe, B., Cavanaugh, L. E. ve Kennedy, D. R. (1988). Dating Infidelity: Behaviors, reasons and consequences. *Adolescence*, 23, 35-43.
- Roscoe, B., Diana, M. S. ve Brooks, R. H. (1987). Early, middle and late adolescents' views on dating and factors influencing partner selection. *Adolescence*, 22(85), 59-68.
- Rosen, N. O., Bailey, K. ve Muise, A. (2017). Degree and direction of sexual desire discrepancy are linked to sexual and relationship satisfaction in couples transitioning to parenthood. *The Journal of Sex Research*, 55(2), 214–225. doi: 10.1080/00224499.2017.1321732
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Rotenberg, K. J., Shewchuk, V.-A. ve Kimberley, T. (2001). Loneliness, sex, romantic jealousy, and powerlessness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(1), 55–79. <https://doi.org/10.1177/0265407501181003>

- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental and Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Russell, V. M., Baker, L. R. ve McNulty, J. K. (2013). Attachment insecurity and infidelity in marriage: Do studies of dating relationships really inform us about marriage? *Journal of Family Psychology*, 27(2), 242.
- Russell-Chapin, L.A. (2001). The relationship of conflict resolution styles and certain marital satisfaction factors to marital distress. *The Family Journal*, 9(3), 259-264.
- Sabatelli, R. N. (1988). Exploring relationship satisfaction: A social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Sabini, J. ve Silver, M. (2005). Gender and jealousy: Stories of infidelity. *Cognition & Emotion*, 19, 713-727.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantik relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Saleh, M. ve Mukhtar, J. I. (2015). Social media and divorce case study of Dutse L.G.A. Jigawa State, IOSR. *Journal Of Humanities And Social Science*, 20(5), 54-59.
- Sanford, L.T. ve Donovan, M.E. (1999). *Kadınlar ve benlik saygısı*. S. Kunt (Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi*. G. Yüksel ve G. Yüksel (Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Saraç, A. , Hamamcı, Z. ve Güçray, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordaması . *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 5 (43) , 69-81.
- Sarı, T. (2008). *Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkilerle İlgili Akılcı Olmayan İnançlar, Bağlanma Boyutları ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sarı, T. ve Owen, F. K. (2016). Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 204-216.
- Savaş, S. (2021). *Romantik İlişki İnançları ve Romantik İlişki Doyumunun Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kent Üniversitesi, İstanbul.
- Scheppingen, M. A., Denissen, J. J. A., Chung, J. M., Tambs, K. ve Bleidorn, W. (2018). Self-esteem and relationship satisfaction during the transition to motherhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 114(6), 973–991. <https://doi.org/10.1037/pspp0000156>
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research*, 8(2), 23–74.
- Schneider, J. P. (2000). Effects of cybersex addiction on the family: Results of a survey. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 7, 31-58.
- Seal, D.W., Agostinelli, G. ve Hannett, C. (1994). Extradynamic romantic involvement: Moderating effects of sociosexuality and gender. *Journal of Sex Research*, 31, 1-22.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. Teachers College Press.
- Sencer, M. ve Sencer, Y. (1978). *Toplumsal araştırmalarda yöntembilim*. Ankara: Doğan Basımevi.

- Senchak, M. ve Leonard, K. E. (1992). Attachment styles and marital adjustment among Newlywed couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9(1), 51–64. doi: 10.1177/0265407592091003
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Shackelford, T. K. ve Buss, D. M. (1997). Anticipation of marital dissolution as a consequence of spousal infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(6), 793-808.
- Shackelford, T. K., Besser, A. ve Goetz, A. T. (2008). Personality, marital satisfaction, and probability of marital infidelity. *Individual Differences Research*, 6(1), 13-25.
- Shackelford, T. K., LeBlanc, G. J. ve Drass, E. (2000). Emotional reactions to infidelity. *Cognition and Emotion*, 14, 643–659.
- Shanavas, P. ve Venkatammal, P. V. (2014). A study on determinants of marital adjustment. *Online International Interdisciplinary Research Journal*, 4(4), 261-269.
- Sharpsteen, D.J. (1995). The effects of relationship and self-esteem threats on the likelihood of romantic jealousy romantic jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12, 89-101.
- Shaver, P., Hazan, C. ve Bradshaw, D. (1988). Love As Attachment. In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The psychology of love* (pp. 68–99). Yale University Press.
- Sheets, V. L., Fredendall, L. L. ve Claypool, H. M. (1997). Jealousy evocation, partner reassurance and relationship stability: An exploration of the potential benefits of jealousy. *Evolution and Human Behavior*, 18(6), 387–402. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(97\)00088-3](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(97)00088-3)
- Sheppard, V. J., Nelson, E. S. ve Andreoli-Mathie, V. (1995). Dating relationships and infidelity: Attitudes and behaviors. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 21(3), 202–212. <https://doi.org/10.1080/00926239508404399>

- Sığırıcı, A. (2010). *Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri ve Evliliğe Dair İnançların Evlilik Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Sigelman, C. K. ve Elizabeth A. R. (2018). *Life-span human development* (9th Ed.). Boston: Cengage Learning.
- Silva, A., Saraiva, M., Albuquerque, P. B. ve Arantes, J. (2017). Relationship quality influences attitudes toward and perceptions of infidelity. *Personal Relationships*, 24(4), 718–728. doi: 10.1111/pere.12205
- Silverstone, P.H. (1992). Is chronic low self-esteem the cause of eating disorders? *Med Hypotheses*, 39(4), 311-315.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971–980. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.5.971>
- Simpson, J. ve Gangestad, S. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 870–883.
- Simpson, J., Gangestad, S. ve Nations, C. (1996). Sociosexuality And Relationship Initiation: An Ethological Perspective Of Nonverbal Behavior. G. Fletcher ve J. Fitness (Ed.), *Knowledge structures in close relationships: A social psychological approach* (s. 121–146). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2010). *SPSS' le veri analizi* (3.Baskı) içinde (s.73-154). İstanbul: Beta Yayınları.
- Smelser, N. J. (1989). Self-Esteem and Social Problems: An introduction. A. M. Mecca., N. J. Smelser, J. Vasconcello (Ed.), *The social importance of self-esteem*. Berkeley: Univ of California Press.
- Smith, A. J. (2010). Body image, eating disorders, and self-esteem problems during adolescence. *Self-esteem across the lifespan: Issues and interventions*. New York, NY: Routledge.

- Snell, W. E., Jr. ve Finney, P. D. (1993). Measuring relational aspects of the self: Relational-esteem, relational-depression, and relational-preoccupation. *Contemporary Social Psychology*, 17, 44-55.
- Soğancı, D. (2017). *Bağlama Stillerinin Romantik İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Solmuş, T. (2003). Romantik bağlanma (II) İlişkisel değişkenler ve ilişki süreci. *Türk Psikoloji Bülteni*, 9, 99-108.
- Solmuş, T. (2010). Eş Seçiminden Boşanmaya Romantik İlişkiler, Evlilik ve Aile. T. Solmuş (Ed.), *Romantik ilişkiler evlilik ve ana-Baba-çocuk ilişkileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Solomon, S. D. ve Teagno, L. J. (2011). Making up is hard to do. Couples therapy after infidelity. Erişim tarihi: 2020, <https://www.continuingedcourses.net/active/courses/course047.php>.
- Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34, 1419-1429.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135.
- Sternberg, R. J. (1988). Triangulating Love. Robert J. Sternberg, Michael L. Barnes (Ed.), *The Psychology Of Love* (s.119-138). New Haven, CT: Yale University Press.
- Stewart, M. R. (2012). *The Impact Of Length Of Relationship On Conflict Communication And Relationship Satisfaction in Couples*. (Graduate Thesis and Dissertations). Iowa State University, Ames.
- Stoeber, J. (2012). Dyadic perfectionism in romantic relationships: Predicting relationship satisfaction and longterm commitment. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 300-305.

- Storbacka, K., Strandvik, T. ve Grönroos, C. (1994). Managing customer relationships for profit: the dynamics of relationship quality. *International Journal of Service Industry Management*, 5(5), 21-38.
- Strean, H.S. (1976). The extramarital affair: A psychoanalytic view. *Psychoanalytic Review*, 63(1), 101-113.
- Subotnik, R. (2007). Cyber-Infidelity. P. R. Peluso (Ed.), *Infidelity: A practitioner's guide to working with couple in crisis* içinde (s. 169-190). New York: Taylor and Francis.
- Sullivan, B. F. ve Schwebel, A. I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305.
- Super, D.E. (1963). *Career development: Self-concept theory*. New York: Colombia University Teachers College Press.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 35-58.
- Sümer, S. (2017). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Şeker, M. (2011). *İstanbul'da yaşam kalitesi araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik* (1. Baskı) içinde (s.499-559). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şener, D. D. A. ve Terzioğlu, P. D. G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 13(13), 7-20.

- Şentürk, E. (2018). Evlilikte Özyetkinlik, Ebeveyn Özyetkinliği, Bilişsel Duygu Düzenleme Ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tabachnick, B.G. ve Fideli, L.S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th Edition). Boston: Ally And Bacon.
- Tarhan, N. (2011). *Evlilik psikolojisi* (20. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analiz* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taycan Erdoğan, S. ve Kuruoğlu Çepik, A. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 9-18.
- Taylor, S.E., Peplau, L.A. ve Sears, D.O. (2003). *Social psychology* (11th. ed.) New Jersey: Prentice-Hall.
- Tekbıyık, A. (2014). İlişkisel Tarama. M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (99-114). Ankara: Pegem A.
- Tekin H. (1977). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Mars Matbaası.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, B.A. (2001). *Ergen ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Terzi, S. ve Özbay, Y. (2016). Romantik ilişkilerde bağlanma yaralanmaları ölçeğinin geliştirilmesi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(13).
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Psikoloji Derneği Yayınları.
- Thibaut, J. W. ve Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: Wiley. (Second printing. 1961).

- Thompson, A. (1984). Emotional and sexual components of extramarital relations. *Journal of Marriage and Family*, 46, 35-42.
- Thompson, A. P. (1982). Extramarital relations: Gaining greater awareness. *The Personnel and Guidance Journal*, 61(2), 102-105.
- Thornton, V. L. ve Nagurney, A. J. (2011). What is infidelity? Perceptions based on biological sex and personality. *Psychology Research and Behavior Management*, 4, 51-58.
- Thornton, V.L. (2014). *Perceptions Of Sexual, Emotional and Fantasy Acts Of Infidelity: Predictions Based On Gender, Personality and Mental Health*. (Unpublished thesis). Texas State University, San Marcos, TX.
- Toba, J. (2010). *Four Years, One Try (Angle): Using Sternberg's Triangular Love Theory To Evaluate The Effects Of Time On College Relationships*. (Honors thesis). University of Hawaii, Manoa.
- Tolungüç, N.T. (2016). *Boşanmanın 10-13 Yaş Grubundaki Çocukların Benlik Kavramlarına Etkilerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Topkara, M. (2011). *Kadın & erkek ilişkilerin psikolojisi*. İstanbul: Karma Kitaplar Psikoloji Yayınları.
- Topkaya, N. ve Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 25-37.
- Toplu-Demirtaş, E. , Dolunay-Cuğ, F. ve Tezer, E. (2014). Aldatmaya yönelik tutum ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(42).
- Tortamış, M. (2014). *Evli Bireylerde Romantik Kıskançlık Türü Ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Tosang, M. A., Maleki, H., Ahmadimehr, Z., Hariri, M. ve Shooshtari, M. (2013). Relationships between self-esteem with emotional intelligence and marital satisfaction among women. *World of Sciences Journal*, 1(11), 123-130.
- Towler, A. J. ve Stuhlmacher, A. F. (2013). Attachment styles, relationship satisfaction, and well-being in working women. *The Journal of Social Psychology*, 153(3), 279–298. <https://doi.org/10.1080/00224545.2012.735282>
- Treas, J. ve Giesen, D. (2000). Sexual infidelity among married and cohabiting Americans. *Journal of Marriage & the Family*, 62(1), 48-60.
- Trivers, R.L. (1972). Parental Investment And Sexual Selection. Campbell (Ed.), *Sexual selection and the descent of man: 1871–1971* (s. 136–179). Chicago: Adline Publishing Company.
- Trost, J. E. (1985). Abandon Adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 1072-1073.
- Tucker, J. S. ve Anders, S. L. (1999). Attachment style, interpersonal perception accuracy, and relationship satisfaction in dating couples. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(4), 403–412. <https://doi.org/10.1177/0146167299025004001>
- Tufan, B. ve Yıldız, S. (1993). *Geri dönüş sürecinde ikinci kuşak*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Turanlı, P. (2010). *Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu İle Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Voss, K., Markiewicz, D. ve Doyle, A. B. (1999). Friendship, marriage and self-esteem. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(1), 103–122. <https://doi.org/10.1177/0265407599161006>
- Walker, T. R. ve Ehrenberg, M. F. (1998). An exploratory study of young persons' attachment styles and perceived reasons for parental divorce. *Journal of Adolescent Research*, 13(3), 320–342. doi:10.1177/0743554898133005

- Weidmann, R., Ledermann, T. ve Grob, A. (2017). Big Five traits and relationship satisfaction: The mediating role of self-esteem. *Journal of Research in Personality*, 69, 102–109. doi: 10.1016/j.jrp.2016.06.001
- Werrell, B. (2017). All Rights Reserved. *Connections Academy Blog*. 18(2).
- Weis, D. ve Slosnerick, M. (1981). Attitudes toward sexual and nonsexual extramarital involvement among a sample of college students. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 349-358.
- Weiser, D. A. ve Weigel, D. J. (2016). Self-efficacy in romantic relationships: direct and indirect effects on relationship maintenance and satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 89, 152–156. doi: 10.1016/j.paid.2015.10.013
- Weiss, D. L. ve Felton, J. R. (1987). Marital exclusivity and the potential for future marital conflict. *Social Work*, 45–49.
- Whatley, M. A. (2008). Attitudes toward infidelity scale. D. Knox ve C. Schacht (Ed.), *Choices in relationships* (9th Ed.). California: Thompson Wadsworth Publishing.
- Whisman, M. A., Dixon, A. E. ve Johnson, B. (1997). Therapists' perspectives of couple problems and treatment issues in couple therapy. *Journal of Family Psychology*, 11, 361-366.
- Whisman, M.A. (1999). Marital dissatisfaction and psychiatric disorders: Results from the national comorbidity survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 108(4), 701-706.
- White, G. L. (1981). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality*, 49, 22-33.
- White, J. K., Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and individual differences*, 37(7), 1519-1530.
- Whitty, M. T. (2003). Pushing the wrong buttons: Men's and women's attitudes towards online and offline infidelity. *Cyber Psychology & Behavior*, 6, 569–579.

- Whitty, M. T. (2005). The realness of cybercheating: Men's and women's representations of unfaithful Internet relationships. *Social Science Computer Review*, 23, 57–67.
- Whitty, M. ve Quigley, L. L. (2008). Emotional and sexual infidelity offline and cyberspace. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(4), 461-468.
- Wiederman, M. W. (1997). Extramarital sex: Prevalence and correlates in a national survey. *Journal of Sex Research*, 34, 167-174.
- Wiederman, M. W. ve Hurd, C. (1999). Extradynamic involvement during dating. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16, 265–274.
- Wiggins, J.D. ve Lederer, D.A. (1984). Differential antecedents of infidelity in marriage. *American Mental Health Counselors Association Journal*, 6, 152-161.
- Wilson, K., Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J. ve Bequette, A. W. (2011). The gray area: Exploring attitudes toward infidelity and the development of the perceptions of dating infidelity scale. *The Journal of Social Psychology*, 151(1), 63-86.
- Xiaohe, X. ve Whyte, K. J. (1990). Love matches and arranged marriages: A Chinese replication. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 935-948.
- Yadalijamaloye, Z., Naseri, E., Shoshtari, M., Khaledian, M. ve Ahrami, R. (2013). Relationships between self-esteem and marital satisfaction among women. *Psychology and Behavioral Sciences*, 2(3), 124-129.
- Yarab, P. E. ve Allgeier, E. R. (1998). Don't even think about it: The role of sexual fantasies as perceived unfaithfulness in heterosexual dating relationships. *Journal of Sex Education and Therapy*, 23, 246–254.
- Yarab, P. E., Allgeier, E. R. ve Sensibaugh, C. C. (1999). Looking deeper: Extradynamic behaviour, jealousy and perceived unfaithfulness in hypothetical dating relationships. *Personal Relationships*, 6, 305–316.
- Yarab, P. E., Sensibaugh, C. C. ve Allgeier, E. R. (1998). More than just sex. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 10(2), 45–57. doi: 10.1300/j056v10n02_03

- Yárnöz-Yaben, S. (2010). Attachment style and adjustment to divorce. *The Spanish Journal of Psychology*, 13(1), 210-219.
- Yaşa, C., ve Yıldırım, M. S. (2019). Ebeveynleri boşanmış yetişkin bireylerin kişilerarası ilişkilerinde bağlanma modelleri ile ayrılma kaygısının ilişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 267–278.
- Yeniçeri, Z. V. ve Kökdemir, D. (2006). University students' perceptions of and explanations for, infidelity: The development of the infidelity questionnaire. *Social Behavior and Personality*, 34(6), 639-650.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Eğitim psikolojisi: Gelişim-öğrenme-öğretim* (16.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, M. A. ve Baytemir, K. (2016). Evli bireylerde evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-80. doi: 10.17679/iuefd.17181627
- Yılmaz, A. (2018). *Fen Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarında Kalite Standartlarının Belirlenmesi: Ölçek Geliştirme ve Uygulama Çalışması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kastamonu Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Yılmaz, A. ve Avcı, İ. A. (2015). 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Bazı Toplumsal Cinsiyet Özellikleri ile Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 180-193.
- Yılmaz, T. (2000). *Ergenlerde Risk Alma Davranışlarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yoosefi, N., Etemadi, O., Bahrami, F., Fatehizade, M. A. S. ve Ahmadi, S. A. (2010). An investigation on early maladaptive schema in marital relationship as predictors of divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 51(5), 269-292.
- Young, J. E., Klosko J. S. ve Weishaar M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: Guilford Press.

- Young, K. S., Griffin-Shelley, E., Cooper, A., O'Mara, J. ve Buchanan, J. (2000). Online infidelity: A new dimension in couple relationships with implications for evaluation and treatment. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 7, 59-74.
- Yörükoglu, A. (1993). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Yurdagül, H. ve Bayrak, F. (2012). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerlik ölçüleri: Kapsam geçerlik indeksi ve Kappa istatistiğinin karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 264-271.
- Zarbakhsh, M., Taghavi Dinani, P. ve Rahmani, M. (2013). The relationship between sexual self-esteem and all its components with marital satisfaction in athletic women of Tehran. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 2(2), 200-206.
- Zengel, B., Edlund, J. ve Sagarin, B. (2013). Sex differences in jealousy in response to infidelity: Evaluation of demographic moderators in a national random sample. *Personality and Individual Differences*, 54, 47-51.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.08.001>

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Lütfen aşağıdaki ifadelerden sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz. (Boşlukları doldurunuz)

1- Cinsiyetiniz

a- Kadın

b- Erkek

1- Yaşınız.....

2- Medeni durumunuz

a- Evli

b- Bekar

3- Annenizin eğitim durumu?

a- İlkokul

b- Ortaokul

c- Lise

d- Üniversite

e- Lisansüstü

4- Babanızın eğitim durumu?

a- İlkokul

b- Ortaokul

c- Lise

d- Üniversite

e- Lisansüstü

5- Anne ve babanızın birliktelik durumuna ilişkin sorular

- Anne- baba birlikte	Evet ()	Hayır ()
- Anne- baba evli ama ayrı	Evet ()	Hayır ()
- Anne- baba boşanmış	Evet ()	Hayır ()
- Anne ya da babanız hayatta mı?	Evet ()	Hayır ()
- Anne ve baba hayatta değil	Evet ()	Hayır ()

7- Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer

a- Köy

c- Kasaba

d- İl

e- Büyükşehir/Metropol

6- Evli misiniz? Evet () Hayır ()

7- Romantik bir ilişkiniz var mı? Evet () Hayır ()

8- İlişkiniz (ya da evliliğiniz) ne kadar süredir devam ediyor?

a- 1 aydan az

b- 1-3 ay

c- 3-6 ay

d- 6 ay 1 yıl

e- 1-2 yıl

f- 2 yıldan fazla

EK 2: Literatürün Kavramsal Bağlamda İncelenmesi

Cinsel ilişki
Duygusal aldatma, davranış, tutum, ilişki
Aşık olmak
Öpüşmek
Porno kullanmak, film izlemek, resim görüntülemek, paylaşmak web siteleri
Çevrimiçi seks
Arkadaşlığın ötesine duygusal etkileşim, bağlılık
Cinsel fanteziler,cinsel oyun, düşünce
Oral seks
Sevişmek
Flörtleşmek
Cinsel sohbet
Fiziksel yakınlık
Duygusal yakınlık
Arkadaş olmak
Sarılmak, sarmaş dolaş olmak
Zamanı başkasına yöneltmek
Duygusal ve cinsel aldatma
Randevulaşmak
Çevrimiçi flörtleşme
Sevgili olmak, ilişki
Yemek, içmek için çıkmak, akşam yemeği, kahve
Tek gecelik ilişki
Hoşlanmak (fonding)
Sır saklamak
Fantezi, hayali eş
Cinsel dürtüler,cinsel hoşlanma,ilgi
Mastürbasyon yapmak (diğer kişinin varlığında)
El ele tutuşmak
Sevgi ve aşkı başkasına yöneltmek
İlgiyi başkasına yöneltmek
Dikkati başkasına yöneltmek
Çevrimiçi randevu
Tutkuyla öpüşmek (erotik)
Striptiz kulüplerine gitmek, striptiz yapmak
Seni seviyorum gibi derin konulardan konuşmak
Çevrimiçi kişiyle ciddi, duygusal ilişkiye girmek
Diğerleriyle hayatlarının özel yanlarını paylaşmak
Özel paylaşım
Sinemaya gitmek
Başkasıyla iletişim kurmak
Dans etmek
Arkadaşıktan öte sohbet etmek

Kapalı alanda akşam yemeği yemek
Grupla sosyal aktiviteler
Tanınmayan kişilerle chatleşmek
Meme ucunu öpmek
Cinsel aktivitenin çeşitliliği
Cinsel heyecan arama
Telefon seksi
1. Kişi ile ilgili şikayetleri paylaşmak
O kişi hakkında çok düşünmek
Romantik öpücük
Çevrimiçi yalan
Yalan söylemek
Sır paylaşmak
Düşük duygusal bağ
Aynı otel odasında kalmak
Telefonda konuşmak
Aynı yatakta uyumak
Finansal destek
Duygusal ya da fiziksel güven ihlali
Duygusal ve fiziksel sınıfların yıkılması
Bağılılık eksikliği
Uzun süreli aldatma
Gönül eğlendirme
İnternet ilişkisi
Sanal aldatma
Alkollü bir içki için buluşmak
Ders çalışmak
Birinin görüntüsü hakkında konuşmak
Asılmak
Göz kontağı
İdare etmek
İçine kapanma

EK 3: Yazılı Görüş Formundan Elde Edilen İfadeler

Yalan söylemek
Cinsel ilişki, cinsel birliktelik, ilişkiye girmek, yatakta yakalamak, fiziksel birliktelik
Başkasına karşı duygusallık hissetmek
Düşünmek/fantezi etmek/hayal etmek
Mesajlaşma-sosyal medya
Bilgi gizlemek/saklamak, gittiği yer, buluştuğu kişi, ilişkisi, etkileşim, harcamalar, arayan ve mesaj atan
Öpmek
Bakmak
Görüşme
Konuşmak
Fiziksel, tensel temas, fiziksel yakınlaşma
El ele tutuşma
Başkasından hoşlanma/etkilenme
İlgi duymak
Flört etmek
Kişinin kendisi ile ilgili durumları başkasıyla paylaşması (duygu, düşünce)
Arkadaşlık ötesinde yakınlık/samimiyet
Başkasıyla çok sık vakit geçirmek
Başka birine hisleri olduğu halde ilişkisine devam etmesi
Duygusal mesajlaşma
Buluşmak
Uzun sohbetler
Sanal ortamda flörtleşmek (sosyal medya)
Çok sık telefonla konuşmak
Cinsel birliktelik yaşama düşüncesi
Cilveleşmek
Başkasını sevmesi
Hissetmediği duyguları hissediyormuş gibi davranması (seviyormuş gibi davranması)
Duygu olarak eskisi gibi hissetmeme (sevgi azalması, ilgi azalması)
İki kişi için önemli özel olan durumları başkasıyla paylaşmak (sır paylaşmak)(müstehcen resim ve yazışmalar)
Arkadan iş çevirmek
Davranışların değişmesi
Sözünü tutmaması
İlişki yaşamak
Sosyal medyada fotoğraf beğenmek
Sarılma
Cinsel içerikli konuşmalar yapma (sosyal medya, internet, telefon, yüzyüze)
Sevişmek
Miş gibi davranmak
Hediye almak-jest ve sürpriz yapmak
İltifat etmek

Soğuk davranması
Başkasıyla birlikte olmak
Resim paylaşma
Kandırmak
İstenmeyen bir şeyi yapmak
Dokunma
Sosyal medyadan konuşmak
İlginin azalması
Tatile çıkmak
Dikkatini çekmeye çalışması (3.kişi)
Fiziksel uzaklaşma
Porno izlemek
Sosyal medyadan istek göndermek, takip etmek
Eve karşı ilgisiz olmak
Değer vermemek
Duyguları istismar etmek
Farklı kişilerle kıyaslaması
Buluşmayı reddetmek
Başkasına bağlanması
Cinsel mesajlaşma
Sanal ortamda fake hesap açmak
Telefonu gizlemek
Cinsel olarak başkasını arzulaması
Cinsel fantezi
Cinsel davranışlar
Naz yapmak
Randevulaşmak
Sosyal medya üzerinden duygusal bağ
Duygusal temas
Aramak
Baş başa yemek yemek
Dürüst olmaması
Aşık olmak
Eski sevgiliyle arkadaşlık
Uzak durmak
Duygusal uzaklaşma
Sosyal medyayı farklı amaçlarla kullanması
Sanal ortamda tanışmak/sohbet etmek
Vakit ayırmamak
Saygı duymaması
Yedekte birini tutması
Sorumluluk almamak
Güven vermeyen hareketler (mesaj gelmesi, aramalar)
Önemsenmemek
3. Kişi hakkında çok şey bilmesi

Haber vermeden program yapmak
Eskiye göre daha bakımlı olmak
Başkasını güzel bulmak
Anlamsız öfkelenmek ve kavga etmek
Endişelenmek
Karşı tarafı kullanmak
Videolar
Kötü günlerde destek olmama
Zor durumda bırakması
İstenmeyen bir şeyi zorla yaptırmaya çalışması
Aldatma kavramına rahat bakması
Olayları inkâr etme
Sürekli telefonla durmak
Birlikteyken telefon ya da sosyal medya hesaplarıyla ilgilenememe
Duygusal birliktelik düşüncesi
Boynundan öpmesi
Duygusal konuşma
İnternette duygusal konuşma
Randevuya çıkma düşüncesinin olması
Cinsel bakmak
İletişim kurmak
Cinsel yaklaşma
Eski sevgiliyi unutamaması
Başkasını arzulamak
Az tanınan veya tanınmayan biriyle içki içmesi
Tek gecelik ilişki yaşamak
Tek gecelik ilişki yaşama düşüncesinin olması
Yarı çıplak kadın fotosu beğenmek
Başka kızları sosyal hesaplarda araştırmak
Heyecan yaşamak
Söylediği şeyleri unutması
Başkasıyla uyumak
Dans etmek
Sinemaya gitmek
Anal seks yapmak
Güvenmemesi
Tahammülsüzlük
Oral seks
Duşa girmek
Bekar olarak tanıtmak
Sürtünmek
Telefona bildirim geldiğine endişelenmek
Başkalarına sevgi sözcükleri kullanması
Gözünün dışarda olması
Aldatma planı yapması

Kadın kokusu gelmesi
Başka birini merak etmesi
Duyusallığa dair şiir, şarkı paylaşmak
Kaba davranması
Başkasının saçını düzeltmek
İsim karıştırmak
Kısılandırmak
Eskisi gibi sevdiğini söylememesi
Beklentilere uygun davranmama
Başkası hakkında yorum yapmak
Sebep yokken iletişimi kesmek
Benimle hayal ettiği şeyleri onunla da hayal etmesi
Eksiklikleri başkasıyla tamamlaması

Ek 4: Literatür Taraması, Yazılı Görüşler ve Yüz yüze Görüşmelerden Elde Edilen Kodlar ve Boyutlar

<i>Eyleme Geçmek</i>
Mesajlaşmak
Evine gitmek
Görüşmek
Samimi bir şekilde konuşmak
Buluşmak
Eski sevgiliyle görüşmek
Telefonla konuşmak
Gözetlemek
İletişim kurmak
Aldatma amaçlı hareket etmek
Flört etmek
Uzun ve derin bir şekilde bakmak
Uzun uzun muhabbet etmek
Etkileşim yaratmak
Sinemaya gitmek
Zaman geçirmek
Tanışmak
İletişim kurmak için diğer bir telefon hattına sahip olmak
Tatil planı yapmak
Aktivitelerde bulunmak
Randevulaşmak
Fantezi paylaşmak
<i>Şüpheli Davranışlar</i>
Görüşmemek için bahane yaratmak/görüşmek istememek
Başkasıyla konuşmak
İlginin azalması
Fiziksel ve duygusal uzaklaşmak
İletişimin kesilmesi-azalması
Soğuk davranmak
Kaçamak bakışlar atmak
Karşı cins ile olan münasebeti saklamak
Çapkın biri olması
Hakkında çok konuşmak
Duygularının azalması
Güvensizlik hissetmek
Normal arkadaş gibi davranmak
Başka heyecanlar aramak
Eskisi gibi sevgi sözcükleri kullanmamak
Ahlaki değer yargılarının düşük olması
Yalan söylemek
Daha az zaman ayırmak
Mesajları silmek

Telefonda gizli gizli konuşmak
Dürüst olmamak
Dış görünümüne daha çok özen göstermek
İlişkisini saklamak
Şarap içmek
Çay/kahve içmek
Oyun oynamak
Gereksiz yere iş arkadaşlarının odasına gitmek
Sosyal Medya (cinsel olmayan)
Sosyal medyadan mesaj atmak
Sosyal medyadan takip etmek
Sosyal medyadan tanışmaya çalışmak
Sosyal medyadan foto beğenmek
Sosyal medyadan karşılıklı resim göndermek
Sosyal medyadan flört etmek
İnternet geçmişini saklamak
Farklı sosyal medya hesapları(instagram) açmak
Sosyal medyadan müstehcen konuşmak
Sosyal medyadan insanları araştırmak
Sosyal medyadan eski sevgilinin fotolarına bakmak
Sosyal medyadan iltifat etmek
Sosyal medyadan görüntülü konuşmak
Sosyal medyadan çok fazla foto paylaşmak
Sosyal medyada çok zaman harcamak
Duygusal Aldatma
Hoşlanmak
İlgilenmek
Duygusal hisler beslemek
Zaman geçirmesi
Duygusal anlamda ilişki yaşamak
Gönlünün kayması
Hemcinsleriyle ilgilenmek
Arkadaşıktan öte duygular beslemek
Duygusal ilişki yaşamak istemek
Eski sevgiliyi unutamamak
İçinin akması
Kanının kaynaması
Sevmek
Zaman yaratmak
Aşık olmak
Beğenmek
Eski sevgiliyle anıları özlemek
Partnerle olan sorunları açmak
Sevgi sözcükleri kullanmak
Seninle yaşadıklarını başkasıyla yaşamak
Duygu ve düşünceleri paylaşmak

Onunla etkileşim halinde olmak
Günlük hayata ilişkin bilgilendirme yapmak
Hayatları üzerinde söz sahibi olmak
Duygusal yakınlık kurmak
Bana baktığı gibi bakmak
Hayatına almak
Fiziksel Aldatma (cinsel olmayan)
Öpüşmek
Yiyişmek
Sarılmak
Sacına dokunmak
Poposunu ellemek
Okşamak
Kolunu okşamak
El tutuşmak
Bir yerine dokunmak /ellemek
Aynı yatakta uyumak
Sanal Aldatma(cinsel olan)
Cinsel mesajlaşma
Sanal seks
Porno izlemek
Porno izlerken mastürbasyon yapmak
Sosyal medyadan teşhir edici fotoğraf-video-filmlere bakmak
Çıplak fotoğraf alışverişi yapmak
Çıplak resim istemek
Vücut ölçülerini sormak
Bilişsel Aldatma
Düşünmek
Takıntı yapmak
İlişki hayal etmek
Tv deki kişiyle hayal kurmak
Güzel bir kızla hayal kurmak
Sevişirken başkasını hayal etmek
Seks yaparken hayal etmek
Fiziksel aldatma (cinsel olan)
Cinsel ilişki /seks
Sevişmek
Cinsel isteği tatmin etmek
Takılmak
Taciz etmek
Tek gecelik ilişki
Fantezileri gerçekleştirmek için birlikte olmak
Mastürbasyon yapmak
Ön sevişme yapmak
Duygusal ve Cinsel aldatma
Duygusal ve cinsel anlamda bir şeyler yaşamak

Ek 5: Ölçek İzinleri

ilişki doyum ölçeği hk.

Inbox x

Çağla Çelimli
to Ferzan

Sep 8, 2020, 10:20 AM

Ferzan Hocam Merhaba

Sizden doktora tezimde kullanmak üzere ilişki doyum ölçeğinin kullanım iznini almak istiyorum.

İyi çalışmalar dilerim.

Arş. Gör. Çağla ÇELİMLİ
Maltepe Üniversitesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Ferzan Curun

to me

Sep 8, 2020, 10:27 AM

Turkish

English

Translate message

Turn off for: Turkish x

Çağlacım merhaba,

Elbette kullanabilirsin. Ölçek ve ilgili bilgiler ekteki master tezimde.

İyi dileklerle

Çağla Çelimli , 8 Eyl 2020 Sal, 10:22 tarihinde şu şu yazdı:

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ HK.

External

Inbox x

Çağla Çelimli
to nebisumer

Sep 4, 2020, 3:49 PM

Merhaba,

Doktora tezimde kullanmak üzere İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ'ni kullanım iznini almak istiyorum.

Teşekkür ederim, iyi çalışmalar dilerim.

Arş. Gör. Çağla ÇELİMLİ
Maltepe Üniversitesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Nebi Sumer

to me

Sep 4, 2020, 5:17 PM

Turkish

English

Translate message

Turn off for: Turkish x

Memnuniyetle kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar

NEBİ SÜMER
ÖĞRETİM ÜYESİ
FACULTY MEMBER

KENDİNE SAYGI ÖLÇEĞİ Inbox x**Çağla Çelimli**

Mon, Sep 7, 2020, 11:46 AM

Merhaba Doktora tezimde kullanmak üzere sizden kendine saygı ölçeğinin kullanım iznini almak istiyorum. İyi çalışmalar dilerim.

Atlas Ayşe BOĞENÇ

Mon, Sep 7, 2020, 12:03 PM

to me ▾

🌐 Turkish ▾ > English ▾ [Translate message](#)

[Turn off for: Turkish](#) x

Çağla merhaba,
Ölçeği kullanabilirsin.... Kolay gelsin.....

Çağla Çelimli , 7 Eyl 2020 Pzt. 11:49 tarihinde şunu yazdı:

...

--

Atlas **Bogenc**, Ph.D
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı
Biruni Üniversitesi

aldatmaya yönelik tutum ölçeği External Inbox x**Çağla Çelimli**

Tue, Apr 27, 2021, 3:09 PM

Merhaba Ezgi Hocam İzniniz olursa aldatmaya yönelik tutum ölçeğini doktora tezime kullanmak istiyorum. Kabul ederseniz ölçek maddelerini de gönderebilirsiniz ço

Ezgi Toplu Demirtaş

Apr 28, 2021, 12:25 PM

to me ▾

🌐 Turkish ▾ > English ▾ [Translate message](#)

[Turn off for: Turkish](#)

Merhaba Çağla,

Ölçeğe ilginiz için teşekkürler, Ekte ölçeği ve makalesini bulabilirsiniz.
Tezinizde kolaylıklar.
Sevgiler...

etd.

Ezgi Toplu-Demirtaş, Ph.D.
Assistant Professor
MEF University
Psychological Counseling and Guidance
Ayazağa Cad. No: 4 34396 Maslak - Sarıyer - İstanbul / TURKEY

https://www.researchgate.net/profile/Ezgi_Toplu

EK 6: Etik Kurul Onayı

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

Toplantı Tarihi: 08.01.2021

Toplantı Sayısı: 2021/01

Toplantı Saati: 15:30

Karar No: 2021/01-10

Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Türkçe Programı öğretim elemanı Arş. Gör. Çağla ÇELİMLİ tarafından hazırlanan, “Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Romantik İlişkilerde Aldatmaya Yönelik Tutumları ve İlişki Doyumu: Karma Model” başlıklı bilimsel araştırma önerisi ve ölçekleri 08.01.2021 tarihinde incelenerek T.C. Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu Yönergesinin 6. maddesinde yazılı; **“Bilimsel disipline bağlılık, yaşama saygı, zarar vermeme, olası zarar ve riskler konusunda tüm ilgilileri bilgilendirme, insan ve topluma sorumluluk”** gibi ilkelere uygun olduğuna; yayına temel oluşturan araştırmanın tasarım, planlama ve yürütülme aşamalarında katkıda bulunanlara yer verilmesi, eksiksiz ve doğru kaynak gösterilmesi, gereken biçim ve doğrulukta atıflarda bulunulması kaydıyla yapılmasının etik olarak uygun olduğuna; toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir. İlgili kurum ve kuruluşlardan izin alınması araştırmacıların sorumluluğundadır.

Prof. Dr. Belma AKŞİT¹
Etik Kurul Başkanı ve Rektör Yardımcısı
(Katıldı)

Dr. Öğr. Üyesi Selcen ATAÇ
(Katıldı)

Prof. Dr. Nermin ÇELEN
(Katıldı)

Dr. Öğr. Üyesi İhsan GÜLAY
(Katıldı)

Prof. Dr. Durmuş GÜNAY
(Katıldı)

Prof. Dr. Nurgün OKTİK
(Katıldı)

Prof. Dr. Zafer ÖZTEK
(Katıldı)

Prof. Dr. Necla ÖZTÜRK
(Katıldı)

Dr. Öğr. Üyesi Berfin VARİŞLİ
(Katıldı)

¹ **ÖNEMLİ NOT:** Pandemi nedeniyle Etik Kurulu toplantıları sanal olarak yapılmaktadır. Toplantıya katılan üyeler, her bir başvuru için yazılan raporlar ve toplantılar Üniversitemiz tarafından kullanılan sistem üzerinde kayıtlı bulunmaktadır. Bu nedenle kararlara ıslak imza atılamamakta olup karar Rektör Yardımcısı ve Etik Kurulu Başkanı Prof. Dr. Belma AKŞİT tarafından imzalanarak çıkartılmaktadır.

EK 7: Öğrenci Katılım Onamları

Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerine Yönelik Bir Araştırma

Değerli katılımcılar,

Bu form üniversite öğrencileri ile ilgili yapılan bilimsel bir araştırma kapsamında hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler, bu araştırmanın dışında farklı bir amaçla kullanılmayacaktır. Vereceğiniz cevaplar, elde edilen sonuçların anlamlı olabilmesi açısından son derece önemlidir. Soruları içtenlikle ve boş madde bırakmamaya özen göstererek cevaplamanız bizim için çok önemlidir. Katılarınız için teşekkür ediyoruz.

Katılımcının Beyanı

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılmak esastır. Verdiğiniz bilgiler yalnızca bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılacaktır. Çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız. Aşağıdaki soruları cevaplandırabilirsiniz. Araştırma hakkında daha detaylı bilgiye sahip olmak istiyorsanız caglacelimli@maltepe.edu.tr'ye mail atabilirsiniz.

Arş. Gör. Çağla ÇELİMLİ
Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Seval ERDEN ÇINAR

Bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığımı ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını onaylıyorum.

Okudum ve onaylıyorum

*

Ek 8: Ölçeklere Ait Örnek Maddeler

Romantik İlişki Doyum Ölçeği

Aşağıda romantik ilişkilerden sağlanan doyuma ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Her bir maddedenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını 7 aralıklı ölçek üzerinde işaretleyiniz.

1. Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?

Hiç							Tamamen
Karşılmıyor							Karşıyor
1	2	3	4	5	6	7	

2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?

Hiç							Tamamen
Karşılmıyor							Karşıyor
1	2	3	4	5	6	7	

3. Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?

Hiç							Tamamen
Karşılmıyor							Karşıyor
1	2	3	4	5	6	7	

4. Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı istiyorsunuz?

Hiç							Tamamen
Karşılmıyor							Karşıyor
1	2	3	4	5	6	7	

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Lütfen her bir ifadeyi romantik ilişkinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin size ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.

Beni Hiç							Tamamıyla beni
Tanımlamıyor							Tanımlıyor
1	2	3	4	5	6	7	

2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

5. Başkalarıyla çok yaklaşırsam incitileceğimden korkuyorum.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

9. Yalnız kalmaktan korkarım.

Beni Hiç

Tamamıyla beni

Tanımlamıyor

Tanımlıyor

1 2 3 4 5 6 7

Kendine Saygı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki her bir soruyu okuyup size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

1- Kişilik özelliklerinizden hoşnut musunuz?

Her zaman Hiçbir zaman
1 2 3 4 5

2- Bir işi yaparken son kararı kendiniz mi verirsiniz?

Her zaman Hiçbir zaman
1 2 3 4 5

3-Bir başarısızlığa uğradığınızda kendinizi her yönden değersiz bulur musunuz?

Her zaman Hiçbir zaman
1 2 3 4 5

4-İşe yaramaz ve acınacak biri olduğunuzu düşünür müsünüz?

Her zaman Hiçbir zaman
1 2 3 4 5

5-Geçmişe baktığınızda övüneceğiniz işler yaptığınızı düşünüyor musunuz?

Her zaman Hiçbir zaman
1 2 3 4 5

Aldatılma Algısı Ölçeği (AAÖ)

Lütfen her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuyun ve romantik ilişkilerde yaşanan durumları dikkate alarak, aşağıdaki ifadelerden sizin için hangisinin ne derecede aldatılma davranışı olduğuna ilişkin en uygun seçeneği işaretleyin.

1-Başka bir kadına/erkeğe yönelik arkadaşlıktan öte duygular beslemesi

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorm
1 2 3 4 5

2-Başka bir kadınla/erkekke fantezilerini paylaşması

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorm
1 2 3 4 5

3-Başka bir kadını/erkeği düşünerek cinsel fanteziler kurması

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorm
1 2 3 4 5

4-Sosyal medyadan başka bir kadınla/erkek ile gizlice görüntülü konuşması

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5

5-Başka bir kadınla/erkek ile gizlice sinemaya gitmesi

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5

6-Başka bir kadınla/erkek ile aynı yatakta uyuması

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5

